C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka (2)\Neff_Ondrej-Klon97.PDB

PDB Name: Neff_Ondrej-Klon97
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 14.11.2003
Modification Date: 14.11.2003
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Potřetí shrnuji různorodé texty do knižní podoby. Klon '97 vychází tentokrát v nakladatelství Corona. Předchozí dva svazky vydal Altar, který se však hodlá věnovat doméně, ve které se oprávněně cítí nejlépe - publikování herních systémů. S Altarem jsem se tedy zatím rozloučil, v dobrém, a s opětovným výrazem díků Martinovi Klímovi a Vilmě Ka-dlečkové a všem dalším báječným scifistům, kteří se na publikování prvních dvou Klonů svou prací zúčastnili. Corona byla tak laskavá, že štafetu tohoto - pro nakladatele - riskantního podniku převzala. Riskantního proto, že čtenáři dávají přednost románům před povídkovými sbírkami - a tento svazek obsahuje texty převážně nebeletristické povahy!
Čtenář tu najde několik okruhů.

Především je zde část cyklu Zakázané technologie, který píši pro měsíčník Ikarie. Jsou zde popořadě články, které vyšly průběhu roku 1996. Motiv "zakázaných technologií" mě nepřestává přitahovat. Skutečně se domnívám, že civilizace usilující o "udržitelný rozvoj" se bude snažit o víc než o nápravu škod, které už vznikly. Bude se snažit odhadnout dopady technologických novinek a z této snahy vyplynou restriktivní tendence proti těm inovacím, které upadnou do podezření, že zatíží životní prostředí nebo že budou znamenat újmu svobodě jednotlivce, eventuálně by mohly poškodit chod stále složitějšího ekonomického systému.
Tyto články jsou míněny velmi často ironicky a jsou to spíš mikropovídky než pokusy o seriózní prognostiku. Autor sci-fi, zaměřený - jako já - na hard core science fiction, se však nevyhne vážnějším úvahám o podobě příštích časů. Na toto téma jsem napsal několik úvah pro časopisy a také jsem přednesl přednášky při různých příležitostech, převážně na scifistických konvencích čili conech. Tvoří další část sborníku.

Rok 1996 přinesl velkou změnu do mého života. Angažuji se v internetové publicistice, založil jsem webový deník Neviditelný pes a profesionálně pracuji pro měsíčník Softwarové noviny jako redaktor jejich webového týdeníku. Nemyslím si, že jsem se příliš vzdálil profesi autora sci-fi. Vnímám totiž Internet jako průnik jednadvacátého století do našeho věku. Díky jemu komunikace mezi jedinci rozptýlenými po světě dostala novou dimenzi. Pokud byl svět malý už od dob Julese Věrna, který dovolil svému hrdinovi, aby ho objel a obeplul za 80 dní, díky Internetu ztratil v jistém smyslu asi navždy rozměr vzdálenosti. To je jeden jeho důležitý aspekt.
Ten druhý je, myslím, ještě důležitější.
Ještě nikdy neexistovalo tak svobodné médium, jakým je dnes Internet. To přináší na pořad dne otázky, jaké si nikdo dříve nekladl, spojené s problémem svobody - a její druhé stránky, odpovědnosti. Nedá se ode mne čekat žádný ucelený, natož pak konečný názor na tuto problematiku. Vycházím z přesvědčení, že Internet není fakt, nýbrž stav. V polovině roku 1997 je jiný, než byl koncem roku 1995, když jsem se s ním začal seznamovat. Zdokonaluje se technicky, získává stále více příznivců, ale také protivníků. Ti se rekrutují především z řad státní byrokracie, nevyjímaje její špičky - u nás je takovým příkladem Václav Klaus, co tyto řádky píši stále ještě premiér české vlády.
Zdá se, že jsme svědky a účastníky dějů, které popisuji v cyklu Zakázané technologie. Sám technický princip je byrokratům podezřelý a oni se snaží mu nasadit náhubek. Je to vzrušující děj a chápu ho jako živoucí science fiction. Těmto otázkám jsem věnoval také několik studií a přednášek. Přirozeně že jsem se musel věnovat i technické platformě, která existenci Internetu umožnila, totiž počítačové technologii. Jsem v tomto oboru laik - uživatel. Vím však, že mezi čtenáři science fiction je velmi mnoho odborníků a profesionálů v oboru computerové techniky a věřím, že se nad některými mými texty alespoň pousmějí.

Loni jsem v Klonu '96 otiskl Potíže s elektřinou, polovinu nedokončeného románu. Čtenáři Klonu mi dodali odvahu, abych se pustil do jeho dokončení. Chtěl jsem v tomto Klonu prezentovat ještě jedno torzo, které je rozptýleno v několika adresářích mého počítače. Je to román Nekrokrator. Opustil jsem však od původního záměru zveřejnit ho tak, jak je - a ze dvou jeho kapitol jsem udělal ucelené povídky. Stejně jako v případě prvního románu se domnívám, že ho nikdy nedopíši, avšak spolu s Jamesem Bondem se chci řídit zásadou nikdy neříkej už nikdy.
V roce 1997 vychází v Coroně můj román Reparátor. Měl složitou genezi. Základem byla rozhlasová hra Havárie Drakkaru. Věřil jsem, že příběh hry pouze převedu do prozaického textu a román bude hotov. Nakonec všechno dopadlo úplně jinak a Reparátor nemá s původní rozhlasovou hrou pranic společného, s výjimkou názvu kosmické lodi Drakkar. Přišlo mi však líto, že hru takřka nikdo nezná, a proto ji zde zveřejňuji tak, jak byla zpracována a odvysílána Českým rozhlasem.

Posledním vstupem je - přinejmenším pro mne - zajímavý experiment. Martin Zhouf vytvořil všechny obálky mých knih vydaných po revoluci (s výjimkou Klonu '95) a ilustroval i mé povídky v Ikarii. Vyměnili jsme si role. Pro jeho multimediální projekt publikovaný na CD ROM jsem napsal šestadvacet textových ilustrací jeho barevných obrazů. V tomto svazku naleznete výběr z oněch textů, doprovázený Zhoufovými perokresbami, vytvořenými pro tento účel.
Co je tedy Klon '97? Asi bych ho nejlépe přirovnal ke stopě jednoho přemýšlení, mnohdy pošetilého, jistě chaotického. Nemá přesné kontury a je poznamenána nejistotami a obavami, stejně jako neutuchající důvěrou v kreativitu podivuhodné kosmické bytosti, která nese jméno člověk.
Ondřej Neff
Červen 1997

BUDOUCNOST

Války na webu

Odborníci se předhánějí v odhadech, jak se bude vyvíjet Internet a co všechno nové vymoženosti dokáží. Od těchto úvah se odvozují předpovědi, co budeme pomocí Internetu dělat.
Je asi na čase se začít ptát, co bude Internet dělat s námi.

Internet má základní vlastnost, od níž se odvíjejí vlastnosti další. Je rozptýlený, je to skutečně pavoučí síť rozestřená po kontinentech, nikde nemá centrum, nic ho neřídí. Každý se může s vynaložením celkem dostupných (a čím dál dostupnějších) prostředků připojit a fungovat v něm.
Už dnes existují softwarové agregáty zvané crawlery. Nevím, zda se už někdo pokusil o překlad tohoto zapeklitého slůvka, odvozeného od slovesa "to crawle", lézti. Tyto crawlery, všudybylové, lezouni, čmuchalové, prolézají sítí a zkoumají jednotlivé webové stránky a sestavují z nich indexy a seznamy. Pomáhají pak uživatelům vyznat se v jinak těžko přehledném oceánu informací.
Činnost crawlerů je tedy nepochybně pozitivní a chvályhodná.

Jinak se na ni začneme dívat v okamžiku, kdy se umělá inteligence dostane ze stránek knih science fiction do skutečné praxe.
Představte si crawler nadaný skutečnou umělou inteligencí, který nebude jenom pátrat po slovech a který bude umět víc, než počítat řetězce písmen, takže statistickou metodou třeba zjistí, že webová stránka, v níž se vyskytuje nadprůměrné množství řetězce "veverka" bude pravděpodobně pojednávat o veverkách.
Říkejme takovému supercrawleru Pavouk.
Bude mít své virtuální sídlo v nějakém mamutím počítači - a teď pozor, tento počítač NĚKDO postaví, NĚKDO za jeho stavbu zaplatí, NĚKOMU bude patřit.
Pavouk nejen nalezne všechny webové stránky o veverkách. Protože sám bude mít ve své paměti veškeré doposud dostupné znalosti o veverkách, o jejich životě a mravech, do-káže posoudit, které z veverkologických webových stránek přinášejí něco nového a které obsahují jen takové obyčejné pravdy, že veverky jsou převážně zrzavé a skáčí po stromech.
Díky této své schopnosti bude stahovat všechny nové informace o veverkách a bude obohacovat svoji zásobu znalostí o těchto sympatických živočiších.
Samozřejmě nejen o veverkách.
Třeba o plastických hmotách. Třeba o fyzice. Třeba o nových technologiích, použitelných ve zbrojním průmyslu.
Je vám teplo? To proto, že přihořívá.

Pavouk se NEZBYTNĚ stane skutečným pavoukem, který bude vycucávat informace z webu - označuji jeho činnost takto obecně, protože si zdaleka nemyslím, že webové stránky v té podobě, jak je známe dnes, byť ozvučené a rozpohybované a třemi rozměry nadané, jsou konečným řešením ve způsobu záznamu informace.
Skutečný pavouk z říše živočišné nepatří k oblíbeným tvorům a také tento webový Pavouk se nestane předmětem zbožňování.
Jeho činnost bude nutně parazitní, nutně pirátská, nutně… nezákonná?
Ať bude PLACENÍ informací poskytovaných webem řešeno jakkoli, skutečně hyperinteligentní Pavouk si snadno poradí se všemi ochranami autorského práva, se všemi licencemi a autorizacemi. Hovoříme přece o hyperinteligenci a sám tento pojem předpokládá, že Pavouk bude schopnější než běžný hacker našich dnů. Nikdo si nebude jist, že Pavouk tiše, nepozorován, se nevkrade po pavučinovém vláknu Internetu do jeho soukromé zásobárny duševního majetku.
Dejme tomu, že jste špičkový veverkolog a objevíte záhadu metabolismu těchto čilých zvířátek, která dokáží neuvěřitelné fyzické výkony při celkem nepatrné spotřebě potravy. Zanesete výsledky svého bádání do své databanky a pět minut (nebo pět vteřin? pět nanosekund?) poté je Pavouk vstřebá do SVÉ databanky.

Prostě vám je ukradne, i kdybyste si svá data střežili sebedůmyslněji.
Připomínám, že zdaleka nejde jen o veverky…

Při tom nezůstane.
Vycházejme dále z předpokladu umělé hyperinteligence Pavouka.
Tento supercrawler nebude jen prolézat webem a nebude jen vysávat informace. Jeho kapacita bude mnohem větší.
Pavouk dokáže totiž i KOMBINOVAT informace.
Dejme tomu, že jste veverkolog a zabýváte se vlastnostmi srsti veverek. Zjistíte, proč jsou veverky zrzavé a proč se tak lesknou a jaké je chemické složení tuku produkovaného jejich kožními žlázkami.
Pavouk ovšem simultánně zkoumá celý rejstřík lidského vědění uschovaného na webu a dokáže si dávat dohromady souvislosti, o kterých nikdo jiný nemá tušení. A zjistí třeba, že chemická formule veverčího tuku je chybějící článek pro vývoj plastické hmoty, nutné pro vývoj co já vím, třeba umělého padákového hedvábí, na němž usilovně pracují na druhém konci světa, neboť je ho třeba k brždění návratových modulů vojenských kosmic-kých sond.
Jen on to bude vědět, počítač, stroj člověkem stvořený, člověkem využívaný.
A to, prosím, nezapomeňme - že nikoli nějakým abstraktním "člověkem", nýbrž konkrétním podnikatelem, nějakou firmou, konsorciem, průmyslovým gigantem, protože nikdo jiný si stavbu superpočítače nebude moci dovolil.
Pavouk bude skládat dohromady komponenty, bude uvádět informace do takových souvislostí, o jakých sami tvůrci a objevitelé nebudou mít potuchy.
Obyčejní lidští badatelé se stanou pouhými mravenečky na poli vědy. Budou jen sbírat drobné střípky vědomostí, ale finální aplikace bude vytvářet Pavouk, supercrawler, který se stane generátorem technických inovací, pirátským vynálezcem. Tvůrce a hlavně majitel Pavouka dostane clo rukou moc, o níž se žádnému Hitlerovi nebo Stalinovi nezdálo. Bude vysávat lidské mozky a z nasáté materie bude vytvářet nové hodnoty, pro potřeby svého pána.

Bude to ještě složitější.
Jakmile vznikne autentická umělá inteligence s vlastnostmi, jak jsem je naznačil, na světě nebude jen jediný Pavouk.
V průmyslových a vědeckých centrech na světě, jisté v USA, Japonsku a Evropě, možná v dalších oblastech, se budou stavět počítače typu Pavouk.
Je samozřejmé, že Pavouk, který ví o vašich veverkologických výzkumech, ví o existenci jiných Pavouků na světě.
Každý z Pavouků se bude tedy snažit zvýšit svoji kapacitu. Čím rychleji se dokáže ke střípkům informací dostat a čím rychleji z nakradených informací vytvoří hodnotu nového řádu. tím větší profit přinese svému majiteli.
Toto je metoda, dejme tomu, aktivní, řekněme dokonce ofenzivní.
Ta jistě povede i k tomu. že každý z Pavouků se bude chtít dostat dovnitř konkurenčních Pavouků. Jistě je bude zajímat, co se děje v těchto božských datových bankách, jaké kombinace v nich vznikají. Každý Pavouk se bude snažit nakradená data hájit. Hyperinteligentní počítač se promění v informatickou pevnost s bastiony a obrannými věžemi, v loupeživý hrad nového kybernetického středověku.
Slabší Pavouky budou podléhat náporu silnějších a hbitějších Pavouků.
Budou nejen vykrádány. Budou též ničeny. I Bohem stvoření pavouci mají svůj jed, který vstřikují do těla oběti,
Informatické Pavouky budou vybaveny bateriemi destrukčních virů. Ve studeně tichém prostředí sítě, v níž myriády fotonů proudí skleněnými vlákny optických kabelů. proběhnou bitvy, jež potrvají vteřiny a budou při nich prolity oceány terrabytů.
Střetnutí se však nebudou odehrávat jen na rozmezí hradeb jednotlivých Pavouků.
Pavouky budou vysílat své bitevní formace i po síti. Jejich funkce se bude diverzifikovat. Částí své kapacity budou pokračovat v činnosti, pro niž byly stvořeny - budou vysílat výzvědné agregáty na slídění a vykrádání individuálních databank rozesetých po síti. Jiná část kapacity bude bránit domácí pevnost. Sítí však budou vířit mobilní bitevní jednotky, které už nebudou pátrat po samotných informacích, nýbrž po výzvědných agregátech. Ty ponesou nějaké identifikační znaky, jako středověcí rytíři měli na štítech své znaky. Bylo by přece trapné, kdyby bitevní jednotka daného Pavouka zničila vlastní výzvědný agregát. Ovšem ony identifikační znaky výzvědných agregátů budou zároveň přitahovat nenávistnou pozornost konkurenčních bitevních jednotek.
Obrovský důmysl bude vynaložen na posílení vlastní obranyschopnosti výzvědných agregátů. Vyvarujme se zavádějících představ. Nebudou to žádné informační tanky chráněné pancíři. Hlavní zbraní bude vždycky rychlost a četnost.

A co vy s vaší databankou plnou informací o veverkách? Nemyslete si, že budete jen trpně vykrádaným objektem. I vaše databanka se stane cílem destrukčních útoků. Co snazšího pro Pavouka, který si je vědom, že ztrácí půdu pod nohama, že je poražen u vlastních hradeb i v poli, nicméně má ještě dost schopností přijít na to, že vaše informace o tukových žlázách veverek je vitálně důležitá, co snazšího je pro něho, zoufalého a stále ještě silného, než vpadnout do vaší uboze chráněné nebo dokonce nechráněné databanky a zničit její obsah dřív, než se ho zmocní jeho silnější konkurent a protivník?

Věřím, že toto se stane. Je to totiž myslitelné… a podle zásady frenetické schopnosti jsoucna naplňovat to, co je možné a čemu není zabráněno, stane se to.
Nevěřím však, že to bude znamenat zánik webu. Lze si představit, že po krutých bitvách dojde k rozdělení teritorií, rozdělení sfér vlivu. Kromě strategie konfliktu existuje i strategie spolupráce. Pavouky budou zakládat aliance a protialiance. Svět webu bude rozdělen a hranice se naprosto nebudou krýt s hranicemi kontinentů. Je dost možné, že

veřejnost se o těchto historických posunech ani nedozví, protože utajení bude první společný zájem všech Pavouků. Vznikne feudální hierarchizace s lenními právy a povinnostmi. Mezi Pavouky se povede virtuální politika. Válka bude pokračovat diplomacií.

A co veverky?
Ty budou dál skákat ze stromu na strom, bez ohledu na lidský důmysl i na lidskou pošetilost.

Svět doktora Moreaua aneb Žena v jednadvacátém století

Domnívám se, že půda Draconu je ta nejvhodnější k prezentaci úvah na téma role ženy v jednadvacátém století - vždyť právě tato půda byla v minulosti rozechvěna nejednou půtkou, v nichž některé hlasy dominovaly, jednak hlas dvojjediné fúrie Caroly Hauserové, jednak clippera Novotného. Možná že půtky se dočkáme i dnes, až skončím. Zatím upozorním, že rozhodně nehodlám otevírat otázku feminismu. Téma, s nímž přicházím, mi vnukla redaktorka Harper's Bazaaru paní Lucie Konášová: jaká bude role ženy v jednadvacátém století? Chci tedy spíš jen načrtnout několik scénářů, které mi připadají pravděpodobné.
Začnu výhledem na KONEC jednadvacátého století.
Není vyloučeno, že z hlediska KONCE nastávající epochy bude tato úvaha dávno zetlelého písmáka řazena k jeho groteskním textům. Nebude totiž rozdílu mezi mužem a ženou, nebudou dvě rozdílná pohlaví. Zásahy do konstrukce lidského organismu budou technologicky tak pokročilé a užívání fyziotechnologií tak běžné, že buď přestane mít smysl o mužích a ženách mluvit, bude jedno unifikované pohlaví, či spíš bude unifikovaná bytost jménem člověk. Funkce rozplozovací bude oddělena od sexuálních aktivit. Nezapomeňme, že v jistém smyslu je tomu tak už dnes - vždyť při praktikování sexu zpravidla děláme vše, co je v našich silách, abychom se nerozplozovali a pokud se tak stane, obvykle je to omylem a považuje se to spíš za nehodu než za štěstí. Fyziotechnologie příštího století umožní absolutně oddělit množení od sexu. K tomuto problému se ještě vrátím. Pokud jde o pohlaví, dojde z zásadním zásahům - dejme tomu - konstrukčním. Co mám na mysli vysvětlím příkladem ze života.
Jeden můj přítel kdysi pobavil vinárenskou společnosti, když vyjádřil přání mít v pod-paží implantovanou kundičku, aby si mohl přivydělávat prostitucí. Byl to samozřejmě žert. Z hlediska fyziotechnologie to nebyl žert, ale prognóza. Bez ohledu na to, zda právě podpaží je nejvhodnější místo pro takovou úpravu, je to program, který mnoho lidských bytostí pohlaví doposud mužského může považovat za zajímavý. Stejně snadno lze předjímat analogickou úpravu pro dosavadní ženy - nechtějte teď po mně abych našel vhodné místo pro implantovaný orgán. Jak se budou nazývat takto upravené bytosti? Bude muž považován za muže a žena za ženu podle toho, v jaké vnějškové podobě přišel či přišla na svět? Multisexuální jedinci možná budou vznikat už v prenatálním stavu, asi tak, jako se dnes vyrábějí televize a videa s multisystémem přenosových norem. Opakuji, co to bude za bytost? Muž? Žena? Mužen? Ženuž? Jen si představte, jak může lidská bytost na konci století vypadat - obdařena různými orgány, některé možná i doposud neznámými.
Slavný pornografický film Deep throat je postaven (vhodně užité slovo) na sci-fi motivu, jde v něm o ženu, která má erotogenní zóny umístěny hluboko v hrdle, takže k orgasmu u ní dochází při důkladné felaci. Ve fyziotechnologických salonech příštího století si budete moci vybrat i jiná místa na těle k erotogenní aktivaci. Jedna moje známá hovořila bez úcty o svém intimním orgánu: je to jen kůže, říkala a měla pravdu. Prakticky založení jedinci budou mít erotogenní zóny - dejme tomu - na hřbetě ruky, takže k vyvrcholení u nich dojde při navlékání rukavic. Zvlášť náruživí občané je budou mít celoplošně, celotělně - očekávám, že nebudou moc k mluvení.
Opakuji - díky fyziotechnologii budeme mít na konci století celou škálu bytostí různě vybavených pohlavními orgány, jaké známe dnes z praxe, jejich vylepšenými variantami a pak orgány, jaké neznáme a jaké budou vymyšleny, doslova vyvinuty, odzkoušeny a apli-kovány v designérských ateliérech.
To, co zde popisuji, poněkud připomíná experimenty doktora Moreaua z Wellsovy no-vely čerstvě znovu zfilmované. Tam šlo o fyziotechnologie aplikované na zvířata s cílem udělat z nich bytosti co možná nejvíce podobná člověku. Výslední tvorové nesli jakési znaky výchozí podoby, doktor Moreau vyrobil člověka-prase, člověka-hyenu, člověka-krávu, doufám oceňujete, že na toto téma nedělám lacině žertíky. Fyziotechnologie jedna-dvacátého století se ovšem nebudou praktikovat potajmu na opuštěném ostrově. Ve Well-sově novele šlo evidentně o zakázanou technologii - doktor Moreau prováděl tehdy již za-kázanou a pronásledovanou technologii zvanou vivisekce, připomínám, že operace se děly v budově zvané Dům bolesti. Nic takového v příštím století nebude - půjde o činnost do-slova průmyslovou. Dnes vidíme reklamní cedule nabízející prodloužení nehtů. Je to maličký náznak toho, co přijde. Za sto let uvidíme cedule nabízející prodloužení, nu, přejděme k jinému tématu.

* * *

Vraťme se k doktorovi Moreauovi.
Jeho výrobky, připomínám, nesly znaky výchozího materiálu, muž-prase byl do jisté míry nadále prasetem, i když chodil po dvou a hovořil lidskou řečí. Když pak vliv Mo-reauovy technologie ustal, muž-prase se navrátil do výchozího stavu.
Analogicky pokládám za pravděpodobné, že i v budoucnu ponesou bytosti fyziologic-ky modifikované jakési určující znaky, které je budou identifikovat k jednomu či druhému pólu, k mužskému či ženskému. A zase - určitá předznamenání či analogie lze pozorovat už v naší běžné praxi. Známe lidské typy různé letory. Známe muže trpící menstruačními náladami a známe ženy dominantní, nadané napoleonským komplexem. Ať tedy vnějško-vě bude daný

jedinec vypadat jakkoli a bude vybaven jakýmikoli orgány, asi u něho vždycky najdeme jakési inklinace, jakési sklony, poutající ho k jednomu či druhému pólu. Což mě vede k prvnímu závěru, že i v následujícím století a v epochách, jež přijdou po něm, se možná či spíš určitě změní fyziologické funkce, nicméně nezmizí ze světa sám princip mužský a princip ženský jakožto idea.
Zapomeňme teď na fyziotechnologii.
Považujeme za cosi přirozeného, že existují dva principy, mužský a ženský. V sou-vislosti s nimi se spekuluje o jednotě protikladů, o opačných principech navzájem se při-tahujících a podobně.
Jsem v těchto úvahách velmi opatrný.
Rozdíl mezi myšlením muže a ženy je ovšem evidentní, do té míry, do jaké existuje typický či modelový muž a typická či modelová žena. Muž je svým myšlením zaměřený k prosazení vlastního ega, což ho vede k soutěživosti, k profesnímu sebeprosazení, k domi-naci nad bezprostředním okolím. Naopak žena je spíš ochotna své ego navenek méně pre-zentovat, její úsilí není vedeno tolik k expanzi, jako k udržení toho, čeho bylo již dobyto. To opakuji banální pravdy známé z běžné praxe.
Ovšem: z čeho vyrývají tyto rozdíly? Jsou výsledkem odlišné konstrukce toho, co myšlení činí myšlením, co vytváří jedincovo ego, ať je to cokoli, mozek, nervový systém, nebo něco jiného, co ještě uniká naší pozornosti? Nebo je to důsledek společenského tla-ku? Připomínám případ velkého českého učence Járy dá Cimrmana, který vyrůstal v žen-ských šatech. Odporné pomyšlení, ale představte si experiment, v němž by novorozeňata mužského pohlaví byla umístěna do růžových peřinek, obdařena růžovými čepečky a ná-sledně vychovávána a vpravována do ženské role. Jaká psychika by vznikla z takového pokusu?
Jistě, ani pokus tohoto typu by nedal uspokojivou odpověď, protože by nešlo nasimu-lovat celospolečenské působení. Nevychovává nás jen rodina a bezprostřední okolí, celo-životně a průběžně nás - až do smrti - ovlivňuje a tudíž vychovává veškerý komplex naše-ho okolí tím, že nám nabízí příležitosti a dotírá na nás svými očekáváními, tedy expektan-cemi, abych si dopřál luxusu užít cizího slova. Od jedince pohlaví ženského se očekává určitý model chování a tímto očekáváním se v něm upevňují postoje, vytvářejí scénáře pro modelové chování. Totéž samozřejmě platí i pro druhé pohlaví. Jde to někdy až do gro-teskních detailů - uvedu příklad. Za mého dětství a mládí existoval takzvaný "holčičí styl" běhu, s kolenami u sebe, nohy rozhazované do stran. Vypadalo to komicky a tradovalo se, proč holky tak běhají, a usuzovalo se, že je to tím, že mají jinou pánev - přičemž právě toto údajně není pravda, je mezi námi lékař? Uplynula nějaká doba a dnes holky běhají stejně jako kluci, Zřejmě se v toku času utopil jakýsi kulturní stereotyp, jakýsi neviditený tlak na to, aby holka běhala holčičím způsobem. Modely chování, tlak vedený formou očekávání, to jsou důležité faktory. Domnívám se, že právě toto mají na mysli feministky. Nejde jim o legislativu, o formální - tak zvané zrovnoprávnění muže a ženy, jak jsem smysl feminismu pochopil, možná mylně. Formální zrovnoprávnění není k ničemu, pokud nebudou od základu přebudovány modely chování. Je to jistě dlouhodobý proces, který probíhá doslova od věků - a feministické hnutí, jak věřím, působí akceleračně.
Odpůrci feminismu namítají, že jde proti lidské přirozenosti, doslova proti přírodě. Člověk je konstrukčně rozdělen na pohlaví mužské a ženské, psychické rozdíly a z nich odvozené rozdíly společenské jsou zakořeněny fyziologicky a s tím se nedá nic dělat, ří-kají antifeministé, sám jsem mezi ně patřil a obdobných argumentů užíval.
Jak už to bývá, pravda bude někde uprostřed.
Netroufnu si odhadovat míru. Nechci teď spekulovat, do jaké míry je specifika žen-skosti a mužskosti daná působením společnosti a do jaké míry působením žláz. Asi posta-čí, když se pro praktické použití shodneme na konstatování, že polarity existují a že zů-stanou zachovány i nadále, ať se technologicky stane cokoli.
Co z toho plyne pro životní praxi.

* * *

Přehlédneme-li novodobou historii, na pozadí společenských změn bez námahy roze-známe jako jeden z výrazných prvků emancipační proces. Je až neuvěřitelné, k jakým změnám došlo v tomto ohledu. Volební právo žen je konečně zavedeno všude v Evropě - avšak není to tak dávno, kdy bylo považováno za cosi zavrženíhodného, ba zrhlčho. Můj pradědeček platil za nebezpečného novátora, když ve svém obchodě s kuchyňskými po-třebami zaměstnal ženu - do té doby žena směla být služkou, švadlenou nebo prostitutkou. Na sklonku našeho století jsme svědky dovršení tohoto procesu - ženy jsou v některých - v tomto ohledu nejpokročilejších - státech přijímány i do bojových jednotek armád a ze-jména i k námořnictvu. Odbočím - kdybych byl členem posádky ponorky, v níž by byla byť jedna žena, přihlásím se coby trvalá vnější obsluha periskopu.
V některých oborech se dokonce hovoří o nebezpečí feminizace, je to zejména škol-ství. Zatímco kupříkladu můj otec nikdy nezažil na škole kteréhokoli stupně učitelku, za mých časů to bývalo půl na půl a dnes snad už takřka absolutně ženy převládají.
Z tohoto trendu vyplývají podle mého názoru iluze, že existují mužská a ženská po-volání. Však také část otázek paní Konášové z Harper's Bazaaru byla směřována právě sem, co jakožto scifista soudím o ženských a mužských profesích budoucnosti.
Vidím zde analogii k tomu. co jsme říkali o rozdílnostech mužské a ženské psychiky. Zatímco tam - přinejmenším částečně - jde o výsledek tlaku okolí, formování takzvaných mužských a ženských nemanuálních povolání je výsledek tlaků ekonomických. Ve škol-ství je to tak očividné, že snad není nutno o tom dále hovořit. Jděme tedy dále: budou v jednadvacátém století tak zvané mužské a ženské profese?

Než se budeme touto otázkou zabývat, rád bych upozornil, že existují přinejmenším dvě profese, kde existuje možná až

absolutní rovnost pohlaví, co se statutu, početnosti i příjmu týká. Je to herectví a žurnalistika. Poznal jsem důkladně tu druhou profesi a moje matka náležela k té prvé, vím tedy, o čem hovořím. V jedné i druhé žádná diskriminace neexistuje - a málokdy hovořím tak kategoricky, jako nyní.
Proč tomu tak je?
Jistě to není náhoda, že právě v těchto dvou profesích došlo k možná až ideálnímu vy-rovnání rolí a šancí.
To, že zde žena není fyzicky handicapována - jako je dejme tomu v hornictví - je, myslím, podružné. Podstata zřejmě spočívá v úzkém spojení profese s veřejností. Každá profese je nějak spojena s veřejností, kdo vyrábí boty je prodává veřejnosti, avšak v he-rectví a žurnalistice výrobce spolu se svým výrobkem, tedy s divadelní či filmovou rolí a novinovým článkem - prodává sám sebe, doslova nese vlastní kůži na trh. A jelikož je ve-řejnost duální, mužskoženská. je přirozené, že požaduje oboupohlavní produkt, mužský i ženský.
Nebylo tomu tak vždy a všude, víme, že v minulosti hráli muži ženské role v divadle, v orientálním divadelnictví je to praxe do nedávná praktikovaná a v klasickém japonském divadle doposud dodržovaná, také do žurnalistiky pronikaly ženy postupně. Je tedy mož-né, že tam, kde se profese, či řekněme produkt - stýká rovnou a bezprostředně s veřejností, je šance na vyšší míru vyrovnání obou pohlaví než jinde.
Je to teze hezká, ale snadno napadnutelná. Udělám to za vás.
Profese, která je více než kterákoli jiná než spojena s kontaktem s veřejností, je politi-ka. Notabene demokratický politik je na přízni veřejnosti přímo závislsý. A vzhledem k tomu, že ženy mají volební právo, dalo by se čekat, že v politice tomu bude, dejme tomu jako v herectví. tak fifty fifty.
Víme dobře, že tomu tak není.
Náš parlament je v tomto ohledu mimořádně odpudivý - kromě mnoha jiného. Budí to pozornost a existují rozmanité úvahy a teorie, proč tomu tak je. Převládá názor, že politika je časově náročná profese, fakticky neslučitelná s rodinným životem a proto ženy se do politiky nehrnou.
To je ovšem naprostý nesmysl.
Pokud nějaká profese je časově náročná a neslučitelná s rodinou, pak je to právě he-rectví. Politik či politická může být alespoň někdy doma, kdežto herec prakticky nikdy, a pokud ano, pak v době, kdy rodina ani nemůže jako celek fungovat: hlavní tíže jeho pra-covní doby je odpoledne a večer. Přesto je herectví naprosto dostatečně obsazené ženami, kdežto ženský prvek v politice chybí takřka absolutně - a upřímně věřím, že ke škodě nás všech a že jde o závažný nedostatek.
Cítím, že právě v tomto problému je ukryt důležitý klíč k pochopení eelého bloku pro-blémů obecnější povahy.
Herectví a obory jemu příbuzné ženy přitahují, tudíž motivují, kdežto politika nikoli. Můžeme zbrkle usoudit, že v herectví, v povolání modelky, v hudbě, žena uplatní přede-vším mimointelektuální kvality osobnosti, to jest vzezření, osobní kouzlo a přitažlivost a cit, kdežto politika jest záležitost intelektuální, třebaže v naší české realitě to tak příliš ne-vnímáme. Teorie však odporuje pozorovatelnému faktu, že se ženy zajímají o povolání novináře a jak řečeno, uplatňují se v něm stejně dobře jako muži, přičemž toto povolání je či mělo by být povahy převážně intelektuální.
Rozdíl mezi intelektem a citem můžeme zdá se vyloučit. Soustřeďme tedy pozornost na jiný aspekt povolání politika, na rozdíl od povolání novináře. Politik je aktivním tvůr-cem událostí, kdežto novinář se mu plazí ve stopě a očichává pach jeho nohou, buď při-tom vrtí oháňkou nebo hněvivě poštěkává, podle politické příslušnosti ani ne tak novináře, jako listu, v němž je živen a šacen.
Politika patří k nejvíce kompetitivním čili soutěživým povoláním. V tomto je horší než kickbox, neboť i tam platí pravidla, kdežto v politice platí pravidlo jediné - nenechte se chytit a když se necháte, lžete. Zřejmě toto prostředí intenzivní soutěže přitahuje při-nejmenším určitý typ mužů, kdežto většinu žen odrazuje. Žena je soutěživá, ovšem v jiné rovině, v jiných oborech než muž - bude-li čas, pokusím se k tomu ještě vrátit. Riziko ne-úspěchu je v politice nesmírné. Zatímco v herectví má kdejaký sumář neuvěřitelnou míru popularity už z toho důvodu, že se vyskytuje v masových médiích a ono warholovske "každý bude jednou v životě na patnáct minut slavný" je v showbyznysu naplněno vrcho-vatě - známe přece příklad herce Antonína Jedličky, který byl slavný proto, že chrochtal jako prase - v politice se dočká úspěchu jen příslušník špičky, a také pády do zapomenutí ba pohrdání jsou zde velmi časté. Jen málo kdy se zde uplatňuje princip vyjádřený lido-vým úslovím "z hovna Přemyslovna", častější je opačný proces.
Soutěživost panuje i v byznysu. Troufnu si však tvrdit, že křivky úspěchu a neúspěchu nejsou zde tak strmé jako v politice. Ani naprostý krach zde nebývá definitivním koncem naděje na další úspěch, byznys nemá ekvivalent pro pojem "politická mrtvola". Snad to je důvod, proč se na vedoucích místech obchodních firem přecejen objevují ženy ve větší míře, než v politice, pojem "manažerka" je běžný, zatímco "politička" u nás platí pro Pet-ru Buzkovou podotýkám že Věra Štěpová je "politik".
Žena se zřejmě vyhýbá životnímu režimu trvalé konfrontace, nerada riskuje svoje ego ve střetnutí s egem jiných lidí. To nemá nic společného s fyzickou silou a poukazování na rodinné povinnosti jsou jen maskovací sítí, když nechci užít slova "výmluva".
Pokud přijmeme toto konstatování za podložené a obdařené fakticitou, máme jakousi platformu k dohadům pro budoucnost, pro jednadvacáté století.
Co přinese budoucnost, o níž jsme ujišťováni, že to bude éra postindustriální, infor-matická?
Bude to epocha více konfrontační, než je ta naše, nyní už tradiční a zdá se překonaná, nebo méně konfrontační?
Dostávám se na půdu ještě čistší spekulace, než na začátku, když jsem hovořil o fyzi-otechnologiích.
V informatické společnosti jistě nepůjde především o přenos, skladování a třídění in-formací. Půjde především o generování informací, což znamená především o rozhodo-vání. A v tomto ohledu vstupují ženy do nové epochy zatížené handicapem, o němž si nejsem jist, zda je vrozený nebo vnucený odvěkou tradicí. Muži mají sklon se domnívat, že jde o vrozené zatížení, feministky se přiklánějí k druhému vysvětlení, výsledek je stej-ný, prostě ženy jsou takové

jaké jsou, výjimky potvrzují pravidlo.
V modelu pohádky je žena spící kráska očekávající příchod prince, v drsnější variantě je to šeredná ropucha očekávající polibek. Jednadvacáté století však bude mít pro ropuchy jen vyhřívaná terária. Mají-li ženy stát po boku princům, musejí procitnout a obrazně vzato - samy se stát princi, rozhodnými, vnitřně řízenými, bytostmi manipulujícími, nikoli jen manipulovanými. Bude to proces dlouhodobý, ovšem délka může být ovlivněna, tedy zkrácena, poznáním, že je tomu tak. Těžko čekat, že k sebereflexi ženy přispějí muži, to bychom postupovali podle starého modelu prince probouzejícího spící krásku. Ženy samy musejí pohlédnout do zrcadla a samy sebe se políbit, pokud tam spatří tvář ropuchy. Pak přijde osvobození.

* * *

Opusťme rovinu obecnou. Pro praktický život v příštích desetiletích budou mít velký efekt nové technologie. Naznačoval jsem je už úvodem, kdy jsem pokukoval po situaci na konci příštího století. Nazval jsem je fyziotechnologiemi. Chápu je jako komplex postupů a praktik, které povedou k ovlivňování tělesné stavby člověka a funkčnosti jeho těla.
Začátky mohou být skromné a přesto se závažnými důsledky.
Zatím jsme hovořili o muži a ženě jaksi bez ohledu na věk. Stárnutí je proces, který se nevyhýbá nikomu. Je obecně známo, že muži i ženy stárnou jinak, že stárnutí se na nich rozdílně podepisuje a teprve v opravdu vysokém věku obě pohlaví splývají do jakési spo-lečné rezignace, kdy pohlaví má význam už jen administrativní a gramaticky.
Modelujme, co nastane, když se podaří vyřešit problém obnovy tkání, kdy se zpomalí nebo dokonce zastaví jejich degradace v čase, prakticky vzato - když tkáně budou schop-ny si do vysokého věku uchovat elasticitu tkáně mladé. Karel Čapek popsal ve Věci Makropulos Emilii Marty, věkovitou ženu v těle mladé krásky, cynickou a unavenou životem. Hra je to krásná, myšlenka naveskrz falešná. Tak-zvaná únava životem je únava artrózou, překyseleným žaludkem, sklerózou, špatným zra-kem a sluchem, hemeroidy, impotencí, nespavostí, žaludečními vředy, krátce, soumou drobných neduhů jež se zpravidla neklasifikují jako choroba a řadí se do shrnujícího poj-mu "symptomy věku".
Věc Makropulos, to bude jedna z důležitých fází světa, který se stane světem doktora Moreaua. Představte si člověka dejme tomu mého věku ve dvacetiletém těle - bez ohledu na to, zda jde o muže nebo ženu. Vnějškové atributy budou stejné, tedy takový člověk bu-de moci vysílat stejně přitažlivé volání těla, jako jeho soupeři o generaci mladší. Proti nim bude mít výhodu třicet let zkušenosti, Zase - panují mnohé falešné představy o zkušenosti stáří, Zejména mezi mladými lidmi. Zkušenost, to není míra konkrétních vědomostí. Zdá se mi, že je to reálnější pochopení plynutí času. Obecně vzato je mladý člověk především netrpělivý a to vede k tomu, že není ochoten zvažovat při rozhodování větší množství eventualit a volí mnohdy zbrkle - a často špatně.
Mladé vzezření udržené do vysokého věku povede k zásadním změnám psychiky. Bu-de znamenal především obrovskou podporu sebevědomí jak u muže, tak u ženy. Právě že-na, která - pokud byla v mládí byla tak pošetilá a založila rodinu - už bude zbavena zátěže v podobě nechutných spratků, jež povila, zapudí neméně nechutného samce který ji oplodnil, a osvobozena se vrhne do života. Možná že právě to způsobí onu - obrazně řeče-no - proměny spící princezny v probouzejícího prince, jak jsem o tom mluvil předešle. V krásném těle se možná v ženě probudí touha změřit si sílu s egem jiných. Bude ostatně riskovat méně než muž - neboť i když prohraje, zůstane jí ta nejdůležitější hodnota, tě-lesná přitažlivost.
Sociální dopady to bude mít nesmírné. Tradiční společnost, rozvrstvená do věkových ghet podle počtu vrásek a čtverečních centimetrů lysin na hlavě, splyne do jednoho amal-gámu, kde věk bude nečitelný, životní energie bude rozmístěna rovnoměrně. Mladí lidé budou vystaveni enormnímu tlaku starších generací, které však proti nim nebudou mít žádnou nevýhodu. Přiznám, že je mi líto, že se toho nedožiju, leda jako lemtavý stařík, který v koutě bude šišlat … já to žíkal už na Draconu v joce… v roce… kdy to bylo?
Elasticita tkání a funkčnost orgánů, to má samozřejmě bezprostřední souvislost s muž-skou potencí, ano s erekcí. Je dávno známo, že komplex méněcennosti bývá motorem k úspěchu, že profesní zdatnost je zástupcem a nástupcem selhání fyziologických. Napoleon a Stalin byli metr padesát vysocí pumprdlíci a kolik je mezi úspěšnými velikány dějin im-potentů nevíme, protože úspěšní dokáží svá selhání dovedně kamuflovat.
Mohu tudíž zafantazírovat, co se začne dít s nástupem epochy Věci Makropulos. Lec-který muž, místo aby prosazoval svoje ego v průmyslu, obchodě nebo politice, bude si užívat s holčičkami ve věku od sedmnácti do sedmdesáti v posteli, radovat se ze své nevy-čerpatelné (a co na tom že uměle získané) kančí síly, neboť nad ni nic lepšího není a na uprázdněná místa se vrhnou běsivé samice zralého věku v tělech krasavic a obsadí posla-necké, senátorské a ministerské posty.
Stane-li se toto, jsem celkem rád, že se toho nedožiju.

* * *

Začal jsem o světě doktora Moreaua a cítím jako povinnost jím taky skončit.
Jakmile bude překročen Rubikon a bude zvládnuto písmeno "A" abecedy fyziotech-nologie, proces bude pokračovat tou cestou, o níž jsem mluvil. Lidé nebudou jen uchová-vat svoje mládí, budou chtí zlepšovat svoje tělo. Wiliam Gibson se o tom letmo zmiňuje v Neuromancerovi, když hovoří o komerčně dostupné krásе a o mužích se svalovými im-plantáty. Nebudu se opakovat, to zásadní jsem řekl úvodem. Sexuální revoluce není ještě zdaleka u konce, ještě nepadla zdaleka všechna tabu. V příštím století zcela jistě bude homosexualita vnímána jako zcela rovnocenná heterosexualitě, jako tomu bylo v antice a jako tomu do jisté míry a ve specifické podobě je v arabském světě. Tato

změna sexuální-ho chování umocní tlak na vývoj dalších fyziotechnologií. Škála psychických stavů mezi čistě mužskou a čistě ženskou psychikou bude mít odraz ve škále přechodných fyziologií.
Jeden hraniční bod však zůstane zachován, totiž schopnost rodit.
Už jsme hovořili o muži a ženě, o věku v souvislosti s nimi oběma, o fyziologii, avšak stranou zůstala rodina. Nevěřím, že jakožto standardní společenská jednotka má budouc-nost - ostatně, je velká otázka, zda má nějakou přítomnost. S rozvolněním ekonomických vazeb padnou poslední pouta, jež vázala jedince do v podstatě nepřirozených svazků tr-valého soužití.
V příštím století se můžeme setkat s jevem, který bych
nazval populační implozí.
I ten již začal v naší atlantické civilizaci. Říkáme, že společnost stárne, rodí se méně dětí, než kolik umírá lidí. Úbytek tradičního obyvatelstva je nahrazován v našem prostoru přílivem přistěhovalců z méně vyvinutých a populačně čerstvějších oblastí světa, kde nao-pak konstatuje populační explozi. Ta však může rychle přestat jednak skutečně účinnou antikoncepcí, jednak vlivem válek a pandemií nakažlivých chorob. Populační imploze již dnes ohrožuje rozsáhlá území v Africe a odborníci varují před možnou pandemií AIDS v jihovýchodní Asii. Není ostatně vyloučeno, že AIDS není poslední metla seslaná nebesy a že budoucnost chystá morové rány ještě horší a ničivější.
Uzavřu vizí, která spadá do mého konceptu zakázaných nebo přinejmenším problema-tických technologií.
Schopnost rodit lidi se může za situace obecné populační imploze stát vyhledávanou dovedností. Nerýsujc se tu perspektiva vzniku nové profese, profesionální matky? Bude třeba organizovat inseminaci i odběr plodů. Je samozřejmě nesmysl, aby jednou insemi-naci bylo oplodněno jedno, dvě, tři vajíčka. Profesionální děloha zvládne dvacet, třicet, možná sto plodů po nějakou dobu, kdy budou odebrány a přeneseny do umělých děloh. Namítnete, proč by se celý děj neodehrával in vitro. Na to odpovím, že spíš instinktivně cítím, že ten prvotní impulz života, ono iniciační spojení by mělo nastat v tradičním pro-středí. Vždyť ani v epoše světa doktora Morceua se úplně neodpoutáme od kořenů, z nichž jsme vzešli.
Představuji si pak průmyslové podniky na výrobu dětí. Právní náležitosti vzniknou teprve okamžikem nákupu dítěte. Do té doby to bude no name, asi jako auto bez pozná-vací značky. Jak bude nákup vypadat? Líbilo by se mi, kdyby šlo o jakési konzervy s pěk-nou barevnou nálepkou, na níž by nad čárkovým kódem byl lákavý obrázek, jak potomek bude vypadat, až se vylíhne, možná animovaný, s cyklovanou prezentací od batolete do dospělosti. Do vylidněných oblastí Afriky by se dovážely v kamionech humanitární po-moci tyto lidské konzervy, bez záruky, s prošlou lhůtou spotřeby. Zájemce si může vybrat provedení. Fyziotechnologie dokáží takřka libovolně formo-vat lidské organismy. Někteří zákazníci budou chtít miniaturní provedení, jakési lidské bonsaje, ano, ty půjdou dobře na odbyt, obchodní úspěch je zaručen.
Podotýkám, že tato mimořádně odpudivá idea se nevylíhla v mé zvrhlými myšlenkami vrchovatě plné hlavě, nýbrž v důvtipné mozkovně krásné elegantní dámy, paní Lucie Ko-nášové z Harperova bazaru, jíž závěrem za nápad děkuji. A vám děkuji, že jste mě vydr-želi poslouchat tak dlouho.

Globalizovaný svět

Dovolte, abych využil příležitosti a mohl zde nahlas uvažovat o tezích, které zveřejnil publicista Jan Culík v rubrice Britské listy internetového deníku Neviditelný pes ve dnech 13. a 14. listopadu 1996. Nemohu předpokládat, že významná část z vás zná obsah této práce, a proto se budu opírat o rozsáhlé citace z tohoto materiálu, jehož význam pokládám za mimořádný.
Zde jsou výchozí teze:
Finanční prostředky v hodnotě 1,3 trilionů dolarů se v současnosti denně přesunují elektronicky z různých míst na jiná místa po celém světě. Je to dvakrát tolik peněz, kolik celkem vlastní nejprůmyslovější země světa. V dnešní době hrají v ekonomické aréně pou-hé vlády jen nevýznamnou roli. Hranice mezi státy se rozkládají. Je možno obchodovat s výrobky přes hranice způsobem, jímž to před deseti nebo dvaceti lety nebylo možné. Mezi-národní podnikatelé jsou přesvědčeni, že svět se proměňuje v jedinou, jednotnou ekono-miku.
Obrovská expanze globálních komunikací likviduje staré, hospodářské a politické hra-nice, které rozdělovaly náš svět. Globální trh je nyní tak mocný, že nutí politiky i vlády, aby opustili dosavadní způsob vládnutí a naučili se způsobům novým.
Politikové budou muset v nadcházejících letech čelit velmi vážným dilematům. Všech-ny hospodářské tlaky budou totiž světové. Politické tlaky od voličů však budou místní, v rámci daného státu.
Politikové by měli svým voličům vysvětlovat, že musejí uvažovat globálně, mimo rámec svého státu. To nebude voličům v současnosti dostatečně srozumitelné a bude to nepopu-lární. Jen odvážní politikové, skuteční státníci se odhodlají už nyní k této riskantní osvěto-vé činnosti.

Soustřeďme pozornost na tezi, kterou považuji za ústřední: všechny hospodářské tlaky budou totiž světové, kdežto politické tlaky od voličů budou místní, v rámci daného státu. Od státníků se vyžaduje riskantní osvětová činnost v tom smyslu, aby se občané naučili myšlení v jiných dimenzích, v rozměrech globálních.

Při setkání s takto kategoricky formulováno tezí se vždycky snažím ji posoudit priz-matem osobní zkušenosti individua.

Již jednou v dějinách došlo k základní změně postavení individua ve světě. Bylo to v epoše přechodu ze středověku do

novodobé společnosti industriálního státu. Ve středově-ké společnosti byl člověk pevně připoután k jednomu místu. Podle odhadů historiků větši-na lidí žijících ve středověku se pohybovala v okruhu pěti kilometrů od svého bydliště a zrakem postižitelný horizont byl faktickým horizontem jejich života. Industriální společ-nost už na svém počátku tyto vazby zpřetrhala. Přirozeně to nebyl hladký proces, a už vů-bec se neodehrával podle scénáře nějaké osvěty. Tehdy se rozhodně nenašli žádní v uvo-zovkách státníci, kteří se rozhodli k riskantní osvětové činnosti.

Je stupeň osvícenosti a prozíravosti dnešních státníků větší, než vládců středověku? Nepochybně ano. Vzdělání, kulturnost i míra odpovědnosti je zřejmě nesrovnatelná - aby bylo jasno, což nemusí být, domnívám se, že je vyšší. Podstatná je však další otázka: je vůbec možné nějakou osvětou působit na veřejnost, aby pochopila trendy doby a přizpů-sobila svá profesní a ekonomická jednání?
V odpovědi na tuto otázku je zakódována i odpověď, jak budou vypadat nastávající desetiletí. Zda přechod ke globální informatické společnosti, o jejímž nástupu naprosto nepochybuji, proběhne hladce, bez sociálních otřesů.

Postupme dále citací:

Pod tlakem zrychlující se hospodářské globalizace jsou nyní západní politikové ze všech politických stran nuceni přijímat obdobné politické programy a užívat téže politické rétoriky. Globální ekonomika nyní dokonce začíná lidem i určovat, kolik daní mají platit. Dosud toto rozhodování příslušelo národním vládám. Určování výše daní byl hlavní pro-středek, jímž stát vládl občanům.
Západní politikové si to uvědomují. Např. šéf britské labouristické strany Tony Blair nedávno konstatoval: "Globalizace mění celou podstatu národního státu. Moc začíná být daleko více rozptýlena a hranice jsou daleko prostupnější než dosud. Technologické změ-ny ohrožují schopnost vlád řídit domácí hospodářství bez vnějších zásahů."
Stát se tak stává pouhou mrtvou slupkou nesplněných slibů a politických programů, které se kdysi daly dobře realizovat. Nyní mizí nenávratně v minulosti.
Kapitál se přesunuje na světě z místa na místo neobyčejnou rychlostí, a vedoucí poli-tičtí představitelé tomu jen bezmocně přihlížejí.

Ani s těmito tezemi nemíním polemizovat. Je totiž zřejmé, že politické programy jsou stále méně ideologické a stálé více vycházejí z objektivních, hlavně ekonomických proce-sů - a stejně jako automobily dnes vypadají stejně nebo podobně, protože jejich tvar je ur-čen procesy v aerodynamickém tunelu, také politické programy jsou obrazně řečeno ofu-kovány v aerodynamickém tunelu ekonomiky, kde vládnou definovatelné, vůlí jednotlivce neovlivnitelné procesy. Dokonce můžeme konstatovat, že rozdílnost politických programů je známkou nevy-zrálosti společnosti, která rozdílné programy vůbec připouští.

Čímž ovšem se dostáváme na tenký led. Dovolte další citaci:

Pojem národního státu byl v minulosti živý, především proto, že na určitém území, je-hož obyvatelstvo často mluvilo jediným jazykem, bylo možno vytvořit národní trh. Tento trh byl posléze legitimován ideologií: nacionalismem.
Situace dnes je jiná. Vzniklo celoplanetární povědomí. Šíří se ideologie globalizace. Odráží to vznik nového, postnacionálního hospodářského systému.
Způsobil to řetězec geostacionárních družic, umístěných ve stratosféře nad povrchem země. Právě proto jsme dnes schopni vytočit telefonní číslo a za deset vteřin hovořit levně s někým na druhé straně světa. Totéž platí o faxech nebo o počítačových spojeních. Elek-tronicky si můžete koupit cizí měnu, nebo můžete poslat báseň adresátovi, s nímž jste se osobně nikdy nesetkali.

Hlavní ekonomický trend je dnes globální - i z naší bezprostřední zkušenosti České re-publiky vidíme, že hlavní její problém spočívá v nedostatečném zapojení do globálního hospodářského systému, které se projevuje katastrofální nevyvážeností obchodní bilance. Je však pravda, že vzniklo celoplanetární povědomí a že se šíří ideologie globalizace?

Právě v tomto bodě vidím základ pro komplex mimořádně složitých problémů.
Šířící se globalizace postihuje ideologicky ty lidi, kteří jsou na ní účastni. Jsou to sa-mozřejmě obchodníci a průmyslníci, jsou to do jisté míry vedoucí politické osobnosti, ovšem zdaleka ne všechny subjekty politického života. Rozhodně sem patří vědci, přede-vším z oborů exaktních věd, ti byli první, kdo mysleli v celoplanetárních dimenzích a do-konce to patří k pradávné tradici jejich profese, sahající do hluboké minulosti. Tito lidé se bezpochyby snadno přizpůsobí novému trendu, vezmu na vědomí nová pravidla hry a vy-užijí je ke svému prospěchu.

Postihne však ideologie globalizace, učení o světoobčanství, všechny produktivní vstvy společnosti?

S touto otázkou se nevyrovnáme prostě tím, že si vymyslíme nálepku "postnacionál-ní". Právě v současnosti jsme svědky dramatické renesance nacionalismu. Na vlastní kůži jsme zažili rozpad Československa, český nacionalismus je překážkou narovnání s Ně-meckem. To, co se zdálo ještě před nedávném absurdní, se rýsuje jako reálná možnost: například rozpad Itálie, která v současných hranicích funguje ne o mnoho déle než jedno století. O národní identitu usilují Baskové ve Španělsku, Korsičané ve Francii, Skotové ve Velké Británii. Podle statistik OSN v současné době

projevuje separatistické snahy zacíle-né na vytvoření vlastních státních útvarů osm tisíc etnických a národnostních skupin na celém světě.

Ve společenských skupinách, jako je ta naše, zde shromážděná, je nacionalismus po-važován za přežitek minulosti. Nemyslím si, že je to správné. To, co nyní je, nepatří k minulosti, bohužel - je to součást současnosti a my se tomu musíme aktivně postavit.

V úvahách o vývoji společnosti, jako je ta, kterou cituji, se hlavní akcent klade na ekonomickou činnost. Soudobá ekonomika se stává ekonomikou globální, protože to umožňují současné technologie a vede to k efektivnější výrobě. Kdyby se veškerý spole-čenský život dal převést do pravidel výroby a spotřeby, argumentace by byla snadná. Bo-hužel to možné není.

Soustřeďme se na individuum. Samozřejmě, je to bytost ekonomická, s jasnými potře-bami, které zapadají do ekonomického schématu. Ovšem existují potřeby, které jsou rázu mimoekonomického a obávám se, že jsou málo vnímány a respektovány.

Člověk není definován pouze hmotnými potřebami. Je to společenská bytost, která touží po tom, aby ve společnosti zaujala nějakou roli, aby navázala vazby s jinými by-tostmi, Jsou to vazby rozmanitého druhu, od vazeb rodinných až po vazby mocenské. Pro lepší pochopení celé věci jsem si osvojil pojem z nejnovějšího politického slovníku, po-jem zviditelnění. Zejména pod vlivem sdělovacích prostředků, které kladou jako ideál takzvanou významnou osobnost, touží mnozí lidé také po zviditelnění, aby se předkláda-nému ideálu přiblížili. Ke zviditelnění vede mnoho cest. Je možno profesně vyniknout - prakticky v kterémkoli oboru a za jakoukoli cenu. Když na ruzyňské letiště přiletí Luciano Pavarotti, je mu věnována stejná pozornost jako pornohvězdě Dolly Busterové. Nicméně - a na to nezapomínejme - je velmi těžké stát se jak Pavarottim, tak Dolly Busterovou, pro-stě proto, že je příliš mnoho lidí, kteří dovedou zpívat, a ještě víc lidí, kteří dovedou sou-ložit, a je obtížné mezi nimi vyniknout.

Ke zviditelnění však mohou posloužit specifické nástroje. Ve společnosti operuje mnoho spolků a hnutí se specifickými cíli. Obecně vzato je chápejme jako autobusy je-doucí na lince s končenou stanicí zviditelnění. Je třeba vybrat si ten správný - který si klade cíle vyvolávající největší mediální pozornost - a zviditelnění je takřka zaručeno. To je odpověď na otázku, proč aktivisté demonstrují před MacDonaldem a ne před řeznictvím na rohu: útokem proti čemusi již viditelnému a mediálně podporovanému sami na sebe převezmeme část oné viditelnosti. Protestovat proti kouřící elektrárně v severních Če-chách nemá smysl, protože každý z lidí tam živořících protestuje. Dlužno tedy protestovat proti elektrárně atomové.

Tím se dostávám k nacionalismu. Ten zdánlivě uschnul, zahynul na úbytě - naciona-lismus zakotvený v hranicích národního státu. Je marné, ba směšné prosazovat češtví v Čechách, zakotvených do jasných hranic, totéž platí o francouzství ve Francii. Naciona-lismus, aby měl smysl, musí mít nepřítele, musí mít proti sobě sílu, která brání jeho napl-nění. Teprve pak lidé, kteří se k takovému hnutí připojí, dojdou naplnění své touhy, zvi-ditelní se.

Informatická společnost paradoxně umožňuje, ba podporuje tento způsob myšlení a společenské praxe. Dovolte další citát:

Kampaň organizace Greenpeace proti francouzským jaderným zkouškám v Tichomoří byla klasickou ukázkou práce moderní globální nátlakové skupiny, která se octla v kon-fliktu s tradiční vládou jedné země. Francie vyslala do Tichomoří proti ekologickým akti-vistům speciální bezpečnostní jednotky. Organizace Greenpeace na to reagovala tím, že okamžitě celosvětově zveřejnila dramatické televizní záběry francouzského útoku na její loď. Správně usoudila, že v dlouhodobější perspektivě zvítězí nad silou francouzských vo-jáků tlak mezinárodního veřejného mínění. To se také stalo. Francouzský prezident Chirac nakonec jaderné zkoušky ukončil a dokonce rozhodl, že Francie zlikviduje veškeré své po-zemní jaderné zbraně. Globální politiku výrazně ovlivnila nevládní organizace občan-ských dobrovolníků. V éře Internetu se toto bude dít stále častěji. Alvin Toffler argumen-tuje, že se právě proto radikálně změní způsob vlády na světě.

Toto je až klasická ukázka podporující moji tezi, kterou jsem prve uvedl. Dovozuje, že autobus vedoucí ke zviditelnění nemusí mít jen nacionalistický nátěr. Je třeba zvolit jed-noduchou a tudíž snadno pochopitelnou tezi, kolem níž se mohou jednotlivci bez sebe-přemáhání soustředit. Ekologismus je stejně dobry prostředek k pohonu zviditelňovacího autobusu jako nacionalismus. Teze totiž musí aspoň na první pohled působit pozitivním dojmem. Nacionalistická teze, ve zjednodušené formě, staví na jazyku jako jendotícím prvku skupiny, a z tohoto prvku pak nárokuje další požadavky, jako je politická a meziná-rodněpolitická autonomie. Ekologismus staví na touze člověka po nerušeném životním prostředí, což je nesporně pozitivní a legitimní požadavek. Neberte má slova, prosím, tak, že ekologismus odsuzuji - prostě konstatuji, že takový je a nějak funguje.
A bez globálně fungujících informačních prostředků by fungovat nemohl. Aktivisté Greenpeace byjistě nepodnikali plavbu do Tichomoří, kdyby je nedoprovázely štáby tele-vizních společností, schopné v přímém přenosu zprostředkovávat jejich akci milionům lidí na všech kontinentech - jinými slovy, zviditelňovat je.
Další takovou oblastí je samozřejmě náboženství. I o tomto způsobu duchovní činnosti se ještě nedávno pochybovalo.

Mělo se za to, že věda a exaktní uvažování s konečnou platností demaskovaly církevní dogmatiku. Byl to omyl. A zase, právě dnešní globálně fungující technika pomáhá renesanci náboženského myšlení - zejména jeho militantním odnožím s politickým nádechem. Zde další citát:

Možnost komunikovat levně a okamžitě na velké vzdálenosti je také hrozbou autoritář-ským režimům. Skupina Arabů v londýnské čtvrti Surbiton plánuje revoluci, která se ode-hraje v kybernetickém prostoru. Koupili si v Londýně malou vilu a na zahradě, kde suší většina Angličanů na šňůře prádlo, mají satelitní zařízení, jehož prostřednictvím vysílají do Perského zálivu televizní programy islámského zaměření v arabštině. Jejich televizní vysílám požaduje pro Saúdskou Arábii svobodné volby a snaží se Arabům vštěpit myšlen-ku, že mají právo kritizovat záporné stránky života ve své společnosti i své vládce a poli-tické představitele. Na Internetu mají londýnští arabští disidenti vlastní domovskou strán-ku a s kolegy a sympatizanty po celém Blízkém východě jsou propojeni počítači. Proto naléhá vláda Saúdské Arábie na britskou vládu, aby dr. Saada Al-Fagiha a jeho hnutí z Británie vyhostila. Jediným způsobem, jak by saudský režim mohl zamezit šíření těchto informací, by bylo však - zlikvidovat technologii, zakázat telefony, faxy, počítače a satelit-ní talíře a uzavřít se světu. To by však zase bylo ekonomicky sebevražedné.

Technologie, jíž by bylo možno se pokusit blokovat svobodné šířen í informací nejmo-dernějšími elektronickými prostředky, je dnes daleko zastaralejší než technologie pro je-jich rozšiřování. Saúdští Arabové by mohli odcestovat z Londýna kamkoliv jinam na světě. Vysílat z Londýna je pro ně jistě pohodlné, jejich elektronické zařízení by však fungovalo stejně dobře třeba na ostrově Fidži.
Saúdská disidentská skupina si z Londýna najala pro televizní vysílání na Blízký vý-chod satelit, umístěný stacionárně mnoho kilometrů nad zemí. Tyto služby si může najít kdokoliv v běžně přístupném katalogu. Satelit pro přenos televizních pořadů si může pro-najmout dnes také kdokoliv.
Pětatřicet milionů lidí používá dnes po světě Internet. Počet uživatelů dále roste kaž-dým dnem. Vládám se to nemusí líbit, ale nová technologie je chytřejší než jsou státní úřady a postupně dovolí nám všem, abychom přestali brát vlády a jejich požadavky vážně.
S pomocí počítačů mohou dnes mnozí lidé bydlet, kde se jim zachce, a zároveň praco-vat vlastně kdekoliv na světě. To je pro stát také hrozbou. Pokud nebudeme totiž ve své zemi fyzicky přítomni, bude pro vládu stále obtížnější řídit nás a kontrolovat nám život.

Opět opakuji, naprosto nemíním s těmito poznatky a názory polemizovat, jsou myslím správné. Státy nepochybně už nemají prostředky, jak zabránit globálnímu působení nej-aktivějších ekonomických subjektů. Právě tak nepochybně nedokáží zabránit jakýmkoli skupinám, ať už nacionálním, ekologickým či jinak aktivisticky zaměřeným, či militantně náboženským, aby zaměřily svoji aktivitu celosvětově.

O čem však nejsem zcela přesvědčen je základní teze těchto úvah, že totiž státy, jak je známe dnes, jsou přežitkem a že se v dohledné době rozpustí v královské lučavce globál-ních vazeb.

Tato teze se vlastně vrací k jedné z ústředních tezí science fiction padestých let. Teh-dy, pod vlivem bezprostřední zkušenosti světové války, kdy se spolu střetly doslova síly celých kontinentů a ze střetu vzešly dva antagonistické bloky vedené dvěma supervelmo-cemi, se předpokládalo, že další krok povede k ustavení celosvětového uspořádání. Orga-nizace spojených národů byla považována za prototyp takového globálního útvaru. Před-pokládalo se, že k ustavení světového, tedy globálního řádu povedou politické dohody, postavené na poznání, že třetí světová válka supervelmocí je technicky nemožná, protože by vedla k návratu do doby kamenné a že tedy vedoucí skupiny supervelmocí se střetu neodváží a přistupí k dohodě. Uvažovalo se o takzvané teorii konvergence, podle níž se budou společenské systémy bloků postupně vzájemně přizpůsobovat, až nakonec přistoupí ke spolupráci. Historie usvědčila všechny tyto teorie z pošetilosti. K žádné konvergenci nedošlo, jeden blok se zhroutil.

Nyní se objevuje teze náhradní. Globalizací výroby a obchodu, založenou na futuris-tických technologiích, vznikne globální světová struktura, která klasické státy rozloží. Po-slechněte si další citaci:

Nejdůležitější ekonomická odvětví jsou dnes založena na znalostech. Znalosti je možno komunikovat odkudkoli kamkoliv na světě. Znamená to, že stát může sice ovládat naši fy-zickou přítomnost v dané zemi, nikoliv však naše schopnosti vydělávat peníze.
V Holandsku se nyní dosti běžně podrobují pacienti operacím, které řídí na dálku ně-kolika stovek kilometrů prostřednictvím videospojení chirurg odborník. Existují dnes lidé, kteří vykazují své příjmy daňovým úřadům ve třech různých zemích najednou, aby mohli platit co nejmenší daně. Koupíte-li si - třeba v Británii - software ze Severní Ameriky pro-střednictvím úvěrové karty na Internetu, software vám nepřijde poštou, ale stáhnete si ho sami z mezinárodních počítačových sítí po telefonní lince. Tak za výrobek také zaplatíte. V žádném případě se k tomu nepřipočítává místní britská daň z přidané hodnoty, přestože by se to podle zákona dělat mělo. Daňový úřad zůstává bezmocně mimo hru. Výrobky, které mohou být doručeny prostřednictvím počítačových sítí "nehmotným" způsobem, se vymy-kají pravomoci daňových úřadů jednotlivých zemí. Vlády ztrácejí schopnost uvalovat na své občany daně, a tím nad nimi ztrácejí moc.
Je zřejmé, že pro ty občany, kdo si to budou umět zařídit, budou daně nepovinné. Už se to děje nyní. Britská vláda se letos snaží nalézt přibližně čtyři miliardy liber daně z přida-né hodnoty, které se jí, navzdor očekávání, nepodařilo

vybrat. Určitou roli při ztrátě těchto peněz jistě hrálo tradiční podvádění. Avšak je zřejmé, že velká část těchto daní brit-ské vládě prostě zmizela do kybernetického prostoru.
Vznikající společenská vrstva mezinárodních podnikatelů je kosmopolitní. Tito lidé ztratili pocit příslušnosti a loajality vůči konkrétním zemím a vládám. Máte-li peníze, mů-žete si dnes výhodně koupit státní příslušnost jakékoliv země na světe.

Zase musím prohlásit, že nemám důvod o faktech zde uvedených pochybovat. Mé po-chybností se týkají závěrů.

Základní chybný předpoklad lze zřejmě charakterizovat asi takto: úvahy se zakládají na předpokladu jednolitosti společnosti. Předpokládají, že společnost jedná tak či onak, podle takových či onakých zásad s takovými či onakými cíli. Už úvodem jsem upozornil, že ekonomická kritéria nejsou zdaleka jediná, že skupiny i jedince nemotivuje jen výroba, ale také touha po zviditelnění, po společenském úspěchu. Společnost nejen není jednolitá - naopak, v důsledku působení moderních technologií se zvětšuje její vrstevnatost. Nesmí-me se nechat mýlit působením masových médií, která vyvolávají dojem, že všichni pijí stejnou cocacolu, oblékají se stejně a poslouchají stejnou muziku. Zejména informatické technologie umožňují vznik zájmovým skupinám, které by bez nich nevznikly. Vynikají-cím nástrojem je v tomto smyslu již citovaný Internet. Na webu dnes najdete stopy půso-bení rozsáhlých skupin, které jsou velmi často globální - jako příklad uvedu kuriózní sku-pinu, budující celosvětovou feudální strukturu, s králi a lenními pány. Nebo jiný příklad - stoupenci víry v UFO, létající talíře a návštěvníky z kosmu - mají nyní díky Internetu da-leko širší platformu k šíření názorů i navazování kontaktů a k organizaci. Takových pří-kladů bych mohl uvést bezpočet.

Povede to však ke zhroucení národních států? Přes vše, co zaznělo v citacích zde uve-dených, nemám důvod, proč na tuto tezi přistoupit.

Je nesporné, že funkce státu se měnila a bude podrobována změnám i nadále. Nicmé-ně se zde zatím nehovořilo o funkci mocenské, což pokládám za paradox. Leninská teze o státu jako o organizovaném násilí má své racionální jádro. Stát skutečně je organizované násilí, jeho represivní složky jsou namířeny proti jendotlivcům i skupinám, kteří zevnitř nebo zvnějšku narušují jeho struktury.

Zatím jsem nenarazil na jediný argument svědčící o tom, že globální ekonomika a ce-losvětově rozkročený informatický systém by mohl poskytnout i mocenskou funkci.

Upozornil jsem na to, že globalizace neznamená unifikaci. Řečeno slovy Mao Ce-tunga, na světové louce nyní kvete mnohem více květů, než kdykoli jindy, a mnohé jsou smrtelně jedovaté. Informatické technologie neslouží jen k šíření názorů. Skupiny usilující o zviditelnění nepůsobí pouze informatickými prostředky. Jsou zde stovky skupin, usilují-cích o nejhrubší fyzickou moc - zatím v omezeném okruhu bezprostředního působení. Pádem jedné militantní supervelmoci jsme přinejmenším na nějaký čas zbaveni obav z globálního konfliktu, z třetí světové války. Přibyly však obavy z agresivní činnosti ma-lých, těžko postižitelných politických, názorových, náboženských skupin.

Uvedu citát:

Hlasy, faxy, počítačové peníze, to všechno vytváří nový světový pořádek. Dnešní mapa světa by neměla být vůbec založena na struktuře národních států. Ty už nejsou příliš důle-žité. "Mapa světa současnosti by měla mít několik úrovní. Na jedné z nich by mělo být vi-dět, kde jsou ústředí a struktury nevládních, občanských organizací a podnikatelských korporací. Z jiné úrovně by mělo být zřejmé, kde jsou globální komunikační sítě. Kde je všude možno sledovat CNN, kde všude je k dispozici vysílání rozhlasu a televize BBC, kde mají vliv ostatní rozhlasové a televizní stanice, například nové vysílače v Asii. Na jiné úrovni by zase bylo vidět, kde fungují mezinárodní zločinecké organizace, zejména ty, za-bývající se prodejem a distribucí drog. Nevzniká jednoduchá globální společnost. Je to mnohovrstevnaty proces, zdůrazňuje Alvin Toffler: "Pokud těmto složitým procesům řád-ně neporozumíme, staneme se obětí velmi nezvyklého a velmi nepříjemného vývoje."

Budu oponovat: hlasy, faxy a počítačové peníze nevytvářejí světový pořádek. Existují jenom proto, že tu jsou pořád ještě státy zajišťující svou hrubou silou základní ochranu střediskům technologií. Požadavek mapy světa nového druhu je správný - když například se podíváte na mapu rozložení společností typu Telecom, zjistíte, že na zeměkouli je pou-ze osm velikých v uvozovkách kontinentů, které se naprosto neshodují s obrysy konti-nentů v geografickém slova smyslu. Nicméně z této mapy nelze vymýtit střediska fyzické moci, letecké a ponorkové základny, raketová sila, kosmodromy. Tato zařízení jsou ne-sporně vázána na území - a nelze si představit, že by někdy neměla být. Ekonomika se globalizuje, není o tom pochyb. Děje se tak proto, že je pod ochranou fungujících států a že nad její funkcí bdí státní mocenský aparát.

Moderní stát se postupně stává také pouhou technologickou záležitostí oproštěnou od vlivu ideologií, které ztrácejí smysl. V materiálu se hovoří o zastaralosti pojmu levice a pravice. I o tom lze diskutovat, protože i v moderním světě vždycky přetrvá otázka prio-rit: na jaké účely se budou vynakládat prostředky, jakými způsoby budou alokovány, v čí prospěch a s jakým cílem. Priority budou vždy buď dlouhodobé či zaměřené na krátkodo-bou spotřebu, budou cíleny

na produktivní složky společnosti (což je základ názoru pravi-cového) nebo pasivně spotřebitelské složky (základ pohledu levicového). Nicméně při-pouštím, že hlavní osa už není ukotvena v levém a pravém ložisku. Budiž. To však ne-znamená, že stát ztratil smysl úplně. Jeho hlavní funkcí už dávno není dohled nad obča-nem, přestává být oporou občanovy produktivní činnosti. Přetrvává však jeho povinnost bdít nad bezpečností a stabilitou území, jež je mu historicky svěřeno do péče. Tuto povin-nost z něho žádné hypermoderní technologické prostředky nesejmou. Povinnost souvisí s odpovědností - což je další pojem, který vymizel z úvah materiálu mnou citovaného.

V globálně rozpaženém ekonomickém systému cítí každý jeho internacionální či spíš supranacionální subjekt odpovědnost jen vůči sama sobě a vůči vlastnímu prospěchu. Z ohrožených obastí prostě odejde a ani ho nenapadne je chránit. Budeme zvědavi, co se přihodí v Hongkongu příští rok - to je myslím vhodně volený příklad, protože Honkgong je na špici globalizujících tendencí, o nichž jde řeč, Hongkong je vskutku rozpažen po celém světě. Může se stát, že po jeho převzetí Čínou z něho zbyde jen slupka. To je ovšem hypotéza. Lze však uvést historický fakt: když Irák přepadl a okupoval Kuvajt, další roz-paženou ekonomiku, okupanti mohli krást jen videa a elektrické kartáčky na zuby. Eko-nomika unikla - a pozor - nevrátila by se bez mocenského zásahu Spojených států a jejich spojenců, tedy tradičních armád tradičních států.

Uzavřu jedním upozorněním:
Globální ekonomika je nezvratný fakt a pokles ekonomické role státu je zřetelná ten-dence. To vše ale neznamená, že ekonomika bude rovnoměrně rozptýlena. Naopak, právě důsledkem své naprosté neodpovědnosti vůči komukoli jinému než sobě její subjekty volné těkají jako kobylky světem a táhnou v elektronických mračnech tam, kde najdou výživnější žír. Globální informatika však nezapomíná na doslova vyžrané části světa. Je to především Afrika, které se ekonomický rozkvět naprosto netyká. V bonmotu jsem se ne-dávno zmínil o tom, že dekolonializace byl omyl. To samozřejmě byla jen nadsázka. Dle mé teorie o frenezii se stalo to, co se stát v danou chvíli muselo, neboť jest to, co býti může a čemu není zabráněno. Již dnes jsme svědky vstupu národních států na africké jeviště. Nemá-li se z celého kontinentu stát polopoušť obydlená zbytky zbídačelých zou-falců šílejících hladem, bude asi nutno zde implementovat - pravděpodobně násilně - ja-kýsi řád, jehož povahu si nedovedu v tuto chvíli představit ani s plným nasazením kapacit koncesovaného fantastika. Ovšem vůbec si nedovedu představit, že by se tato globální zá-chranná, ba spásná akce měla udát bez přispění tradičních národních států světa.

Zakázané technologie

Omlouvám se všem, kdo již znají princip zakázaných technolgií - a jim doporu-čuji tento kratičký úvod přeskočit.
Už začátkem devatenáctého století skončila naivní důvěra ve spásnost všech vědeckých a technických objevů. Frankenstein Mary Shelleyové vyjádřil obecně obavy z důsledků vědeckého objevu, byť jeho původce byl veden pohnutkami se-bevíce ušlechtilými. Zneužití technologických vymožeností ve válečné mašinerii, vrcholící v objevu chemických, bakteriologických a jaderných zbraní tyto obavy potvrdilo.
Obezřetnost záhy dostala institucionální formu. Věda se stala předmětem ko-rekce a utajování a některé směry bádání byly zakázány nebo aspoň regulovány už v průběhu dvacátého století - příkladem za všechny budiž manipulace s lid-ským genovým materiálem. S narůstající komplexností světa rostly i obavy před dopady objevů a vynálezů a v jednadvacátém století dostala volný průchod kon-cepce zakázaných technologií. Každá novinka byla posuzována z hlediska mož-ných dopadů. Nejdříve se samozřejmě zkoumaly dopady na životní prostředí, v úvahu se bralo i postavení jedince ve společnosti a v neposlední řadě důsledky ekonomické. Vždyť objev či jeho technická aplikace mohla zlikvidovat celá výrob-ní odvětví a tím narušit chod hospodářství!
Ve složitém a proměnlivém a partikularizovaném světě samozřejmě nevznikla a nemohla vzniknout žádná centrální cenzurní instituce. Zato vznikly desítky, ba stovky aktivistických skupin, nátlakových lobby, organizací stojících na rozmani-tých ideových i legálních základech. Státních represivních institucí pak užívaly k omezení, eventuálně zákazu novinky, kterou si vzaly na mušku. Prakticky kaž-dému objevu a vynálezu tedy hrozil zákaz a musel si své právo na existenci vy-bojovat proti tvrdé oponentuře.
Souběžným procesem byla i kriminální aktivita. Jakmile některá novinka spadla do oblasti zakázaných technologií, okamžitě se vyskytli lidé, kteří na záka-zu parazitovali a využívali ho k vlastnímu obohacení, samozřejmě za cenu rizika konfliktu s trestním řádem.
V cyklu Zakázané technologie, ovšem i v mnohých povídkách a románech se tímto principem zabývám. V následujícím souboru statí je popsáno dvanáct pří-padů, tak jak byly postupně publikovány v měsíčníku Ikarie během roku 1996.
Nezdařený zákaz

V minulém ročníku Klonu jsem vás seznámil s řadou technologických novinek, které se dostaly do konfliktu se zájmy společnosti budoucnosti a v důsledku toho je postihl zá-kaz. Ve skutečnosti však byla kolem každého zákazu sáhodlouhá tahanice a zdaleka ne všechny technologie k zákazu navržené byly takto postiženy. Naopak, záhy se ukázalo, že zákazem jsou ohroženy především technologie fungující a prospěšné skupině, která právě není u vesla. Technologií marginálních a kuriózních si obvykle nikdo příliš nevšímal a zdá se, že právě z tohoto důvodu bychom jim měli letos věnovat pozornost.
K zvláštním návrhům na zákaz došlo brzy po přelomu století. V australském Sydney byl roku 2006 zahájen proces, který novináři pojmenovali "Horchitz versus 1 + 1". Geni-ální a náležitě šílený matematik Ablastar Horchitz neváhal postavit

před soud nikoli tech-nologii, nýbrž celé vědní odvětví, a ne ledajaké - zažaloval matematiku. "Copak jste všichni slepí?" hřímal Horchitz v soudní síni. "Nevidíte, jak nápadná shoda panuje mezi takzvanými matematickými zákony a praxí reálného světa?" Rovnici E = mc2 charakteri-zoval jako "výsměch zdravému rozumu".
"Proč by se proměna hmoty v energii měla řídit jednoduchou, lidským zásadám esteti-ky vyhovující formulí?" tázal se. Ludolfovo číslo nazval pastí na hlupáky a Pythagorovu větu dokonce "vstupenkou do blázince".
Z počátku panovalo nedorozumění. Všichni se domnívali, že Horchitz popírá platnost základních matematických formulí. Naopak! Právě z jejich univerzální platnosti Horchitz odvozoval svoje obvinění.
Jakási inteligentní síla neznámé povahy podstrčila pošetilému lidstvu matematické zá-konitosti, aby odvedla jeho pozornost od pravého poznání, tvrdil. Na úsvitu civilizace se první vzdělanci vrhli za matematickými formulemi jako chrti za umělým zajícem a nyní se ženou v bludném kruhu závodní dráhy v domnění, že se účastní autentického honu na pravdu.
"Copak vám není nápadné, že to tak skvěle všechna souhlasí?" apeloval Horchitz na odborníky i širokou veřejnost. Jakmile znechutil svou naléhavostí redaktory nedělních příloh denních listů, rozpoutal svůj proces v Sydney. Vzbudil pozornost několika mecená-šů, kteří jeho úsilí podpořili štědrými donacemi, takže soud se mohl táhnout několik let. K jeho podivuhodným rysům patřil i ten fakt, že stejní odborníci zastupovali obě strany, ža-lující i žalovanou. Docházeli ke svornému zjištění, že matematika skutečně funguje a je ve shodě s kontrolovatelnou skutečností. Jenomže málokdo byl ochoten přistoupil na Hor-chitzovu tezi, že právě tato shoda je sice jedinýrn, zato kardinálním důkazem spiknutí proti lidstvu.
"Zakažte matematiku," žádal Horchitz. "Teprve pak se lidstvu otevřou oči." Na otáz-ky, jakou povahu skutečnost podle něho má, když ne matematickou, odpovídal, že Ize pravou skutečnost pouze odhadovat na základě podstaty onoho spiknutí.
"Je to podobné, jako když nepočestná žena začne moralizovat, aby zakryla pravdu. Pakliže pravdou bývá opak tvrzeného, pak skutečnost je zcela nekauzální."
Soud skončil v říjnu roku 2009 po vyčerpání trpělivosti donátorů a s ní přímo úměr-nými finančními zásobami. V závěrečné řeči soudce William B. Buchard II. vyřkl památ-nou větu:
"Argumenty žalující strany nelze brát na lehkou váhu indicie vedoucí k důkazu spik-nutí jsou přesvědčivé. Nicméně, jelikož se nepodařilo najít původce spiknutí, matematika - až na další - se na seznam zakázaných technologií nedostane!"

Právo Alláhovo

Další etapa vývoje civilizace nastala v roce 2125, kdy tým vedený dvanáctiletým ma-tematickým géniem Wu Lim zadal tvářecímu stroji parametry k výrobě prvního stroje
Jakmile čin vešel ve známost, publicisté začali spekulovat o nežádoucích efektech no-vé technologie a občanští aktivisté už brousili zbraně, aby vyrazili do útoku proti nové hrozbě, o jejíž povaze doposud neměli tušení. Wu Liho mluvčí (potřeboval ho, génius sám byl slepý, němý a hluchý) přesvědčivě vyvrátil obavy z časových paradoxů a chronoklas-matů jakéhokoli druhu. Stroj času pracoval na principu sdílení vesmírů a kauzální vazby nemohly být cestami časem narušeny, protože žádné nejsou. Brzy to prokázala praxe. Prvními chrononauty byli hráči loterií, kteří utratili velké peníze za letenky (říkalo se jim časenky), aby se dozvěděli správné číslo prvního pořadí. Jaké bylo jejich zklamání, když zjistili, že pravděpodobnost návštěvy onoho vesmíru, kde bude taženo právě to a ne jiné číslo, je mnohem menší, než vyhrát loterii samu, jelikož jde fakticky o pravděpodobnost simultánního dvojího tahu jednoho a téhož čísla!
Závažná hrozba nové technologii přišla ze strany, odkud to nikdo nečekal.
15. května 2127 stanul před soudem v litevském městě Kazly Ruda dvaadvacetiletý recidivista Olran M., obviněný z loupežné vraždy na dvaasedmdesátileté stařence. Jeho obhájce ex offo se dočetl v nedělní příloze místních diginovin, že návštěvníci jiných časo-prostorových komplexů taktéž podléhají principu sdílení vesmírů a že nelze vyloučit možnost, že domů se vrací jiná osobnost, než byla ta, která do jiné časové dimenze odlé-tala.
Banální kriminální případ svým rozměrem brzy přesáhl hranice Kazly Rudy. Advokáti angažovaní v případech zdaleka ne banálních se chopili příležitosti a užili stejného argu-mentu v kauzách, kde běželo o stovky milionů dolarů, o masové vraždy, špionáž a vele-zradu.
Slepý, němý a hluchý Lu Wi se k tomu vyjádřil prostřednictvím svého mluvčího a prohlásil celou věc za humbuk a projev naprostého nepochopení fyzikálního principu chrononautiky. Na otázku, zda je schopen matematického důkaz, jenž by podobnou mož-nost nad jakoukoli pochybnost vyloučil, inicioval mluvčího po desetivteřinové prodlevě slůvkem "Ne".
Čímž zavdal příčinu kauze, která se měla táhnout mnoho let.
Princip viny se nad jakoukoli pochybnost táhne civilizovaným právem od dob antické-ho Říma. I v případech, kdy veřejnost je takzvaně "spravedlivě pobouřena" osvobozujícím nebo mírným výrokem soudu, jde zpravidla o to, že se nepodařilo prokázat všechny záko-nem dané aspekty viny nad jakoukoli pochybnost. Liho "ne" vneslo pochybnosti do sa-motného principu viny a trestu, neboť potrestat lze jen absolutního, nikoli pravděpodob-nostního viníka.
Chrononautika byla na nějaký čas výnosem o zakázaných technologiích zapovězena a když se jí zmocnilo technologické podsvětí a začalo ji masivně provozovat (jako vždy, když je něco zakázáno), zdálo se, že se právní řád zhroutí. Brzy nebylo pře-stupníka, který by před soudem nemával potvrzením o cestě časem, a obhájci četli pří-slušné formule z papírku, ani se neobtěžovali se je učit zpaměti.

Život si však řešení přece jen našel. Antický princip práva založeného na bezpochybné vině byl na celém světě nahrazen právem islámským, kde o vině a nevině v konečně in-stanci rozhoduje příslušný ajatolláh. A nastal klid. Alláh buď pochválen!

Tabule duše

Technologie se dostaly do štíru s ochranou osobnosti už v druhé polovině dvacátého století a staly se předmětem úřední reglementace. Odposlechové štěnice, dálkové mikro-fony a infračervené dalekohledy pro noční vidění se staly pololegálním zbožím, neboť svou prapodstatou znamenají ohrožení lidského soukromí - k něčemu jinému jich fakticky nelze použít. Normální občan k nim tudíž nemá skoro vůbec přístup a k dispozici jsou jen gaunerům, kteří se šmírováním soukromí občanů soustavně věnují, fízlům, šmejdilům a gangsterům všeho druhu.
Nicméně teprve rozvoj technologie umělé inteligence spojené s vývojem parabiotic-kých čipů od roku 2010 nahoru umožnil novou technologii, která znamenala prakticky zrušení jakéhokoli soukromí.
Dříve stačilo držet hubu nebo pustit vodu v koupelně a nebylo co odposlouchávat, ne-bo chovat se na veřejnosti slušně a nebylo co odkoukávat. Jenže v roce 2012 přišel na trh první psychoskop a před ním jsme byli nazí všichni. Jeho konstruktéři vycházeli z předpokladu, že každý člověk je z informatického hle-diska tabule, na které je jasně napsáno, co ten člověk je zač, jaká je jeho povaha, jaké úmysly, jaký osud. Některé "texty" jsou na této tabuli jasně čitelné každému. Oholte si hlavu a navlékněte na sebe bomber a Cikáni se vám budou vyhýbat (nebo naopak přibli-žovat, ovšem jen s násadami od krumpáče v rukou). Jenže každý neseme subtilnější zna-ky. Každá vráska na obličeji něco znamená. Každou součást oděvu jsme si zvolili po krat-ší či delší úvaze (i absence vědomé úvahy je postoj, který něco značí). Každé gesto a kaž-dý pohyb, tón hlasu, mimika tváře, to vše jsou jasné zdroje informace.
První psychoskopy svým vzhledem připomínaly přilbu pro virtuální realitu z konce dvacátého století anebo už citované dalekohledy pro noční vidění. První modely byly pro-dávány v pornoshopech, neboť byly určeny hlavně k dešifrování sexuálních postojů. Uká-zalo se totiž, že šedesát procent "textu" na informatické tabuli lidské bytosti se týká sexu-álního života. Mladý muž vyzbrojený psychoskopem už nemusel být na pochybách, co znamená ten či onen pohled tak či onak oblečené a tak či onak se pohybující mladé dámy. Na vnitřním screenu přístroje se objevilo buď POJĎ SE MNOU DO POSTELE, nebo TÁHNI DO HÁJE, SMRADE. Produktivita Casanovů (a Messalin též, samozřejmě) ne-smírně vzrostla. Nicméně už tyto první hrubě kalibrované modely sloužily i personálním úředníkům, kteří jejich pomocí vyhodnocovali osobnost uchazečů o práci.
A právě kvůli tomu se kolem psychoskopů strhnul poprask a v sérii soudních procesů se aktivisté usilující o zachování (bídných) zbytků osobních svobod snažili zahrnout je na seznam zakázaných technologií.
Pro výrobce psychoskopů nastal závod s časem. Šlo o to vyvinout tak miniaturizované přístroje a vyrábět je a prodávat v sériích tak velkých, aby byly a) takřka nezjistitelné, b) levné natolik, aby případné zabavení majitele nebolelo. Soudní procesy znamenaly samo-zřejmě skvělou reklamu pro novou technologii a napomohly tudíž jejímu rozvoji.
Procesy časem uvízly na mělčině a nová technologie dostala zelenou.
Pomocí psychoskopů bylo totiž možno dešifrovat informační tabule i oněch aktivistů za lidská práva… To bylo ostudy, když se ukázalo, kolik zastydlé puberty a deviantních tužeb se tetelí v srdcích těchto neohrožených bojovníků!

Právo na prodej

Příliš bychom zúžili úhel pohledu při probírce zápasů o svobodu vědeckého a technic-kého rozvoje, kdybychom se vyhýbali problémům sociálním. Těch bylo v 21. století i stoletích následujících právě tolik, jako ve století 20. a stoletích předcházejících - vždyť lidské dějiny nejsou ničím jiným než sledem sociálních napětí, přerušovaných výrony su-rovosti.
Průkopníky sociálního systému zvaného trading byli obyvatelé prvních habitatů na Měsíci. Tam bylo celkem přirozené, že každý občan disponuje určitými nároky na servis ze strany správy habitatů: dodávky energie, vzduchu, potravin a komunikačních prostřed-ků, transport, výbava, k níž patřily i jisté druhy ošacení. Bylo zvykem uzavírat dohodu. Kdo se vzdal určitých transportních prostředků, získal nárok na větší dodávky energie. Šlo v podstatě o obchod, proto se pro tento systém vžil název trading.
V polovině 21. století trading zapustil kořeny i na Zemi.
Později, kdy už politická vřava byla v plném proudu, sociologové Thierry a Parenko v bestsellerové hyperknize Obchodníci s duší stanovili zásadu, že základním lidským prá-vem, z něhož se všechna ostatní odvíjejí, je právo prodat svá práva státu. "V neoindustri-ální společnosti jednadvacátého století je každý jedinec objektivně na obtíž," napsali hned v úvodu. "Pro stát je výhodné vykupovat nároky jednotlivců za rozumnou cenu, která je předmětem dohody. Výhodné by to bylo vždycky, avšak teprve globální stupeň informati-ky umožnil kontrolu a tím i realizaci tohoto systému."
Od okamžiku plnoletosti mohl občan začít s prodejem. Trading se děl buď na finanční bázi, a to ve formě jednorázových výplat nebo postupných apanáží, anebo směnou, to jest za odstoupení od jednoho práva vzrostla hodnota jiného práva. Jakmile se kupříkladu vzdal práva na zplození dítěte, dostal buď celkovou sumu (která se rok od roku měnila podle vykalkulovaných potřeb demografické skladby), nebo dlouhodobou měsíční apanáž - anebo se zvýšila hodnota jiných jeho práv, jako například práva na individuální motoric-kou dopravu.

Mladí lidé obvykle odprodávali většinu svých práv hned po dosažení osmnáctého ro-ku. Někteří (menšina) investovali, jiní získané sumy rozházeli (většina). Ti, co investovali, měli samozřejmě možnost odkoupit svá původně odprodaná práva nazpět, samozřejmě s přirážkou. Ovšem to je podstata byznysu. Ostatní museli strávit zbytek života v rakvových holobytech, zpravidla bez lékařské péče, protože ta byla to první, co státu prodali, když byli ještě zdraví a mladí.
Proto politická vřava nastala až po nějaké době, kdy se ukázaly důsledky systému, kte-rý v první etapě prakticky každý vítal a využíval. Ti, co rozházeli získané prostředky, se sdružovali do politických organizací. Měly však jepicí život, neboť i sdružovací právo se stalo předmětem obchodu. Jediné neprodejné právo bylo právo na prodej práv, podle Thi-erry-Parenkovy teorie, jež se stala základem pro zákonná ustanovení. Hnutí by nepochyb-ně zaniklo, kdyby se mu nedostalo podpory z neočekávané strany - od lidí, kteří svoje práva prodali, za získané peníze investovali buď do vzdělání, nebo výrobních prostředků, a když zbohatli, opět práva koupili zpět. Jakýsi pocit viny a odpovědnosti je pudil k tomu, aby lobbovali za zrušení tradingu.
Ovšem ani oni neprosadili svou.
Jak by se mohli dívat do nevinných očí mladé generace, do očí sedmnáctiletých, šest-náctiletých a ještě mladších, kteří se už třásli na den, kdy budou moci eráru prodat právo na elektrickou energii a dodávky vody a lékařskou péči a veřejný i soukromý transport… Víte jen, kolik euforinu se v Praze dalo za takovej balík koupit od vnitráckýho dýlera na náměstí Republiky?

Čistá chemie

Až dosud sledujeme případy neúspěšných střetů práva a inovací. Kauza 'čisté chemie' byla složitější o to, že v její závěrečné fázi na scénu vstoupil duch soudce Lynche.
Zpočátku vše vypadalo jako běžná medicinální praktika. O 'lidech na trubičkách', tedy pacientech s životem uměle podporovaným, se mluvilo po celou druhou polovinu dvacá-tého století. Pokroky v genovém inženýrství hyperorganické chemii a informatice vedly ve dvacátých létech jednadvacátého století k převratu. Stále více zcela zdravých lidí od-cházelo 'na trubičky', vzdávalo se tradičního způsobu života a svěřovalo organismus i psychiku vnější podpoře. 'Zachrání nás čistá chemie', tak znělo heslo dne. Život 'na tru-bičkách' byl levnější a zdravější s vyhlídkou na dlouhověkost, jakož i zábavnější, protože jen s chemickou podporou nervového systému mohly technologie virtuální reality dosáh-nout maximálních efektů.
Orgány práva si začaly 'čisté chemie', jak se této praktice říkalo, všímat v okamžiku, kdy věková hranice 'odchodu na trubičky' prudce klesala. Mají rodiče právo předat do odborné péče svoje nezletilé děti? Soudní verdikt by jistě musel znít 'ne', kdyby se proká-zalo, že tím dětem vznikne újma. Jenže koncem dvacátých let už bylo zjevné, že pro 'lidi na trubičkách' díky 'čisté chemii' je věk sto padesáti let tou spodní hranicí. Za této situace měli žalobci těžkou pozici.
K definitivnímu převratu došlo v roce 2032, kdy tým švédských odborníků pod vede-ním profesora J. G. Thulina prokázal, že ideální věk pro 'odchod na trubičky' je v oka-mžiku, kdy spermie pronikne do vajíčka. V tomto okamžiku prvních cyklů buněčného dělení má technologický komplex zvaný 'čistá chemie' takříkajíc volnou ruku k zásadním optimalizačním úpravám organismu.
Humanitární organizace a církve vedly tažení proti 'prznitelům plodů' po celou první polovinu třicátých let. V různých zemích soudní procesy probíhaly s odlišnými výsledky. Tradičně konzervativní země se někdy chovaly kupodivu liberálněji než společnosti ote-vřené. Na území spojených států existovalo ne méně než čtrnáct odlišných právních vý-kladů a precedenčních rozhodnutí. Po celou dobu právních tahanic, jak tomu bylo v ob-dobných případech vždycky, pokračoval vývoj sporné technologie.
V roce 2036 se situace zásadně změnila důsledkem překvapujícího odhalení. Až dosud se mělo za to, že 'jedinci na trubičkách' - teď už pětileté lidské organismy - jsou toliko 'na příjmu' - přijímají chemicky čisté živiny a standardní informace. Šetření prokázalo, že komunikují i aktivně, cílevědomě a s překvapivými úspěchy zejména ekonomickými. In-teligence těchto jedinců byla mnohonásobně vyšší, navíc multiplikovaná tím, že spolu vytvářeli to, co klasická sci-fi popisovala jako 'kolektivní vědomí'. Zejména jejich úspě-chy na burze byly ohromující a pohoršující. Tehdy došlo k prvním davovým útokům na ústavy, ve kterých žili a bohatli. Avšak i seriózní pozorovatelé se pozastavovali nad fak-tem, že nedojde-li ke zvratu, svět bude do deseti let ve vlastnictví nepochopitelných by-tostí, jejichž oči nikdy nespatřily Slunce.
Lynčerské útoky se množily a v roce 2038 se měla na Barbadosu konat celosvětová konference, jež měla situaci vyřešit. Obecně se čekal zákaz technologie 'čisté chemie' a zničení všech 'výsledků experimentů', jak se bytostem 'na trubičkách' eufemisticky říka-lo. Nikdo však nepočítal s jejich reakcí… Zmizeli. Lynčerský dav, který v předvečer kon-ference pronikl do Thulinova institutu v Malmö, nalezl jen prázdné kontejnery. Obdobně tomu bylo i v ostatních institucích toho druhu. Na Barbadosu se pak řešila už jen otázka, co se s nimi stalo: Rozpustili se? Převedli se na data? Anebo emigrovali do jiné dimenze? Ať byli kdekoli, nikdy o sobě nedali vědět. Nevzpomínali.
Neměli proč.

Optimální kriminalita

Na veřejnost se spor o optimální stupeň kriminality dostal až v polovině jednadvacáté-ho století. Nicméně už na samém jeho počátku upozorňovaly některé autority (Mikulski, Bowlesová a zejména Rodger), že zdaleka nejde o naprostou

novinku spojenou s rozvo-jem Nezávisle pohyblivých automatonů NEPA a že určité praktiky související s optimali-zací stupně kriminality se vystopovatelně táhnou do dvacátého, ba devatenáctého století.
Zločinnost není a nikdy nebyla ničím jiným než vyjádřením dynamické rovnováhy mezi pořádkovými orgány a kriminálními živly. Společnost reaguje na rostoucí činnost zločinců posílením pořádkových orgánů. Nikdy však není ochotna do policie investovat tolik, aby zločinnost vymýtila. Jde o zřízení jakési únosné míry. jde o nastolení rovnováž-ného stavu, kdy jsou celospolečensky snesitelné jak výdaje na policii, tak ztráty způsobe-né zločinci.
Toto jako první v dějinách pochopily tajné služby, zaměřené na boj proti nepřátelským agentům a také politické policie totalitních režimů. Bez špionů by byla zrušena nebo silně omezena kontrašpionáž, jakmile by byla skutečně rozdrcena opozice, bylo by nutno roz-pustit politickou policii - tak nerovnovážný stav represivní instituce devatenáctého a dva-cátého století nikdy nepřipustily.
Rozvoj informatiky na přelomu dvacátého a jednadvacátého století signalizoval, že v nastávající epoše bude existence běžné kriminální policie vážně ohrožena. Digitalizované peníze, kontrolovaná finanční cirkulace, možnost okamžité individuální identifikace kaž-dého výrobku, který měl alespoň nějakou cenu, to vše dramaticky snižovalo kriminalitu, neboť nebylo co ukrást a pokud to bylo ukradeno, nebylo možno to prodat. Bezdrátová komunikace kohokoli s kýmkoli, bleskurychlé vyhledávání osob na sebeodlehlejších mís-tech - to zase vedlo k úbytku násilné trestné činnosti. K tomu všemu ještě přispívaly me-tody působící na psychiku závadových osob. Likvidace "genu zločinnosti" vedla k vy-prazdňování kriminálů stejně rychle a spolehlivě jako elektronická ochrana osob a zboží.
V první fázi se ministři vnitra demokratických států chlubili svými úspěchy, v násle-dující fázi museli čelit hněvu podřízených, když omezovali rozpočty a snižovali stavy. K tomu docházelo někdy po roce 2020. Právě tehdy Rodger šokoval veřejnost, když pouka-zoval, jaké nebezpečí plyne z narušení odvěké rovnováhy mezi represí a zločinem. Hrozil rozklad policejních sil a z něho plynoucí renesance zločinu, který nikdy, ani z přispěním té nejdůmyslnější technologie, nebude zcela vymýcen, tvrdil Rodger.
Právě v této době vstoupily na scénu NEPA.
Nepříliš rozměrné, autonomně pohyblivé stroje, jejich pr imitivní (neboť snadno dete-kovatelné) modely elektronické, vyspělejší modely nanomechanické; byly jich najednou desetitisíce, byly všude, množily se jako myši, napadaly obyvatelstvo, ničily a kradly. Z předčasné penze byli povoláni policejní důstojníci, obnovovány pořádkové síly, stavěna milice. Sám Rodger byl obviňován, že je duchovním otcem těchto zlodějských NEPA, neboť ve svých přednáškách cosi podobného navrhoval. Společnost potřebuje prvek ne-klidu, tvrdil. Jeho kritici ho obviňovali, že tento prvek neklidu přivedl na svět. Brzy se však objevilo podezření, že za vznikem NEPA stojí samy policejní síly. Nikdo je nikdy stoprocentně nepotvrdil. Rozhodně však policisté byli jediní, kdo měli z NEPA trvalý pro-spěch. Ministři vnitra tvrdili, že jde o hardwarovou obdobu někdejších počítačových virů. Tito pánové však nebývají placeni na to, aby jim někdo věřil.
Dynamická rovnováha represe a zločinu byla do poloviny jednadvacátého století ob-novena.
Pouze jedné oblasti zločinu se NEPA vyhnuly: sexuální deviaci a pohlavnímu exhibi-cionismu zejména.

Roubování lidí

Ušlechtilé stromy se zpravidla nerodí ze semen. Ušlechtilé stromy, které obdivujete v zahradách, vznikají tak, že na pahýl stromu neušlechtilého se naroubuje štěp stromu ušlechtilého. Když pak strom vyroste, vůbec na něm nic nepoznáte, leda snad nějaký šev docela dole a i ten časem zmizí.
Tato myšlenka - pokud biografické studie nelžou - přivedla Gramta de Vriese k tech-nologii roubování lidí, která vzbudila tolik rozruchu v polovině padesátých let jednadva-cátého století.
V té době byly psychoskopy docela běžnou věcí (viz Ikarie 3/96) a charakter člověka bylo možno nejen odečítat podle jeho neverbálních projevů, ale samozřejmě i v digitali-zovaném formátu ukládat. De Vries přišel na myšlenku, která jedněm připadala skvělá a jiným zrůdná - roubovat tyto záznamy na lidská embrya. Zárodky nesly v sobě kódy svých rodičů a prarodičů - tyto záznamy bylo nutno přemazat novou informací. První ver-ze de Vriesovy technologie dovolovala multiplikace jeho vlastní osobnosti - bylo totiž nutno velmi důkladného a tudíž zdlouhavého skenování osobnostního kódu a de Vries po vzoru velikánů z historie vědy prováděl tuto proceduru na sobě.
Pravděpodobně by zůstalo při experimentech - neboť kdo by si přál mít své dítě pře-dělané podle vzoru de Vriese, ropuchovitého notorika s těžkým napoleonským komple-xem a bohatou sadou sexuálních úchylek. Však taky své pokusy podnikal pokoutně na dětech koupených od thajských prostitutek, padesát dolarů za kus loco dům. Ke zvratu v situaci došlo až v okamžiku, kdy ho někdo udal policii a nastal soudní proces, v němž byl obžalován z nejméně patnácti zločinů, za což mu hrozil trest do výše 250 let.
Vahou osobnosti a bankovních kont se za de Vriese postavily ženy, které si přály po-změnit své potomky podle kódu znamenitých mužů současnosti, ochotných - taktéž za pe-níze - de Vriesovu proceduru podstoupit. Soud se zachoval šalamounsky, odsoudil de Vriese na 180 let do žaláře, ovšem dovolil, aby ve vězení pokračoval ve svých experi-mentech. Devrizace, jak se proceduře začalo říkat, se stala byznysem tak významným, že de Vries si mohl dovolit nechat si postavit svůj vlastní žalář na ostrově nedaleko Baham. Do tohoto paláce se zamřížovanými okny (mříže tvořila mistrovská díla nejlepších socha-řů doby, a jejich kopie se staly ozdobou světových galerií), přilétaly vznešené dámy a skvělí mužové a týmy specialistů vyráběly jako na běžícím páse ušlechtilé výrobky.
De Vries se však nezastavil na půli cesty. Psychoskop, který byl stále ještě důležitou složkou procesu, se zdokonaloval a byl schopen skenovat osobnost nejen z živého origi-nálu, nýbrž i ze záznamu. Tak došlo na filmové hvězdy a často medializované státníky, ovšem i teroristy, pornohvězdy, významné zločince a spasitele světa. Výsledek ne vždyc-ky

splňoval očekávání, ovšem de Vriesova sláva dokázala překrýt neúspěchy stejně doko-nale, jako naskenované záznamy přemázly původní genetické kódy.
Až do de Vriesovy smrti pokračovaly pokusy zakázat devrizaci. Génius se jim jen smál. "Jak mohou ublížit vězni?" opakoval, když se ho novináři ptali, zda nemá obavy. De Vriese nakonec zabil jeho vlastní výrobek, muž vyrobený podle vzoru Charlese Mansona. Sama devrizace zašla koncem jednadvacátého století na úbytě. Ukázalo se, že čím inteli-gentnější a lze říci kvalitnější děti, tím horší osud připravily svým vlastním rodičům. "Když mám mít génia, tak ať si za to neštěstí můžu sama," prohlásila jistá žena v anketě informačního systému Neviditelný pes a její slova znamenala umíráček pro technologii, která brzy nikomu nestála ani za zakazování.

Láska ke strojům

Odedávna člověk choval citové vztahy k nástrojům a k předmětům, které ho obklopo-valy. Už na přelomu prvního a druhého století po Kristu učil stoupenec školy stoické Epiktétos, jak se bránit citově bolesti při rozloučení z předmětem: rozbijete-li vzácnou vá-zu, řekněte si - rozbil jsem NÁDOBU, učil.
Citové vazby na předměty se staly vážným socio-psychologickým problémem první půlky jednadvacátého století. Stále více předmětů denní potřeby bylo vybaveno umělou inteligencí, která byla o mnoho řádů na vyšší úrovni než "talking gadgets" dvacátého sto-letí, kdy auta nabádala k zapnutí bezpečnostního pásu a fotoaparáty radily, jak clonit. Plně komputerizovaná kuchyňská linka se stala družkou hospodyně. Nejenom že znala miliony receptů, ale dokázala konverzovat na běžná rodinná témata. Automobilově computery se staly důvěrníky mužů při jejich hodinových poutích do práce a z práce. O individualizaci osobních počítačů netřeba mluvit - ty začaly mít lidské duševní vlastnosti první.
Potíže nastaly, když se lidé nechtěli morálně zastaralých strojových přátel zbavit.
"Já vím, že má kuchyňská linka je zastaralá," vysvětlovala paní domu dealerovi nabí-zejícímu novinku. "Jenže… přece nehodím Boženku do šrotu!"
Psychologizované stroje další generace byly vybaveny obvody virtuální demence. Ku-chyňská Boženka začala zapomínat recepty a auto si občas popletlo cestu a místo do Nuslí jelo do Hlubočep. Opatření brzy prokázalo svoji kontraproduktivitu. Místo aby se lidé ochotněji zbavovali dementních strojů, jejich citová vazba k nim rostla.
"Do Nuslí se nejede přes Zlíchov," dohadoval se majitel auta se svým Rudolfem, takto škodovkou model 2021. "Dej si říct, Rudo."
Virtuální demence zbavila lidi pocitu méněcennosti před vševědoucností stroje, který byl PŘÍLIŠ dokonalý.
Marketingoví odborníci zavětřili nebezpečí, když si lidé objedná-vali stroje s PŘEDČASNOU demencí.
V následující generaci byly tedy zavedeny obvody zajišťující jistou míru nepohodlí, přičemž postupem času se míra měla zvětšovat. Vycházelo se z praxe, kdy nemocný člo-věk, na počátku nemoci opečovávaný, litovaný a milovaný, se postupem nemoci stává obtíží, takže rodina - obvykle nepřiznaně - vítá smrt jako vysvobození.
A v tomto momentu vypukly spory a vznikly nátlakové skupiny. Stroje mají sloužit li-dem a ne být lidem na obtíž, to byl základní slogan tohoto hnutí.
Opět zde stál ekonomický zájem industriální mašinérie proti elementárním lidským in-stinktům.
Kde leží ta hranice, kdy demence spojená s agresivitou vůči uživateli je ještě přípust-ná?
Zastánci nové generace strojů poukazovali na to, že staré žehličky vždycky probíjely, ojeté pneumatiky praskaly a už ve středověku nebylo na starou kosu takové spolehnutí ja-ko na nový výrobek. Odpůrci namítali, že stárnutí organismů i věcí a jejich postupná ne-funkčnost je přirozený běh, kdežto v tomto případě jde o program, tedy de facto o lidské dílo, o výrobek, přímo určený k poškozování lidských zájmů. Nechtěli slyšet žádné ná-mitky, že toto opatření slouží zájmu vyššího řádu, tedy zájmu ekonomickému. Spory ne-vedly k žádným koncům a nikdy neskončily.
Nepodařilo se stanovit OBECNOU formuli a bylo nutno vést soudní řízení kolem každého nového výrobku separátně.
A jelikož občan-ská iniciativa je obvykle motivována snahou o zviditelnění, zápas proti virtuální demenci nakonec zhasl pro nedostatek veřejného zájmu.

Virtuální telepatie

Naše životní prostředí je plné hlasů a hudby - prostě zvuků zakódovaných do nosných elektromagnetických vln. Prostředky, jimiž nás vybavila příroda, je neslyšíme, potřebuje-me k tomu speciální technické vybavení.
Kyberpunková literatura nás poučila o tom, že lidmi vyrobený hardware bude postup-ně vlínat do lidských organismů. Gibson popisuje punkery, kteří mají čipové karty vsu-nuté do implantovaných slotů v lebce. Nezmiňuje se o tom, že v lebce by mohl být na stejném principu implantovaný rozhlasový přijímač. Zřejmě to považoval za příliš banál-ní. Ovšem online propojení dvou lidských bytostí si ve své fantazii vybavit dokázal.
V polovině osmdesátých let to ještě fantazie byla. O deset let později velmi pokročily technologie umožňující propojit nervovou síť člověka s hardwarem. Je to důležitý směr ve vývoji protetických zařízení, zejména umělého sluchu a zraku. První reálné výsledky jsou už ve zkušebním provozu. To vše se děje ve stejné době, která prožívá mohutný rozmach radiotelefonického spojení.
O deset let později, kolem roku 2005, se telefonní styk přesouvá do oblasti radiového spojení a pevné linky jsou stále větší měrou vyhrazeny datovým přenosům. Právě tento vývoj se stal předmětem mnohých sporů.
Radiotelefonie se stala už v devadesátých létech mocnou zbraní v rukou organizova-ného zločinu. Majitel

radiotelefonu může být v ustavičném pohybu a není prostředek, jak zjistit jeho stanoviště. Radiotelefony v dnešní podobě se ještě dlouho udrží - jejich tvar a rozměr odpovídá potřebám lidské fyziologie. Koncem první dekády iednadvacátého sto-letí je však učiněn další zásadní průlom.
Problémy propojení nervové sítě člověka a hardwaru jsou v zásadě vyřešeny. Existují funkční rozhraní. Lidé v sobě nosí implantáty, které jim slouží jako komunikátory a počí-tače, jako databanky i jako přehrávače rozmanitých softwarů. Není třeba volit žádné číslo, abychom se spojili s jiným člověkem. Stačí si POMYSLET a implantovaný hardware, po-slušný nervových impulzů, zařídí spojení. Telepatem se stává každý a platí za to proná-jmem implantátu. Tento technický vývoj vyvolává značnou nevoli především nábožen-ských fundamentalistů. Starý argument typu "kdyby si Bůh přál, abychom létali, dal by nám křídla" je vyhrabán ze zaprášených truhlic ideologií. Technika už NEOBKLOPUJE člověka, ona do něho vniká a dává mu vlastnosti, o nichž ani Adam, ani Eva neměli v ráji tušení. Tento fakt spojil vyznavače islámu s křesťany i judaisty do společné vlny odporu. Člověk přestal být izolovanou bytostí. A jenom izolovaná bytost je předmětem zájmu Bo-ha jediného a jedinečného, přičemž kněz s louží za prostředníka, tvrdili a byli na podporu svého přesvědčení ochotni k vraždě.
Za krutých podmínek nastal věk virtuální telepatie. Náboženské lobby vynakládaly enormní tlak na legislativní tělesa, aby postavila virtuální telepatii mimo zákon. Byly podporovány i jinými skupinami. Mění se podstata státu, formy jeho fungování. Lidé, kte-ří měli osobní zájem na zachování stávajících struktur, se přidávali na stranu konzervativ-ních sil. I tentokrát technologie zvítězila. Virtuální telepatii prostě zakázat nelze, třebaže v některých zemích fanatici vybavení detektory podnikali hony na lidi s implantovanými přijímači-vysílači a mačetami jim je vysekávali z těla. Přes to všechno byl svět kolem ro-ku 2050 globalizovaný tak, jak si před půlstoletím nikdo nedokázal představit.

Etoekologie

Etickým životním prostředím člověka se zahývalo široce založené hnutí, které vzniklo ve třicátých létech jednadvacátého století. V dějinách zápasů o technologie patřila etoe-kologie k spirituání větvi protitechnologického hnutí.
Většina zákazů (nebo pokusů o zákazy) byla doposud motivována hledisky ekonomic-kými a ekologickými. V prvních desetiletích jednadvacátého století však vznikly četné technologie zasahující morální vědomí člověka, ať už to byla virtuání telepatie, intelektu-alizace zvířat nebo roubování lidí.
Brazilský filosof Manuel de Campo radikalizoval nejdříve veřejnou, poté i širokou ve-řejnost svým poukazem na to, že v minulosti měly těžké následky pro morální stav spo-lečnosti objevy a vynálezy, které zprvu nic podobného nenaznačovaly. De Campo se ohlí-žel až do hloubi 19. století a odsuzoval i takové technologie, jako bylo očkování či zá-znam a přenos lidského hlasu. Tyto technologie, tvrdil de Campo, se staly neřízenými střelami, které v průběhu desetiletí zasáhly stamiliony lidských bytostí, aniž jim daly se-bemenší šanci na obranu.
"Gilbert Keith Chesterton ve své knize Soudruh Čtvrtek popisuje politickou policii, která má za úkol bdít nad politickou stabilitou společnosti," psal ve své knize Ochrana budoucnosti. "Speciální oddíl zkoumal literaturu. Jeden policista ze zmíněného oddílu na-příklad zabránil revoluci tím, že pochopil sonet."
De Campo navrhl založení kontrolního orgánu, který bude zkoumat etické následky jakéhokoli objevu a vynálezu, ať to bude nová plastická hmota, počítačový program anebo druh pohonu pro pozemní či vzdušné stroje.
"Vynálezci až dosud nenesli žádnou zodpovědnost za své činy. Za určitých okolností je vynález zločinem. Strůjci nových technologií musí za následky ručit, v krajním případě i životem."
Právě tato sentence zjednala de Campovu učení popularitu, protože lidé inteligenčně a invenčně podprůměrní vždycky cítili vnitřní nechuť k nadanějším druhům. Dlouho se to promítalo v literatuře postavami šílených vynálezců, producentů zhoubných, vpravdě ďá-belských inovací. De Campo usiloval o to, aby se tento vztah k vědě a technice přenesl z písemnictví clo soudní a trestní praxe.
Podle jeho představy každá technická novinka jakéhokoli druhu měla mít pasport, osvědčení o morální neškodnosti. Její autor měl nést plnou zodpovědnost za to, že žádná regule pasportu nebude narušena.
Kolem de Campova učení se rozvinula prudká diskuse.
Zastánci technického a vědeckého pokroku poukazovali na to, že žádný vynálezce a objevitel nemůže vědět, jaké důsledky může jeho práce přinést.
"Jaký to cynismus," hřímal de Campo, jemuž dávala všechna masová média široký prostor. "Je to něco takového, jako kdyby muž ozbrojený pistolí střílel kolem sebe v davu a tvrdil, že ncnese zodpovědnost za to, kam jeho střely doletí."
Za de Campem stály celé bloky států, ovládané ideologicky, zejména nábožensky. Při-pojil se k němu muslimský svět a po určitém váhání i katolická církev.
"Bůh nesl za své inovace plnou odpovědnost," tvrdil de Campo. "Jakmile se jeho po-kus se stvořením lidstva nepovedl, seslal na Zem potopu. Když se i druhý pokus prokázal jako problematický, nechal umučit vlastního syna, součást své vlastní božské podstaty. Proč by tvůrci z MIT a Cernu měli na tom být lépe, než Bůh Otec?"
O dalším průběhu diskuse si povíme příště.

Etoekologie 2.

Posledně jsme se seznámili s učením brazilského antitechnicisty Manuela de Campo, který ve třicátých létech jednadvacátého století rozpoutal kampaň vyžadující, aby každá technologická novinka byla povolována či zamítána

podle toho, zda nepřinese nepřijatelné etické důsledky lidstvu.
Jedním z takových vynálezů byla i neviditelnost, založená na myšlenkách významné-ho, leč takřka neznámého belgického básníka a učence Maurice de Boullignarda. Vynález byl dlouho technicky neřešitelný: teprve pokročilá nanotechnologie umožnila vyrobit plastickou fólii dostatečně nasycenou receptory a emitory světelných paprsků, které, nále-žitě koordinovány, vyvolávaly dojem, že světlo prochází pevným objektem do fólie zaha-leným, ať to byl objekt živý nebo neživý.
Fólie neviditelnosti narazila na zuřivý odpor antitechnicistů.
"Vidět a být viděn, to je základní právo všeho živého i neživého," tvrdili. Výrobce fó-lie firma DuPont se marně snažila odbýt tyto námitky poukazem na to, že toto údajně zá-kladní právo je narušováno každou noc a v každé místnosti, kde není osvětlení. Nenapl-nily se ani obavy, že fólie neviditelnosti se zmocní kriminální živly. V té době už dávno nebyly bezpečnostní systémy závislé na viditelných složkách světla.
Šlo o takzvaný princip identity. Fólie byla nesmírně drahá a oděv z ní zhotovený si mohli dovolit jen ti nejzámožnější. Co se ceny týče, hermelínový plášť byl pytlovina ve srovnání s touto fólií první generace.
Několik "průhledných žen" bylo doslova lynčováno rozlíceným davem antitechnicistů, vyznávajících de Campovo učení. V Beverly Hills došlo k minometným útokům na "prů-hledné" domy miliardářů. Nicméně i tentokrát se odehrával stejný příběh.
Bez ohledu na všechny protesty a na všechna hnutí technický pokrok šel dál a cena "průhledné" látky klesala ještě více šokujícím tempem, než jak se to stalo u mikropočítačů v závěru dvacátého století. Do nové fólie, jejíž rozlišovací schopnost byla mnohonásobně vyšší než u prvních výrobků, se ve městech halily už ne miliardářské vily, ale veřejné bu-dovy, jejichž ohyzdnost budila nelibost veřejnosti. V Praze to byl například Palác kultury, po generace zvaný Pakul, který byl první do fólie neviditelnosti zahalen.
Odpůrci nové technologie změnili taktiku a slovník.
Pod heslem etoekologie prohlašovali tentokrát šerednost za jedno ze základních práv všeho hmotného.
"Věci jsou takové, jaké jsou, a nikdo nemá právo zastírat ani krásu, ani šerednost."
To ovšem bylo už úpadkové stádium hnutí a v polovině jednadvacátého století se ne-viditelnost stala běžnou technologií. Svět se zdánlivě vyprazdňoval, tou měrou, jakou při-bývalo neviditelných budov. Fólie nového typu vyžadovaly značný příkon energie, takže v šedesátých létech, kdy opět došlo k energetické krizi, se při výpadcích lidé divili, kolik šerednosti je najednou kolem nich, a připomínali si své předky, kteří museli kolem všech těchto ohavností procházet, aniž by je jakákoli technologie šetřila nechutného pohledu.
Netřeba dodávat, že právě tato zkušenost přispěla k tomu, aby se sám princip etoeko-logie dostal u veřejnosti do nemilosti, ba pohrdání.
Sám Manuel de Campo se toho nedožil a umřel v blaženém přesvědčení, že významně přispěl k nápravě veřejných věcí. Bůh mu budiž milostiv za tento blud.

Akta X

Archivy ministerstev zahraničí skrývají rozmanitá tajemství. Čím větší stát, tím hlubší temnoty, dle zásady, že velké státy se chovají jako gangsteři, kdežto malé státy jako kur-vy. Nedávné odhalení Croutworovy doktríny z roku l 926 může sloužit jako dotvrzení této zásady - s tou výhradou, že šedesátiletá lhůta byla na tajném nočním zasedání v Oválné pracovně Bílého domu prodloužena na dalších sto let. Informace o obsahu tohoto super-citlivého dokumentu kolují po Internetu, pronásledovány vyhledávacími programy FBI a CIA a sedmi dalších agentur a bez milosti ničeny. Co se podařilo rekonstruovat z útržků, doputovavších na náš monitor?
Kurt Croutwor, tehdy nepatrný podtajemník ministerstva zahraničí, vypracoval pro-gram opatřený honosným titulem Podpora vědeckého výzkumu Spojených států. Croutwor vycházel z historického faktu, že Spojené státy vděčí za svého svobodmyslného ducha mimo jiné tomu, že významná část obyvatel sestává z emigrantů, kteří nechtěli sná-šet jakýkoli útlak ve svých domovinách a byli dostatečně podnikaví, aby se dokázali do Ameriky dostat.
"Politická stabilita Evropy je v protikladu k niterným zájmům Spojených států," zahá-jil Croutwor pasáž obsahující ústřední myšlenku. "Příklad sovětského Ruska ukazuje, ja-kou cestou je třeba se ubírat. Je nutno se soustředit i na další oblasti Evropy a podpořit ty politické síly, které jsou schopny vytvořit klima nesnesitelné pro jakéhokoli tvořivého du-cha."
S nelítostným chladem viviscktora vedoucího ostří skalpelu živoucím masem Croutwor doporučoval, aby se: pozornost soustředila zejména na Německo. Je třeba vyu-žít přirozeného antisemitismu germánského prostředí. Ten v krátké době zasáhne intelek-tuální vrstvy Německa, Rakouska a dalších méně významných států a přiměje tvořivé du-chy k emigraci do Spojených států.
"Nechutné, avšak rozumné a tím ještě nechutnější," připsal vlastní nikou k dokumentu Calvin Coolidge, první prezident, který program v plném rozsahu schválil. Jeho nástupce Herbet C. Hoover program velkoryse podpořil a zdá se, že v realizaci sehrál významnou úlohu Charles Lindbergh, první letec, který přeletěl Atlantický oceán, známý jako nadšený příznivec nacistů - o jeho spojení s americkou tajnou službou není dnes pochyb. Franklin Delano Roosevelt připsal "morálně nepřijatelné", avšak nedodal to, co připsati mohl, slůvko "zamítám". Právě za jeho působení v úřadu prezidenta přinesl program spektaku-lární plody - na atomové pumě byly americké jen peníze, za něž byla sestrojena lidmi vy-hnanými z Evropy Hitlerem (jehož lze chápat jako Croutworova homunkula).
Po Rooseveltovi nastoupil Truman, známý odpůrce komunismu. Historici si lámou dodnes hlavu, proč Truman neudělal vůbec nic proti rozpínavosti Stalinova režimu a proč připustil, aby rudá moc zalehla půl Evropy. Croutworův

program je odpovědí. Z rudé tka-niny imperiálního praporu byly ždímány mozky bezmála padesát let. Prezident Bush tedy jen zdráhavě připustil rozpad komunistického impéria, hlavně proto, že ho experti CIA (mylně) informovali, že po pádu režimu nastane totální rozklad následovaný diktaturou ještě horší, než byla ta předešlá, a že tudíž Croutworův program bude nerušeně pokračo-vat.
Za Billa Clintona nastává nová situace. "Zakazuji," připsal na dokument, čímž ho za-řadil do seznamu nedovolených praktik spojených s technologiemi. Ovšem, zároveň pro-dloužil dobu utajení. Historie pokračuje…

INTERNET, POČÍTAČE

Případ neviditelného úspěchu

Připadám si jako ten člověk, který je mistr světa v bottlingu. Je to moc hezký pocit být mistr světa. Malý škraloup na něm je fakt, že bottlingem se na celém světě zabývá šest lidí a nikdo o něm neví.
23. dubna 1996 jsem zveřejnil (odborně se tomu říká "vystavil") první číslo interneto-vého deníku Neviditelný pes. Jeho internetí adresu http://pes.eunet.cz jsem sdělil pár ka-marádům. Do konce června získal Neviditelný pes čtyři tituly Miss page ze čtyř možných jakožto nejlepší česká www stránka za jarní období. A v plné okurkové sezóně, kdy stu-denti (největší abonenti Internetu u nás) jsou na prázdninách, mu počítadlo na titulní straně poskočí denně o tisícovku. To vše je úspěch, o kterém ovšem nikdo neví, stejně jako nikdo neví o mistrovství světa v bottlingu.
Neviditelný pes je typ internetového žurnálu, jaký je v odborném jazyce nazýván "per-sonal paper". Jeho titulní stranu (home page) píši od A do Zet zpravidla jenom já. Každý den (s výhradou sobot a nedělí, kdy je jen jediné společné vydání) sestává ze čtyř článků, jeden se týká politiky domácí, jeden zahraniční, jeden se zabývá záležitostmi mé rodiny a přátel, jeden mého psa Barta. V podtitulku listu stojí, že je to "politický, rodinný a psí" deník.
Psu nebyl ani měsíc, když se ozval první adept na korespondenství, Peter Wolf ze Sydney. Nyní má Pes na patnáct více či méně pravidelně spolupracujících korespondentů, v USA jsou čtyři, v Austrálii dva. Jsou to všechno Češi (přesněji - muži Češi, zdá se, že Internet je povýtce mužská záležitost), někteří naturalizovaní v zahraničí, jiní tam jsou na přechodných studijních či pracovních pobytech. Tak Pes získal zahraniční stránku. Zají-mavý detail - nejdříve se připojili krajané z velmi vzdálených koutů světa. Zato z Němec-ka nebo ze Slovenska nelze od nikoho vypáčit kloudné slovo, třebaže je tam Pes čten a výzvy o spolupráci denně vysílány.
Má i své přílohy. S první přišel havajský korespondent Steve Prosek, veterán vietnam-ské války, který píše o svých zkušenostech "pétépáka z delty Mekongu" značně drsnou "Vietnam story". Sid Páral (USA, Ca.) založil rubriku Hnidopich, v níž recenzuje filmy americké produkce, a Petr Stránský obden obměňuje přílohu Kybermánie, věnovanou po-čítačovým událostem. Viktor Šlachrt se věnuje kritice v revui Litery. V Glasgowě usazený Jan Čulík píše a rediguje Britské listy, nezřídka denně. Objem textu je tedy značný. Ty-pické pondělní vydání (obsahující i víkendové vydání pro ty, kdo neměli přes sobotu a neděli přístup k Internetu) dosahuje až 20 stran A4 na laserové tiskárně. Design Psa vy-tvořil specialista na tvorbu webových stránek Tom Vild, výtvarník firmy Internet CZ, kte-rá poskytla Psu prostor na svém serveru.

Noviny se na Internetu vyskytují v několikeré podobě, dokonce i v našich doposud skromných českých podmínkách. Firma Medea vystavuje na své stránce http://www.medea.cz hned tři politické deníky. Lidové noviny, Mladou frontu DNES a Svobodné slovo. Jsou to převzaté texty z novin, obvykle s denním zpožděním. Vznikl tak nedocenitelný archiv. Klíčem k němu je vyhledávací služba, která automaticky nalezne články obsahující zadaná slova. Tyto internetové noviny ovšem nemají svoji redakci a ne-přinášejí vlastní materiály.
Česká tisková kancelář založila České novinky, které však nejsou plnohodnotným sa-mostatným deníkem. Sestávají z několika článků, doplněných výběrem zpráv ČTK, ob-měňovaných za ideálních podmínek čtyřikrát denně.
Tím doposud - tedy do poloviny srpna, kdy píši tento článek - výčet českého denního (neodborného) tisku na Internetu zveřejňovaného končí. Podotýkám ovšem, že existuje spousta časopisů více či méně pravidelně zveřejňovaných, zaměřených zejména na počí-tačovou tématiku.
Jinak je tomu ve světě, v Americe obvzlášť. Zdá se, že dnes už každý řádný list má svoji internetovou obdobu (odborně se tomu říká "webová stránka"), která není pouhou mechanickou konverzí tištěného do digitalizovaného. Tyto stránky jsou bezplatně přístup-né a slouží především jako propagace mateřského listu - ale i zde se začíná situace měnit, takže kupříkladu internetí obdoba New York Times je placená služba.

To nás zavedlo k podstatě věci.
Internetové noviny - k čemu jsou a kdo je zaplatí?
Neviditelného psa jsem začal dělat pro svoji zábavu. Čtyři články hlavní strany (do-mácí, zahraničí, rodina a pes) jsou koncipovány jako glosy či fejetony. Tomuto tónu se přizpůsobili někteří korespondenti - George Švehla z Modrých hor v Austrálii nepíše o ni-čem jiném než o svém jezevčíkovi Waldemarovi. Dušan Neumann (USA) nebo Jan Čulík (Británie) však píší naprosto seriózní politické komentáře. Oba jsou profesionálové (Ne-umann píše pro Týden, Čulík pro Svobodné slovo) - a do Psa přispívají hlavně proto, že jejich potřeba psát je větší, než absorbční schopnosti jejich listů. Většina korespondentů se mi svěřila se svou potřebou "vypsat se" ze svých trablů. Neviditelný pes možná tedy slou-ží částečně i jako psychoterapeut (viz závěr tohoto článku). To vše jakž takž vysvětluje, proč někdo "personal

paper" dělá, nikoli to, proč ho někdo čte.
Mohu nabídnout jen domněnku, či spíš hypotézu, na seriózní výzkumy si budeme mu-set počkat.
Internetové noviny, ať personál páper typu Psa. vážně míněné médium typu New York Times či digitální konverze existujícího listu (Lidové noviny. MFD. Svobodné slovo), slučují některé technické možnosti různých médií.
Jsou schopné (za ideálního stavu) dosáhnout takové aktuálnosti jako rozhlas a televize. Lze si představit psaný "přímý přenos" rovnou z události. Rozhlas a televize však mnohdy zahltí konzumenta informacemi. Zprávy se nezadržitelně valí a posluchač či divák se ne-může zastavit, zamyslet se, vrátit se. Toto internetové médium umožňuje - stejně jako pa-pírový nosič informace.
Oproti papírovému médiu má však internetový list jednu nesmírnou výhodu, již jsem se o ní zmínil. Nemá jen jednu, aktuální podobu. Obsahuje v sobě archiv a navíc samo-zřejmě se stává východiskem pro "browsení" neboli prohlížení jiných webových stránek v nekonečném kyberprostom Internetu. Čtenář papírových novin je omezen na to, co mu re-dakce v ten který den předkládá. Čtenář (či divák?) internetových novin má možnost jít po Ariadnině niti svého zájmu k jinak nedostupným skladištím informace.

Aktuálnost a informační vrstevnatost, to jsou specifika každého internetového deníku. Neviditelného psa nevyjímaje. Nedomnívám se, že digitální noviny v jakkoli dokonalé technické podobě zcela vytlačí jiná média, papírové noviny či televizní a rozhlasové zpra-vodajství. Díky svým specifikům se však stanou komplementárním sdělovacím prostřed-kem, časem možná dokonce v některých případech i masovým.
Za současné situace jsou hlavními limity pro Neviditelného psa i velké, týmově vytvá-řeně produkty, technika a ekonomika.
Přenosová rychlost je malá. Navíc i ve Spojených státech, kde je spojová technika na nejvyšší úrovni, dochází k výpadkům, jako bylo srpnové zhroucení východní větve Ame-rica On Line. Tento limit bude trvalý, protože nároky na přenosovou rychlost a na datové objemy budou vždycky vyšší než technické možnosti. Už nyní jsou problémy s přenosem obrázků, ty samozřejmě mohou být animované, ozvučené, časem trojrozměrné.

Neviditelný pes se drží zásady technického minimalismu. Obrázky zveřejňuje jen vý-jimečně (mikroorganismy z meteoritu marťanského původu a pod.) a omezuje se jen na orientační ikony. Ze strany publika ostatně není v tomto směru tlak - plná třetina konzu-mentů Neviditelného psa čte jeho "text only" verzi, bez ikon (textové verze nabízejí i re-nomované listy, jako je internetový deník CNN http:/www.cnn.com).
O to větší je tlak ze strany inzerentů.
Po počátečním váhání (vždyť Internet v podobě hypertextových grafických WWW stránek funguje dva roky!) roste zájem o inzerci na webových stránkách. Inzeráty ovšem musí být obrázkové, pokud možno animované, brzy zvukové.
V našich podmínkách budeme nutně v tomto ohledu pozadu. My si můžeme koupit stejné počítače jako mají v Americe a užíváme stejného softwaru, ovšem ekonomické pro-středí je jiné. Počítadlo Neviditelného psa zvednuté za den o tisícovku není ekonomicky zajímavé, tím spíš, že jeho čtenáři nejsou typičtí konzumenti, jimž má smysl nabízet práš-ky na prádlo a vložky s křidélky.
Proto české internetové noviny budou ještě po dohlednou dobu žít díky sponzoringu (jako je tomu v případě Psa). nebo budou zřizovány z reklamních důvodů (České novinky ČTK).

Neviditelný pes je první "osobní list" (a co do původnosti materiálů i první neodvoze-ný internetový deník) u nás. Jistě nebude poslední. Technické předpoklady jsou celkem prosté. Je třeba elementární výbavy, tedy počítače s modemem a (aspoň) dial-up konekti-vity. Home page Psa má typicky 3-4 stránky formátu A4 včetně hlavičky, tiráže a všech ikon. Z toho vyplývají předpoklady dejme tomu tvůrčí. Produkce jednoho čísla zabere dvě-tři hodiny intenzivní práce. Je nutno ovšem připočítat další čas pro vedení korespon-dence (e-mailové, jiná nepřichází v úvahu) a archivaci materiálů. To je mechanická, ne-příliš zajímavá a pečlivost vyžadující práce. Z toho vyplývá třetí předpoklad.
Aby toto člověk dělal, musí být trochu (raději hodně) magor. Jinak to v bottlingu ni-kam nedotáhne.

Poznámka z června 1997

Tato stať byla napsána pro odbornou revui Kmit v polovině roku 1996, těsně poté, co Pes získal Miss page. Od té doby jeho úspěch značně zviditelnil, počítadlo ve všední den poskočí o čtyři až pět tisícovek, někdy i víc. Objevily se první reklamy na jeho elektronic-kých stránkách. A vznikl další elektronický deník Svět namodro, vydávaný Danielem Do-čekalem. Vydavatelé tištěných deníků se zatím neodhodlali k tomu, aby vystavili na síti autonomní webovou mutaci - nikoli tedy pouhý převod tištěných textů do elektronické po-doby. Ze stádia úvah do stádia příprav přechází projekt "pushingu" čili "postrku" Psa technologií chystanou ve firmě Microsoft. Zdá se tedy, že "bottling" není tak docela mar-ný sport, ačkoli má daleko do toho, aby se stal sportem olympijským.

Kristus na Internetu

Širošíré jsou pláně Internetu a potuluje se po nich nejeden prorok. Není mezi nimi Kristus nového věku, a pokud ano, jak ho poznáme?
Pokusím se zamyslet nad touto otázkou, neboť se domnívám, že i v náznaku odpovědi je zašifrováno lecos z budoucnosti Internetu jako informačního média.

Život Kristův, jeho činnost a učení, mučednickou smrt a nanebevstoupení můžeme po-suzovat i z informatického hlediska.
Kristus downloadoval informaci přinejmenším od jedné z dvou bytostí trojjediné boží podstaty, totiž od Boha Otce. Technický princip této komunikace, v Bibli popisované jako zjevení, neznáme. O to lépe víme, jak Kristus předával informaci dál. Bylo to ústní sdělení prostřednictvím kázání. Pro Krista znamenalo kázání Slovo Boží a Slovo Boží znamenalo přítomnost Boží, jak nás učí svatý Pavel v epištole k Římanům. Můžeme tedy hovořit o pevné lince mezi Bohem a Kristem. Dial up konektivitu mohl poskytnout Kristus podle své úvahy, rozhodně ji měli apoštolové. Jakmile někdo neoprávněný hlásal slovo Boží, například uzdravený malomocný "vypravoval mnoho a ohlašoval", dělo se tak vůči Kris-tovu zákazu, viz evangelium svatého Marka, který konektivitu nepochybně měl.
Slovo Boží bylo hlásáno převážně ústně, ovšem i písemně. Samo Písmo je dva tisíce let neselhávající link s Bohem. Takto bychom mohli Krista a jeho informační síť se serverem na nebesích a terminály v (iideonově bibli v šuplíku každého slušného hotelu charakterizovat, aniž bychom se pří-čili ortodoxii. Celý tento technický problém však lze posuzovat i z hledisek nevěreckého či dokonce agresivně protivěreckého.
V Kristových dobách se po pláních nikoli Internetu, nýbrž Galileje potulovaly také stovky proroků a kazatelů. I oni inzerovali přímou linku k Bohu a snažili se působit jako poskytovatelé konektivity učedníkům a dále jak přímo, tak prostřednictvím učňů široké veřejnosti uživatelů Slova Božího. Byla to tedy situace podobná, jako je dnes na Internetu. Však jsem také začal tou otázkou, zda po webu chodí Kristus a jak ho poznáme.
Jak poznali uživatelé Slova Božího toho nejlepšího providera právě v Ježíši Kristu?
Vysvětlení jsou zase dvě: ortodoxní a protivěrecké.
Podle ortodoxie Kristus položil svůj život na kříž, aby vykoupil hříchy bližních podle návodu správce sítě. Zemřel, aniž konektivitu přerušil, a vstal z mrtvých, takže jeho do-ména splynula s doménou otcovskou.
Bezvěrec nabízí jiné vysvětlení.
Situaci na přelomu věků lze chápat jako široký intormatický trh. Díky ideologické be-nevolenci Římského impéria panovala svoboda projevu, opět srovnatelná jen se situací na Internetu. Stejně jako na web může vstoupit takřka kdokoli za cenu víceméně bezvý-znamné investice a prohlašovat tam cokoli, i tehdy bylo možno hlásat kdekoli a cokoli volně a bez zábran. Ten, kdo hlásal, nabízel myšlenku na trhu. Čím více lidí oslovil, tím lepší měl situaci na mediálním trhu starověku. Z Písma víme, že dokud Kristus žil a půso-bil jako bezprostřední provider, jeho marketingové úspěchy nebyly valné. Podléhalo mu toliko dvanáct providerů nižší úrovně a také jeho veřejných vystoupení, kdy se obracel přímo k uživatelům, nebylo mnoho. Teprve jeho smrt odstartovala nejúspěšnější marke-tingovou kampaň v dějinách. V historicky krátké době se podařilo ovládnout mediální trh s výjimkou tradiční sítě židovské s neotřesitelně pevnou linkou k Jahvemu, za císaře Kon-stantina došlo k monopolizaci, zase s výjimkou uzavřené židovské sítě, kterou bychom mohli přirovnat k jakémusi Intranetu, a teprve Mohamedovi se po šesti stech letech poda-řilo založit srovnatelnou firmu s přímou linku k Alláhovi! I bezvěrec musí uznat, že hlav-ním hitem kampaně byla smrt na kříži. Je otázkou, jak se Kristus na kříž dostal. Okolnosti procesu jsou v Písmu popsány s překvapujícími podrobnostmi týkajícími se aktu zatčení, avšak sám průběh je mlhavý. Za nejpravděpodobnější příčinu zatčení a popravy pokládám přepadení banky v Jeruzalémě a následný úprk, popsaný v evangeliu svatého Marka v ka-pitole 11 jako očištění chrámu, což je případ známý jako vyhnání peněžoměnců z chrámu. Od vyloupení banky byl Ježíš na pozoru před policií, v kapitole 13 Markova evangelia vyzývá k bdělosti, skrýval se v domě Simona Malomocného v Betani a v tu dobu ho již udal Jidáš Iškariotský. Načež byl lapen, souzen a s dvěma dalšími lotry popraven.
Smělá bankovní loupež a senzačně bleskurychlý policejní zásah tehdy zřejmě vzbudily takovou pozornost, že provideři mohli nastartovat reklamní kampaň, kterou pak až po dvou tisících let předčila jen kampaň Billa Gatese propagující Windows 95. Odsunem Je-žíše Krista ze scény a likvidací Jidáše se jedenácti zbylým providerům podařilo zamlžit, kde je fyzicky umístěno jejich připojení na páteřní síť komunikace s Bohem, a mohli s konektivitou nakládat podle libosti, což jejich nástupci dělají dosud.
Toto se stalo v Palestině před dvěma tisíci lety. My však jsme zde a teď a musíme uvažovat o našich informatických pláních a našich věrozvěstech.
Mé podobenství kulhá, neboť jsem smísil pojem provider, čili poskytovatel spojení, a zřizovatel webové stránky. Ježíš Kristus v sobě soustřeďoval obě funkce, právě tak učed-níci a osoby jimi pověřené. Bereme-li v úvahu křesťanství či islám či jinou hierarchicky uspořádanou firmu, pak vždy jde o síť providerů, na níž je výslovně zakázáno jiné stránky zřizovat. U nás se o to pokusil Jan Hus a skončil na hranici.
Na Internetu musíme jedno a druhé odlišovat. Hardware, jeho využívání, poskytování konektivity, to je jedna věc, zřizování stránek čili titulů čili zdrojů informace je věc druhá. Internetoví provideři rozhodně nejsou oni proroci či Ježíšové. Spíš to jsou tvůrci webo-vých stránek, ti hlásají slovo andělské či ďábelské, ti oslovují, ti lákají ke své kazatelně, ti rozhazují vůkol své linky, abychom přišli a naslouchali jim. A zase zpět do Kristových dob do Galileje: bylo řečeno, že tehdy se tam toulala spousta proroků a bylo třeba bom-bastické marketingové kampaně, aby učení jednoho převládlo nad druhými.
Co musí udělat dnešní Ježíš na Internetu, abychom ho poznali jako Ježíše?
Položme si nejdřív doplňující otázku primárního významu.
Je vůbec možné, aby někdo mediálně ovládl web?
Jsme svědky koncentrace moci v mediální sféře. Noviny patří nadnárodním společ-nostem, známe zde v Evropě impérium Springerovo, Murdochovo. Hersantovo, Ringiero-vo a množství menších království. Totéž platí o televizi, totéž o výrobě filmů. Je to dáno technickými danostmi toho kterého média. Devět milionů výtisků Bild Zeitungu se dá vy-tisknout během pár hodin jen na čtvrtkilometrové rotačce. Toto na webu neexistuje. Je takřka jedno, zda píšete svoji webovou stránku na repasované 386-ce nebo na Silicon Graphicu. Odtud plyne obecně sdílená fikce, že s webem jsme

se konečně dočkali zcela demokratického sdělovacího prostředu. Každý zde má svůj prostor, každý se může vyslo-vit, každý je sám sobě Springerem.
Opakuji, obdobná situace vskutku existovala jen ve starověku a do jisté míry s četnými ideologickými omezeními ve středověku. Informace se šířila ústně, sice s velkou sugesti-vitou, avšak na krátké vzdálenosti k omezenému počtu klientů, anebo písemně, na dlouhé vzdálenosti, avšak ke zcela elitní uzavřené skupině klientů. Zásadní změnu vyvolal vyná-lez knihtisku. Ten obrovsky rozšířil přenosovou kapacitu informačního kanálu zvaného psané slovo, napříště tištěné slovo, ovšem za cenu technické náročnosti a investic. Jedno i druhé narůstalo úměrně s rozšiřováním kapacity, až kapacita i investice dosáhly součas-ných enormních rozměrů.
Investice do sítě Internetu jsou rozředěny. Přestože jsou v úhrnu také enormní, podílejí se na nich všichni uživatelé, aniž by kdo měl šanci získat kontrolu nad informací. Pravda, snaží se o to státní byrokracie. Nedávno přijatý - hezky přezdívaný - neslušný zákon je skvrnou na tváři americké demokracie. Jakási Evropská komise při Evropském společen-ství pracuje na Zelené knize, která se má stát podkladem pro regulační předpisy Internetu. Buďme na pozoru, avšak neberme to příliš vážně. Džina svobody žádný bruselský parazit spátky do láhve nenacpe a zeleným špuntem neuzavře.
Internet je svobodný pro proroky a kazatele, opakuji potřetí. Ovšem podívejme se na situaci ze zpětného pohledu, tedy ze zorného úhlu onoho proroka a kazatele, stejně jako v době Ježíšově je okruh oslovovaných omezený. Známe statistiky nejnavštěvovanějších webovských stránek. Jsou to především ty, které se zabývají webem, jeho provozem, softwarem, vyhledáváním adres. To ovšem jsou podpůrné subjekty. Kdyby na webu byl jenom Yahoo a Alta Vista, neměl by web smysl. Úspěšnou stránkou se stal kupříkladu Webpersonals, individuální inzerce. S 300 000 přístupy denně se tato stránka stala zbo-žím, které si její tvůrce Jennifer Johnsonová cení na 100 000 dolarů. Ve světě médií jde ovšem o žabařinu.
Vraťme se k otázce položené před chvílí, totiž - jak poznat Ježíše a zda je vůbec mož-né, aby někdo web ovládl.
Je zřejmě jasné, že žádná moc boží ani bruselská nezpůsobí, aby někdo web ovládl, aby se stal Ježíšem Kristem, monopolistou na síti. Nicméně už dnes jsme svědky procesů, které vedou nikoli k monopolizaci, ale k popularizaci, či podle nového slovníku ke zvidi-telňování stránek. Zmíním se o několika z nich, které mi připadají nejnápadnější.
Především se každý hledí umístit ve vyhledávacích službách. Být zde katalogizován, to je totéž, jako když vydavatel knihy získá číslo ISBN. Nicmčnč vzhledem k tomu, že je položek v katalogu nespočet, je to podobné, jako kdyby každé zrnko písku na mořském dně se snažilo katalogizovat svoji polohu.
Další důležitou metodou je sdružování podle příbuznosti. Existují webové stránky, jež jsou fakticky katalogy stránek určitého tematického okruhu. Ovšem i samotné konečné stránky - tedy ty s původním faktickým obsahem - se pomocí linku sdružují s jinými, po-dobnými či komplementárními stránkami. Tak nějak se na úsvitu organizovaného života spojovaly jednobuněčné organismy, aby věnovaly své speciální funkce s cílem zvýšit cel-ku šanci na přežití a replikaci. Takto kupříkladu vzniká v českém webovém prostředí SFé-ra, konglomerát stránek věnovaných science fiction. Sdružováním zvyšují jednotlivé dílčí stránky naději, že je někdo navštíví. Jsou zde ovšem limity. Stránky katalogového typu jsou někdy tak rozsáhlé, že odpuzují, také konglomeráty se nemohou rozšiřovat do neko-nečna, a proto bude při sdružování docházet k selekci a zavrhování méně kvalitních a mé-ně navštěvovaných stránek.
Jsme svědky i mediální symbiózy. Při novinách a časopisech vznikají webové derivá-ty, přičemž tištěné médium poskytuje své webové stránce reklamu. V tomto směru před-vídám obrovský rozvoj. Zatím ještě málo chápeme žánrová, tvůrčí specifika elektronic-kých novin a časopisů, takže zpravidla jde o mechanický přenos dříve otištěných textů do hypertextové podoby. Předpokládám, že za pár let budou mezi námi specialisté na elek-tronickou žurnalistiku. Microsoft buduje své vlastní elektronické noviny. Zaznamenal jsem poznámku jednoho komentátora, že tam v newsroomu sedí děti s baseballovými če-picemi kšiltem dozadu a žádný reportér. Možná že právě to je hlavní výhoda tohoto new-sroomu.
V každém případě bude rozhodovat kvalita. Navštěvované budou ty stránky, které bu-dou co nejčastěji obnovovány co nejzajímavějším materiálem. Zní to banálně, ovšem všichni dobře víme, kolik ještě v dnešní době vzniká stránek typu "jednou a dost". To, če-ho jsme svědky, je fascinující proces, zřejmě připomínající vznik mnohobuněčného života v praoceánu. Netroufnu si předpovídat, jaké potvory z toho vzejdou. Budou vzájemně zá-polit o přežití. Ale raději se vrátím k podobenství galilejskému. Sama povaha média tak-řka vylučuje, aby vznikaly trvalé a dlouhodobě převládající organismy. Nový prorok se smělejší myšlenkou a větší výřečností bude mít vždycky šanci na uplatnění a zpráva o něm se bude šířit rychlostí stepního požáru. A jakmile vyhoří, uhasne.
Co tedy radit závěrem? Jak si počínat, abyste se na galilejské pláni zviditelnili jako Je-žíš Kristus nového Milénia? Poslední dobrou radu tohoto typu jsem slyšel od Jana Mühl-feita Microsoftského: buďte on line, myslete mimo mantinely a učte se anglicky. A já k tomu dodám: a nevylupujte banky. Tím dnes nikoho neoslníte.

Dodatek z června 1997

Budiž tento text důkazem mé jinde uvedené teze, že Internet není fakt, nýbrž stav. Text vznikl na jaře 1996. V té době jsem nevěděl o "pushingu" na Internetu - překládám tento výraz jako "postrk". Jde o takový systém distribuce internetového materiálu, kdy konečný uživatel nemusí sám lovit stránky a informace určitého typu, nýbrž ty mu samy "postr-kem" přicházejí z centra. Znamená to, že uživatel si zvolí, objedná, předplatí určitou sumu informací a zábavy a pak už se o zbytek nestará, protože texty mu přicházejí po linkách samy, ukládají se na disk jeho počítače a on pak si čte (prohlíží, poslouchá, hraje) někdy později.
Je samozřejmé, že stránky či webové tituly, které se dostanou do "postrkového" sys-tému, budou mít výhodu oproti těm, které tam nebudou. "Postrkové" technologie (nej-známější je PointCast, také Microsoft připravuje její aplikaci pro

svůj prohlížeč Internet Explorer) znamenají krok k dosažení další etapy ve spotřební informatice, totiž ke splynutí Internetu a kabelové televize. Už v prvním desetiletí příštího století zmizí rozdíl mezi tele-vizorem a počítačem a uživateli před obrazovkou (velmi plochou) bude jedno zda to, na co bude poulit oči, se jmenuje webová stránka nebo televizní vysílání.
A já budu sedět někde v koutě, sám se vzpomínkami na romantický svobodný Internet poloviny devadesátých let.

Myšlenky a jejich nosiče

Dovolte, abych shrnul do několika vět základní teze, které se pokusím v dalším výkla-du doložit. Tím dostanete příležitost dozvědět se v kostce, o čem jsem tu povídal, a pak se spasit útěkem dřív, než se ponořím do dovozování. Hodnotím význam nosičů myšlenek, jimiž jsou kupříkladu kniha, denní tisk, vysílaná média, disky CD ROM a Internet, na pozadí základní charakteristiky dnešní doby. Tu chápu jako dobu, která se učí, zdůrazňuji učí, vnímat rozmanitost světa a hlavně - učí se tuto rozmanitost respektovat. Tento trend, který chápu jako osu epochy, již žijeme a v níž budou žít naši potomci, se promítá do všech oblastí života, tedy i do oblasti duchovní, te-dy do kultury. Projevuje se v tom, že kultura ztrácí svůj tradiční přísně hierarchizovaný charakter, s pevným žebříčkem hodnot a na příčkách žebříčku usazenými autoritami. Stá-vá se sama rozmanitá a různorodá a i ona se učí respektu k vlastní rozmanitosti. V této atmosféře respektu k rozmanitosti přestávají být významově hierarchizovaný i prostředky sdělení. Je na vůli svobodné lidské bytosti, který prostředek si zvolí ke komunikaci a kte-rým prostředkům dovolí, aby k ní promlouvaly. Z tohoto pohledu pokládám za nesmyslné úvahy o tom, zda CD ROM pohltí knihu anebo Internet pohltí televizi, zda film pohltí di-vadlo. Jsou to různé prostředky komunikace, odpovídající různým přirozenostem svobod-ných lidských bytostí. Neznamená to však, že nastal věk hodnotové uniformity. Myšlenky i nadále mají různou hodnotou a různý význam. Nelze je však poměřovat podle toho, kte-rého média používají, jakými technickými kanály pronikají. Lze je měřit pouze jejich efektem, jejich schopností inspirovat jiné lidské bytosti k činu a dalšímu rozvíjení. Závě-rem se pokusím upozornit na t o, že se zkracuje doba, po kterou myšlenka v tomto smyslu funguje. Nové, tedy objevné a inspirativní zastarává v dnešní době rychleji, než kdy jindy. Sebeskvělejší nová myšlenka dnes zasahuje relativně krátkodobě a nemá reálnou šanci na to, aby se stala věčnou pravdou.
Toto je v kostce vše, co jsem chtěl sdělit - a nyní nastává chvíle k eventuálnímu úprku ke stánku s kafem.

* * *

Lidé tak či onak spjatí s kulturou pozorně sledují nástup nových medií. Jedni s radostí a sympatií, jiní s obavami o osud médií tradičních.
Isaac Asimov napsal půvabný esej o ideálním informatickém prostředku, který na mi-nimální ploše je schopen zaznamenat maximum textu plus obrazového materiálu, je prak-ticky nerozbitný, nevyžaduje žádnou údržbu a nepotřebuje zdroj energie, je snadno skla-dovatelný a přenositelný, funguje v obrovském rozsahu teplot, ba dokonce i v úplném va-kuu - hovořil o knize. Vybavuje se mi tato esej vždy, když čtu nebo slyším úvahy o elek-tronických médiích. Byly to disky CD ROM, nyní je v módě mudrování o Internetu.
Domnívám se, že v těchto debatách se opomíjí jeden prvek podle mého názoru důle-žitý. Na rozmanitá média, ať je to kniha, CD ROM, Internet, se pohlíží jako na nosič in-formací, jako prostředek sdělení, jako záznamový prostředek dat. Opomíjí se však faktor podle mého názoru tak důležitý, že je až samozřejmý, natolik samozřejmý, že ho nebere-me v úvahu - takový už je paradox lidského uvažování. Je to moment estetický a s ním spojený moment citového vztahu. Pokud hovoříme o takovém intimním tématu, musíme asi jako východisko vzít v úva-hu charakter doby. Blížíme se konci století a dokonce konci tisíciletí a je asi třeba položit si otázku, kam jsme se dostali a co naši dobu charakterizuje. Kdybych měl návštěvníkovi z Marsu říci jediným slovem, co podle mého názoru naši dobu charakterizuje, pak bych použil slova rozmanitost. Pokud bych měl dovoleno užít dvou slov, řekl bych - respekto-vání rozmanitosti. Málo si uvědomujeme doslova epochální změnu tohoto stavu, nebo řekněme - vztahu. I minulé epochy byly charakterizovány rozmanitostí. Od úsvitu kulturní doby byl svět rozmanitý, v jednu danou dobu na něm byly přítomny rozmanité kultury. Každá z nich však vnímala sama sebe jako středovou, normativně správnou. Jasně je to vidět na náboženských konceptech, z nichž asi každá soudobá kultura odvíjí svoje základ-ní naladění. Příslušník křesťanské kultury považoval sama sebe za příslušníka té správné kultury a dokonce považoval za správné, aby zastánce jiných náboženských systémů na-pravoval, tedy obracel na tu svoji, jedině správnou koncepci. Mnohé náboženské systémy měly dokonce takové "obracení na víru" zakódovány jako jednu z hlavních priorit. Křes-ťanský misionář považoval ne-křesťany za ubohé bytosti ohrožené věčnými mukami, po-kud nebudou obráceny. Muslim věřil, že pro nevěřícího je lepší být zabit rukou muslimo-vou, než kdyby dále žil jako ne-muslim.
Platilo to i uvnitř dané kultury. Byla jasně definovaná historicky vytvořenými para-metry. Bylo jasné, co ke kultuře patří a co je cizorodý prvek. Existovaly jasné hodnotové žebříčky, petrifikované, měnitelné jen pozvolna. Byla kultura vysoká, nízká a na dně živo-řila zavrženíhodná pakultura - toto vše, samozřejmě, v rámci každé dané kultury, které v oné epoše byly přítomny ve světě. Tento koncept přežil i bitvu mezi náboženským a vě-deckým konceptem vnímáním světa, která vedla k laicizaci kultury, tedy zbavení nábo-ženských institucí kulturní nadvlády.
V takto uspořádané společnosti byl respekt k rozmanitosti nulový.
Do určité míry tento stav přetrvává dodnes. Kulturní jevy se mnohdy pořád ještě sna-žíme navěsit na hodnotový žebříček a nevidíme, že jeho příčky jsou značně zpuchřelé. Kniha je tradičně chápána jako atribut jakési "vysoké kultury", kdežto vše ostatní stojí jaksi níže. Jakmile se vyskytne nový kulturní jev, dejme tomu CD ROM nebo v novější

době Internet, začnou hádky, zda patří na nižší nebo stejnou příčku. Konzervativně smýš-lející lidé hájí nedotknutelnost příčky obsazené knihou, takzvaní pokrokáři se snaží posa-dit novinku na příčku obsazenou, extremisté se dokonce pokoušejí "zastaralé" médium zatratit.
Obávám se, že všechny tyto pokusy jsou projevem tradičního myšlení, odporujícího konceptu respektování rozmanitosti.
Jsou to snahy zřejmě pošetilé a duchu nové epochy cizí. Žádné médium, žádný styl, žádný koncept, žádný žánr nemá automaticky a a priori nárok na nadvládu nad jinými. Patří k jedné jediné rozmanitosti tohoto světa a my, kteří v této epoše žijeme, si navykáme rozmanitosti respektovat - třebaže ne všichni jedinci to dělají stejnou měrou.
V tomto smyslu nevidím velký rozdíl mezi knihou a CD ROMem a Internetem - po-kud mám mluvit o médiích pracujících s textem. V tomto světě tato rozmanitá média existují vedle sebe a z hlediska rozmanitosti jsou rovnocenná. Každé z nich má své - řekl bych - technické parametry, má své funkční přednosti a nedostatky, avšak žádná přednost neopravňuje k zatracení ostatních.
Rozmanití jsou ovšem i lidé v tomto světě žijící svůj maličký dílek věčnosti. Tím, že jsou vymaněni z určujícího vlivu předem nadiktovaného kulturního konceptu, dříve nábo-ženského, nyní už dlouho laického, že mají svobodu vnitřní volby, různí, tedy rozmanití lidé budou tíhnout k různým, tedy rozmanitým prostředkům - v daném případě k rozma-nitým nosičům slova.
Tím se vracím k tomu, co jsem řekl na začátku, k momentům estetickým a citovým. Jsou to momenty niterné a individuální, nedělitelně spojené s vnitřním ustrojením každé rozmanité lidské bytosti. Z toho plyne, že lidé určitého typu budou na knize shledávat es-tetické kvality a zaujmou ke knize citový vztah - tedy ke knize jako prostředku pro přenos slovního sdělení. Jiní lidé jsou schopni zaujmout stejně hodnotný citový vztah dejme tomu k CD ROMu, zase jiní k Internetu, a opět jiní k prostředkům, které zatím neznáme a které možná přijdou, možná nepřijdou.
V tomto světě neplatí "buď a nebo", neplatí "buď kniha, nebo CD ROM", neplatí "buď film, nebo televize", neplatí "buď tištěná média, nebo Internet". Nejen to, neplatí zde hodnotové kategorie typu "vyšší" a "nižší". Prostě - jsou zde knihy a jsou zde CD ROM a jsou zde filmy a noviny a Internet a rozhlas a divadlo a televize - to vše jsou nosi-če myšlenek, ve své prapodstatě - jakožto nosič - rovnocenné, jenomže oslovující jiný typ lidí. A také tito lidé jsou rovnocenní a svobodní ve volbě navázat citový vztah k nosiči, který nejlépe odpovídá jejich estetickému vnímání.
Může se vám zdát, že se pokouším všechny tyto prvky - říkejme jim nosiče myšlenek - naházet do hrnce a rozvařit do podoby hrachové polévky. Toto zdání plyne z toho, že jsem dosud hovořil pouze o "nosičích", nikoli o "myšlenkách".
Tady jsem na ledě ještě tenčím. Když se řekne kniha nebo CD ROM, každý má kon-krétní představu. Co ale s myšlenkami? "Mám chuť na buřta" je myšlenka, a "e = mc2" je také myšlenka. Dokonce jsou to myšlenky rozmanité.
Nicméně ani já, proklamátor re-spektu k rozmanitosti, se zde nebudu pokoušet klást mezi ně rovnítko. Jasný a objektivně vystopovatelný rozdíl je v dopadu oněch myšlenek. První z nich má dopad v tom, že po přednášce odejdu do bufetu a koupím si buřta, čímž ona myšlenka dohasne. Ta druhá myšlenka, jednou vyjádřená a rozmanitými nosiči šířená, změnila podobu tohoto světa. Rozdíl je v tom, že některé myšlenky nemají žádný nebo malý dopad, nepůsobí žádné ne-bo jen nepatrné změny, kdežto druhé mají dopad velký nebo dokonce obrovitý.
Tím není o významu myšlenky řečeno zdaleka vše. Ježíš Kristus oslovil dvanáct mu-žů. Každý rozhlasový diskžokej oslovuje tisícinásobné množství dnes a denně. Také Al-bert Einstein vypovídal o tom, že zpočátku jeho myšlenku "e = mc2" chápal půltucet lidí. Znamená to, že některé myšlenky nesou v sobě jakýsi náboj, schopnost generovat myš-lenky v mysli jiných lidí a následně i city - abych postihl jak racionální, tak estetickou složku lidské bytosti - , kdežto jiné myšlenky, a těch je většina, onen náboj mají nepatrný nebo dokonce žádný. Ostatně, ten náboj má své slovní označení, říkáme mu inspirace. Na světě byly, jsou a budou myšlenky inspirativní, každá má jiný osud, některé zasáhnou nej-dříve jen malý počet lidí, ti však jsou schopni inspiraci nést dál, přetvářet ji do činů a při-spívat ke změně světa a lidí v něm žijících, jiné jsou schopny zafungovat okamžitě na ohromná množství lidí, jsou inspirativní myšlenky působící zvolna, plíživě, podobny po-norné řece, jiné se valí jako proudná voda a brzy se unaví a vsáknou se do bahna.
To vše je zřejmé. A zároveň, zdá se mi, je zřejmé, že osud myšlenky naprosto nenívá-zán na formu jejího šíření, tedy že myšlenka není odvislá na technickém nosiči.
Není to tak zcela banální zjištění.
Stále ještě přežívají zbytky onoho konzervativního způsobu nazírání kulturních jevů, který věnuje nemístnou pozornost nosiči. Tedy: myšlenka šířená v knize je vyšší než myšlenka šířená dejme tomu v novinách. Myšlenka šířená divadlem je automaticky vý-znamnější než myšlenka šířená filmem. Báseň je něco víc, než píseň. Ručně malovaný ob-raz od akademického malíře je cosi vyššího než plakát.
Toto uvádím jako příklady dosud běžných soudů, dle mého názoru zcela pošetilých.
V dnešním světě nemůžeme tušit, odkud přijde inspirace. Netušíme, odkud nás zasáh-ne blesk. Moji generaci zasáhly písně Suchého a Šlitra víc než verše všech tehdy tvořících básníků dohromady. Karel Čapek vystupoval na tržišti zvaném noviny. A pak tu byl Karel Kryl, zazpíval a zahrál na kytaru a jeho verš bratříčku, zavírej vrátka vpálil cejch do své-domí jedné epochy. Vietnamskou válku pomohla zastavit reportážní fotografie a videokli-py ovlivnily tvář filmové tvorby víc, než akademické přednášky laureátů.
Jsme ve světě rozmanitosti a neočekávanosti. Autority už nejsou vytesány z mramoru, jsou to bytosti vytvořené z ohně okamžitého výbuchu. Tímto příměrem chci poukázat na jeden závažný důsledek. Mramor je samozřejmě trvanlivější než záblesk. Dnes už sotva kdo může doufat, že skončí jako zbožněný stařec. Životnost autority je historicky vzato kratičká. Inspirativní myšlenky prší ze všech stran a ze všech prostředků - jež jsou opakuji rovnocenné - ovšem jejich síla rychle vyprchává, protože prudce se měnící svět jim nedo-volí zapustit trvale kořeny.
Tento stav věcí vyhovuje lidem určitého typu a jiní ho musejí bytostně nenávidět. Po-hyb v současném světě

vyžaduje rychlou adaptibilitu. Jedeme v autě, které nepotřebuje zpětné zrcátko. Minulost nám nemá nic, nebo skoro nic ke sdělení. Vše, co je opravdu důležité, je dnes a bude zítra. Je tento svět lepší než ten minulý, nebo horší? Kdo pochopil, co jsem se pokusil sdělit, ví, že tato otázka nemá vůbec žádný smysl. Svět je jiný a i my jsme jiné bytosti. Bůh nám buď milostiv, chce se mi říct při takovém zjištění. Jenže Bůh milostiv nebu-de. Nikdy nebyl. To je jediné, co nás spojuje s minulostí a jediná jistota, o kterou se mů-žeme opřít.

Vstříc virtuání telepatii

Východisko

Zdá se, že jsme opět svědky jednoho velkolepého selhání literatury zvané science-fiction. Otcové zakladatelé, jako byli Verne a Wells, a ve dvacátém století jejich pokračo-vatelé ze Zlatého věku sci-fi, se soustředili především na technologii transportu - ať už pozemního (či podzemního), mořského (a podmořského) vzdušného a kosmického. Fasci-nace transportem se projevila vymýšlením desítek pohybovadel ještě v době, kdy už fy-zicky vznikly první počítací stroje a zrodila se věda, zvaná kybernetika. Za ilustraci tohoto omylu nechť poslouží klasický opus Isaaca Asimova Nadace, kde po třech tisíciletích od současné doby se výpočty drah kosmických lodí provádějí na skládacích logaritmických pravítkách, přičemž knižně dílo vyšlo v padesátých létech.
Až v šedesátých létech si začali autoři sci-fi počítačů více všímat, v míře stále rostoucí tento trend vyústil do kyberpunku, literárního sub-žánru science fiction.
Kde zůstaly telekomunikace?
Pokládám za příznačné, že ani v základním díle scifistologie Encyclopedia of Science Ficton (John Clute a Peter Nicholls, New York 1993) žádné samostatné heslo Telekomu-nikace nenajdeme. To neznamená, že hrdinové Sci-fi mezi sebou technicky nekomunikují. Telekomunikace však není vnímána jako cosi společensky podstatného, natož pak hybné-ho, jako cosi, co může způsobit významné sociální, politické a kulturní pohyby.
Pokusme se na ni z tohto zorného úhlu podívat.

Technické aspekty

Nová technologie bývá zatížena dědictvím po předchůdci. První auta vypadala jako kočáry, laik na první pohled nerozezná radiotelefon od bezdrátového telefonu. Je to pří-stroj se sluchátkem a mluvítkem a klávesnicí pro volbu kódu, tedy telefonního čísla. Pří-stroj je nutno držet u ucha, což mívá i fatální důsledky, pokud kupříkladu někdo používá radiotelefonu při řízení automobilu.
Autoři sci-fi si bezděky uvědomovali tuto nevýhodu a komunikační hardware obvykle umísťovali do náramku, zřejmě inspirováni náramkovými hodinkami. Znamenalo to, že přístroj musí mít hlasitý výstup, nehledě k dalším nevýhodám, jako je zranitelnost pří-stroje. Ve filmových sci-fi bývají hrdinové zatíženi rozměrným nátepníkem se světýlky a knoflíky.
Jak by mohl vypadat technický, a s ním spojený designový vývoj ?
Je až nepochopitelné, že dosud integrace digitálního diáře a radiotelefonu zůstává pouhou zajímavou technickou novinkou a nikoli normou. Nesmělým dalším krokem jsou paměti přístrojů. Nicméně integrace je nevyhnutelná a dá se čekat už v blízké budoucnos-ti.
Revolučním krokem bude zásadní změna designu, kdy se přístroj přestěhuje k uchu a ústům. Operátorky manuálních telefonních center měly na uších sluchátka a u úst mikro-fon odjakživa. Takové řešení bychom uvítali při kancelářské práci. Bylo by snadné inte-grovat do přístroje i jiná zařízení, diktafon, či hudební přehrávače či rozhlasové přijímače, které by se přepínaly do telefonního módu přístupem zvenčí. Lidé tedy budou mít na hla-vě sluchátka (už teď je mají při poslechu walkmanů a discmanů), spojená s mateřským přístrojem kabelově nebo snad bezdrátově.
Zásadní převrat nemůžeme čekat do té doby, dokud bude nutno manuálně ovládat vol-bu spojení. S pokrokem integrace v oblasti hardwaru a technik rozpoznávání hlasu s oboru softwaru. Pak se vrátíme do doby, kdy telefonní účastník žádal operátorku o spojení. Pro-stě požádám o spojení a spojen budu. Hardware bude umístěn ve sponě, která udržuje slu-chátka u uší, ta bude generaci od generace menší.
Stále však přetrvá problém rozhraní. Ani ten nejdokonalejší radiotelefon dohledné bu-doucnosti nebude odlišný od Bellova pradědečka telefonu v tom, že mikrofon reaguje na vzduch rozechvělý hlasivkami a mluvidly a mikroreproduktor naopak vzduch rozechvívá. Technika a věda však hledají už dnes řešení, jak přímo propojit nervový systém s technic-kými pomůckami. Zvlášť důležité je to v oblasti protetiky, hledají se metody konstrukce umělých končetin, umělého zraku a sluchu. Jakmile bude umělý sluch vyřešen, nebude žádný rozdíl mezi naslouchání skutečného slovního projevu a hlasu přeneseného telefo-nem. Totéž samozřejmě platí i opačně, hlasivky i mluvidla jsou ovládána nervově, tudíž nervové vzruchy prostřednictvím vhodného interface mohou generovat signály, přenesi-telné telefonní soustavou budoucnosti. Takto bude vyřešen problém telepatie, problém přímého kontaktu osob bez prostřednictví hlasu.

Ekonomické důsledky

Tento technický vývoj bude mít důsledky ekonomické. Nemám teď na mysli ekono-miku provozovatelů nových

technologií. Ta se v zásadě nezmění, dojde samozřejmě k po-sunům co do rozměru. Technologie o níž hovoříme samotnou svou povahou přesahuje hranice národních států a tudíž bude napomáhat ekonomické integraci. Budou se měnit metody financování telekomunikace. Současný systém, vzato celospolečensky, je v jistém smyslu kontraproduktivní, protože finančním zatížením fakticky klade limity lidské ko-munikaci. Ukáže se, že je naopak žádoucí, aby lidé spolu komunikovali co nejvíc. Je možné, že se telekomunikace budou financovat jakýmisi daněmi, jimiž budou zatíženy výrobní korporace úměrně ziskům.
Dochází totiž k dekoncentraci masových sdělovacích prostředků. Evidentní je to u rozhlasu, roste též počet přijímaných televizních stanic. Jen některé firmy mohou svými reklamami obsadit celé spektrum, nebo aspoň jeho velkou část. Lze tedy vymyslet systém, jak financovat provoz telekomunikačních zařízení daňově, a slaďovat reklamní kampaně do jakýchsi propagačních vln tsunami.
Podpora telekomunikací je v zájmu výrobních a obchodních společností ještě proto, že se zvyšuje efektivita výkonu pracovníků. Příkladem pro podporu této teze jsou operátory, které zprostředkují kontakt pracovníků v terénu s jejich mateřskou základnou. Telekomu-nikace se budou samozřejmě i nadále využívat k soukromým účelům, ale i to lze řešit, jak brzy uvidíme.
Financování telekomunikací aditivními daněmi bude znamenat revoluční změnu pří-stupu k telekomunikaci jako společenskému jevu. Přestane být vnímána jako služba, a stane se součástí přirozeného životního a ekonomického prostředí, asi tak, jako je silniční síť přístupná každému, přičemž firmy platí aditivní silniční daň, kterou soukromník ne-platí.

Společenské důsledky

Bellův vynález telefonu měl zásadní společenský dopad. Jeho ekonomické důsledky nelze dost vysoce ocenit. Napříště už není k řízení třeba fyzického kontaktu osob, které se na něm podílejí. Samozřemě, rozsáhlé politické, obchodní, vojenské i výrobní organismy existovaly dávno před vynálezem telefonu. Efektivita však zavedením telefonu nesrovna-telně vzrostla právě proto, že díky jemu se neporovnatelně zkrátila doba mezi rozhodnu-tím v centru a jeho předáním nižším složkám.
Vynález ovšem měl i společenské, řekněme duchovní důsledky. Významná část lid-ského kontaktu se přenesla do telefonní sítě. Člověk přestal vnímat vzdálenost jako zásad-ně limitující prvek. Bariérou zůstává tarifní systém, který brání bezuzdnému propojování lidí přes vzdálenosti kontinentálního i globálního rozměru.
Jeden limit však zůstal - a ten je likvidován vynálezem radiotelefonu.
Doposud bylo možno komunikovat jen mezi definovatelnými místy. Hovořím-li s pří-telem v Bratislavě, vím, že je v Bratislavě, pokud jsem to já, kdo ho zavolal. Brzy se uká-že, jaké společenské důsledky bude mít všeobecné rozšíření radiotelefonu. Komunikující lidé nebudou vázáni na definovatelné body. Dále to zvýší efektivitu - ne nadarmo stojí na akcentu trvalé dosažitelnosti založena propagační kampaň každé firmy, která do byznysu radiotelekomunikací vstupuje. Zvyšuje se ovšem i tlak na jednotlivce. Z určitého úhlu na-hlíženo, je dokonce omezena jedna lidská svoboda - svoboda nebýt v dosahu telefonu. Telefon také ztrácí svoji kontrolní funkci - kterou zná každý rodič, který telefonicky pátrá, zda jeho potomek je skutečně na tom místě, jaké při odchodu z domova udal…
Ať se bude radiotelefon technicky vzato vyvíjet jakkoli, třeba až na hranice "virtuální telepatie", zásadním způsobem se překročil další Rubikon už teď, zavedením první gene-race radiotelefonů.

Kriminální důsledky

Jako každá technická inovace, je i radiotelefon zneužitelný.
Radiotelefon nesmírně zefektivňuje bohužel i aktivitu kriminálních živlů. Muž "dělají-cí stěnu" lupičům bude napříště mnohem méně nápadný, než dosud - abychom začali od nejprostších příkladů. Nejvážnější důsledky však bude mít zefektivnění nelegální práce ří-dících složek skupin organizovaného zločinu. Policie nyní stojí před vážnými problémy. Tím, že zločinečtí bossové nejsou vázáni na trvalé místo, organizovaný zločin bude ještě méně "viditelný" a tím i postižitelný. Policie bude muset na tuto technickou inovaci rea-govat. S tím souvisí i druhý problém.
Nové technologie může zneužít i sám stát.
George Orwell ve svém románu 1984 popsal fungování totalitního systému, založe-ném na trvalém dozoru nad občany, či spíš poddanými. Demokratický stát je vázán přís-nými předpisy o odposlechu. Odposlechové technické prostředky zaměřené na kontrolu telefonního spojení byly až dosud také vázány na fixní místa.
Policie bude mít k disposici sofistikované odposlechové prostředky, které budou stejně mobilní, jako samy radiotelefony. Odposlech bude napříště vykonáván odkudkoli. Tím se policejní orgány vymknou kontrole a nedovedu si představit, jak by jakákoli kontrola mohla být efektivně vykonávána.
S tím souvisí i problematika kódování.
Šifrování se stává závažným společenským problémem. to se ovšem týká i klasického telefonního styku po pevné síti. Ozývají se varovné hlasy, které poukazují na nebezpečí, že dokonalé šifrovací systémy spojené s technologiemi bezhotovostního styku povedou až ke zhroucení státu v tom smyslu, jak fungoval dodnes. Finanční toky se vymknou kontrole a tím se zhroutí systém odvodů daní. Použitím radiotelefonů se toto nebezpečí ještě více akcentuje. Lze si představit, že se zhroutí i sám pojem legality. Mezi ekonomickými akti-vitami nekontrolovaných "legálních" organismů a organizovaných skupin "velkého" zlo-činu nebude zřetelná hranice. Stát se bude snažit o kontrolu - a tím na scénu

vstoupí zloči-nec, který se v historii projevil jako zločinec vůbec nejhorší, totalitní stát, tím spíš, že sám sebe bude vnímat jako stát demokratický. Zdá se, že právě v této věci musíme být velmi obezřetní a pozorně sledovat počínání státu ve vztahu ke komunikacím, ve kterých celkem oprávněně vidí protivníka, ne-li přímo nepřítele.

Někdo tu zase žertuje

Někdy si připadám jako Leninův synovec zpřízněný přes Marxova bratrance s Engel-sovou tetou šmrcnutý Mao-Ce-Tungem. přinejmenším duchovně (mimochodem, věděli jste, že Marx byl synovec Liona Philipse, zakladatele firmy Philips, ano, TEN Philips? Já to nevěděl a pobavilo mě to, když jsem se o tom dočetl v pozoruhodné knize Paula John-sona Intelektuálové, kterou byste mohli mít u ruky a číst si ji, až vám ve Windows 95 bu-de nabíhat Microsoft Exchange; nebojte, je to dost tlustá kniha, má skoro 400 stran), zkrátka připadám si někdy jako superbolševik, když tak uvažuji o tom, jak ti kapitálové a imperiálové s námi mávají, jak se hezky kupříkladu domluvili na bobtnání softwarových produktů souběžně s bobtnáním výkonu hardwaru. Pro uživatele plyne z dvojbobtnání hlavní efekt, že musí vyhodit každé tři roky svůj hardware. Což je případ i našeho pana šéfredaktora Standy Kužela, který se mě tuhle ptal, jestli nevím, jak má upgradovat svoji tři roky starou třiosmšestku.
"Vím," řekl jsem mu. "Hoď ji do popelnice."
Philipsův synovec by o tom napsal další díl Kapitálu.
Tohle je samozřejmě notoricky známá skutečnost a neobtěžoval bych vás připomínkou něčeho tak obecně známého, kdyby se na obzoru nenořil nový jev, který mě věru přiměl k zasmání.
Mám na mysli Network Computer čili NC, který by snad měl nahradit Personal Com-puter neboli PC.
Velké firmy jako Oracle, Sun a IBM vytrubují příchod nového systému počítačového železa plus softwaru. Prý to bude tak, že svoje draze koupené Pentium 166 přihodíte Ku-želovi k jeho plečce do popelnice a zakoupíte novou legraci, která má stát 500 dolarů, ne-bo dokonce jen tři stovky (panák bourbon whisky čili tuzemák stojí v Americe v hospodě tři dolary, je to tedy cena sto panáků). Tato legrace ani nebude mít pevný disk, protože všechny aplikace si bude tahat ze sítě. Výhoda z toho prý vyplyne ta, že za každé použití budete platit peníze, sumu malinkou leč sumu nějakou.
Když to takhle napíšu, řeknete si, že jsem se zbláznil buď já, nebo ti pánové, co si to vymysleli. Proč byste měli vyhazovat svoje železo a svůj software, který jste, ehm, pocti-vě a legálně za ta dlouhá léta nahamounili a zvykli ste si na všechny jeho mouchy a vyfi-kundace, které vyplývají z toho, že software se nepíše pro uživatele, ale proto, aby se líbil recenzentům v odborných časopisech, kteří ho mají a) zadarmo, b) jsou to inženýři a hra-čičkové?
Ano, je to nesmysl, jenže totéž jste si mohli říkat před léty, když vznikly Windows. Tehdy jste také mohli podobně vykřikovat, že se někdo zbláznil: Cože? Máme svůj počí-tač, vybavený fungujícím a plně svůj účel splňujícím operačním systémem a s ním spoje-nými aplikacemi, zatížit grafickou šaškárnou, která to všechno znehodnotí, takže to bu-deme muset vyhodit a obstarat si něco jiného, a pak výrobci oplácají tu grafickou šaškárnu dalšími rolničkami a plácačkami, takže znovu s počítačem do popelnice, znovu do obcho-du…
Ano, bylo to absurdní - a přece se to stalo. Mimo jiné opět díky těm recenzentům, hra-čičkům inženýrům, kteří do nás hustili, že bez Windows nemůžeme žít, a když přišla nová verze, psali, ano, ta minulá verze (kterou před rokem velebili) byla mizerná a nestabilní a uživatelsky nesmyslná, ale tahle nová, to je vonču!
Takže si dovedu docela dobře představit, že se tenhle taneček rozjede na plné pecky nanovo.
Novinka zvaná Network Computing jistě přinese nějaké vymoženosti, které pány hra-čičky recenzenty zaujmou.
Nedovedu si sice představit, jaké, avšak nevěřím, že se celá věc omezí na to, že budeme tahat text'ák ze sítě (mimochodem, co s daty, když ty nové NC počátače nebudou mít disk? Ta se budou taky zapisovat někam na server umístěný v Tramtárii? A zálohy těch dat? Ty budou na Islandu u ledu, aby nezasmrádly?). A co za-ujme pány hračičky recenzenty zaujme i nás, uživatele, protože i my jsme hračičkové, ja-ko všichni chlapi (a ženské, které mají v hlavě o kolečko víc nebo míň a nebojí se počíta-čů, to jsou ty samé, co se nebojí myší).
Vypukne kampaň a networková hysterie a budem si všichni kupovat ty bezdiskové terminály v ceně sto panáků tuzemáku a pak přijde obrovské zlepšení a přidá se disketová mechanika, eventuálně pevný disk a cédéčková mechanika… Ovšem, to předbíhám vývoj událostí. V první fázi nastane kampaň směřující k tomu, abychom se naučili chodit po hlavě a tvářili se, že nás to baví, těší a je to pro nás užitečné, protože si neošmajdáme podpatky.
Sám jsem zvědav, s jakým výrazem ve tváři budu po sobě číst tenhle článek dejme tomu za tři roky. Jakožto autor sci-fi jsem zvyklý kalkulovat s faktorem nepředvídatel-nosti. Mohu tedy předpokládat, že se stane NĚCO, co ještě více zamíchá karty. Třeba vznikne ještě něco jiného, než super PC Pentium Pro-Expert, ještě něco jiného než NC.
Jedno jediné vím jistě. Pokud jde o mě, budu dělat i na tom novém nepředvídatelném hardwaru totéž, co jsem začal před lety dělat na mechanickém psacím stroji Mercedes model 5 z roku 1924: budu pleskat konečky prstů do klávesnice v naději, že z toho po-vstane něco, co někoho jiného pobaví.

Mobilní mor aneb Několik poznámek k reklamní kampani

Už na začátku roku odborníci prorokovali, že do půl roku zachvátí zemi reklamní ší-lenství. Banky olejovaly panty sejfů a vymýšleči reklamních sloganů zdvojnásobili přísun vitaminů a zdravotních bobulí k podpoře invenčních buněk ve svých mozcích.
Je třeba přesvědčit obyvatelstvo, že ke každému uchu patří mobilní telefon.
Co tyto řádky píši, šílenství ještě plně nepropuklo. Bouřka je koncem června teprve za kopci a vzdáleně hřmí. V

novinách čtu celostránkové inzeráty o tom, že za šest dní… za pět dní… si strčím Evropu do kapsy. Vím, že za šest dní… za pět dní… se neobjeví Evro-pa, ale Eurotel a pokusí se sáhnout mi do kapsy.
Taky silnice jsou lemovány obrovskými billboardy. Tam, kde se ještě nedávno skvěla skrytá reklama zubní pasty Colgate (Petra Buzková), jsou divoce barevné a zcela nepo-chopitelné plakáty, které přesvědčují babičku, která jede autobusem kolem, že GSM je přesně to, co babička potřebuje.
Nechtěl bych být v botách reklamních odborníků.
Mobilní telefony nejsou neznámá technologie pro naši veřejnost. Eurotel nastoupil tak-řka hned po převratu a nasadil nevídané neslýchané ceny. Do televize vpadl s reklamou, při jejíž výrobě se její tvůrci jistě hodně nasmáli a shledávali ji neodolatelnou - základní idea zní MOBILNÍ TELEFON EUROTEL BYCH SI NIKDY NEKOUPIL. A člověk (na příklad já), který sedí před televizorem, bezděčně vykřikne: "Za ty prachy já taky ne!"
Nyní nastupuje GSM a je třeba přesvědčit obyvatelstvo, aby na všechno, co bylo, za-pomnělo a že nastává nová éra. Bude to těžké přesvědčování.
Muž s mobilním telefonem nepatří k populárním jevům soudobé ulice. Ještě jsem ne-viděl s mobilem v ruce (na ulici, podotýkám) očividně ctihodného podnikatele, z něhož by poctivost odkapávala jako voda vodníkovi ze šosu.
Obvykle to bývá muž zvířecí tváře, jar pětadvaceti, vykulivší se z bavoráku, ověšený kravskými řetězy z čtyřiadvacetikarátového zlata. Reklamní kampaň cílící na seriózní pu-blikum by měla začít odchytem těchto lidí. Ono se to jaksi neslučuje s demokracií, proto by bylo třeba přesvědčovací kampaně vedoucí k tomu, že k veksláctví mobilní telefon NEPATŘÍ (jak to udělat, nevím - nejsem reklamní odborník). Měly by se jim rozdávat hodinky s vodotryskem nebo něco podobného - je jedno, co, hlavně aby to bylo drahé a cena aby na tom byla vidět.
Drobnou poznámečku bych měl i k ústřednímu tématu dosavadních kampaní.
Budete vždycky k zastižení…
Taky na vás z té věty čiší severák?
Můj ty Bože, budu kdykoli k zastižení. Vzpomínám si, jak spisovatel Arnošt Lustig kdysi v pradávnu, ještě před osmašedesátým, mi ukazoval svůj skvělý vynález: do tele-fonního přístroje si zamontoval žárovku, takže telefon místo zvonění blikal. Lustig byl k zastižení, jen když ON chtěl, zato mohl telefonovat kdykoli se mu zachtělo.
Složitěji si to zařídil cestovatel a spisovatel Thor Heyerdahl. Ten měl na zahradě bud-ku a v ní telefon. Neslyšel zvonek telefonu a stejně jako Lustig - měl kdykoli přístup do komunikační sítě.
Ledacos na tomto širém světě bych si přál, jen málo si naprosto nepřeju… například být kdykoli k zastižení! Několik mých přátel je postiženo operátorem. Pouze jeden je nad-šen - je to herec a obchodník se zbraněmi Václav Vydra (obě řemesla provozuje úspěšně a občas současně - je vám ochoten prodat šestiraňák Astru přímo na jevišti, třeba uprostřed Čechovova Višňového sadu, pokud by ho do něho někdo obsadil). Ostatní svoje operátory skrývají a svým šéfům pak tvrdí, že tráví většinu života v tunelu metra.
Jak bych si počínal, kdybych byl reklamní expert?
Asi bych vycházel z místních podmínek.
Mám vizi: šílený muž, potisící vytáčející číslo… napojil se na hovor dvou žen, vymě-ňujících si zkušensti s technologickým postupem při tažení štrůdlu… volané číslo neexis-tuje… mrtvo hlucho… napíchnul se na rozhlas po drátě… nebezpečný lesk vstupuje do jeho oka… pěna se objevuje u úst… rána pěstí a telefonní přístroj je drcen na prach… a zde přichází Pravá Chvíle Pro Mobilní Telefon!
Jaká blaženost…
Muž vyťukává číslo… tiskne mobil k uchu… Žádné dráty… žádné dráty… Tahle ří-kánka mu stéká po rozžhavených nervech jako chladivá kapalina.
"Haló…" Dovolal se! Triumf techniky nad telefonní sítí!
Myslím, že můj nápad neprojde.
Asi je to dobře.
Třeba je PŘÍLIŠ dobrý a měl by PŘÍLIŠ velký úspěch. Což by zase nebylo tak moc dobře.
Zbývá poslední otázka. Jak budu JÁ OSOBNĚ reagovat na přesvědčovací příval? Už mám doma bezdrátový telefón, takže jsem pěkně načatý (už bych si těžko zvykal na to, že jsem připoután drátem ke zdi). Dále: ten zatracený slogan "mobilní telefon bych si nikdy nekoupil" si PAMATUJU a třebaže si z něho tropím šoufky, někde hluboce v mozku mi pracuje a vrtá a vrtá.
Ne, nebudu se touhle otázkou trápit. Vím, že se blíží bouře a skepticismem se zahaluji jako pláštěnkou. Uvidíme, jak silný bude vítr téhle bouře.

GSM mezi námi

Císař František Josef nenáviděl technické vymoženosti telefonu včetně, a v jeho pra-covně v lázních Ischl vám ukáží jediné technické zařízení, které připustil ve svém okolí, totiž elektrický zvonek.
Můj kalifornský přítel a spolupracovník Sid Páral tvrdí, že kdo se brání technickým novinkám, měl by nechat práce, kterou až dosud vykonával, a věnovat se politice.
Toto beru v úvahu, když se pokouším vyrovnat se vnitřně s fenoménem zvaným GSM.
Než nastala ona jediná sympatická válka, totiž válka cenová mezi Eurotelem a Pega-sem, k zaujetí stanoviska mi stačil reklamní slogan: MOBILNÍ TELEFON EUROTEL BYCH SI NIKDY NEKOUPIL! Svatá pravda, povykoval jsem u televize a mí potomci, když to slyšeli poprvé, se radovali, že je tatínek vtipný, a když to slyšeli podesáté, plakali, že je tatínek slabomyslný.

Dnes už má reakce není tak jednoznačná.
Vypomáhám si sebeujišťováním, že mobilní telefon nepotřebuju. Když pracuju, sedím doma u počítače a mám telefonní přístroj u ruky. Rozumí se, cordless, tedy bezdrátový, s inzerovaným dosahem 2 km (měřeno někde na prérii), reálně 300 metrů, tedy i u souseda a v restauraci hotelu Blaženka naproti mému bydlišti, což mi stačí.
Stačí?
Právě v tom vidím osu celého problému.
Můj dědeček měl ve svém žižkovském bytě telefonní přístroj, podobný aparátu v bud-ce. Byl upevněn na zdi v předsíni, pod ním byla police na telefonní seznam (velmi tenký) a notes a tužku. Kdo chtěl telefonovat, odebral se do předsíně a tam diskrétně vykonal tuto takřka intimní potřebu. Časem se telefonní aparát nastěhoval dovnitř příbytku (zajisté po dědečkově smrti - ten by takový nestydatý vpád vnějšího světa do soukromí nikdy nepři-pustil - a také linky se začaly větvit. Po celém bytě jsme měli zásuvky a aparát jsme pře-nášeli od zásuvky k zásuvce, pak jsme měli dva a později i tři, třebaže varováni, že se to nesmí. Také šňůra vedoucí od zásuvky k přístroji se prodlužovala. Každá taková změna byla vítána s radostí a poté akceptována s uspokojením, že to sta-čí.
A stačilo, mnoho desítek let, až donedávna, kdy nastala éra bezdrátových aparátů. Do-šlo to tak daleko, že klasický telefon máme v jídelně, ale stejně klademe na jídelní stůl bezdráťák a jakmile někdo zazvoní, volaný se diskrétně odebere do předsíně… tedy tam, kde byl za dědečkových časů aparát podobný přístroji v telefonní budce.
Kruh se jaksi uzavřel, avšak ne docela… Věru, není to kruh, nýbrž spirála - není to te-dy kruh, na jehož obvodu leží přípojné místo v předsíni, jídelně a znovu v předsíni, nýbrž objekt trojrozměrný, přičemž oním třetím rozměrem je svoboda.
Volaný či volající totiž nemusí jít do předsíně, může zůstat v jídelně nebo vyjít z domu a odebrat se do restaurace hotelu Blaženka.
Mobilní telefon systému GSM tuto svobodu zajisté porušuje o několik závitů pomysl-né spirály výš. S aparátem už nemusím končit na úrovni restaurace hotelu Blaženka, mohu s ním odjet třeba do Španělska… To je samozřejmě výhoda. Jenže já sám sebe ujišťuju, že se mi do Španělska nechce a že mi stačí oscilace mezi domovem a restaurací.
Je mi jasné, že časem tenhle zápas prohraju. Svoboda generovaná technickými vymo-ženostmi není žádná romantická bytost, žena s odhalenými prsy s praporem v ruce, jak ji namaloval Eugene Delacroix. Spíš se podobá neodbytnému pojišťovacímu agentovi, který za vámi vleze do špajzu, když ho vyhodíte z garáže. Nabízí se vám s bezostyšností po-běhlice z E55. Odmítáte ji, uhýbáte před ní, zaháníte ji, a ona vás stejně dostane a pak si budete říkat… jak jsem mohl být… bez tří zásuvek v bytě… bez bezdrátového telefonu… bez mobilního telefonu GSM… a zítra bez notebooku typu "personal assistant" s bezdrá-tovým propojením na Internet!
Bráním se a přece vím, že je to marná obrana beze špetky heroismu, jaký proslavil Moravany u zdi letohrádku Hvězda v bitvě na Bílé hoře.
Už teď se táži, jaký asi bude život s GSM aparátem.
Jistě člověku ubyde soukromí. Dnes se ještě s útrpností dívám na štvance, se kterým kupříkladu obědváte (v restauraci hotelu Blaženka) a jemu zazvoní jeho GSM a zatímco vy jíte, jemu stydne jehněčí, které je, jak známo, vystydlé těžko poživatelné. Manželčino "kde jsi byl" nabude nového ostří: "Cos dělal, že jsi nezvedl telefon?" Možná, že časem vznikne nová etika telefonního styku, Bude proti dobrým mravům telefonovat v době oběda, jako je dnes společensky neúnosné telefonovat někomu před osmou ranní a po de-sáté večer, ledaže vám výslovně dal k tomu požehnání.
Ovšem, je možné, že tato omezení chápeme jako svěrací kazajku, dokud se díváme zvenčí. Vždyť i klasický telefon znamená vpád do soukromí. Kdokoli se k vám vetře a připoutá vaši pozornost. Nyní se to odehraje na předem definovaném místě - ve vaší kan-celáři, ve vašem domově. S aparaturou GSM to je kdekoli. Jenže my si nejspíš i na toto zvykneme a bude nám to připadat samozřejmé.
Stejně jako si člověk zvykne na svobodu, zvyká si totiž i na omezení. Jsme jakoby podpíráni ze dvou stran, tlačeni svobodou i nesvobodou a výsledek chápeme jako stabili-zovaný stav, ve kterém je nám docela dobře a nedovedeme si představit, že bychom byli někde jinde.
Vnějškové změny jsme probrali dostatečné. Nakonec zbývá otázka: budou si lidé po GSM povídat něco jiného než po klasickém telefonu? Není to otázka od věci, ledabyle bagatelizovatelná. Víme přece, že telefon takřka zahubil klasickou korespondenci a e-mail přiklopil na její hrob žulovou desku. S rozvinutým systémem GSM, s jeho možností au-tomatického záznamu a předávání vzkazů se možná naučíme stručnosti při sdělování a tím i přesnějšímu myšlení. Dovedu si představit protokol, podle něhož si zvolíme specifická telefonní čísla, která k sobě propustíme pro přímný hovor, kdežto ostatní budou mluvit do záznamu.

Snad se dočkáme i milenců a milenek, kteří se naučí diktovat do záznamníků milostné vzdechy.
Pokud jde o mne, tak na tohle mám opravdu po sezóně.

Telefonáři celého svéta, spojte se

Chce se mi křičet: dejte nám radiotelefon za rozumnou cenu, nebo vás pověsíme na lu-cerny! Křičel bych, ale co když se mě někdo zeptá, dobře, pane Neff, pověsíme, ale koho?
Na to bych neuměl odpovědět.
Jenom cítím, že z nějakých důvodů vzniká nový proletariát, složený z nás, kteří nemají přístup k neúnosně drahé službě zvané celulární telefon. Během desetiletí obyčejný "drá-tový" telefon zdomácněl natolik, že se stal stejně běžnou potřebou, jako je tekoucí voda, kanalizační odpad nebo elektrický proud. Není to služba levná (měli byste slyšet mé

na-dávání nad telefonním účtem, je to vždycky malé arcidílko), nicméně, dejme tomu, do-stupná. Ještě víc bych ale nadával, když - dejme tomu - čtu pojednání o nějakém novém palmtop počítači ve stylu psionu, který má mnoho "fíčur", jak se hezky česky říká, a mi-mo jiné je schopen se napojit na e-mail, nebo dokonce na web, takže uživatel není ani ně-kde na Vydrholci připraven o styk s celým světem.
Jenže, proč, prachsakra, musí ten provoz stát tolik peněz?
Co je na zřízení a údržbě celého systému tak drahého, že by se cena nedala kompen-zovat MNOŽSTVÍM účastníků, které je u radiotelefonu prakticky dané jen kapacitou vý-roby přístrojů?
Jsou to záhady našeho věku. Když se začalo s technologií CCD, výrobci slibovali, že brzy budou běžně dostupné digitální kamery a fotoaparáty. Záleží prý na sériovosti výro-by. Problém, jak jsme tehdy byli ujišťováni, je v tom, že je málo potencionálních zákazní-ků, kteří tuto technologii potřebují. Zaujala mě tehdy úvaha o tom, že by se výroba kamer vybavených CCD mohla výrazně zlevnit kooperací s výrobci hraček. Kdyby kupříkladu rádiem řízená autíčka byla takovými kamerami vybavena a malý řidič by na obrazovce viděl "jakoby" předním oknem svého vozidýlka, měl by z jízdy zcela jiné pocity. Dětem by se to jistě líbilo… všechny by taková autíčka chtěly a tím by se dospělo k velkosériové výrobě.
Z projektu nějak sešlo. Takže zpátky k telefonům. My všichni jsme děti, které by no-vou hračku chtěly. Nevidím technicky důvod, proč by celá technologie neměla klesnout na úroveň, dejme tomu, tranzistorových rádií (za mého dětství to byl neslýchaný technic-ký zázrak, ale už tehdy se podařilo vykalkulovat cenu natolik, že se novinka ohromnou rychlostí rozšířila).
Dovedu pochopit, že se musí zaplatit vývoj a investice a tyhle jistě nemalé sumy musí vždycky, už tradičně, platit nedočkavci, kteří chtějí být v přední řadě a mají na to, aby si "zaplatili vstupné". Teď už jsme ale dávno za touto hranicí. Měli bychom se tedy sroco-vat, hulákat, stavět barikády, házet kameny a Molotovovy koktejly… ale na čí hlavu? Jsou za cenovou politiku odpovědní jenom lokální provozovatelé? Jejich ceny jsou jistě odvo-zené od cen světových (třebaže se ukazuje, že naše poplatky jsou relativně mastnější než jinde).
Jak dlouho budeme sakra čekat?
V knihovně mám notně omšelý svazek Adresáře města Prahy z roku 1891. Podívejme se tedy na tehdy platné tarify. Telefonu meziměstskému (interurbannímu) je tu věnována celá kapitolka. Meziměstské stanice jsou položeny mezi Prahou a Vídní, Ústím, Podmokly a Děčínem, Bohusudovem, Duchcovem, Mostem a mezi Prahou a Kolínem. Dále čteme:
Jednotka časová k rozmluvám na těchto tratích stanovena na 3 minuty a lze jí jen ten-kráte témuž korrespondujícímu na 5 minut prodloužiti, byla-li rozmluva taková napřed odpovězena a hovorné za 6 minut napřed zapraveno, jinak odepne se spojení z povinnosti úřední. Hovory trvající déle 5 minut lze jen tenkráte povoliti, když nikdo jiný hovořiti sobě si nepřeje.
Sazba za 3 minuty činí mezi Prahou a Vídní 1 zlatý, mezi Prahou, Teplicí, Duchcovem, Mostem a Děčínem 80 krejcarů.
To byly také pěkné pálky! Jeden zlatý, to byly od roku 1900 dvě rakouské koruny a jedna rakouská koruna byla po roce 1918 jedna československá desetikoruna. Těžko se odhaduje kupní síla koruny těsně po první světové válce a dnešní, jistě nebudeme daleko od pravdy, stanovíme-li kurz na poměr 1:30. Tři minuty telefonu s Vídní by tedy zname-naly šest stovek dnešní měny. To rozhodně nebylo nic pro nuzáky.
Dnes stojí 3 minuty automatického hovoru s Vídní (tarifní pásmo 2) 63 korun. Zname-ná to, že za sto let cena klesla desetkrát. Je to moc nebo málo? Když si představíme, co všechno se za tu dobu stalo, jaká technika vznikla, jak enormně narostl počet telefonních účastníků… Kdybychom probírali ceny průmyslového zboží, jaké byly tehdy a jaké jsou dnes, dobrali bychom se překvapujícího zjištění, že ceny telekomunikací klesají podstatně méně, než ceny jiných statků, ktcrč jsou na trhu.
Jako kdyby nějaké pijavice kdesi seděly a parazitovaly na lidské touze po rozmlouvání a společenském obcování. Připomíná mi to gangsterskou politiku vodáren v Praze. Ty zvedly ceny vody, lidi začali šetřit a vodárny zvedly ceny znovu, protože lidi šetřili tolik, že vodárny měly najendou menší zisky, než jaké byly před zdražením. Tohle známe z kovbojek. Bohatý padouch seděl u zdroje vody a bránil chudším dobytkářům v přístupu. Nakonec se ale vyskytl nějaký Limonádový Joe a čistá bílá košile zvítězila nad bezprávím a nenávistí, jak říkají na pražské frekvenci FM 90,30. Bohužel, Limonádoví Joeové se vyskytují jenom v kovbojkách. V reálném životě existují všelijaké úřady pro podporu hospodářské soutěže. Kdyby skutečně fungovaly, do-kázaly by pijavicím zvednout faldy. Jenže žijeme v zemi, kde například firma Volkswagen má co mluvit do cel na dovoz ojetých automobilů… Zaznamenal jsem jen jediný výkon tohoto našeho protimonopolistického úřadu - pokutoval kominíka v kterémsi menším českém městě, že si uzurpuje právo na tamní komíny!
Lecos by mohl udělat i tisk, čímž myslím všechna média, čím masovější, tím líp. Ko-nec konců, kdo jiný než právě média by měl hájit právo na komunikaci! Je pravda, že v tisku se mnohokrát psalo o tom, že naše telefonní tarify jsou proporcionálně vyšší než ve srovnatelných zemích. Jenže je to konstatováno vlažně, jako se skuhrá, že bylo studené léto a moc jsme se nevykoupali. Je to prostě tak a nedá se s tím nic dělat.
Věřím, že i laskavý čtenář je navyklý na tuto mírnost tisku a je poněkud překvapen řvavým tónem mého dnešního povídání. Jenže, vážený čtenáři, dokud nezačneme řvát, nic se nestane. Kdo řve sám, což je bohužel můj případ, působí jako komická figura (na což jsem ostatně zvyklý). Ovšem kdyby začali řvát všichni…
Bylo by to lepší než Limonádový Joe a jeho šestiraňáky.

Počítač v kuchyni

Už se zdálo, že síťové počítače budou Soudcem Trhem odpískány, dostanou doživotní červenou kartu, případně, budou odsouzeny k tomu, aby jednou figurovaly v knihách po-jednávajících o dějinách computingu v odstavci o "zajímavých výstřelcích devadesátých let", avšak mají podle všeho tužší kořínek, než se zdálo. Na brněnském Invexu jsme loni na podzim viděli produkt firmy Oracle. Skutečně jen viděli, ba zahlédli, asi jako když španělská kráska poodhrne lem zřasené sukně, abychom zahlédli kotníček, vyvolávající bouři erotických fantazií, jaké Dolly Buster nikdy vyvolat nedokáže.
Pozoruji tento vývoj z povzdálí okem laického uživatele. Ký to ďas ty lidi bere na ro-hy, ptávám se nad každou další zprávou o síťových počítačích. Vždyť Bůh stvořil systém PC, srazil z nebe Apple Macintosh jako Satana, který býval první mezi anděli, a ze stejné-ho důvodu, totiž pro jeho pýchu, k čemu tedy experimentovat dál a vyrábět jakéhosi ho-munkula, kterého vlastně nikdo nepotřebuje?
Zde jsme u jádra problému.
To je totiž zásadní otázka, zda někdo potřebuje nebo nepotřebuje síťové písidlo.
Zprávy z konce roku naznačují, že očekávaný boom v prodeji domácích počítačů se nedostavil. Designéři se snaží seč mohou, aby počítače už nevypadaly "počítačově", tedy pro veřejnost odpudivě, tváří se jako důvěrně známá televize, má to reproduktory, má to tlačítka na volby, aby to vypadalo i jako autorádio, snad se i dočkáme plyšového potahu, protože kdo z nás by neměl kladný vztah k medvídkovi.
Vše marno, čísla jsou nechutně přesná. Hewlett-Packard se propadla se svými domá-cími písidly. Rabaty se pohybují kolem deseti procent. Packard Bell finančně fúzoval s NEC, Digital hodil ručník do ringu. Ve ztrátě je pochopitelně i začátečník v této oblasti Sony. Celkově, tedy celosvětově výpočetní průmysl vzrostl loni o dvacet procent, ale už to není těch třicet jako předloni.
Pád na tvrdou půdu čekal i výrobce multimediálních CD ROM. Blouznivci našich lesů dokonce strašili zánikem tištěné knihy. Nyní to vypadá skoro na opak.
Je několik řešení, jak z toho ven. Přirozeně, kapitálová koncentrace. Jen několik nej-větších přežije, jako se to stalo v automobilovém průmyslu. Ovšem počítače standardu, na jaký jsme si zvykli - a to znamená, že k tomu patří i pravidelné zvyšování výkonu, budou vždycky složité a výrobně čili i prodejně nákladné. Navíc svou složitostí (přes všechny reklamní řečičky o "uživatelské přítulnosti") budou nejširším vrstvám odpudivé, i kdyby stály pětikorunu.
V tom vidím důvod experimentování s novými technologiemi, ať je to síťové písidlo nebo cokoli jiného.
Co nabízí soudobý počítač? Jistě, zábavu také - a v tom mu tvrdě konkurují speciali-zované herní počítače, vybavené volanty a kniply a kulomety a co já vím co ještě. Jeho síla ovšem je ve flexibilitě, s jakou vychází vstříc pracovním požadavkům uživatele. Takto pojatý počítač, domnívám se, těžko ohrozí jakákoli vymoženost z oboru síťových nebo ultralevných počítačů.
Tato společnost je však tvrdě konzumní. Lidé jsou bytosti převážně pasivní, které stojí o komfortní obsluhu sama sebe, ne o to, aby ONI museli obsluhovat něco jiného, v daném případě počítač.
Možná že právě zde je ta cesta. Přestaňme chápat síťový počítač jako vykuchané PC, které bude za úplatu tahat odněkud ze vzdáleného serveru aplikace, které můžeme mít doma (ukradené) na našem HD. Co ale když se takové PC stane novodobou obdobou roz-hlasu po drátě, která nám přinese až do domu zábavu, eventuálně širokým vrtsvám užiteč-né vědomosti, jako jsou jízdní řády, programy kin a divadel, kuchařky, mapy? Dovedu si představit takový přístrojík trvale zapnutý, plochá obrazovka bude viset v kuchyni vedle hodin, to, co činí počítač počítačem, bude cudně schováno za ní nebo v rámečku kolem obrazovky, bude ovládán hlasem, hospodyně zvolá… "kolik deka mouky na šišku knedlí-ků" a počítač odpoví…
Takto doslova a bez příhany zvulgarizovaný počítač by asi měl šanci stát se spotřeb-ním předmětem, civilizační nutností, něčím, bez čeho se nelze obejít, jako je dnes rádio, televize, telefon, lednička, vysavač, brzy mikrovlnka, kuchyňský robot.
Konkurenci by čistě teoreticky mohla tvořit jeho varianta - tedy televizor vybavený jistými počítačovými funkcemi. Vždyť i teletext je náznak tohoto trendu. Záleží na tom, zda se podaří vyřešit otázku interaktivity. Vzduchem to jistě nepůjde, ale kabelem? Už dnes existují systémy, které to umožňují.
Pak se ovšem budeme ptát - co to je? Televizor? Síťový počítač? Telefon s faxem a záznamníkem? Co záleží na názvu, hlavně aby to fungovalo.

Napínavý souboj

Na první pohled se zdá, že tématem můj článek do tohoto časopisu nepatří - půjde o fotografii. Záznam obrazu ovšem také patří do informatiky a technologie WWW uvedla obraz do počítačových sítí, v nichž doposud kolovaly informace zakleté do pouhých zna-ků.
Druhá polovina loňského roku zaznamenala komerční nástup dvou technologií, které znamenají revoluci v záznamu obrazu, APS a digitální fotografie. Potíž je v tom, že obě se k sobě mají jako pes a kočka. Jenže, ani to není správný příměr. Pes a kočka mohou do-cela dobře v jedné domácnosti žít, kdežto chemická a elektronická fotografie dlouhodobě nikoli.
Ano, o to jde - jakou principiální metodou budeme obraz světa kolem nás zachycovat.
Technologie APS (Advanced Photo System) přináší novinky, nad nimiž rozum uživa-tele tradičního systému zůstává stát. Rozumí se, že je to metoda pokročilá, nikoli nová, te-dy i nadále jde o fotochemický efekt, nadále jde o citlivou vrstvu, která podléhá změnám vlivem dopadajících fotonů, nadále je třeba dalšího chemického zpracování. Toto tedy zů-stává.

Funkčně je však všechno úplně jinde.
Základní rozdíl od dosavadního stavu spočívá v tom, že film je uzavřen v kazetě, kte-rou je možno kdykoli vyjmout a nahradit jinou. Můžete tedy mít libovolný počet "rozfo-cených" kazet, na jedné dětičky, na druhé milenku, na třetí psa, na čtvrté cokoli chcete. Film je navíc vybaven magnetickým médiem, které zaznamenává rozmanité údaje. Před expozicí můžete navolit formát zvětšeniny a automat se pak při zpracování filmu řídí va-šimi pokyny (tedy, jedna fotka může být pohlednice, druhá 13x18 a podobně). Jednotlivá políčka mohou mít různý expoziční režim - kupříkladu za špatných světelných podmínek můžete fotit v jiném režimu "navolání" než v jiných podmínkách. Magnetická vrstva umožní záznam rozmanitých dat, která chcete mít na snímcích vytištěna.
Souběžně s fotoaparáty a materiály APS se však v odborných obchodech začínají ob-jevovat první fotoaparáty digitální. Žádný film, nýbrž čistě elektronické médium, ať už ja-kéhokoli druhu. Žádná chemie, žádné vyvolávání, žádné minilaby - vše se odehraje ve va-šem elektronickém aparátu a pak doma, po přenosu informace do osobního počítače, je vše věcí vás, vašeho softwaru a ve finále vaší tiskárny, ať už tradiční černobílé nebo lépe barevné, či dokonce speciální termické.
Co si o tom všem myslet?
Zdá se mi zřetelné, že nový princip fotoaparátů APS je pokusem tradičního fotografic-kého průmyslu čelit nástupu ektroniky. Konkrétněji řečeno, výrobců citlivých materiálů. Výrobcům fotoaparátů může být celkem lhostejné, zda jejich "železo" bude napříště urče-no APS nebo elektronice. Zato Kodaku, Agfě či Fuji to jedno není. Jestliže zvítězí elek-tronika, "velká žlutá" nebo "velká zelená" ztratí obrovský a rozhodující trh amatérské fo-tografie.
O elektronické fotografii se začalo mluvit už v šedesátých létech. Když jsem počátkem sedmdesátých let psal knížku Tajná kniha o fotografii, zmiňoval jsem se tam o nastupující budoucnosti elektroniky a její první redaktor Ludvík Souček se mému názoru vysmál a pravil, že je to záležitost přelomu století. Dnes vidím, že byl velmi prozíravý.
Elektronic-ký fotoaparát jsme viděli v chodu už v Kubrickově filmu Vesmírná Odysea. Avšak i teď, v roce 1997, v praxi zůstává elektronika značně problematickou věcí. Jakkoli se elektro-nické fotoaparáty už blíží do cenové relace "dostupnosti", pořád jde o nákladnou záleži-tost. Prodejci obvykle neuvádějí, že co všechno není v ceně zahrnuto. Běžné i barevné tis-kárny nedokáží vyprodukovat obraz technicky srovnatelný s tradiční zvětšeninou a ter-mické tiskárny jsou drahé a jejich spotřební materiál nesnesitelně drahý.
Zdá se tedy, že systém APS ještě několik let nebude eletronikou ohrožen, jak cenově, tak kvalitativně.
Nedovedu však odhadnout, do jaké míry fotografující veřejnost skutečně potřebuje to, co APS nabízí. Je známé, že průměrný majitel fotoaparátu nafotí ročně maximálně deset kazet filmu, spíše tři. Bude ochoten experimentovat s výměnnými kazetami? Jak bude evidovat, co je na které nafoceno? Podle manuálů a reklamních textů jsou všelijaké ty vymoženosti a hejblata "uživatelsky přítulná". Ve skutečnosti znamenají trýzeň pro zá-kazníka - i v dosavadních kompaktních aparátech využíváte jen část toho, co přístroj teo-reticky nabízí.
Také stávající síť minilabů je přinejmenším ve městech tak hustá a funguje tak pružně a za dostupné ceny, že asi bude obtížné přimět majitele tradičních aparátů, aby je vyměnili za APS. A pokud technologie webu, počítačových sítí, se stane součástí běžné výbavy domácností, optochemickou cestou získané obrázky bude nutno digitalizovat. To ovšem jsou námitky, které mě napadají víceméně spontánně. Reakce trhu jsou nevyzpytatelné a může se stát, že APS zaujme i jiný zákaznický segment, než jsou milovníci novinek a technických fines. Budu se zájmem souboj sledovat. Ovšem dlouhodobě sázím na elek-troniku a myslím, že APS si koupím, až to bude bazarová rarita určená pro sběratele tech-nických kuriozit.

Digitální fotografie

V minulém fejetonu jsem se zmínil o novém systému fotografie zvaném APS. Vánoční sezóna loňského roku však odstartovala ještě jinou vlnu běsnění v oblasti obrazového zá-znamu. Ze stádia pokusů se do výkladních skříní specializovaných obchodů dostaly první cenově (jakž takž) dostupné digitální fotoaparáty.
Mám-li být upřímný, kolem této technologie vnímám několik otázek, na něž nedokážu odpovědět.
Především je mi divné, že digitální fotoaparáty přišly na scénu tak pozdě. Videové kamery určené domácímu použití se staly běžným spotřebním zbožím. Proč jsme museli na digitální fotoaparáty čekat tak dlouho? Samozřejmě zásadní rozdíl je ve způsobu zá-znamu. Nosičem informace kamery je pásek, kdežto digitální fotoaparát řeší problém di-gitálního záznamu velkého objemu dat. Nicméně záznamové prostředky jsou dnes tak mi-niaturizované a jejich kapacita je tak velká, že mi ten problém nepřipadá zase natolik těž-ko řešitelný, aby plně vysvětlil časový odstup nasazení cenově přístupných fotoaparátů na trh.
Jako člověk od přírody (a díky zkušenostem…) podezíravý nevylučuji tu možnost, že výrobci klasické fotografické techniky, především pak výrobci filmů, jako je Kodak, Fuji a Agfa, nemají nejmenší zájem na tom, aby se veřejnost vrhla na nový druh techniky.
Jak je to dlouho, co jsem na pražské Interkameře mluvil s jedním Japoncem, zástup-cem firmy Pentax. Bědoval nad nezodpovědností výrobců spotřební elektrotechniky, kteří dali na trh - podle jeho názoru - technicky nezralé videokamery.
"Vyrábíme tak skvělé amatérské filmové kamery… Kdo je teď bude kupovat?"
Nikdo, samozřejmě, z filmových kamer se staly dekorační předměty do vitríny a ne-všiml jsem si, že by je ještě někdo vyráběl.
Totéž by se mohlo za určitých okolností stát i výrobcům fotografické techniky a pak by nebylo divu, kdyby kladli brzdicí špalíky na koleje technického pokroku.

Když jsem podezření vyřkl, zkoumejme ho z hlediska dalších otázek, s tou první spo-jených.
Amatérská fotografie konečně dospěla v uplynulých deseti-patnácti letech do stádia, jaké inzerovala firma Kodak před STO lety: vy zmáčknete spoušť a my se postaráme o zbytek.
Před deseti-patnácti lety mohla být amatérská fotografie koníčkem pro každého se vším všudy, a tím myslím vlastní zpracování filmů a obrázků. V dnešní době je zpracová-ní barevného obrazu v amatérských podmínkách takřka nemožné, leda za cenu velikých nákladů a nemalé expertnosti. Zato síť "minilabů" je tak hustá a zpracování je cenově tak dostupné (za předpokladu, že amatér exponuje 3-10 filmů ročně), že s fotkami opravdu nejsou žádné starosti. V kapse máte aparátek, který se skutečně postará o vše potřebné, naexponovaný film dáte do sběrny a pro fotky si přijdete v krajním případě už za hodinu. Jednodušší to být skoro ani nemůže.
Za takového stavu věcí, jaké přinese digitální fotografie výhody?
Hovoří se o tom, že minilaby Kodak budou snad už v průběhu tohoto roku vybaveny patřičným zařízením, abyste přinesli aparát, oni z něho "vycucnou" vaše data a zpracují na počítači a na speciální tiskárně vyrobí obrázky. Výhoda je očividně nulová - tak jako tak budete muset jít do sběrny a čekat. Navíc výsledné obrázky budou dozajista dražší než fotky pořízené tradiční cestou. Tahle cesta mi připadá jaksi nepraktická, přes hlavu. Kdo by stál o to koupit si dražší aparát, zatím méně výkonný, a za více peněz získat horší fot-ky?
Druhé řešení je cesta "samo domo". Potřebujete samozřejmě počítač, ovšem ten se stává součástí domácí spotřební elektroniky a tento trend bude dozajista pokračovat. Nic-méně abyste získali barevné obrázky, potřebujete minimálně aspoň barevnou tiskárnu. Cena bublejetek klesla na hranici 10 000 korun. Tiskárenské "flusátko" vám dnes produ-kuje celkem obstojné barevné orbázky, ovšem do kvality fotografie má výsledek daleko. Existují speciální termické tiskárny, určené k produkci tisků takřka nerozeznatelných od barevných fotografií. Cena? Uf… děsivá, cena spotřebního materiálu… uf, to už je horor.
Počítejme spolu. Dnešní amatérský fotoaparát stojí - dejme tomu - na spodní hranici (která je samozřejmě pro běžné amatéry nejatraktivnější) pět tisíc korun, bude vás bavit dejme tomu pět let, takže je to tisíc korun ročně. Spotřeba materiálu vás přijde, dejme to-mu, průměrně na tisíc korun ročně za filmy, za zpracování fotek dejme tomu dalších pat-náct set ročně. Celá ta legrace vás tedy stojí ročně tři a půl tisíce.
Co všechno by se muselo stát, aby se podařilo srazit cenu amatérských digitálních fo-toaparátů a jejich provozu na takovouto hranici? Za současného stavu techniky si myslím, že tato perspektiva je zhruba stejně vzdálená, jako obydlená stanice na Měsíci.
Z toho pro mě vyplývá dílčí závěr, že se výrobci amatérských materiálů pro nejbližší dobu nemusejí obávat konkurence digitálních fotoaparátů v amatérské oblasti - a to jsem, prosím pěkně - hovořil čistě o penězích a ne o technických problémech.
Těch je s digitální fotografií spojeno nemálo.
Digitální fotoaparáty jsou mnohem méně citlivé, tudíž můžete pracovat s uspokojivým výsledkem jen za ideálních podmínek. Jejich spotřeba elektrické energie je enormní (v této souvislosti nechápu, proč amatérské aparáty, aspoň ty, s nimiž jsem měl možnost se seznámit) nepočítají s použitím externího zábleskového zařízení, takže při každém zábles-ku plácáte energii, kterou zoufale potřebujete k provozu přístroje. Kapacita záznamových zařízení je nízká (flash-paměti), vysokokapacitní zařízení, jako jsou "pici-mici karty" jsou velmi nákladná legrace. Ani samo digitální zpracování obrázků není procházka růžovým sadem a amatérský uživatel počítače, který na něm umí napsat dopis a hrát Duke Nukema prožije nejednu horkou chvilku.
Přes to všechno jsem dalek toho, abych nad digitální fotografií lámal hůl - musel bych ji zlámat především nad sebou. Ocitl bych se v pozici toho pána, který tvrdil, že při dnešní hustotě přepřahacích dostavníkových stanic je budování železnic drzý nesmysl.
Primární je technologie - jakmile je na světě, využití se pro ni určitě najde. Určitě je mnoho oblastí praxe, kde je třeba záznamu obrazu, vizuální dokumentace. To, co tvrdím, je to, že digitální fotografie hned tak nebude konkurentem AMATÉRSKÉ fotografie. Sta-ne se však velmi záhy důležitým prostředkem ARCHIVAČNÍ fotografie. Výrobci jako je Olympus, Kodak, Cassio, Minolta hledají cesty v technickém řešení i designu. Předpoklá-dám, že k aparátům sloužícím jako archivační nástroj bude náležet speciální design, určitě jiný, než jaký mají dnešní digitální "amatérské" přístroje v ceně kolem třiceti tisíc korun.
Ledaže… by všechno dopadlo jinak. V únoru oznámil Kodak, že chystá amatérskou videokameru s kombinovanou funkcí, může sloužit i jako fotoaparát. Předpokládaná cena 2000 dolarů. Za dva roky, kdo ví? Třeba budete mít takový přístroj doma a pokud si na má moudra vzpomenete, s chutí se jim zasmějete.

Svatba na obzoru

Na posledním Cebitu byly vidět zase: ty televizory, co vlastně nebyly televizory, ale počítače, a taky počítače, které měly knoflíky a stupnice a ovladače a vypadaly jako tele-vizory.
Jako by se něco zapomenuté vracelo.
Ano, zapomenutého - starobylé sinclairy a commodory (máme pocit, že byly na koleně udělané, dřevěné, svázané dratvemi?) měly výstup na obrazovce televizoru! Po tom se jistě nikomu nestýská, obraz to byl bídný a než bych dopsal na takto vybaveném počítači tenhle fejeton, myslím, že bych přišel o zbytek zraku.
Televizor však zůstává fenoménem druhé poloviny dvacátého století a počítačový svět po něm pošilhává, snad zvědavě, snad závistivě - konec konců, pro výrobce je tu otevřený potenciál obrovského trhu.
Objevují se zajímavé vlaštovky.

Tak například nová zajímavá počítačová periférie - digitální fotoaparát. Hledá si své místo na slunci. Je to zatím drahá hračka, onomu pověstnému "normálnímu člověku" (ví někdo, kdo ten pán nebo ta paní je?) nepřístupná. Některé modely se chlubí, že mají "vý-stup na televizor". Nelze podceňovat, není to žádná pošetilost. Přijdete domů z procházky, chcete rodince ukázat, co jste spatřili, a na televizi jim to pohodlně ukážete bez složitých manipulací s počítačem, dokonce ho ani nepotřebujete. Toto řešení považuji za zajímavé právě v tom, že určitá etapa - tedy zjednodušení softwaru - je zde vynechána. Nepotřebu-jete žádný software. Pouze propojíte komponenty - fotoaparát s televizorem, eventuálně fotoparát se speciální tiskárnou, a získáte obrázek, buď na obrazovce, nebo na papíře. Takřka ideální řešení pro určitý typ lidí (pojednám o nich níže), kteří si nepřejí s něčím pracovat a něčím manipulovat, chtějí mít jen výsledek.
To ovšem je okrajová záležitost.
Než přišel web, nemyslím si, že by se nějakému počítači po televizoru stýskalo (tím spíš to platí naopak). Ledaže…
Takový teletext. To je v podstatě pytlačení televize v hájemství počítačového softwa-ru. Někde na Kavkách nebo v Besedě sedí počítač a generuje teletext a ten se vysílá pro-storem a vy ho chytáte a čtete. Prostorem se táhne neviditelná síť, ke které se nalogujete, když zvolíte funkci teletext na svém přijímači. Rozdíl je patrný na první pohled. Informa-ce jde jednosměrně - žádný televizor nedokáže vyslat na Kavky impulz: zajímá mě poča-sí, pošlete mi teletextem informaci, zda bude pršet nebo svítit sluníčko.
Jak dlouho to potrvá?
I v naší zemi se začínají budovat sítě kabelové televize, které umožňují dvoustrannou komunikaci. A není ledajaká. Zatímco v počítačové praxi byly donedávna standardem normálního smrtelníka modemy o kapacitě 14.4, nyní je to 28.8. Taková kapacita je v těchto sítích naprosto směšná, tady se hovoří o megabytech!
Obraťme pozornost k počítačům. Na trhu jsou speciální karty, kterými můžete počítač proměnit v rozhlasový ba televizní přijímač. Taky je to zatím spíš hříčka než zařízení, kte-ré je předurčeno stát se standardem - do té doby, dokud nebude integrováno přímo do zá-kladní desky a nestane se základním příslušenstvím (což asi na sebe nedá dlouho čekat).
Z těchto náznaků sa dá odvodit jeden závěr:
Fenomén zvaný televize a fenomén zvaný počítač po sobě pokukují a natahují k sobě ruce. Štěstí, že v našem jazyce je televize rodu ženského a počítač rodu mužského, může-me snadno hovořit o námluvách, brzy o zásnubách a o svatbě. Bill Gates to ve svých prognózách popisuje přesvědčivě. Televize bude na přání, pro-stě si zvolíte, na co chcete koukat a budete na to koukat. Pokud máte zájem o informace, poskytne vám to informace. On už předvádí situaci po svatbě. Z takového spojení se zrodí nějaký potomek… jaký bude?
Když uvažujeme o televizi a počítači, jaksi zapomínáme na člověka, který sedí před přístrojem.
Televize, jak řečeno fenomén druhé poloviny dvacátého století, zplodila svého potom-ka. Je jím homo televisus, člověk televizní. Je to pasivní tvor, jemuž televize pomáhá za-plašit pocity zoufalství z vlastní bezmoci a samoty. Oči člověka napojené na mysl a obra-zovka napojená na důmyslnou technologii tvoří jednotu. Vzniká vědomí sounáležitosti se světem a v jistém smyslu vzniká i nový svět svého druhu. Na tento vztah bychom mohli aplikovat filosofické důmyslnosti, jimiž se lidé zabývali v osmnáctém a devatenáctém století.
Jaký je homo computericus, člověk počítačový?
Běžný exemplář tohoto druhu na počítači něco aktivně dělá, pracuje s programem, ať už skutečně pracuje nebo se pouze baví hraním počítačové hry, nebo se vzdělává. Na piv-ní pohled se tedy zdá, že homo computericus je aktivnější, než jeho příbuzný homo televi-sus. Mohli bychom se donekonečna dohadovat, do jaké míry je to pravda nebo fikce. Ho-mo televisus přijímá vysílaný program a homo computericus přijímá kýmsi napsaný po-čítačový program. Možná, že míra svobody a tvořivost člověka počítačového je pouhou ilusí, pouhým stupněm, snad nadřazeným pasivnímu přijímání počítačového programu, avšak v prapodstatě jde o totéž, je to cesta po cizí rukou vybudované cestě, jen okraje jsou - snad - širší.
Věru je to prostor ke spekulacím a někdo by na tom mohl postavit výzkumnou práci, která by byla publikovaná na webu…
Televizní komunita je zatím nesrovnatelně větší, než komunita počítačová. Televizi má dnes prakticky každý (pokud si přístroj nekoupí, může ho ukradnout) a každý ho může využívat.
To neplatí o počítači. K používání počítače je třeba i v tom nejprimitivnějším stupni dosti značných znalostí ve srovnání s užitím televize. To, co bylo vidět na CEBitu a brzy spatříme v obchodech, to jsou pokusy zpřístupnit počítač širším vrstvám obyvatelstva.
Počítač na síti, počítač bez softwaru, asi tak, jako je televizor s teletextem počítač bez softwaru (kdo z nás má ponětí, jak ten skrytý přístroj kdesi na Kavkách teletext generuje - a už vůbec nemáme možnost ho ovlivnit). To je úběžník, k němuž se stáčejí oči vývojářů.
Jednou budeme s dojetím vzpomínat na doby, kdy i domácí počítač vyžadoval znalos-ti.
Dnes se nikdo nechlubí "umím zapnout televizor".
Zato expertnost - byť zdánlivá a relativní - v užívání počítače budí zájem a respekt. Chystaná svatba televize a počítače nejen přivede na svět něco nového - ale zahubí cosi dnes známého, totiž tuto expertnost (opakuji, velmi relativní).
Tak konečně zauvažujme, co bude to nové, co vzejde z veselky?
Řekli jsme, že to bude nějak charakterizovaný člověk.
Už teď se odvážím proroctví, možná chmurného.
Jakožto člověk počítačový se samozřejmě dívám s jakýmsi despektem na televizní še-diváky, na pasivní čumily, kteří kroutí život před bednou jako mazák kroutí vojnu u piva, aby mu rychle utekla.
Obávám se, že tento životní způsob je pro většinovou masu lidí přitažlivý - a ve pro-spěch nedůmyslné většinové masy

vymýšlejí důmyslní jedinci technické prostředky, jak zpasivnět a tudíž zvulgarizovat počítač a udělat z něho nový, cize řečeno sofistikovaný objekt trpného očumování.
Jakmile nadhodím chmurnou vizi, snažím se najít jiskřičku nové naděje.
Rozhodně to nebude znamenat, že veškeré počítače se stanou objektem pro trpné při-jímání.
K charakteristikám soudobého světa patří hlavně různorodost. Vývoj tedy nepůjde je-diným směrem. Nedůmyslná masa dostane nedůmyslnost vyžadující počítač, který bude totožný s televizorem.
Budou ale existovat i jiné technologie. Věřím, že my, kteří považujeme počítač za ná-stroj kreativity, budeme disponovat hardwarem i softwarem zcela nového druhu. Osvobo-dí nás od rutinních technických patálií a dovolí nám soustředit se na rozvíjení myšlenek a nápadů.
Základní nerovnost tedy asi zůstane zachována. Dnes je dělítko mezi člověkem rodu homo televisus a homo computericus. Zítra nebude možná platit úsloví "řekni mi, jaký počítač používáš, a já ti řeknu, jakým jsi člověkem".

Řádění usnadňovatelů

Začnu pojmem počítačová gramotnost. Naštěstí se toho pojmu už tak často neužívá. Ti, co ho používali, aniž obvykle měli o počítačích páru, měli na mysl zpravidla progra-mování, se stejnou výhradou jako v první části věty. Přestože se o "počítačové gramot-nosti" přestalo mluvit, "základy programování" jsou mučeny děti v některých školách, čímž je do nich systematicky a na školu s nebývalou efektivitou vtloukána hluboká a oprávněná nenávist vůči výpočetní technice.
Dnes už víme, že človíček před počítačem (a jak si záhy povíme, zdaleka nejen před ním) je uživatel, že na něho je třeba být hodný. Žádné strašení gramotností, kterážto gra-motnost předpokládá vyčerpávající školení. Nic takového. Počítač má být user friendly, my jsme si pojem přátelský ještě změkčili na přítulný. Přítulná je kočka a leze ráda na klín. Já bych se svému počítači hrubě poděkoval, kdyby se ke všem útrapám, jimiž mě za-hrnuje, ještě pokoušel lézt mi po kolenou.
Uživatelsky přítulný je dnes každý počítačový program na reklamních letácích a na škatuli (velké jako pětikilové balení prášku na prádlo, uvnitř je vycpávka a jedno céděčko, tomu se neříká mrhání, nýbrž marketing). Jakmile ho nainstalujete a spustíte, přítulnost končí a začíná vyčerpávající výzkum. Manuál vám zpravidla není nic platný. Tam si pře-čtete na prvních stránkách, že firma za nic neručí, pak následuje text srozumitelný asi jako Talmud přeložený do čínštiny.
Školní děti jsou na tom relativně dobře. Navzdory škole, stupidně vyučující "výpočet-ku", jsou k průzkumům počítačových programů dobře připraveny. Dovedou hrát počíta-čové hry typu "adventure", kde jsou na obrazovce rozesety ikony v podobě rozmanitých objektů a vzájemnou kombinací těchto ikon (systém: přilož cokoli na cokoli jiného) se po-stupně dopracováváte k výsledku.
Budiž. Toto jsou všeobecně známé pravdy a skoro se stydím jimi vás obtěžovat.
Smutné je, že se podobné principy promítají do obsluhy předmětů denní potřeby.
Dejme tomu taková banální věc, jako jsou hodiny v autě.
Měl jsem auto, jedno jaké značky, ročník 1988. Byly v něm hodiny. Když jsem je chtěl nařídit, pustil jsem si rádio, počkal na pípnutí, zatočil čudlíkem a nastavil ručičky.
Nyní mám auto ročník 1991. Pustím si rádio, vyčkám časového signálu a musím mač-kat všelijaké puntíky, snažím se rozpomenout, v jaké pořadí, ručičky hodin lítají dopředu a dozadu a časový signál už dávno dozní, když se jakž takž trefím do správné polohy.
Říká se tomu technický pokrok.
Totéž platí o televizorech.
Dřív tam byla dvířka, ta jste otevřeli a tam byla kroutítka, co předvolba, to jednou kroutítko, pomocí kroutítek jste nastavili potřebné kanály a po dvou minutách bylo nala-děno po zbytek životnosti přijímače.
Dnes si musíte vzít k ruce manuál, a běda vám, když ho ztratíte, vyvoláte si uživatel-sky přítulné menu na obrazovce, jemuž vůbec nerozumíte, a za ustavičného proklínání vý-robce laborujete, dokud jakž takž na tu či onu předvolbu nedostanete (snad) ten program, který tam má sedět. Sladit video s televizorem je úkol takřka heraklovský. A předvolit vi-deo, aby se vám v určený den a určenou hodinu spustilo?
Ano, vím, že jsou na světě lidé, kteří to dovedou. Jsou lidé, kteří umějí spolknout meč, žonglovat pětadvaceti míčky najednou a chodit po rukou na laně nataženém nad Niagar-skými vodopády. Jsou lidé, kteří dovedou na libovolném videu naladit předvolbu progra-mu bez manuálu. Já neumím nic z toho, co jsem právě uvedl.
Ne dosti na tom.
V posledním roce či dvou doslova vtrhl do všedního života mobilní telefon - po vcelku skromných a takřka nenápadných začátcích.
Normální stacionární telefon doznal od svého uvedení na trh několika změn.
Já ještě pamatuji telefon na kličku, měli ho sousedi ve vesnici Slapy, kde jsme v pade-sátých létech bydleli. Uživatel zatočil kličkou, tím upozornil centrálu, pan centrála se ze-ptal na číslo, ručně propojil a dalo se mluvit. To ovšem bylo už dávno překonané, užívalo se otočných ciferníků. Pak designéři usoudili, že vytáčení čísla je vyčerpávající nadlidská námaha, a vymysleli tlačítkovou volbu. Pokrok šel dál. Pokud má nějaký podnik moderní centrálu, je vybavena rozmanitými službami. Vaše linka má číslo dejme tomu 123, vy jdete kafrat do sousední kanceláře a můžete to zařídit, aby vám hovory na linku 123 cho-dily na kolegův aparát. A tak tomu podobně. Z mých přátel neznám nikoho, kdo by to uměl využívat. Ale uznávám, že jsou lidé, kteří to umějí, stejně jako jsou lidé, kteří dove-dou… Však víte. Chodit po rukou po laně.

Běžný stacionární telefon, ať je připojen na sebevíce moderní centrálu, má tu výhodu, že všechny ty úžasné funkce nemusíte používat. Jdete na kafe k sousedovi do kanceláře a holt necháte svůj telefon na lince 123 vyzvánět. Proč by nevyzváněl, žijeme v epoše "so-cialismus v prodlouženém čase", však oni si zavolají znovu.
Jinak se chová mobilní telefon.
Zde musím upozornit, že ho znám jen doslova z druhé ru ky.
Vzal jsem si k srdci reklamní slogan "mobilní telefon bych si nikdy nekoupil" a hod-lám se jím řídit. Ale mnoho z mých přátel ho má. Fascinovaně hledím, co všechno musejí vyťukat a namačkat, než se dovolají. A slyším jejich nářky, co se stalo, když nezbedný synek s přístrojem laboroval a smazal to a zas ono. Zní mi to jako Talmud předčítaný čín-sky, když si dva znalci povídají o roamingu a vzkazech, které dostali (nebo nedostali), když byli na Cebitu v Hannoveru. Není mi však do smíchu.
Mobilní telefon, poučen reklamou, si můžu nikdy nekoupit. Ale kruh se zužuje. Zlep-šovatelé a usnadňovatelé už zničili hodiny v mém autě. Otrávili mi video a televizi. Spo-rák mám naštěstí plynový, otočím knoflíkem, škrtnu sirkou a uvařím si kafe (zde jsem vás seznámil se svými kuchařskými znalostmi). No jo, ale co když si žena usmyslí a zakoupí elektronizovaný sporák s udělátory a programy? Řádění usnadňovatelů plnou silou za-sáhlo fotoaparáty. Existují jednoduché přístroje, kde namíříte, stisknete spoušť - a za něja-kou blíže neodhadnutelnou dobu se spustí závěrka, až proběhnou všechny ty programy a měření a nastavování expozice (zhola zbytečné). Složitější přístroje vyžadují manuál. Za-bývám se nyní digitálními přístroji. Tam je to naprostá katastrofa.
To už nejsou normální přístroje ošetřené usnadňovateli - ty jimi byly přímo vyrobeny! Jistě se vznášeli na růžových oblacích rozkoše, když vymýšleli rozmanité nástrahy. A k orgasmu dochází v okamžiku, kdy navrhují přítulný software na zpracování získaných ob-rázků.
Nejstrašnější je zákazníkova bezmocnost. Není úniku. Není zastání. Odborný tisk ve-lebí úsilí usnadňovatelů. Jak by nevelebil, usnadňovatel, toť výrobce - a výrobce, toť za-davatel inzerce, živitel náš! A všichni výrobci dělají totéž. Kdo se pokusí jít proti proudu, je smeten. Kdysi se mi dostal do rukou pokus o prototyp profesionálního aparátu. Šlo o modulární, čistě mechanický, totálně spolehlivý přístroj, uzpůsobitelný k jakémukoli úkolu. Komerční krach následoval. Viktor Hasselblad. který navrhl těsně po válce profe-sionální aparát, který byl tak kvalitní, že se osvědčil i kosmonautům na povrchu Měsíce, by dnes neměl šanci.
To vše má jedinou nespornou výhodu.
Máme na co nadávat. I když, zevrubně uváženo, nedostatek námětů k nadávání jsem nikdy nepociťoval.

Svět v nebezpečí

Někdo má rád holky, jiný vdolky, někdo nemá rád Internet a mně se ježí srst na zá-dech, když se řekne virtuální realita. Uvědomil jsem si to onehdy při čtení jedné filipiky proti Internetu. Autor vypočítával všechny možné nectnosti a zločiny Internetu a mezi ně zařadil i tento bod: Internet vede k virtualizaci světa.
Bylo mi najednou divně, ohlédnu se a no jo, ježila se mi srst na zádech!
Nevím, kdo si název "virtuální realita" vymyslel. Je to krásný termín. Zní náramně učeně a neznamená vlastně vůbec nic. Do češtiny bychom ho mohli přeložit "jako by skutečnost". Jenže to nezní tak inteligentně. Slovo "virtuální" znamená "zdánlivý". Pojem "virtuální realita" tedy označuje cosi, co ve skutečnosti skutečné není a toto neskutečné se tváří jako skutečnost. Je to skutečně jednoduché, nezdá se vám?
Jenže skutek utek. Čteme, kolik lidí přišlo z virtuální reality o rozum. Já si spíš mys-lím, že ho nikdy neměli. Že prý člověk propadlý virtuální realitě ztrácí pojem o tom, kde končí zdání a kde začíná svět. Osobně jsem takového člověka nikdy nepotkal, zato jsem o podobných případech četl hodně v novinách.
Škoda že není možné autora takového článku odchytit! Stačilo by mu nasadit vé er přilbu na hlavu, nechat ho v ní chvíli podusit a pak se ho zeptat: jak se ti líbilo ve virtuální realitě?
Skoro před třiceti lety snil Stanislaw Lem o stavu, kdy člověk opravdu neví, kde je re-alita a kde je pouhá zdánlivost. Po třiceti letech, přes všechen humbuk s virtuální realitou, jsme Lemově vidině vzdáleni či přiblíženi naprosto stejně: je v nekonečnu.
Přilby s virtuální realitou anebo třírozměrné pohyblivé objekty na Internetu, to jsou mrňavé, hrubé, nepřesvědčivé malůvky. Ani po vypití flašky koňaku nebudete na pochy-bách, že je to jen umělý obrázek. Virtuální realitě, tedy zdánlivé skutečnosti, která by nás tak dokonale zmátla, že bychom nevěděli, kde jsme a co jsme, od takové v uvozovkách "vé er" jsme vzdáleni asi jako švec Vít Kudlička, který skákal ze zámecké věže s křídly na rukou, byl vzdálen tryskové stíhačce F-16. Takže myslím, virtualizace světa nehrozí, ani na Internetu. Pokud něco hrozí, pak zamoření světa žvástaly a falešnými proroky.

POZNÁMKA:
Mobilní GSM telefon Eurotel jsem si koupil v červnu 1997. Nyní chodím po světě a tvrdím, že kdo nemá mobil, prostě - nežije…

SPISOVATEL A SCI-FI

Je to jenom komunikace

Úkol, před kterým stojím, přesněji řečeno sedím, mě uvádí do rozpaků. Co mám psát o spisovatelství? Vydal jsem pětadvacet knih, víc o věci nevím. Snadněji by se psalo tomu, kdo otiskl pětadvacet článečků. Moucha nemá psát o mouchách, to je úkol pro vlaštovku mouchy požírající.

Představte si svět, planetu cizího solárního systému, planetu zemského typu. Na oběž-né dráze je zde vybudována kosmická stanice, která obkružuje celou planetu jako obrovitý prstenec. Po vnitřní ploše prstence se můžete procházet, odstředivá síla vás tlačí proti jeho povrchu jako umělá gravitace. Planetu pak budete mít - ze svého hlediska - nad hlavou a vyplní velkou část vaší oblohy. Líbí se vám tato představa? Pakliže ano, má smysl, abyste četli dál, jinak je to ztráta času.
Prstencový svět si vymyslel Larry Niven.
Napsal na to téma několik knih, ta první je dobrá, ty další jsou čím dál slabší. Myšlen-ka sama však mě naplňuje nadšením, vyplývajícím z úžasu. Mohu tedy s knihou a skrze ni s Nivenem komunikovat. Kdo ten nápad nepochopí nebo koho nechá lhostejným, ten ko-munikovat nemůže. Prostě se nedovolá.

Pojem úžasu a pojem komunikace, to jsou dvě souřadnicové osy, jimiž chci vymezit uvažování o tom, co celý život dělám, když kladu slova vedle sebe v naději, že dají nějaký smysl. Tuším, že se v průběhu uvažování vyloupne souřadnice třetí nebo možná dokonce čtvrtá a jsem sám věru zvědav na to, zda ve mně vyvolá úžas toto komunikování sama se sebou.
V běžném jazyce rozumíme pod pojmem úžas krajní stupeň údivu. Nezavrhněme tuto vulgarizaci jen proto, že je tak běžná, možná poslouží jako odrazový můstek k dalším úvahám. Údiv či podiv je reakce na poznání čehosi nečekaného. Vnější svět se nám klade k poznání v bezpočetných podobách. Mnohé z nich jsme už dříve poznali v těch či oněch obměnách. Jakmile narazíme na méně běžnou, méně často poznanou variaci skutečnosti, cosi v naší psychice vyvolá ostražitost. Právě tento stav vnitřního poplachu duše nazývá-me údivem. Čím více se poznávaná skutečnost vymyká svými znaky dosavadní zkušenos-ti, tím naléhavěji se ozývají poplašné sirény v naší duši, až postupně údiv přechází do sta-vu v běžném jazyce nazývaného úžasem.

V povídce Johna W. Cambella Přišlo to z vesmíru najde posádka polární stanice mete-orit infikovaný mimozemským životem. Ten se probudí a stane se světovou hrozbou. To-lik povídka. Nyní skutečnost. V létě 1996 zveřejnila americká NASA výsledky zkoumání meteoritu nalezeného posádkou polární stanice. Byly v něm stopy mimozemského života.

Úžas. Co je to? Odpověď naznačí pantomima: herec se vždycky zarazí, občas naznačí obranné gesto. Znázorňuje prastarou řeč těla. společnou snad všem vyšším živočichům. Vnitřní poplach mobilizuje schopnost vnitřní aktivity, bystřeji pozorujeme a usilovněji přemýšlíme. Setkání s nečekaným nás staví do nových souvztahů se světem, nevíme hned, jak se zachovat, abychom se nedostali do nevýhodné situace, která by v krajním případě mohla vést ke škodě, neřkuli rovnou ke zkáze.
Zdá se, že úžas se liší od údivu právě v tomto mobilizačním mechanismu. Dokud se jenom divíme, mobilizujeme navyklé poznávací a reakční mechanismy. Úžas nás však staví do situace, kdy nevíme, jak se zachovat, scházejí nám analogie a schémata, od nichž bychom mohli odvodit varianty možné reakce. I tento stav se dobře vyjadřuje řečí těla, řekněme pantomimou. Vrtění hlavou, gesta rezignace. Z toho jsem vedle, říkáme. To jsem blázen… já fakt nevím… I tato banální úsloví znázorňují stav vnitřní kapitulace před skutečností, která v nás vyvolala úžas. Není to příjemný pocit, má mnoho společného s hrůzou.

Hrůza se ve sci-fi vyskytuje tak často, jako láska v ženských románech. Stanislaw Lem dokonce vypracoval schematismus, vývojový diagram motivů a z nich odvozených dějů a ten vždycky skončí: A PŘIJDOU MIMOZEMŠŤANÉ A SEŽEROU NÁS.
Ovšem, co si počít, když nepřijdou?

Podiv a jeho vyšší stupeň úžas mají mnoho společného s literaturou, jako ostatně s každým druhem umění. Literární dílo vzniká jako reakce na údiv, ba úžas spisovatele nad skutečností, ať už náležející vnějšímu světu, nebo skutečnostmi jeho nitra, v tomto ohledu nelze dělat rozdíl. Kdo není podivu ba úžasu schopen, není schopen literární (a jakékoli jiné) tvorby. A ta má jako primární úkol přenést pocit podivu a úžasu na čtenáře (diváka, posluchače).
Takto vyjádřeno vypadá to schéma až podezřele jednoduše. Vede k podezření, že se zde nabízí jednoduchá metoda výpovědi o kuriozitách, o banálních zvláštnostech a senza-cích. Konec konců, několik takových senzací jsem tu odvyprávěl - z dílny jiných autorů science fiction.

Abych se v tom sám lépe vyznal, soustředím se na vlastní práci. V mém vnímání vždycky hrál velkou roli faktor času. Mohu se jen dohadovat, co způsobilo, že jsem vždycky intenzivně vnímal vrženost člověka na pomezí budoucnosti a minulosti a proč zejména budoucnost ve mně vždycky vyvolávala pocit podivu až úžasu jakožto prostor nepoznaný a nepoznatelný, a zároveň svobodný pro fantazijní spekulaci. Onen pocit ne-schopnosti reagovat, pocit vnitřní kapitulace a bázně, zmiňovaný úvodem, byl ve mně vždycky přítomný. Jak léta šla a spolu s nimi se na mě nabalovala sněhová koule zkuše-nosti, dospěl jsem k formulaci "obyčejná budoucnost". Jakkoli jsou v budoucnu skryty zdroje podivů nejpodivnějších a úžasů nejúžasnějších, až budoucnost vplyne do přítom-nosti, stanou se součástí všednosti

přítomnosti. Člověk si rychle osvojuje neobvyklost a činí z ní banalitu. Tento proces neustále probíhající a denně pozorovatelný mi nikdy neze-všedněl a je doposud nevysychajícím palivem pro vnitřní motor mé práce.

Nejsem zdaleka sám, kdo takto uvažuje a vnímá kategorii budoucnosti ve vztahu k přítomnosti a minulosti, kdo vtahuje nepoznané a snad i nereálné do sebe a snaží se je zpřítomnit ve slovech vyvolávajících představy. Pro přehlednost se pro tento způsob tvor-by ujal sumární název science fiction. Občas se mne lidé ptají, proč píši právě sci-fi. Otázka má asi takový smysl, jako by se mě ptali, proč jsem takový, jaký jsem. Nějak se tak stalo, a věru jsem poslední, kdo by se měl k tomu vyjadřovat, pokud vůbec je třeba se k tomu vyjadřovat.

Jedno je jisté: pokud by mělo jít jen o kontakt s vnějším či vnitřním světem v nejobec-nějším smyslu a jeho prožití, nemohlo by o umění být řeči. Vždycky musí jít o komunika-ci. Můj úžas, zakódovaný do slov, jež já jsem zvolil, musí být předložen čtenáři a v něm dále dekódován. A zde je ošidnost onoho druhu komunikace, jemuž se říká science ficti-on.

Vychází z povahy údivu či úžasu. Setkání se skutečností kvalifikujeme jako nečekané jen na základě zkušenosti, na základě srovnání se sumou našeho dosavadního poznání. Člověk není schopen divit se všemu, co je neznámé. Diví se jen tomu, co leží v oblasti je-ho zájmu a liší se od toho, co poznal. Dnešní svět je nesmírně komplexní ve všech ohle-dech. Lidské zájmy jsou nesmírně různorodé a to, co budí podiv v jednom, může být lhostejné jinému. Tím si vysvětluji stav soudobého umění. Dokud byla zkušenost vzdě-lanců v dané společnosti víceméně obdobná, ne-li totožná, zájmy a s nimi spojené objekty poznání a reakce na poznané byly také více méně obdobné či totožné.

Na současném světě mě nejvíce zajímá postupující a zřejmě nezadržitelný proces zrůznoroďování. Odporné to slovo! Lepší však neznám, abych vyjádřil to, co vnímám, Podívejte se na mapu světa před sto lety. Byla pomalována sotva tuctem barev. Několik obrovských říší tu bylo, samozřejmě Britská, ta pomalovala glóbus na červeno, Rakousko, Německo, Ruské impérium, Francie sekundující Británii stran pomalovávání glóbusu…
A podívejte se na mapu světa dnes, jak je strakamakatá. Proces zdaleka neskončil. Malé Československo se rozdvojilo na dva státy. Severní Itálie uvažuje o samostatnosti. Skotsko, samozřejmě Baskicko a Katalánie. Korsika. A to jsme jen v Evropě. Na světě je údajně osm tisíc oblastí, doposud včleněných do vyšších státních celků, usilujících o sa-mostatnost.
To je pouze vnější projev něčeho důležitého, vnitřního. Hranice nevedou jen po kop-cích a po řekách. Vedou i uvnitř společnosti. Vyčleňují se specifické zájmové a kulturní skupiny. Moderní komunikační prostředky jim umožňují navázat konkakty přes ploty hra-nic - zde mám na mysli především Internet, toto dítě jednadvacátého století, možná před-časně narozené.

Kultura bývala jedna, stejně jako společenský život býval jen jeden. Jedinec věděl, co má číst a jakou hudbu poslouchat a do kterého divadla jít a kterého plesu se zúčastnit. V podstatě neměl jinou volbu. Chtěl-li se zařadit do kontextu kulturního života, musel se podřídit regulím oné jedné jediné, v danou chvíli panující kutury. Rebelové, pokud se vy-skytli, byli rychle integrováni.
Toto je zřejmě nenávratně pryč.
Kultur je i v rámci jednoho národního společenství mnoho, a čím bedlivěji se díváme, tím více jich napočítáme.

Všimněte si, že se přestává mluvit o rozdílu mezi technickou a humanitní inteligencí. Můj otec patřil zřejmě k poslední generaci humanitních intelektuálů klasického typu. Jeho pohrdání technickou inteligencí bylo nelíčené a dokázal v sobě vygenerovat spoustu ar-gumentů, proč jimi pohrdat má. Stavěl platónský svět idejí proti aristotelské empirii a dá-val jednoznačně přednost prvému před druhým. Nicméně i on v závěru života začal chá-pat, že zde existují průniky. Otevřelo mu oči studium kybernetiky, této podivuhodné vědy o chování systémů.

Tuším, že to byla fyzika a matematika z jedné strany s chemií a biologií z druhé stra-ny, které boří hradby mezi světem humanitním a scientistickým. Praxe ukazuje, že také intuice má své zákonitosti a že ve světě empirie je dostatečné množství neurčitosti, aby tu byl prostor pro intuici. Nejšíleněji opojné myšlenky dvacátého století nevzešly z hlav bás-níků, nýbrž vědců. Nebyli to pijáci absintu, nýbrž katedroví učenci, kteří objevili princip relativity a vyzbrojeni poznatkem o Velkém třesku dohlédli na konec vesmíru, kde se rodí čas.
Za takového stavu věcí je těžké někomu diktovat, ze které studánky inspirace má pít.
Kultura je různorodá, protože různorodý je svět v němž žijeme a perspektivy stejně závratné nalezneme v kterémkoli směru, do něhož se podíváme.

Neznamená to, že píšící intelektuál je zmítán vnějšími okolnostmi proměnného světa.
Každý z nás je jinak vnitřně ustrojen a jeho sluch naladěn na jiné hlasy. Otáčí se tím směrem, z něhož mu znějí nejsilněji, a podstatné je, že mu dojde ozvěna, jakmile tím smě-rem promluví.

Před časem si lidé xeroxovali fotografický portrét Jana Wericha (ten z profilu, s dout-níkem), doprovozený textem, který volně parafrázován zněl asi tak, že je důležité, aby člověk byl tím, čím je, a nesnažil se být tím, čím není. Werich byl umělec, herec a spiso-vatel, a mohl snadno zúžit svoji maximu, aby platila jen pro umělce. Rozšířil její platnost univerzálně, pro všechny lidi. Udělal správně. Nicméně pro umělce platí dvojnásob.

Jelikož umění je komunikace, faleš se v něm projeví jasněji než jinde. Jakmile tvůrce netvoří podle vlastní ústrojnosti a naslouchá vnějšímu diktátu, chová se jako ten, kdo se snaží být čím není.
V době, kdy kultura byla jen jedna, kdy platily dobové direktivy kázající správnost jedné cesty a zapovězenost cest ostatních, bylo těžké a snad dokonce nemožné jim opono-vat.

Našli se tvůrci, kteří se o tuto nemožnost pokusili, a některým se to i povedlo. Ti byli za svůj čin přibiti na kříž.
Jen tomu. kdo hovoří z kříže, je opravdu naslouchán o.

To zřejmě platí dodnes.
Kdo hovoří z kříže, tomu je naslouchán o, avšak pozor - jakmile je sejmut a obalen ru-bášem poct a titulů, ztratí hlas.
I to patří k údělu života na kříži a po kříži.

Dostal jsem však slovo proto, abych mluvil o sobě a své práci. Tedy, já o ní mluvím, avšak není to asi tak moc patrné.
Pokusím se svůj postoj k práci spisovatele vysvětlit na příkladu. Jedenáct let jsem vedl v Mladé frontě rubriku pro fotoamatéry. Učil jsem je ne-jen technice, také jsem je upozorňoval na smysl fotografie. Za hlavní jsem pokládal zájem ještě o něco jiného, než je fotografie sama. Můžete zvládnout techniku do nejzazších po-drobností a nevytvoříte nic kloudného, když se nezajímáte ještě o něco jiného. Ze zájmu vznikne téma a průsečíkem tématu a technické dovednosti je dílo.
Totéž platí o práci spisovatele.
Mě zajímají proměny světa. Proměny techniky a vědy. Proměny společenského uspořá-dání. Proměny vztahů mezi jednotlivci. Právě z tohoto zájmu vychází ten druh literatury, kterým se zabývám, literatura science fiction.

Je to svým způsobem zkoumání i hra současně - a dost možná obě činnosti mají mno-ho společného, pokud to nejsou dvě stránky jedné mince. O teorii science fiction se po-psalo mnoho papíru a také já k tomu přispěl. Dnes bych to už asi nedělal.

Někdy se mi zdá, že s postupujícím věkem se píše hůř. Povídkovou sbírku Vejce naru-by, která mě do světa sci-fi definitivně uvedla, jsem napsal za dvě prázdninové sezóny. Některé povídky mi zabraly jen den, dva dny práce. Nyní jsem rád, když za rok napíšu dvě, tři povídky, některé roky se mi nepodařilo ani to. Není to nedostatek nápadů. V časo-pise Ikarie vedu už druhým rokem sloupek Zakázané technologie, měsíc co měsíc. Se svou zkušeností bych hravě dokázal napsat z každého z oněch čtyřicetiřádkových sloupků povídku, tedy jednu sbírku ročně. Nedělám to proto, že se mi protiví popatlávat nápad příběhem vycucaným z palce.
Zvláštní věc: myslím, že docela dobře ovládám techniku povídky a právě proto se mi nechce povídky psát.
Ještě k tomu psaní a taky ke komunikaci.

Píšu proto, že mě určité věci kolem mne zajímají - a taky proto, že mám čtenáře. Ne-dokázal bych psát do šuplíku, a když mě někdo vyzve, abych něco ze šuplíku vytáhl, na-jdu tam jen staré tramvajové lístky. Všechno, co jsem dovedl do definitivní podoby, jsem zveřejnil - třebaže v poslední době dávám přednost Internetu. Tam cítím absolutní svobo-du rovnající se absolutní nezávislosti na komerčních faktorech. Nikdo mi neplatí, za nic neplatím. Je tu jenom výsledek práce a odezva. Zajímá mě, kdo se na mé zavolání ozve. A jsem šťastný, když jsou to kvalitní lidé.
To mě totiž trápilo, když jsem pracoval v novinách a dostával dopisy od hlupáků, třeba to mnohdy byly dopisy souhlasné a povzbuzující - deprimovalo mě poznání, že dokážu oslovit blba.
Neznamená to, že promluvím a sklidím potlesk. Bůh ví, že tomu tak není. Jakmile za-volám, nikdy nevím, jaká bude odezva. S tím souvisí poslední postřeh, u kterého se chci zastavit.
Odezva není úměrná vynaložené práci. Některé moje práce vysloveně zabraly a měly odezvu velikou. Musel jsem se až stydět, když jsem si vybavil, jak málo úsilí mě stály. Naposledy to byla novela Potíže s elektřinou, kterou jsem napsal doslova na posezení a ani ji pořádně po sobě nečetl. Román Čarodějův učeň jsem přepisoval snad pětkrát - a vý-sledek? Ani za mávnutí rukou nestojí.

Mějte se hezky a nedbejte na nic, co vám kdo bude o své práci spisovatele vykládat. Stejně lže.

Svět dobrého pití a doutníků

Jules Verne napsal na sedmdesát románů, z nich 63 patří do klasické řady Podivuhod-ných cest. Původně vycházely v časopisu Magazín pro zábavu a poučení a však také k těmto dvěma účelům byly určeny. Zábavné kupodivu nepřestaly být, třebaže ty nestarší jsou 130 let staré. Poučení poněkud vyčichla, vědecké pravdy překonány, svět pozměněn. Pouze jedno základní poučení, jež vštěpoval Jules Verne svým čtenářům, platí dodnes: al-kohol je chutný a má blahodárné účinky ve prospěch zdraví.
Prvním románem cyklu Podivuhodných cest je Pět neděl v balonu. Verne zprvu nedá-vá čtenáři možnost, aby nahlédl do spižírny balonu Viktorie, jímž odvážlivci v čele s doktorem Fergussonem hodlali přeletět Afriku. Startovali 19. dubna 1862. Teprve 13. května, tedy zhruba po čtyřech nedělích, máme v kapitole XXXIII. zprávu o inventuře zá-sob. V balonovém koši zbylo na poslední týden patnáct kilogramů pemikanu, trochu zásob čaje a kávy, a šest a půl litru pálenky. Pokud doktor Samuel Fergusson a Dick Ferguson upíjeli s rozmyslem a proporcionálně (nepochybujeme, že je

ani nenapadlo dát sluhovi Joeovi napít), uvedené množství je příděl pro dva muže na jeden týden, což obnáší zhruba půl litru tvrdého alkoholu na den.
Následuje román Do středu Země. Zde cestovatelé, profesor Otto Liddenbrock a jeho synovec Alex, se pojis tili, aby se nedostali v hlubinách Země do úzkých. Na cestu vzali s sebou jako jedinou tekutinu jalovcovou kořalku, neboť vodu nebrali vůbec. Vinou přece-nění ctností lihoviny by nejspíš zahynuli žízní (což jim vskutku při cestě v jednom oka-mžiku hrozilo). Naštěstí jejich islandský průvodce Hans Bjelke přidal k zavazadlům tajně, aby profesor nevěděl, ještě měch s vodou. "Konečně zde byly také potraviny," čteme Axelovo vyprávění v kapitole XI. "Nevelký balík obsahoval zásobu koncentrovaného ma-sa a sucharů na šest měsíců. Jalovcová kořalka byla jediným nápojem, neboť voda schá-zela úplně."
Přes Indii se skupina odvážlivců vydala ve vlaku o dvou vozech šest metrů širokých a patnáct, respektive dvanáct metrů dlouhých, tažených parním slonem. Čteme o tom v ro-mánu Zemí šelem. V druhém vagónu byla spižírna, kde "byla také hojnost nápojů. Fran-couzská vína, různá piva, likéry, z nichž na prvním místě dostatečné množství araku. K tomu podotýkám, že naše cesta neměla nikde zabočit daleko od obydlených krajů," říká vypravěč, snad jako omluvu za fakt, že bar silničního vlaku byl vybaven tak prostince.
Na suchu nebyli ani kolonisté Tajuplného ostrova. "Kdo netoužil po víně, nemohl si na nic stěžovat. K oswegskému čaji a ke kvašenému nápoji z dračincových kořenů přidal Cy-rus Smith opravdové pivo. Vyráběl je z mladých výhonků černých jedlí, které po vykva-šení a svaření dávaly velmi příjemný a zdravý nápoj," čteme v kapitole VIII. Bez alkoholu nebyla ani špižírna lodi Chrt, na jejíž palubě se vydali žáci Chairmanovy školy na výlet, aniž tušili, že je čekají dva roky prázdnin. Loď ztroskotala a bylo nutno přestěhovat nej-nutnější potřeby z rozpadajících se trosek do úkrytu na břehu.
V kapitole
X. stojí:

"Starším chlapcům připadla tvrdá práce - nakládat těžké předměty: kamna, nádrže na vodu, kormidlo, kování, měděné pláty atd. Naložili také balíky potravin, soudky s vínem, s pivem a s pálenkou a nezapomněli ani na sůl." Bez placatky s kořalkou nevydají se chlapci na výzkumnou cestu. Ani když se v kapitole XVII. vydají na výpravu jolou, ne-chybí jim zásoby potravin a nápojů, rozumí se, že nikoli vody. A vyplatí se to! Když chlapci najdou v kapitole XXII. vysílenou ženu jménem Kate, Briantovi "se podaří jí vpravit do úst pár kapek posilujícího nápoje," čímž ji přivedou k životu.
O blahodárnosti alkoholu se přesvědčil i mladý Nebešťan Kinfo v románu O život. V kapitole XVIII. skočí se svými bodyguardy Graigem a Fryem přes palubu hořící džunky přepadené piráty. Jistě by se utopili bez nafukovacího pryžového oděvu dle patentu kapi-tána Boytona. Ve vypjaté chvíli je nutno v následující kapitole mobilizovat poslední zbyt-ky sil. "A Fry, nadmýchav vzduchu do výstroje, /…/ vyňal láhev a sklenku, kterou naplnil posilující kořalkou, a podal ji svému svěřenci," zatímco se blížila džunka Samjep řízená bandou vrahů. Rozumí se, že takto posíleni všichni tři šťastně unikli.
Nejdůkladněji se na cestu do nejpustší myslitelné pustiny vybavili tři muži, kteří se rozhodli přistát na povrchu Měsíce. Střela, která později byla vypálena z děla zvaného Kolumbiada, pojmula zásoby na osm týdnů. Patřilo do nich padesát galonů kořalky, což je přibližně 225 litrů lihovin. Předpokládali tedy spotřebu přes litr lihoviny na osobu a den, čili dvojnásobek příděl u pro pětinedělní balonový let napříč Afrikou! Není však zazname-nán případ, že by cestovatelé kořalku skutečně pili, třebaže v seznamu potravin je uvedena v takto masivním množství. Pochutnávali si zato na vínu nuitském a charbentinském, roč-níku 1863. Michel Ardan měl dokonce ve střele tajnou skrýš s vínem a vezl s sebou saze-nice révy, aby mohl víno pěstovat i na Měsíci. Můžeme se obávat nejhoršího, když listu-jeme obsahem knihy a nalezneme kapitolu nazvanou Opilá chvilka. Leč chyba lávky! Tři kosmičtí cestovatelé nepřebrali pálenky, nýbrž kyslíku. Oxygenem přesycený vzduch je přiměl k třeštivosti, až upadli do bezvědomí. Až po jisté době procitli, "ač cítili ještě po nějaký čas následky kyslíkové opičky jako po silné pitce vína," čteme v kapitole VIII.
Verne se na několika místech svého rozsáhlého díla zmiňuje o opojnosti kyslíku. Této myšlence věnoval dokonce celou novelu nazvanou Doktor Ox. V ní popisuje, jak se po-bláznilo doposud ospalé vlámské městečko Quiquendon následkem vynálezcova experi-mentu. Nicméně ani tentokrát Verne neztratil ze zřetele tradiční zdroje veselosti. Občané městečka "počali vyhledávat výstřední jídla a nápoje," čteme v kapitole X. A o pár od-stavců níže se suše konstatuje, že "na každém kroku bylo možno potkat opilce a mezi nimi byli i nejváženější občané."
Verne nepropagoval bezuzdné opilství. Naopak, například na Standard Islandu, plo-voucím to městě ze stejnojmenného románu, jež možno považovat za vzorové sídliště zří-zené podle nejvyšších měřítek své doby, nebylo dovoleno zřizovat bary. Ovšem správa Standard Islandu nikterak nebránila importu piva a vína, těmto důležitým "složkám mo-derní zdravé výživy", jak se zde praví výslovně. S tímto detailem nepříjemně kontrastuje popis vzorového města France Ville, který nalezneme v kapitole X. v románu Ocelové město. Občané zde jsou nuceni "zříkat se narkotických jedů" a co znepokojivějšího, "pít jen čistou vodu". Jak si vysvětlit tento rozpor ve Verneově náhledu na působení alkoholu?
Velmi prostě. Literární historie objevila, že skutečným autorem Ocelového města byl Verneův současník Pascal Grousset, známý i českým čtenářům pod jménem André Lau-rie. Jako začátečník a navíc osoba politicky nepřijatelná a ve vyhnanství pobývající (v Londýně), potřeboval pokrývače a tím se stal právě Verne, nikterak nezištně. Disident se bezděky pokrývači pomstil nasazením kukaččího vejce abstinence. Zmínka v kapitole X. ostatně není jediná protialkoholická špička v tomto románu. Představitel zla, germánský zbrojař Schultze, pojídá jitrnice s kyselým zelím a zavdává si piva! Tak zaséval Laurie pod Verneovým jménem do mladých duší nedůvěru vůči nápoji tak láskyplně hýčkaném Cyrem Smithem na Tajuplném ostrově.
Nelze tvrdit, že Verne považoval alkohol jen za lék - třebaže v případu zmírající Kate léčebný účinek pálenky je evidentní. Alkohol patří k líbezné atmostéře luxusu a pohody. Verneovi hrdinové si počínali jako gentlemani i v

nejdivočejších podmínkách, jež je ob-klopovaly. Luxus si prostě vezli s sebou, ať už v ponorce, vyšperkované na rozkaz kapitá-na Nema, nebo v Roburově létající lodi Albatrosu. K atmosféře radostného uvolnění patří ovšem i tabák. Jeho nedostatek byl zdrojem nejhoršího utrpení na Lincolnově ostrově - a jaká radost, když Cyrus Smith objevil mezi vegetací "tajuplného ostrova" exempláře di-voce rostoucího tabáku, ne sice nejlepší kvality, avšak v daných podmínkách víc než uspokojivého! Ostatně, kvalitní doutníky vyráběl v ponorce Nautilus kapitán Nemo, z blí-že neurčených mořských chaluh.
Tak tedy jako lék a prostředek k dosažení pohody slouží alkohol v tomto světě, třebaže nás někdy zaráží množství, jehož je k dosažení kýženého výsledku nutno. Skutečnému opilství se oddávají ve Verneových románech jen zločinecké typy. Na Sicílii jsou to ban-dité, mezi nimiž lze najmout spojence proti Novému hraběti Monte Christo. Opíjeli se i piráti na brize Bystrý v románu Tajuplný ostrov. V XII. kapitole románu Trosečníci lodi Jonathan se popisuje situace, kdy se veřejná správa malé jihoamerické osady vymkne z rukou a podlehne náporu zlatokopů. "Vnitru ostrova panoval úplný nepořádek," konsta-tuje Verne. "Pořádány orgie a zvířecí radovánky, jež se střídaly s hádkami a rvačkami, jež záhy nože a revolvery změnily v krvavé boje… Na celém ostrově hemžilo se to krčmami a zpěvními síněmi nejhoršího druhu, někdy byly zřízeny jen z několika prken a ubohé že-ny snažily se tam rozjařiti opilé zlatokopy svými chraplavými hlasy. Ovšemže tu tekl al-kohol proudem." Nemohlo to dopadnout jinak, že silný muž tohoto románu jménem Kaw-djer zavelí "pal" četám řádných občanů a ve třech vteřinách padne sedm tisíc ran.
Kromě bílých asociálů nezřízeně pijí ve verneovkách jen dosud necivilizovaní černoši. Tak například start už citované Viktorie k pětinedělnímu balonovému letu nad Afrikou předcházela těžká pitka rozzuřených domorodců, při níž požívali lihovinu "tembo" vyro-benou z kokosového mléka a opojné pivo zvané "togwa". Nejtežší opilec verneovského světa byl ovšem kazondský král Moini Lungga a příslušníci jeho dvora v románu Patnác-tiletý kapitán. Veličenstvo bylo alkoholem po celoživotním požívání tak nasáklé, že při pokusu napít se hořícího punče alkohol v jeho krvi vzplál a král uhořel, přičemž marné byly všechny pokusy uhasit panovníka i jednoho ministra, taktéž mokrého bratra. "Král a ministr padli na zem a svíjeli se ve strašných bolestech," vypráví se v kapitole XI. "Když je živá tkáň celá prosycená alkoholem, hoří jen slabým plamenem, který se nedá uhasit vodou. I kdyby byl plamen na povrchu uhašen, bude tkáň hořet uvnitř. Když lihoviny pro-nikly všemi tkáněmi, nedá se plamen již žádným způsobem uhasit," vykládá Verne. Z krále a jeho ministra zůstalo "jen několik zuhelnatělých zbytků, jeden, dva kousky páteře, prsty rukou a nohou, protože ty při samovolném vzplanutí oheň nestráví." Nápoj, který krále a jeho ministra skosil, byl neurčitě charakterizován jako "punč". O receptu se mů-žeme jen dohadovat. Král obvykle pil "pombe" a medovinu, avšak osudného dne chtěl ně-co ončejšího. Do dvousetpintového měděného kotle nalito bylo několik sudů "koncent-rovaného alkoholu". Nešetřilo se ani skořicí, ani pepřem, ani jinými přísadami. Aby nápoj byl ostřejší, otrokář Alvez, který jej připravoval, hodil do něho několik hrstí mořské soli. Pak nápoj zapálil, král se napil a neštěstí bylo hotovo.

Jen tlačte, chlapci, bečku s pálenkou! Dva roky prázd-nin vám rychleji uběhnou.

Ojedinělá verneovská ilustrace, zachycující život v hostinci. Jsme mezi sicilskými lupiči v románu Nový hrabě Monte Christo.

Opilá chvilka v beztížném stavu uvnitř měsíční střely. Vinu však nemá alkohol, nýbrž kyslíkem přesycená at-mosféra. Román Do Měsíce.

Veselá oslava rozdělení majetku indické Begumy mezi doktora Sarrasina a doktora Schultze, tvůrce Ocelové-ho města. Pánové načínají čtvrtou láhev.

Berou vás jatérka ? Do propitosti krále Moini Lungga však máte jistě ještě daleko. Výjev z románu Patnácti-letý kapitán.

Víc než literatura

Je to už třináct let, kdy v nejstarším scifistickém časopise Amazing Stories vyšla po-vídka Bruce Bethkeho s názvem Kyberpunk. Její název převzal spisovatel a vydavatel Gardner Dozois a ať už právem nebo neprávem z něho udělal označení literárního hnutí ať už skutečného nebo uměle vytvořeného, jehož nejvýraznějšími figurami dodnes jsou Wil-liam Gibson a Bruce Sterling. Třináct let, to je doba bohatě dlouhá na to, aby zapadly do zapomenutí celé kvetoucí technologie, natož pak literární směr v žánru tak okrajovém a ši-rokou veřejností opomíjeném, jako je sci-fi. A přece kyberpunk je pojem, který dodnes žije, třebaže je dosti obtížné, ba protismyslné definovat jeho obsah.
Původně se týkal literární tvorby, která se zabývala fiktivními příběhy z blízké bu-doucnosti, ve kterých figurovali lidé vegetující na dně hypertechnologické společnosti. Jejich život je do krajnosti parazitní. Doslova vpouštějí technologický svět do vlastní fy-ziologie, ať už ve formě chemické, přesněji narkotické, nebo elektronické, kdy

nechávají své "maso" prostupovat hardwarovými implantáty, jež mají podobnou funkci jako samy drogy. Za vizualizovaný vrchol tohoto směru lze považovat filmové dílo, jež vniklo do-konce o rok dřív než Bethkeho povídka, Scottův film podle Dickovy literární předlohy Blade Runner. Kdyby šlo jen o motivy a rekvizity, kyberpunk by se jistě brzy vyčerpal. Ostatně i v kanonickém díle kyberpunku. povídkové sbírce Zrcadlové brýle z roku 1986, najdeme příběhy, které receptu neodpovídají. Zdá se tedy, že přímo ve společnosti jako takové se cosi děje, co dodává myšlence kyberpunku sílu i po tak dlouhé době.
Hnacím motorem jsou jistě technologické změny, z nichž nejdůležitější je zřejmě prů-nik počítačové techniky do soukromých životů, vývoj umělé inteligence, rozvoj technik virtuální reality a konečně i Internet jako nové médium globální komunikace. Ale ani se-bevíce spektakulární technika by asi nestačila na to, aby kyberpunk držela při životě. Zdá se, že kyberpunkové myšlení v symbióze s novými technologiemi cosi způsobilo s intelektualismem jako takovým, nebo jinak, zdá se, že změnilo či přinejmenším mění po-stavení intelektuála v technologickém světě.
Až do osmdesátých let pociťoval intelektuál chladné odcizení vůči technologiím kon-krétně a civilizaci obecně. Chápal jedno s druhým jako tlak, vůči němuž se musí bránit, aby uhájil vnitřní svobodu. Nyní se ukazuje, že je možno nechat technologii vpustit k so-bě, ba přímo do sebe, a využít ji k rozvinutí osobnosti, aniž by individuum nutně muselo podléhat tomu, čemu se obecně říká Systém. Nejenom to. Technologie Systémem vytvo-řené mohou individuu posloužit k tomu, aby se Systému mohlo nejen bránit, ale dokonce útočit na jeho podstatu.
Kyberpunk byl od počátku vnitřně spojen s ideologií hackerství a není náhoda, že prá-vě Bruce Sterling se hackerstvím soustavně zabývá jako historik a lze říci i jako ideolog. Gibsonovi kyber-kovbojové (připomínám jeho román Neuromancer, který česky vyšel už v roce 1992) reprezentují kriminální odnož hackerů, těchto počítačových čarodějů, kteří mistrovsky ovládají možnosti hardwaru a softwaru a ať už zištně nebo nezištně vzdorují zákonným regulím stanoveným Systémem a nakládají s informacemi podle svého, ať jim to někdo oficiálně umožňuje nebo zakazuje.
Moderní dějiny znají mnoho příkladů revolty proti Systému. Vznik globálního komu-nistického systému je tragedie hnutí, které původně revoltovalo proti Systému a když zvítězilo, ustanovilo Systém daleko násilnější a více zotročující, než byl ten předchozí. V klasicky strukturovaném světě s tradičními informačními institucemi nebylo pro revoltují-cí jedince jiné reálné cesty než organizace, to jest zakládání revolučních skupin a později stran. Právě tato činnost nevyhnutelně vedla ke vzniku stabilních, ve své podstatě utlačo-vacích struktur nového řádu. Nová elektronická média však umožňují revoltu jiného dru-hu.
Revoltující jedinec nepotřebuje fyzický kontakt s jedinci obdobně smýšlejícími. Může zůstat individualitou a uchovat si svoji nezávislost. Je pouze na něm, jak naloží se svým osudem a jakými prostředky se bude se Systémem vyrovnávat. A právě to, jak se domní-vám, fascinuje zejména mladé inteligentní lidi, kteří tíži Systému vždycky nesou nejbo-lestněji, neboť pociťují spíš nevýhody života uvnitř Systému a zpravidla netěží z žádných výhod, jež stabilní a regulované uspořádání společnosti přináší.
Tuto zkušenost osvobození skrze techniku zakoušejí nové a nové generace mladých li-dí, kteří přistupují k rychle se obnovujícím technologiím jako k čemusi novému. Jen zdánlivě jde stále o tytéž kyberpunkery, tedy o stále tytéž revolucionáře nového typu. I zde platí teze o "nových bojovnících", kteří vstanou, když ti staří padli. Novou odnoží ky-berpunku, která stojí za pozornost, je "cypherpunk", usilující o šifrovanou, tedy do dů-sledků anonymní komunikaci nejen společenskou, nýbrž i ekonomickou, tudíž odehráva-jící se zcela mimo sféru regulačního a daňového dohledu Systému. Opakuji, kdyby šlo pouze o literární hnutí, byl by kyberpunk dávno mrtev. Domnívám se, že jde o zviditelně-ní čehosi hlubšího, co probíhá pod informační hladinou prostředkovanou povrchními ma-sovými médii. Tato skrytá revolta svou podstatou zřejmě nemůže vést k regeneraci Sys-tému do podoby ještě násilnější. Není vyloučeno, že jde o ozdravný samoregulační proces, který směřuje k tomu, aby nové elektronické technologie nepřeměnily náš svět do té po-doby, jak ji popsal George Orwell v době, kdy toto všechno začínalo.

Na návštěvě u Josefa Nesvadby

Josef Nesvadba je ještě nepolapitelnější, než býval. Najal si malý byt v paneláku v Dobříši (je tam dobrý vzduch, beru sedm prášků na dýchání a tlak, jsem chemický kyborg, komentuje Nesvadba-lékař) a zařídil to tak, aby telefonní spojení fungovalo hluboko pod českou normu. Nicméně dostižen, navštíven. Změny: dům v němž bydlí omítnut (lešení na něm patnáct? dvacet let? Bylo tam, když jsem za ním chodil v souvislosti s knížkou Něco je jinak, vydána 1981), místo obvyklého zeleného čaje nabídnuta whisky. Čili, změny k lepšímu. Ikarie blahopřeje k narozeninám a bez dalších formalit začne být zvědavá.

Co právě děláte?
Do měsíce bych měl dopsal knížku, které pracovně říkám Peklo Beneš. Jsem ve dvou třetinách, cely rukopis by měl mít asi 250 stran. Jde mi to pomalu… Dialog s doktorem Dongem jsem měl hotový za tři neděle. Zároveň ale připravuji ještě jednu a ta vychází ze skutečnosti. Budou to memoáry, ve kterých se chci vyrovnat hlavně s 50. a 60. léty. To byla klasicky libertinská doba! Komunismus a sex. to jsou její dvě hlavní témata, jak je chápu. Memoárová literatura je dnes oblíbená. Překvapuje mě ale, jak opatrně někteří au-toři k vlastní minulosti přistupují. Čtu paměti jednoho velmi angažovaného erotomana a ono je to jako kdyby to napsal dvanáctiletý panic!

Vraťme se k Peklu Beneš. Jde o politickou fikci?
Skutečné historické Československo je v ní prezentováno jako peklo Edvarda Beneše. Existuje ovšem i ráj, ve kterém se realizovaly Benešovy ideální představy. Vracím se tu i k některým svým oblíbeným motivům, jako je stroj na

humanizování lidí. Nechybí tu ani dvojnický motiv, ten mě vždycky zajímal, dokonce ještě dřív, než jsem si to sám uvědo-mil. Vychází hlavně z vlastních zážitků a pocitů. Vždyť patřím k poslední generaci, která se narodila ještě do stabilizovaného státu. Pocházím doslova z československé rodiny - otec se narodil na Moravském Slovácku.

Edvard Beneš ve vaší knížce vystupuje?
Klíčovou postavou je tu starý doktor. Je to, co vypráví, skutečnost, nebo senilní bláz-nem? Mohla by to být i psychická aura, která je předzvěstí mozkové mrtvice. Není to čistá sci-fi a není to mainstream. Je to spíš esejistická literatura.

Takže opět vaše oblíbené pomezí skutečnosti a fikce.
Jinak to ani neumím. Nedokážu s vážným výrazem v obličeji vytvářet svět, který se nedotýká skutečnosti. Taková práce by mi připadala absurdní. To, co píšu, mi slouží jako "parazrcadlo". Vždycky je to alegorie.

Ovšem alegorická je v nějaké své rovině každá sci-fi!
Záleží na tom, jak silně je chycená ke skutečnosti. Čistou fikci mě nebaví vymýšlet. Nedokázal bych jít tou cestou, jako třeba Tolkien - třebaže jsem léta uvažoval o tolkie-novském zpracování Starých pověstí českých. Dnes si ovšem říkám, že jsem asi udělal chybu, když jsem opustil styl svých povídek ze začátku šedesátých let. Asi jsem sci-fi dost nedůvěřoval jako žánru a nakonec jsem se vyprofiloval jako dvojdomý autor. Snad to byla chyba. Ale naproti tomu, nejvíc nápadů jsem dostal ve věku kolem puberty a po pubertě. Nechtěl jsem se opakovat. Vždycky jsem si říkal, když jsem se díval na obrázky Kamila Lhotáka - jak ho může bavit dělat pořád ty balony? Vladimír Páral mi říkal - každej Páral musí bejt stejnej, jako hamburger.

To je zřejmě častá zkušenost autorů sci-fi. Ludvík Souček obešel tohle úskalí tím, že se uchýlil k paravědě.
Ludvík Souček na to šel vůbec jinak, než já. Začal sci-fi dělat jako zábavnou literaturu. Start jsme ovšem měli shodný. Oba jsme studovali medicínu a netušili jsme, že někdy bu-deme psát. On začal až po mně. Jednou mi paní Součková vyčetla, že jsem mu zkazil ka-riéru lékaře… Já byl v jiné situaci. Moje povídky se prostě sešly s dobou. Tenkrát na vý-chod jezdili překladatelé jako zvědové, pátrali po talentech! O Strugackých jsem poprvé četl v deníku Der Zeit, psal o nich redakční kremlinolog! Mě kontaktoval Erich Bertleff, náramně dobrodružná postava, napůl pražský Němec. Oni v nás viděli nositele neortodox-ního myšlení. Brali naši práci jako politikum. Dnes je to naopak. Brian Stableford nedáv-no nabídl moji povídku americké edici Penthousu. Odmítli ji, že je alegorická!

Které povídky tenkrát nejvíc zabraly?
Bertleff ohromně prosazoval například povídku Člověk sám proti sobě. Bral ji jako politikum, já ji zamýšlel s trochu jiným vyzněním - člověk potřebuje k motivaci nerov-nost. Jako polemiku s dogmatickým komunismem brali i Ostrov pirátů. Všechno, co jsme psali, tak chápali, snad s výjimkou Lema, kterého si vykládali hodně teologicky, kvůli Solaris. Nejen na západě, i domácí publikum to tak bralo. Sci-fi, to nebyla literatura podle Stanislavského. Rozrušovala newtonovský mechanický model světa. Fyzikální fenomén neurčitosti, ten se chápal jako politikum!

Dostali jsme se na půdu vaší další chystané knihy. V této souvislosti jste se zmínil o komunismu jako druhém hlavním tématu doby, ve které zřejmě vidíte těžiště svého tvůrčího života. Dnes není mnoho spisovatelů, kteří by našli odvahu se komunismem zabývat jinak, než s odsudkem, případně apologií.
Od mládí jsem se pohyboval v intelektuálním prostředí. Z té doby znám i mnoho dnešních vyhraněných antikomunistů. Někteří třeba ani v partaji nebyli, ale prakticky všichni stáli hodně vlevo. Ostatně, celý národ byl velmi levicově motivován. Musím se někdy až smát, když čtu výroky typu "jsem konzervativně orientován". Kdyby nebylo dlouhé komunistické prodlevy, asi by to neříkali. Šedesátá léta znamenala pro část levico-vých intelektuálů rozčarování leninismem. Prožívali zklamání ze své uhlířské víry. ale ani tenkrát nepochybovali o smyslu levicové podstaty. Má to všechno i rozměr psychologic-ký. Můj vztah ke světu byl vždycky skeptický. Nedokázal jsem se nikdy tak nadchnout, jako Mňačko nebo Pavel Kohout. Snad je to i kompromisnictví, ovšem slovo skepse se mi líbí víc. Proto je mi dnes komický komsomolský kapitalismus i postoje lidí, kteří se tváří, že žádná minulost nebyla.

Z traumatických pocitů intelektuálů v šedesátých létech v té době vzešla vynikají-cí literární díla. Není to pozdě, vracet se k takovému tématu po třiceti letech?
Pro mě je to něco jako bilance. Vidím onen historický úsek jako uzavřený příběh. V době kolem února mi říkal Bohumil Sekla, náš vynikající genetik: "Jsou to spiklenci! Pro spiklence je snadné dělat politiku. Dostanou se k moci, ale následkem spiknutí o ni zase přijdou." Na jeho slova přesně došlo.

Zhroucení levicového snu vás traumatizuje?
Nevím, jestli je trauma to pravé slovo. Mě prostě nikdy nic jiného nezajímalo. Už za války mi Karel Kosík půjčoval marxistické spisy. Když pak přišel převrat a po něm útlak padesátých let, pořád jsem si kladl otázku, jak je to možné, jak k tomu mohlo dojít. Věřící v pravém slova smyslu jsem nebyl, ovšem s marxistickou analýzou jsem souhlasil. V tom jsem nebyl osamělý. Stejně se na věc díval Fred Pohl, Donald Wollheim a další američtí futuriáni. Ostatně, to byl pravý základ našich styků, našeho přátelství. Otázka je, zda došlo skutečně ke zhroucení snu. Doba prostě šla jinam, pryč od ideologie.

Ovšem obě vaše chystané knihy jsou ideologické: Peklo Beneš, vzpomínky na sex a komunismus… Budou někoho zajímat?
Počítám i s neúspěchem. Beneš by mohl zaujmout starší generaci. Pro ně to bude něco mezi Swiftem a Henry Millerem… Pokud jde o memoáry, jejich úspěch či neúspěch ne-dokážu odhadnout.

Co vám sci-fi dala, a co vzala?
Znamenala zázračnou změnu v životě. Začal jsem ji psát dřív, než jsem o ní věděl. Studoval jsem na anglickém gymnáziu. Tam jsem četl Wellse a Huxleyho, spolu s Čap-kem. Tahle četba spoluvytvářela moji estetiku. O tom, jaké jsem měl obrovské štěstí, že v Americe bylo příznivé klima pro kulturní dialog, jsem se už zmiňoval. To je neopakova-telné. Zrovna tady mám dopis od Aldisse. Stěžuje si v něm, že ani jeho nechtějí v USA vydat!

A co tedy vám vzala?
Mohl bych mluvit o jakémsi zkorumpování. Ten první úspěch byl doslova závratný. Nečekal jsem, že by se to mohlo tak rozvinout. Když jsem byl na prvním conu v Oaklandu a pozoroval ty podivíny kolem sebe, nenapadlo mě, že by někdy mohli byt slavní… Za-pojil jsem se do hektiky té doby. O tom, jak sci-fi omezuje, vypovídá třeba moje knížka Minehava podruhé. Mohla být společensky důsažnější. Roli ovšem hrály i vnější okolnos-ti. Přišla normalizace a já jsem uvítal, že mohu psát variace na vědecké téma. Taky jsem ztratil spoustu času. A hodně příležitostí nevyužil. Donald Wolheim mi nabízel, abych udělal z povídky o upírském autě román, že mi ho v Americe vydá. Já si řekl - román o upírovi? K čemu? Kolem téhle povídky byl vždycky rozruch. Hledaly se koprodukce na filmování. Dino de Laurentis sem poslal Franco Salinase… nic z toho nebylo. Pak řekli, že nemůže vzniknout film na příběhu, kde hrdina je stroj. Jedna newyorská firma to do-táhla až ke scénáři, vymysleli si tam nějakou Satanellu. já šel od toho… A onehdy jsem viděl na PRO 7 béčkový napůl porno film, a v něm Satanella a upíří motocykl! Tři roky to trvalo. Užitek z toho byl jediný, viděl jsem kus světa. Jenže když se člověk ohlíží, vidí spíš ty ztráty, zmarněné příležitosti. Děvčata, která neměl, na ta vzpomíná intenzivněji než na ta, se kterými to bylo fajn… Takže to bilancování vychází vždycky špatně. A smrt? To už je úplný bankrot!

Poznámka:
Rozhovor jsem pořídil k příležitosti sedmdesátin Josefa Nesvadby. Od té doby se s Jo-sefem domlouvám na důkladném posezení… Třeba k němu do příštího Klonu dojde.

Podobenství o světě, o vědě, lite-ratuře, sci-fi i o mně samotném

Představte si krajinu trvale ponořenou do temnoty. Tma je tak hustá, že nikdo neví. jak krajina vlastně vypadá. Leží v ní vesnice a v ní si odedávna lebedí lidé. Muži zde konají nudné práce a obcují se svými ženami, jež pak rodí děti. Ty jsou nezbedné a když dospějí, konají nudné práce, obcují a plodí. Mladí i staří jsou mastní a páchnou špínou, avšak tu-post jim brání poznat, jak mizerný život vlastně vedou. Když se mezi nimi narodí podni-kavý chlapík, hned s tím praští, ze vsi vypadne a připojí se k táboru lovců.
Tenhle tábor kdysi býval součástí vesnice, ale jak se lovci více odvažovali do temnoty, vzdálili se od humen a teď už pronikají do temnoty tak daleko, že oheň planoucí v jejich táboře není z vesnice skoro ani vidět, jen když některý přihodí hodně prosmolenou větev a plamen vyšlehne vysoko, vysokánsko.
Vesničané, to je v podobenství lidstvo, a lovci, to jsou samozřejmě vědci pátrající v temnotě neznáma.
Lovcům to jde mizerně a hlavně pomalu, protože si mohou svítit jen prskavými lou-čemi. Jen občas něco najdou nebo uloví a běží s tím do vsi. Vesničany to zajímá, jenom když se to dá sežrat nebo jinak zužitkovat. Lovci by byli rádi, kdyby jim vesničani udělali lepší zbraně na lovení a zrobili lampičky na svícení v té zatracené tmě, ale kdepak!
Křupí-kům je to docela fuk, jak tam lovci venku ve tmě živoří. A když lovci nadávají, řeknou jim:
"Hlupáci, nikdo vás do tmy nevyhnal! Vraťte se a můžete se tu válet a žrát a chlastat a prdět pod duchnou zrovna jako my."
Tak to tam chodí.
Po vsi běhají psi. Jsou veselí a nezbední. Občas zvednou nožičku a někoho pochčijí, dokonce i to hovínko na práh chýše umístí, a ti nejčilejší mezi nimi se zakousnou sem tam někomu do prdele. Vesničané jsou stejně hloupí jako dobrosrdeční a mají je za to rádi, ži-ví je a drbou za ušima, místo aby je pomlátili klacky, stáhli jim kůži z těla a udělali si z ní papuče.
V podobenství psi znázorňují literáty.
Dřív, když ještě lovci žili na okraji vesnice, někteří psi za nimi rádi běhali, a jak tak lovci táhli hlouběji do tmy, drželi se jich. Moc jich nezbylo, už jen malá smečka běhá ko-lem loveckého zábora, čmuchá, tu a tam čmajzne nějaký ten zbytek a pak s ním běží s ohromným ňafáním a štěkotem do vesnice. Vesničany to otravuje a házejí po nich klacky a kameny, protože jsou hubenější a prašivější, než ti vyžraní psi z vesnice.
Zdivočelí psi žijící poblíž loveckého tábora vědců jsou v podobenství spisovatelé sci-fi.
Jedni i druzí, psi z vesnice i od loveckého tábora, jsou pěkná pakáž. Vesničtí voříškové si docela vážně myslí, že bez nich by to ve vesnici šlo od deseti k pěti a že tím ochcává-ním rohů a kousáním do prdele přispívají k obecnému dobru. Však se jim kvůli tomu di-vocí psi od loveckého tábora smějí. Jenže ti jsou taky pěkní parchanti. Tváří se, že oni jsou taky lovci a že dokonce lovcům radí, kudy mají pokračovat v cestě temnotou a že jim ve tmě vyčenichávají kořist!
Prdlajs. Jen kradou zahozenou shnilotinu. Legrační na tom všem je, že spousta vesničanů tuší jen z kňučení

zdivočelých čoklů, kde vlastně lovecký tábor je a co asi lovci dělají.
Pár zdivočelých psů se od loveckého tábora trhlo. Už dávno žádného lovce ani neza-hlédli. Zvykli si na tmu, docela se jim v ní líbí a běhají sem tam jako zběsilí, vyjí a sípají a vydávají i další roztodivné zvuky, občas se vynořují na okraji vesnice a koulí očima. Ves-ničany to baví a házejí jim pamlsky.
Podobenství naznačuje, že jde o autory fantasy.
Tak tam všichni žijí, burani a lovci a psi ve vesnici a kolem tábora a ve tmě. Lovci si z nevědomých bosáků tropí šoufky a smraďoši zase nadávají, že jsou lovci vyžírkové a po-valeči a nic kloudného k snědku nenesou. Vesničtí hafani odjakživa nemají rádi příbuzné zpoza humen a když se některý z nich, vycmrdlý hladem, objeví u hnojiště, nastrkují mu zadek nebo na něho cení zuby. Jen v poslední době je to trochu jiné.
Psy od loveckého tábora to věčné pobíhání moc nebaví. Lovci jsou tak daleko od vsi, že psi ve svých tupých hlavách přestávají chápat, co v té tmě hledají. Krom toho jim vrtá v hlavě myšlenka, jestli na tom ti vesničtí psi přece jen nejsou líp, když je smraďoši tak pěkně drbou za ušima a šimrají na břiše, takže spekulují, jak to udělat, aby na tom byli ja-ko oni, směli k hnoji na návsi a zároveň aby byli vítaní u loveckého ohně.
Jenže si nemyslete, že to mají vesničtí vrtichvosti jednoduché! Oni tuší, že lovci, co táboří už za obzorem, jsou zábavnější, než jejich tlustí a mastní prďolové, od kterých se nechávají krmit a škrábat. Někteří už občas zaběhnou na humna se kamarádit s chlupáči ze tmy.
Každý pochopí, že podobenství ukazuje na autory magického realismu.
Tihle obojetní hafani už pomátli spoustě chundeláčů kotrby a ti pak běhají sem a tam, lítají po vsi i zaběhnou někdy až k táboru a co najdou ukradnou a sežerou a stláskají všechno dohromady.
V podobenství hrají roli postmodernistů.
A co já sám?
Dřepím u hranic loveckého tábora a obdivně poulím nechápavé oči na lovce. Jsou na mě hodní a taky mě drbou za ušima. Už tak strašně smrdím kouřem, že bych se k vesnic-kému hnoji nesměl ani vrtnout. Je mi z toho všeho trochu smutno, a tak vyju.
Tedy, píšu podobenství.

Válka s mimozemšťany je nevy-hnutelná
říká Ondřej Neff, MLC

Vydal jsi druhý díl Milénia, realizoval jsi letos rozhlasovou hru Havárie Drakkaru. v příštím čísle Ikarie máš povídku, překládáš Jirkovskému Gibsonův román Virtual Light… Znamená to, že jsi se vrátil do sci-fi?
Z té otázky vidím, že jsem se mýlil, když jsem si myslel, že k žádnému rozvodu mezi mnou a sci-fi nedošlo. Když nepočítám vydané texty, které vznikly ještě před převratem, už po listopadu jsem napsal první díl Milénia, přeložil jsem první svazek trilogie Hvězdné války a publikoval asi pět povídek. Když pominu, že mám jistý podíl na založení Ikarie a strkám do ní nos nepřetržitě i po tom, co jsi po mně převzal šéfredaktorování. Dříve jsem ovšem psal víc, i ve fandomu se víc angažoval. V tomto smyslu tedy se dá o nějakém ná-vratu mluvit. Na jaře jsem odešel z novin a od té doby pracuju hlavně na sci-fi textech. A chci u toho zůstat. Napřesrok mi bude padesát. Pro spisovatele je věk, který prožívám, ně-co jako prime time, od pětačtyřiceti do, řekněme, pětašedesáti. Chci ho využít jak se patří, chci psát aspoň jeden sci-fi román ročně. Námětů mám nashromážděných nejméně pět a další, jak věřím, se vylíhnou.

Dobře, nerozvedl jsi se, ale sci-fi rodinu jsi pět let zanedbával. Nebyl to v tom tvém prime-time tak trochu luxus? Nebo dokonce ztráta času?
Revoluční dobu člověk prožije jednou za život. Nemohl jsem stát stranou. Vždyť já byl původně pro politickou žurnalistiku trénovaný, koncem šedesátých let. A jenom proto, že se politická žurnalistika slušně dělat nedala, zakotvil jsem v literatuře sci-fi. Ten pěti-letý návrat v ovzduší svobody jsem si nemohl nechat ujít. Snad to bylo dobře. Rozhodně jsem se i na sci-fi začal dívat jinak.

Jak?
Těžko se o tom mluví, je to hlavně pocit. Možná, že rozdíl vyplývá ve srovnání první-ho a druhého dílu Milénia. I ten první sice vznikl z větší části po převratu, z původního textu, který málem vyšel v nakladatelství Práce na jaře 1990, nezbylo skoro nic. Leda trosky, které jste otiskli v Ikarii 11, 12/91 a 1/92. I ten nový text, který jsem napsal na os-trově Malta v létě 1992, nese ale stopy mého dřívějšího, řekl bych, chaotického uvažová-ní. Myslím si, že Milénium 2 má kompaktnější tvar. Navíc nikdy jsem neměl k postavám takový vztah, jako v Miléniu 2. Elynor miluju, Liktem bych chtěl být a ožralý zkrachovalý Salzmann, to jsem prostě já. Až na to, že nic už nemůžu pít, protože je mi po alkoholu šoufl.

Mně spíš připadá, že Milénium 2 je surovější čtení. Nebo ještě jinak: Jednička není vůbec surová a dvojka je děsně surová.
Nechal jsem ještě jako rukopis Milénium 2 číst kamarádům a někteří mi taky říkali, že náš čtenář takové škopky krve nepřijme. Že jenom předstírá sympatie k drsárnám, ale ve skutečnosti dává přednost čajíčku. Uvidíme, jak to dopadne.

Už máš nějakou představu, jak bude vypadat Milénium 3?
Opravdu jen nějakou. Vím, že bych rád napsal opravdovou space operu. Kosmickou drsárnu, raketárnu, přestřelky ve vesmíru a tak. Nicméně i do trojky chci dovést morální message z dvojky. Ta je o tom, že člověk se do něčeho vloží s

plným nasazením a zauje-tím a nejenže nemá jistotu, že je hodný chlapec, on ji nemůže mít. Elynor je fanatička spravedlnosti, Salzmann cynický profesionál, Likt do sebe uzavřený v podstatě mnich ka-rate. Nic platné, nakonec jsou na tom všichni stejně. Nevědí, jestli pomáhali dobru nebo svinstvu. Nevědí, jestli dobro a svinstvo lze odlišit.

Dobře, v souvislosti s Miléniem 2 to chápu. Šlo o policejní pátrání. Jenže v Miléniu 3 má zřejmě jít o válku pozemšťanů s Karhorany, jak naznačuješ v závěru Dvojky. Tady půjde o globální střetnutí rodů, mimo ideologie, morální rozměry… No právě! Bude to válka Lidí s Ne-Lidmi. Nedělám si iluze, že se to obejde bez mo-rálních dilemat. V pozemských souvislostech taky hodnotíme etiku konfliktů. Obvykle zkoumáme, kdo začal. Ten, kdo vystřelil první je zlý, kdo druhý, je zlý. Ve střetnutí civi-lizací by asi nešlo o to, kdo začal. Nikdo by to ani nezjistil. Byl by to zápas v podstatě bi-ologické povahy, nahlíženo globálně. Ale zevnitř, z lidské perspektivy, by zase měl etické rozměry. A to mě zajímá.

Byl by konflikt světů nevyhnutelný?
Věřím, že to souvisí s frenezií jsoucna. To je teorie, kterou jsem si vymyslel a zveřej-nil ve Zhoufově Knize Frenesis. Mimochodem. Ivan Adamovič si to ledabyle přečetl a nepochopil a pak v Ikárii odstřelil, ale já si myslím, že to není úplně hloupá věc. Ve struč-nosti, tvrdím, že každé jsoucno je ovládáno frenetickým puzením naplnit veškeré varianty interakcí s jinými jsoucny. A to, prosím, bez ohledu na to, jestli je vnímáno lidským sub-jektem nebo ne. Agresivita je nezbytná variantní možnost interakce, od určitého stupně dokonalosti živoucí soustavy. Představa mimozemšťanů absolutně bez agresivity - to je nesmysl.

Vraťme se k scifistické praxi. Jaký máš pocit návratu do české sci-fi, vracíš se do sci-fistického pozemského ráje, nebo na poušť?
Česká krajina byla vždycky něco mezi tím. V hymně ráj, ve skutečnosti někde i kraji-na pro Vetřelce. Dvě fakta jsou, myslím, nesporná. Zmizeli odsud konjunkturalisté z kon-ce osmdesátých let. Strejcové, kteří sci-fi nejdřív zakazovali coby trojského koně imperi-alismu a pak ji začali sami psát, jmenovat budu z té doby Bohumila Nohejla jako obvzlášť šokující příklad.
A každý, kdo na to měl a má, dnes může publikovat a taky publikuje. Je pravda, že ná-klady jsou malé a honoráře zanedbatelné. Proto tvrdím, že psaní je královská zábava.

Mimochodem, i pro tebe?
Jistě. Na živobytí si musím vydělat jinak, třeba psaním ne-sci-fi pro televizi. Ale za hlavní považuju sci-fi. Ještě k těm nákladům. Psaní, to je komunikace. Jako autor komu-nikuju se čtenářem. Já nechci komunikovat s každým občanem tohoto státu. Dobře mi je jenom s lidmi, s nimiž si rozumím. Těch je přirozeně málo.

Tvrdí se, že malé náklady zavinili kaskadéři typu laserovského Toma Jirkovského, kte-rý zahltil trh.
Nesmysl! Nasycený trh, to je nesmysl - a přesycený, ještě větší nesmysl! Máme svo-bodu výběru, dokonce velkého, a to je největší štěstí, jaké nás mohlo potkat. Házení špíny na Toma je jednak hanebnost, jednak rouhání. Kdejaký exbolševik vydělává prachy na Věčných Ambrách. Jirkovský a AG-Kult a Winstoni a AFSF a Brňáci a Čierného startre-káři a ostatně i ty sám, vám všem by fandom měl ruce líbat. Takového reptala bych nejra-ději nacpal do stroje času a poslal zpátky do dob panování soudruha Nohejla.

V této souvislosti si vzpomínám na Minicon v listopadu 1989. Tys tam den po policej-ním zásahu na Národní třídě oznamoval pád komunismu u rozvíjel úvahy, o čem bude v nové éře česká sci-fi psát. Už to víš, o čem?
Ještě za perestrojky jsem začal psát román Ultimus o koncentráku na Měsíci. Děj je asi takový, že koncentrák zrušili, muklové mají jít do civilu, ale ukáže se, že vlastně všem ži-vot v koncentráku vyhovoval, jak muklům, tak strážcům, a nakonec se to vyvrbí tak, že koncentrák jede dál jen s minimálními záměnami osob obojím směrem. Když režim prasknul, říkal jsem si: to byla pitomost, lidi takoví nejsou! A Ultimus jsem uložil do ad-resáře C:\TEXTY\ARCHIV. Jenže dnes už zase vím, že jsou, a tak milý Ultimus pěkně převedu do adresáře C:\TEXTY\ROMAN a dopíšu. Jenže to už bude muset být Milénium 3 na pultech. Čili obecněji: éra jinotajů a antiutopických alegorií samozřejmě skončila. Základní úkol jakéhokoli kumštu, tedy zápas s blbostí, ale zůstal, neboť, jak vidno, blbci zůstali též.

Ptal se Vládo Říša

Poznámka z června 1997
No vidíte, jak člověk míní a bůh mění. Milénium 3 na pultech už dávno je, mezi tím jsem dopsal Reparátora a na Ultimus se pořád ještě chystám. Možná, že jsem udělal dob-ře, když jsem tu látku nechal stranou. Politický vývoj dává zřejmě zapravdu oné pochmur-né vizi, že se lidem po koncentráku tak trochu stýská. Je v něm tak krásný pořádek!

TEXTY

Nekrokrator

Manipulace s živými, zvláště pak lidskými organismy spadly do oblasti zaká-zaných technologií už ve dvacátém století. Neznamenalo to ovšem, že se ne-praktikovaly. Jednadvacáté století věnovalo pozornost především živým bytos-tem. Techniky prodlužování života spojené s uchováním takřka věčného mládí vedly k fatálním důsledkům, rozšířily propasti nerovnosti mezi kulturami a staly se konečným impulzem k expanzi do kosmického prostoru. Příčina nebyla ani tolik v přelidnění. Bohaté kultury se prostě cítily lépe, když mezi nimi a těmi chudými vě-zela propast kosmické pustiny. Nářek hladovějících nepronikne přes hradbu va-kua.
Devatenácté století dospělo k závěru, že vše je už vynalezeno a poznáno, dvacáté století si ve svém závěru uvědomilo, že oblast nepoznaného je mnohem rozsáhlejší, než si kdo kdy představoval - a jednadvacáté století po mnoha donki-chotských pokusech končilo v rezignaci. Teprve dvaadvacáté století prorazilo ba-riéry mnoharozměrného vesmíru. Průniky do skrytých úrovní jsoucna v praxi vedly nejdříve ke konstrukci časosběrných motorů, umožňujících neomezené cestování trojrozměrným vesmírem. Odhalen byl i mechanismus nespojitého času a teprve tehdy stanul člověk na prahu poznání života.
I ten, jak lidé s úžasem zjistili, je nespojitý. Každý živý organismus, počínaje sub-viry, organismy na kvarkové úrovni, a živoucí planetou Gaiou konče, ukládá zálohový kód jsoucnosti na úrovni sedmého rozměru. Tajemství života je kryto sedmou pečetí… Mario Seperotti byl ten génius, který se odvážil pečeť poškodit. Zaplatil za opovážlivost mučednickou smrtí, ovšem Pandořina skřínka zůstala otevřena.
Nejenže bylo napříště možné lidský život prodloužit prakticky do věčnosti! Na základě jeho objevu vznikly technologie umožňující vrátit mrtvým lidem život. Zdokonalování těchto technik vedlo k manipulaci s neživými těly značně poško-zenými i přirozeným rozkladem.
Důsledky byly děsivé. Vedle živých vznikala populace oživených mrtvých. Brzy jich bylo tolik, že nastávaly třenice, jež přerostly do ozbrojených konfliktů. Roku 2143 vypukla čtyřicetiletá válka, nerovný boj, protože každý zahubený živý cel-kem přirozeně přecházel na stranu Smrtů, jak se začalo říkat oživeným mrtvým. Až roku 2183 došlo k uzavření mírových dohod.
Smrtům bylo vyhrazeno území na obrovské ploše střední a východní Evropy a části Asie. Tam žili ve více méně klidném soužití s těmi, kdo se smrti vyhnuli. Zbytek světa, a samozřejmě všechny kosmické světy, vyhlásily přísný zákaz oži-vovacích technologií. Rezervace rychle degradovala společensky a převzala středověké uspořádání s přísnou hierarchizací, jíž se začalo říkat nekrokracie. Oživovací procesy byly svěřeny rytířským řádům konvertistů. Jejich pracovním nástrojem byl konverzní meč, který dokázal po vražení do mrtvého těla zprostřed-kovat spojení s úrovní sedmé pečeti. Byl to abnormální stav a parazitovaly na něm skupiny ze svobodného světa, zabývající se ilegálními oživovacími prakti-kami. Docházelo k nespočetným, naštěstí jen drobným, tedy více méně individu-álním konfliktům a tragédiím.
Dva z nich popisují následující příběhy.

Lov

Rytíř konvertista Baltazar dostihl uprchlíka v nehluboké, zato ale strmě stoupající úžlabině, která vede od Malostranského k Malvazinskému hřbitovu. Bičem mu zasáhl hr-dlo a sotva se kožený had několikrát obtočil kolem mužova krku, trhnul. Oběť rozhodila ruce, groteskně vykročila levou nohou do vzduchu a už se kácela nazad. Je to pro tvoje dobro, řekl mu v duchu Baltazar. Sevřel se mu žaludek nad sebou samým, i nad obětí, kte-rá teď ležela bezmocně na zádech. Polkl a pomyslil si: Máš štěstí, že jsem to byl já a ne Loskot. Svědků tu byly miliony: lesklé fasety akátových listů, zkrášlených prudkou pře-prškou, která dosud voněla v povětří. Snad to byly slzy.
Trhnutí bylo prudké a muž dopadl na temeno tak rychle, že nárazem mu pukla spodina lebeční a Baltazarovi vyšplíchl k nohám chvíst mozkové hmoty potřísněný krví. Baltazar se rozhlédl kolem sebe a zaposlouchal se. Neslyšel nic než šumění lesa. Údolím se táhl ši-roký černý pruh, zbytky po požáru. Před nějakým časem se tu živí bránili proti mrtvým. Příčina sporu jistě už upadla do zapomenutí. A z černé vrstvy popela čněly pinky břízek. Brzy tu bude křovina, pak hájek a nakonec les. Nakonec zase požár, až se živí budou brá-nit proti mrtvým.
Zůstanou-li tu nějací živí. Baltazar takových proměn prožil už několik a živých ubý-valo.
Ticho.
Jeho sluha a náhončí Kannuga se kdesi ztratil. Nebylo divu. Nemohl tak prudkému bě-hu stačit.
Upustil rukojeť biče a vytrhl z pochvy u boku na dvě dlaně dlouhou dýku se širokou čepelí. Spíš nástroj než zbraň. K boji Baltazar používal tesák, který nosil zastrčený do vo-dorovně umístěné pochvy připevněné na opasku vzadu nad křížem. Přiklekl k muži tak, že hlavu s vytřeštěnýma nevidomýma očima měl mezi koleny, rozhrnul mu kazajku na hrudi a několika prudkými seky vydobyl do hrudního koše otvor dost velký na to, aby do něho mohl vsunout ruku.
V srdci dosud doznívál život. Když je Baltazar sevřel do dlaně, pocítil slabý, ale přece jen zřetelný záškub. Víc se mu líbilo, když srdce v okamžiku konverze bilo zdravě a pra-videlně, ale stávalo se také, že ho musel brát do ruky jako mrtvý kus masa.
Šlo to snadno, pomyslel si. Až příliš. Co bude dál? Loskotova tlupa je nablízku. Balta-zar byl rytíř konvertista a tudíž opora řádu, dbal na to, aby k věčnosti určení Žité neo-pouštěli panství a byli označeni viditelnou žlutou hvězdou, aby se městští živí drželi uvnitř hradeb a aby lapkové byli jímáni. Lovil výhradně jen odbojníky, kteří řádu vzdoro-vali.

Zato Loskot byl vyvrhel, mistr mokré práce. Lovec lidí, všech bez rozdílu, pohrdaný světem živých i mrtvých. Tentokrát se hnal za obětí určenou ke konverzi, ovšem se stej-nou rozkoší posílal za dělicí čáru života-neživota i řádné Žity, když měli tu smůlu a zkří-žili mu cestu.

Muselo se to stát, uvažoval Baltazar. Tlak v krku a spánku pominul, i ty borové lesy jako by se zklidnily. Třeba neslyšel šumění korun stromů, ale kolotání vlastní krve. Byl už klidný a myslel jenom na Loskota a jeho tlupu. Necítil ale k tomu starému šejdíři hněv. Ovládal ho spíš stud a snad taky únava. Dělám tu práci příliš dlouho, říkal si. Proč jenom nejsem obyčejný Žit?
Přeťal srdečnici a plicnici jednu po druhé a pak stiskl uvolněné srdce tak, že mu čtyři zbylé žíly trčely mezi palcem a ukazovákem jako stvoly nějaké kytice. Nebylo snadné je uříznout jedním rázem, avšak Baltazar měl svoje nože vždycky dost břitké, takže se mu to povedlo bezchybně. Pracoval rychle, bez přemýšlení, navyklými pohyby.
Vstal a vytáhl z pochvy konverzní meč.
Za zády se mu ozvalo harašení.
Obrátil se.
Kannuga, rudou tvář lesklou potem, se sem štrachal, každou chvíli se musel zastavit a popadal dech. Mával na pána, jako by ho chtěl varovat.
Co se děje? Má v patách Loskotovy muže? napadlo Baltazara.
"Ne, pane… Nedělejte to…" vyrazil ze sebe Kannuga.
"Co si to dovoluješ, smrade?" obořil se Baltazar na sluhu.
"Vidím, co se pán chystá učinit. Pán dobře ví, že… se to nesluší. Je příliš čerstvý, pa-ne. Jak by to vypadalo, kdyby Smrt vyhlížel stejně jako Žit? Nebyl by pořádek ve světě, pane."
Baltazar se zasmušil. Prostý muž slovem neumělým opakoval totéž, o čem by komtur dokázal kázat celé hodiny. Nebyl by pořádek ve světě, míní Kannuga, kdyby Smrtové a Žité nebyli k okamžitému rozeznání. To bylo Kannugovo vidění. Komtur by kázal o dua-litě, o přihlášení se k principu, o pojetí světa jako stopy hlubšího, přičemž stopa budiž zřetelnou a co nejsnadněji rozeznatelnou a čím zřetelnější je, tím blíže je niterným princi-pům a naopak, stopa zamlžená je projevem ne-řádu, všudypřítomných entropických prou-dů, jež se snaží zmocnit se tisícerými chapadly řádu a proměnit ho v ne-řád. Takto a mno-hem déle a složitěji by hovořil komtur a Kannuga by bezpochyby neporozuměl ani kaž-dému desátému slovu jeho promluvy. Přitom by oba hovořili o tomtéž. Živý má vypadat jako živý a mrtvý jako mrtvý, přičemž poškození je odznak, který mrtvému sluší a přísluší.
"Nechte čas pracovat, pane. Nemusíte ho známkovat sám. Dřív by to za vás udělala zvěř, avšak ta už není, je vyhubena kvůli tomu bezbožnému immortinu. Zůstali však mra-venci… žijí tu všude kolem brouci nohatí a rohatí. Nechte ho tu dva, tři dny, raději týden. Noci jsou už chladné, i dva týdny bych popřál času k práci. Bude to… lepší, pane. Přece byste nechtěl, aby z něho byl nějaký… nedosmrt," naléhal Kannuga.
Nedosmrt… Pohrdavé označení Smrta vyhlížejícího jako Žit. A přece…
Baltazar shlédl na spanilou tvář zneživělého muže. Nerad si ji představoval v podobě Smrta, toho pořádného, jaký by se líbil Kannugovi, zpracovaného mravenci. Napadají nejdříve oči, chutná jim tekutina uvnitř bulv, křišťálově jasná, předurčená k tomu, aby přenášela obrazy slunce, květin a krásných dívek. Napadají ústa, pochutnávající si na ja-zyku a rtech…
Ořásl se.
Byla to jedna z chvil, kdy pochyboval, že vykonává dobrou práci.
"Kdo jsi, že se odvažuješ mi radit?" zahřímal na Kannugu, aby si aspoň nějak ulevil. Nešlo mu to od srdce.
"Kdyby to bylo možné, řekl bych… přítel," řekl Kannuga. "Vím, že pán má dobrou duši. Chce navěky zachovat tu pohlednou tvář. Hrozí se pomyšlení na…"
"Hubu drž, zmetku," okřikl ho Baltazar hlasitěji, než bylo nutno. Kannuga měl pravdu, stokrát ji měl a tím více se Baltazar hněval.
"Už mlčím, pane," řekl Kannuga zkroušeně.
Baltazar se pošetile domníval, že z Kannugy mluví jakási rabská oddanost. Příčiny však byly jiné - stárnoucí muž přečkal už tolik běd, že si nemohl z dosavadních životních zkušeností odvodit jiné poučení, než to, že pokud existuje jediná možnost, jak ještě více zhoršit dosavadní bídu, pak osud, ten bídák nad bídníky bídný, nelení a využije jí. Pán se chystá - po kolikáté už - k nepředloženému činu. Chce konvertovat čerstvého mrtvého a to se, prosím pěkně, nedělá. Takový Smrt není od Žita k rozeznání a mezi smrtí a životem musí zůstat rozdíl i v tomto světě, kde je vše postaveno na hlavu. Jsou na to zákony. Musí je dodržovat každý, tím spíš rytíř konvertista.
Pán si ovšem nenechá říct a Kannuga může být rád, že si smí ponechat srdce tam, kde je jeho náležité místo - i taková stížnost se dala vyčíst ve sluhových očích.
"Má rozbitou hlavu," pronesl Baltazar ke Kannugovi. "I kus mozku mu vytekl. Je po-znamenaný."
Jakési napětí z něho spadlo a ani mu nevadilo, že se svému sluhovi a náhončímu do-cela chámsky omlouvá.
Ale chám nedbal a pouze pokyvoval nesouhlasně hlavou. Mozek vytekl, pravda, ale jen malinko, docela vzadu, stačí vzít kus hadru a tu krev a ten mozek, ani za řeč to nestojí, stačí utřít, copak takhle vypadá pořádný Smrt? Proč jen si pán nenechá říct!
Baltazar napřáhl konverzní meč a chystal se ho vetknout do hrudi mrtvého.
Ozvaly se hlasy a harašení.
Loskot a jeho družina přicházejí!
Hlohy a pamelníky kolem Baltazara a Kannugy ožily a na stezku se vyhrnula Losko-tova horda. Sám náčelník stanul před Baltazarem.
"Už jsem myslel, že ti uteče, pane," zubil se na rytíře lovec lidí, pohlížeje na mrtvého.
Loskot… Děsivá legenda Malvazinské oblasti. Na hrudi rezivý pancíř, zdůrazňující ramenatost. Byl to impozantní pancíř, vzácná starožitná práce zhotovená z motocyklových řetězů. Tam, kde měl Loskot srdce, si nechal umístit ocelový trezor. Pod ním visel veliký oválný zámek. Nohy měl zahalené do složitě článkovaných a tvarovaných

kožených tru-bek. Rozkrok si nechal volný. Jako všichni Malostranští byl i on vykastrovaný - tak dů-kladně, že močil zvířecí žílou, vpravenou do těla. Aby z něho moč nevycházela samovol-ně, měl ji zavázanou na uzel.
Marnivý chlap. Kolem krku náhrdelník z vyloupaných očí, vějířky z rozklepaných a na slunci vysušených lidských prstů tu i onde, všude tam, kde to bylo esteticky příhodné. Baltazarovi ovšem neuniklo, že oči nejsou lidské, nýbrž zvířecí.
Baltazar se rozkročil nad mrtvým tělem.
Loskot si ho prohlížel s hlavou na stranu, posměšně.
"Běžel jako jelen. Ale ty taky nejsi špatný běžec," poznamenal.
Lichotí mi, aby mě ošálil, pomyslil si Baltazar věcně. Chce mě zbavit ostražitosti.
Rozhlédl se po Loskotově družině. Všiml si, že je v ní i několik Smrtů, někdejší oběti tlupy, soudě podle příšerných zásahů do tělesnosti, k nimž nepochybně došlo zaživa: sta-žená kůže na horní polovině těla (oblíbená "malostranská košile"), odříznutá spodní čelist, rozdrcená kolena a lokty a samozřejmě vyražené oči. Jeden z nich, skalpovaný habán jistě o hlavu větší než Baltazar, si dokonce ponechal v očních jamkách zaražené ohořelé klac-ky. Vypadal komicky, jako vztyčený plž s očima na stopkách. Podle sebevědomého cho-vání se dalo soudit, že si ho Loskot vyvolil jako pobočníka.
Loskot si všiml, kam se Baltazar dívá. Zrozpačitěl. Když konečně zachytil rytířův po-hled, povysunul levé obočí.
Taková je doba, pane rytíři, znamenalo ono sotva patrné znamení. Také si myslím, že mrtví nepatří mezi živé, ale věci jsou takové, jaké jsou.
"Blahopřeju, pane." navázal Loskot a hleděl Baltazarovi do tváře. "Dobrý lov."
"To je pravda," řekl Baltazar. Přijal výzvu a rozhodl se, že očima neuhne, ani kdyby měl do Loskotových bledých zraků hledět do večera. V tlupě Malostranských se ozvalo zahučení a Smrt s kolíky zaraženými do hlavy postoupil o krok vpřed. Loskot ho zarazil jediným pokynem. "Co s ním, pane? Vidím meč ve vašich rukou."
Smrt s klacky v očních důlcích ze zasmál vysokým hláskem, téměř dívčím. Loskot se zachmuřil.
"Ještě není připraven na přechod. Ještě není pořádný mrtvý. Co z něho chcete udělat? Mizerného nedosmrta?"
Hněvivá houkání z řad jeho mužů.
Smrt, který vypadá jako Žit, je vyvrženec ještě horší než uprchlý Žit bez hvězdy. Mohl by se možná schovat dole ve městě, kdyby se dokázal dostat přes hradby. Ale tady, v místech kde vládne řád, není pro takového zmetka místo.
"Jsem rytíř konvertista," řekl Baltazar. "Za svoje činy odpovídám sobě a svému kom-turovi. Kdo jsi, Loskote? Proč bych se ti měl zodpovídat?"
Napadlo ho to znenadání, prostě to jen tak vyplivl přes jazyk.
"Zodpovídat? To není to pravé slovo." řekl Loskot. "Zodpovídej se komturovi. Ovšem…" ušklíbl se, "nebudeš mít z čeho. My se postaráme o to, aby tento muž vypadal jako řádný Smrt."
"Postaráte?"
"Myslím, že by mu slušela košilka. Škoda že v něm není život. Ovšem krev má ještě teplou. Chlapci…"
Smrt s kolíky v očích vytáhl zakřivený nůž, dobře tvarovaný ke stahování lidské kůže. Zaječel, vyrazil ze sebe bojový výkřik tlupy.
Hejna vran a krkavců, doposud ukrytá v akátových a hlohových houštinách, se vyle-kala a s protesty vyletěla vstříc deštěm omyté, téměř ještě letní obloze.
Hlupák, ulekl se Baltazar. Taková neopatrnost… Kolem se mohla toulat i jiná tlupa. Takových bojůvek, jakou vede Loskot, bylo mnoho kolem Prahy, velkého města o dvou stech tisících obyvatel. Jen koutkem oka pozoroval, jak se Loskotova družina připravuje k boji.
Dobrá… když boj, pak bude boj.
"Je to moje kořist," řekl Loskotovi. "Chceš mi vzdorovat?"
Loskot vycenil zuby.
"Chceš mě vyzvat?"
"Už se stalo, pokud jsi to nepochopil!"
Jekot.
Pokud je v okolí cizí tlupa, už se sem žene. Budiž, boj tedy bude zajímavější.
"Vůdcem je ten muž, který dokáže vůdcovství obhájit," pokračoval Baltazar. "Bojíš se mě snad?"
"Zneužíváš svého postavení. Jsi rytíř," řekl Loskot. "Když tě zabiju, budu mít na krku komtura a všechny muže tvého řádu."
"Myslel jsem, že jsi statečnější," poznamenal Baltazar.
Loskot zařval.
Pouští hrůzu, pomyslil si Baltazar. Jenže je marnivý a zbytečně okázalý. Kolem krku má falešné lidské oči. Není tak silný, jak se snaží vypadat.
"Tohle není dobré místo k boji," řekl Baltazar. "Nedaleko je mýtina. Tam se utkáme."
"Jak si přeješ, pane rytíři," řičel vzteklý Loskot.
Družina se rozběhla udaným směrem. Baltazar se ohlédl a viděl Kannugu, jak vtahuje mrtvé tělo do křoví. Věrný sluha… pochválil ho v duchu.
Loskot a Baltazar obezřetně kráčeli kamenitou stezkou dolů k plošině, na níž kdysi stály domy. Nyní po nich zbyly jen nevysoké obdélníky vyznačující půdorys.
"O co bojujeme?" zeptal se Loskot. Takový byl řád podobných zápasů.
"Můj konverzní meč," vyslovil Baltazar svoji vsázku. "Proti tvému vůdcovství."
"Tvůj meč mi bude slušet," řekl Loskot. "Slyšeli jste to? Všichni dosvědčíte, že se ry-tíř Baltazar vzdal meče

dobrovolně!"
Až bude po všem a případ se donese sluchu komturově a rytířské družiny začnou pro-česávat okolí, on, Loskot, vítěz nad Baltazarem, stane před komturem a bude se mu zod-povídat. Jakmile prokáže legitimní nabytí meče, nebude potrestán a může požádat o přijetí do řádu.
"Bojuj, Loskote!" zahřímal plží Smrt.
"Pravidla?" zeptal se Baltazar.
Loskot se zachechtal.
"Zvítězí ten, kdo bude lepší."
"Ptal jsem se na pravidla."
"Řekl jsem ti je."
"Není tedy pravidel."
Loskot se rozhlédl po své družině.
"Slyšeli jste ho? Věřili byste, že řádový rytíř může být tak nedovtipný?"
"Chtěl jsem se jen ujistit, že toto bude boj bez pravidel." řekl Baltazar klidně. "Jsem připraven."
"Zbraně?" zeptal se nyní Loskot Baltazara.
"Mám jen jedinou," odpověděl rytíř.
Mávl konverzním mečem do vzduchu.
"Je křehký…" namítl Loskot. Dělal si na něj laskominy a ze všeho nejméně si přál, aby se rozbil. "Není určen k boji."
"Je to moje zbraň."
"Podvádíš, pane rytíři! Víš dobře, co se stane, když tvoje čepel narazí na obyčejnou ocel!"
"To je tvoje starost, Loskote. Ptal jsem se na pravidla a ty jsi řekl, že nejsou žádná. Slyšeli jste ho," obrátil se Baltazar k družiníkům a v hlase měl posměch, "věřili byste, že se váš vůdce vykrucuje?"
Loskotovi muži hněvivě houkali a povykovali. Baltazar se jim smál do tváří.
"Dobrá," zavrčel Loskot. "Jak si přeješ. Mě nepřechytračíš. Chceš bojovat skleněným mečem. Postavím se ti. Ale potom, tím si buď jist, potom ti moji chlapci ušijí takovou ko-šilku, že se budeš radovat několik dnů. Celé údolí bude naplněno tvým nářkem!"
Sáhl si na hruď, chvilku manipuloval se zámkem trezoru a otevřel ho. Aniž spustil z Baltazara oči, vyjmul z něho klíč, vsunul ho do visacího zámku a otevřel ho. Potom uvol-nil motocyklový řetěz a pomalu ho ze sebe začal odmotávat. Byl to dlouhý řetěz, spojený z mnoha řetězů strojů, které už dávno povětří a vlhkost proměnily v rez.
To, co mělo být ochranou, stalo se zbraní. Místo krunýře to byl pětimetrový bič z ocelových článků. Loskot měl neobyčejnou sílu. Švihem vymrštil článkovitý bič před se-be. Jeho konec zůstal ležet u Baltazarových nohou.
Jediný dotyk biče rozbije křehký konverzní meč na drobné střepy.
Loskotovi muži učinili široký kruh kolem zápasníků. Povykovali. Byli nedočkaví a natěšení. Smrt s plží tváří mával ve vzduchu křivým nožem.
Baltazar sklopil hlavu a tiše odříkal řádovou modlitbu.
Pak hlavu zvedl.
"Jsem připraven," řekl.
Loskot škubnul paží a řetěz ožil. Vypadalo to, jako když se had zvedne v trávě do po-loviny dlouhatánského těla. Na konci se utvořila ocelová pěst, chvilku utkvěla v prostoru a v zápětí vyrazila vpřed.
Baltazar však nečekal na to, až ho pěst zasáhne.
Uskočil stranou - a vrazil meč plžímu Smrtovi, Loskotově zástupci - do hrudi.
Smrt zaúpěl.
Byl to útok zcela nečekaný a Smrt neměl čas na to, aby pohnul rukou ozbrojenou sta-hovacím nožem. Konverzní meč přivádí mrtvé živé do věčnosti, avšak jeho druhý dotyk… působí opačně. Tajemné kosmické síly, o kterých tak rád rozjímá pan komtur, ve zlomku vteřiny tak kratičkém, že se vymyká samotnému pojetí času, opustily Smrtovu tělesnou schránku a částečky jeho tělesnosti se rozptýlily jako by to byl dým. Událo se to tak rychle, že kolíky zaražené do očních důlků chvilku zůstaly v původní výši, jako by pře-mýšlely, zda mají uposlechnout výzvy gravitace a spadnout na zem. Ovšem s gravitací se nedá dlouho diskutovat, takže spadly, spolu s nožem stahovákem a součástmi Smrtova oděvu.
Baltazar dokázal to, čeho dokázat chtěl - ochromil Loskota úžasem. Pak se vrhl stra-nou do kotoulu z výzbroje prastarého bojového umění aiki-dó, Loskot si stačil všimnout, že rytíř zmizel… jenže to už byl Baltazar u něho, pod úrovní jeho pohledu, hrábl po žíle zavázané na uzel, která trčela z Loskotova rozkroku, škubnul a vytrhnul mu ji z těla.
Příšerná bolest Loskota napůl zabila. Obrovitý ramenáč se zlomil v pase a zanaříkal tak děsivě, že havrani již před chvílí vyplašení povykem usoudili, že toho už mají dost a odtáhli nad protější strahovský kopec.
Baltazar se zmocnil uvolněného konce žíly, kluzkého Loskotovou krví, a přehodil žílu přes náčelníkův krk. Zatáhl a vrazil koleno do protivníkových nahrbených zad. Ozvalo se prasknutí. Šíjové obratle nevydržely tah.
Loskot zaškubal nohama a rukama a byl mrtev doopravdy a jak se patří.
Únava vzala Baltazara do náruče a to byla chvíle, kdy se Loskotova tlupa na něho mohla vrhnout a i kdyby mu desetkrát chtěla stáhnout krvavou košilku, nedokázal by se bránit.
Zatřásl hlavou, několikrát vtáhl do plic vzduch a vstal.
Kruh ustrnulých mužů stál kolem něho.
Mrtvý Loskot… motocyklový řetěz stále ještě svíral v ruce… Už to nebyla zbraň, jen ubohý kus rezavého kovu, pozůstatek starého světa, který už neexistoval, rozpadl se právě tak jako domy, jež tu kdysi stály a teplem stěn poskytovaly zdání štěstí pomíjivým bytos-tem, jež se mezi ně uchýlily.

Poněkud vratce se Baltazar odebral k místu, kde v udupané trávě ležely dva ohnilé ko-líky, křivý nůž a hromádka páchnoucích hadrů. Sebral konverzní meč. Jeho čepel byla ještě teplá.
"Boj skončil," řekl tiše členům tlupy.
"Co bude dál, pane?" ozval se čísi hlas.
Baltazar se rozhlédl, aby v davu vyhledal mluvčího.
Podsaditý chlapík se skalpovanou kšticí. Aspoň to není Smrt, napadlo Baltazara.
"Jsem vůdcem vaší skupiny," řekl Baltazar.
"Poroučej, pane."
Baltazar se pousmál. On, samotář, snesl přítomnost jen jediného muže, věrného Kan-nugy. Opravdu si tito chlapíci mysleli, že se bude spolu s nimi potulovat po stráních Mal-vazinského kopce?
"Přenáším vůdcovství na tebe. Jak se jmenuješ?"
"Asmar, pane."
Baltazar se rozlédl po ostatních.
"Vaším vůdcem bude nyní Asmar!"
"To ne, pane!" zvolal Asmar. "Nejsem hoden…"
Skalpovanec se tvářil zoufale. Že jsem nedržel jazyk za zuby…
Bude muset bojovat s ostatními. Pokud se Baltazar neujme vůdcovství - a on se ne-ujme, je to komturův muž, řádový rytíř - Asmar bude muset bojovat a další muži budou bojovat a ten kdo zůstane, nastoupí na Loskotovo místo.
"Pak tě lituji," řekl Baltazar a vykročil do úžlabiny.
Muži se rozestoupili, aby mu udělali místo. Když vstoupil do stínu hlohů, rozkřičeli se jeden přes druhého. Baltazar rychle kráčel a za zády mu slábl ryk boje.
Jestlipak je ubohý Asmar ještě živ… pousmál se smutně. Ne, rozhodně nejsem na tomto světě proto, abych rozdával radost.
Stráň voněla mechem.
"Kannugo!" zvolal Baltazar.
Křoviny se zavlnily a vyjevená tvář náhončího vykoukla ven.
"Pán…"
"Nevěřil jsi, že mě ještě uvidíš?"
"Pán je skvělý bojovník," odpověděl Kannuga vyhýbavě. Pak se doširoka usmál.
"Ani nevíte, jak jsem šťastný, že vás vidím… živého a zdravého…"
"Příště o mně nepochybuj. Tak, a teď dokončíme rozdělanou práci."
"Dovolil jsem si v té věci něco udělat," řekl Kannuga.
Baltazar vycítil v jeho hlase nejistotu.
"Udělat?"
"No ano, pane… nevěděl jsem…"
Nevěděl, jestli zvítězím, doplnil si v duchu jeho slova Baltazar.
"Nežvaň," řekl zhurta, "a vytáhni ho."
Kannuga vzdychl, zmizel v křovinách a pak se supěním vytáhl mrtvolu na cestu.
Po celou dobu, kdy se odbýval ten divošský zápas dole na planině, Kannuga pracoval.
Kamenem rozbíjel mrtvému obličej, až mu ho roztloukl na lívanec masa, šlach a roz-tlučených kostí smíšených s mozkem. Rozbil mu též prsty na rukou a právě měl v práci levou nohu, když se Baltazar vrátil.
"Můj ty Bože…" povzdechl užaslý Baltazar, když spatřil výsledek Kannugovy horlivé lopoty.
"Vypadá pěkně, že?" řekl Kannuga s nadějí v hlase. "Nikdo neřekne, že tohle je nedo-smrt. Dělal jsem to pro jeho dobro. Myslím, že na celém Malvazinském kopci nenajdete tak pěkného Smrta… tedy až ho oživíte a Smrta z něho uděláte, pane."
"Bože můj…"
"Oživíte ho hned, nebo ho necháme mravencům? Mohli by ho ještě vylepšit. Pane… vy pláčete, pane…"
"Nepláču," řekl plačící Baltazar a vrazil mrtvole konverzní meč do hrudi.
Energie vyčerpaná destrukcí plžího Smrta se už zase dobila, takže meč fungoval bez-chybně.
Mrtvola se zachvěla pod vlivem kosmických sil prýštících z čepele. Zmocnily se těles-né schránky. Tělo se začalo zvedat tak, jak to dovedou jen Smrtové, jako když někdo zvedne prkno na jedné straně.
"Má rozbitá ústa a nemůže mluvit," podotýkal Kannuga, hledě po očku na pána. "To snad nevadí? Když někdo vypadá tak, jak on, nemusí mluvit, že? Jeho vzezření poví za něho vše."
"Ano, poví vše," řekl Baltazar a slzy se mu kutálely po tvářích.
Smrt zvedal krvavé pahýly k beztvaré mase, kterou měl na krku. Když se pohnul, masa se pokyvovala ze strany na stranu.
"Udělal jsem něco špatně, pane?"
"Všechno jsi udělal dobře, Kannugo. Je to Smrt jak se patří. Nikdo nemůže mít námit-ky."
"Je to skvělý Smrt."
Houkání, jekot.
Loskotova tlupa. Vracela se.
"Pane, pane rytíři, my se nemůžeme shodnout! Nemáme vůdce! Nikdo není hoden… jenom ty, rytíři…" znělo zprava zleva.
Byla jich polovička než prve, pomlátili se a pozabíjeli a on, konvertista, bude mít plné ruce práce… Vztahovali k němu

ruce, jako to dělaly malé opuštěné děti k ženě, která projeví ochotu, že by se jich mohla ujmout… v dobách, kdy ještě byly nějaké malé děti…
Utichali.
Všimli si příšerného Smrta, který před nimi stál na cestě.
Oni, kteří se bavili "malostranskou košilkou", byli zděšeni.
"On bude vaším vůdcem," ukázal na něho rytíř konvertista Baltazar. "S ním v čele vzbudíte víc hrůzy než s Loskotem za jeho nejlepších časů."
Krvavý Smrt k nim vykročil. V bázni před ním ustupovali.
"Souhlasíte?"
"Ano… pane…" zněl ustrašený šepot.
Jen někteří z nich se na něho opovážili podívat. Kannuga se usmíval. Ano, vykonal dobrou práci.
Rytíř a jeho náhončí hleděli za vzdalujícím se průvodem.
"Pane?" osmělil se po chvíli Kannuga.
"Prosím, Kannugo."
"Mohu položit otázku?"
"Zajisté."
"Proč jste… k němu… byl tak shovívavý? Nejdřív jste ho chtěl oživit nepoznamena-ného, kvůli němu jste riskoval život v boji a potom… jste se zasadil o jeho vůdcovství… Proč tolik milosti vůči cizímu člověku?"
"Nebyl to cizí člověk," řekl Baltazar, prohlížeje si čepel konverzního meče. Pohladil ji a pak vsunul meč do pochvy.
"Kdo to tedy byl?"
"Byl to můj bratr Artuš," řekl rytíř Baltazar. Vzdychl. "Nikdy nevěděl, kam se zařadit. Nikam nepatřil. Byl vyvržencem. Chtěl jsem mu pomoci. Myslím, že teď je zařazený jak se sluší a patří."
Poklepal si po jílci konverzního meče a rychlým krokem vyrazil vzhůru strmou stez-kou mezi hlohy.

Přenosné štěstí rytíře Tarda

Ještě před dvěma, třemi lety bylo všechno jiné. Pan Lazarus Tardo, rytíř Řádu konver-tistů Malvazinské tvrze, zasvěcenec sedmého stupně, Mistr umění konverze, oprávněný nosit meč, jenž vrací život mrtvým i odebírá ho těm, jimž byl navrácen, přicházel do Na-murova sídla v podzemí tvrze zemana Kubišty jako velký pán. Všichni se mu klaněli, strážnými u brány počínaje a panem Kubištou konče. A v podzemí? Tam se všichni mohli přetrhnout.
Pak železná opona povolila, komise pro zakázané technologie uvolnila svoje předpisy, oživování mrtvých bylo do jisté míry legalizováno ve všech Světech, přišli cizinci a s nimi nové technologie. Namura teď dokázal vracet život mrtvým sám, bez pomoci Tardova konverzního meče. A co bylo ještě horší - vracel ho i velmi letitým a tudíž poškozeným nebožtíkům. Na takové mrtvoly, jež Namura běžně oživoval, Tardův meč prostě nestačil.
Z Tarda se stal div ne pobuda, trpěný z milosti a to jenom proto, že někteří Namurovi zákazníci si výslovně přáli přítomnost řádového rytíře.
Pobuda a narkoman posedlý hladem po immortinu, takový byl Lazarus Tardo, který se navečer nezvykle teplého dne 23. února 2196 domáhal vstupu k Namurovi, hned po dru-hém večerním výstřelu z děla, který oznamoval všem obyvatelům Pražské kotliny, že svět patří až do ranního výstřelu Smrtům. Domáhal? Něco takového si nemohl dovolit. Spíš prosil, škemral.
Keggar, Namurův osobní strážce, se sotva uráčil pootevřít maskované dveře v jedné z četných komor hlavní budovy tvrze. Už sám pohled, který Tardovi věnoval, byl natolik urážlivý, že by si zasloužil smrtící ránu mečem. Dveře pootevřel jen tak tak, aby se Tardo stačil provléci, a jakmile je znovu zaklapl a zabezpečil důkladnou dubovou petlicí, po-znamenal omrzele:
"Musíte počkat venku, Tardo. Dole je důležitá návštěva."
Tardo věděl, jaká je to návštěva - na setmělém dvoře tvrze spatřil tři bryčky cizinců. Namura nechtěl, aby je někdo viděl, jak s ním jednají - kdokoli, s výjimkou zákazníků, na nich mu nezáleželo.
"Jak to se mnou mluvíš?" pokusil se Tardo o přísný tón.
"Nechte toho, rytíři, tady není nikdo zvědavý na vaše výstupy."
Tardo zvýšil hlas:
"Nařizuju ti, aby…"
Keggar ho chytil pod krkem a tlačil ke dveřím. Zarazil ho hlas z mluvicí trubice:
"Co se to tam děje?"
"Je tady… rytíř Tardo."
"Počkej, řeknu to šéfovi."
Keggar uvolnil stisk, ale úplně Tarda nepustil. Zdola se ozývaly nějaké hlasy. Rytíř zaslechl svoje jméno. Pak někdo do mluvicí trubice řekl:
"To je v pořádku. Pusť ho."
Keggar se ušklíbl a rozevřel prsty podobné svěráku. Tardo si upravil vyrudlý plášť, zpod něhož mu vyčuhoval konverzní meč, a zachoval se stejně, jako to od věků dělali kdysi vznešení ubožáci ponížení osudem, včera vévodové, dnes otrapové: předstíral vzne-šený nezájem a dělal, že incident se nedotkl jeho cti.
Tlusťoch Keggar ovšem lhostejnost nepředstíral. Založil stehnovité paže na hrudi, přesněji řečeno je položil do těch míst, kde vystupující břicho tvořilo jakousi poličku, a pootočil na stranu pařez ozdobený ryšavými vlasy a vousy

stočenými do milionu krucá-nek. Udělal chybu. Kdyby si totiž Tarda pořádně prohlédl, jistě by jeho bystrým očím, před svitem pochodně zastíněným převislým obočím, neunikla nervozita, která z ubohého rytíře přímo čišela. Rozechvělé ruce a těkavé oči signalizovaly, že Tardo je na dně a už to samo o sobě Keggara opravňovalo k tomu, aby chlapíka prostě vyhodil, ať si strážný dole pod schodištěm tvrdí stonásobně, že je všechno v pořádku.
A Lazarus Tardo měl dobrý důvod k nervozitě i k nepředloženým činům. Byl pološí-lený hladem po immortinu. Věděl, že pokud se mu ho nedostane, zemře, a jeho druzi, rytí-ři řádu Malvazinského hřbitova, ho jediným bodnutím konverzního meče promění v do-cela obyčejného Smrta.
Toho se bál a snažil se na takovou věc ani nemyslit. Byla to snaha marná. Myšlenky se mu rojily hlavou jako hejno netopýrů, zatímco opatrně sestupoval po kluzkých dřevěných schodech klenutou svážnou chodbou do podzemních prostor Namurova království.
Stát se Smrtem…
Lazarus Tardo byl - stejně jako otec - konvertistou. Vlastní rukou vetkl konverzní meč do hrudi snad tisíců zemřelých nebo ubitých a přivedl je zpátky k životu, pokud se tak dá nazvat stav, kdy bytost se pohybuje a myslí a jedná téměř tak jako živoucí člověk. A snad právě proto, že měl s konverzí tolik osobních zkušeností, se jí bál ještě více než smrti sa-motné.
Ze strachu před konverzí propadl drogám, a z nich té nejhorší, zvané immortin. A ta ho přivedla na šikmou plochu, takže se dostal do područí pana Namury, který vládl pod-zemnímu království vybudovanému v části někdejšího pražského metra.
Od svého otce slýchal v dětství vyprávění o podzemních chodbách, jimiž projížděla spřežení vozů poháněných technikou. Ovšem on sám vstoupil do podzemí už jako dospělý a vždycky to zde vypadalo jako dnes: jen pravidelnost výztužných prstenců, na mnoha místech porostlých drůzami bělavých stalaktitů, odlišovala chodbu od prostor jeskyní vy-tvořených přírodou.
S hrdlem stísněným obavami sestoupil až dolů.
U paty schodiště lelkovalo několik ozbrojených rabiátů. Právě jeden z nich pronesl po-známku, že příchozí je "v pořádku". Na čí popud, a proč? Nezáleželo na tom. Tardo je všechny dobře znal za dobu své dlouhé práce pro Namuru. Dříve se k nim choval povýše-ně, ba pohrdavě, dnes se na ně servilně usmíval a pokyvoval hlavou v rychlé sérii poníže-ných úklon. Každý na to odpověděl po svém. Ten se ušklíbl, jiný usmál, ale našli se i dva, kterým bylo Tardovo ponížení tak trapné, že sklopili zrak.
Rytířova nevšímavost však byla tentokrát upřímná. Neměl oči ani pro Bastona. ani pro Jarra Gandillu, ani pro kteréhokoli z dalších zbrojnošů. Vyhlížel Namuru. vládce a pána této pestré společnosti naplňující místnost.
Hned u vchodu několik dvojic nevolníků šlapalo chlupaté měchy z kozlí kůže sevřené do dřevěných rámů a napojené na soustavu trubic z březové kůry, jimiž se zde vyměňoval vzduch. I tak tu bylo plno kouře z pochodní a loučí a vzduch čpěl puchem rozkladu, ale i blaženou vůní immortinu. Na tucet skupinek zákazníků, samozřejmě Smrtů, už zde čekalo na Namurovo přijetí, podlouhlé balíky s mrtvolami u nohou. Pospíšili si. Největší nával tu býval hned po setmění, kdy - podle zákona - se živí uchylovali do svých příbytků hned po prvním výstřelu z děla a uvolňovali životní prostor pro oživlé mrtvé. Také zloději, pod-vodníci a pašeráci smrtovští i živí se tu potloukali kolem, hlučeli a smáli se, velkolepí ve svých šarlatových kazajkách, odění do přiléhavic, jejichž těsnost dávala vyniknout buj-ným tvarům a velikosti přirození, avšak nejednou prozrazovala i faleš, neboť bylo jasně vidět, že jde o pouhou vycpávku. A byla tu i ona vzácná návštěva, kvůli níž Keggar ne-chtěl Tarda pustit dovnitř, cizinci, podle pestře kostkovaných pláštíků Francouzi, kteří se hmoždili s nějakými lesklými bednami, nejspíš schránami pro nějaké zakázané technolo-gie. V čele místnosti, nedaleko prastaré sochy znázorňující Naději visel veliký obraz sva-tého Maria Seperottiho, muže, který pro lidstvo stvořil věčnost.
Tísnil se tu dav tak hustý, že Tardo dříve Namuru uslyšel a pak teprve spatřil. Namura právě vedl obchodní jednání.
"Říkám vám, že tohle není možné. Samozřejmě, moje zboží je prvotřídní, ale já ne-jsem svatý Mario, a zázraky dělat nedovedu."
"Mistře Namuro," odpovídal vojstimový hlas jakéhosi Smrta, "maminka je ale v dob-rém stavu. Vidíte přece, že jí ani nevypadaly vlásky."
"Vlásky," děl Namura pohrdavě. Kdyby si ho někdo pořádně prohlédl a hlavně posle-chl, nemohlo by mu uniknout, že i on byl vybaven vojstimem a je to pouhopouhý Smrt. "Já viděl i holé kostry, které měly vlásky na temeni. Nějaké vlásky mi sem netahejte. Vlásky si můžete strčit za klobouk."
Někteří Smrtové, kteří tu čekali, byli strašlivě znetvoření. Vlny očistných pogromů, jež občas přicházely, třebaže stoletá občanská válka Smrtů patřila chválapánubohu historii, se na nich věru výrazně podepsaly. Letošní rok byl klidný, stejně jako několik předcházejí-cích, avšak nebylo by divu, kdyby se na Namuru vrhli všichni, jak tu stáli, a pocuchali ho. K darebákům toho nejhoršího druhu, totiž těm, kteří kšeftují s nadějí, jsou však lidé - a teď i Smrtové - nepochopitelně shovívaví. Nechávali si od falešného Namury líbit všech-no. I výsměch maminčiným vláskům.
"Já vás nechápu. Kdybyste počkali…" říkal Namura.
"Na co máme čekat? Tak dlouho jsme maminku hledali. Slyšeli jsme, že umíte všech-no, mistře Namuro. Kdo jiný nám vrátí naši maminku? Tak šetrně jsme ji nechali vykopat. Padlo na to půl našeho majetku, abychom vůbec našli její hrob…"
Druhá půlka padne dnes, pomyslel si Tardo.
Postoupil vpřed.
Už Namuru spatřil. Seděl na svém trůně v čele kamenného stolce, na němž ležela mrt-vola ženy silně poškozená dlouhým pobytem v hrobě. Smrtové sázeli na stolec zlaté pení-ze a polámané kusy šperků. Jeden zavadil neopatrně mrtvole o ruku. Uvolnila se z ramen-ního kloubu a upadla na zem. Nešika ji rychle zvedl a snažil se vtisknout kloub zpět

do jamky. Skupinka se zavlnila. Ruka nechtěla držet. Smrt ji tedy aspoň přisunul co nejblíže k tělu zle poznamenanému rozkladem.
Namura úkosem pohlédl na muže, který stál vedle něho.
Francouz, pomyslil si Tardo.
Byl to nevelký štíhlý chlapík, černovlasý a černooký, s jemnými, takřka dívčími rty pod výrazným nosem. Snadno by se mohl tvářit panovačně, ba uzurpátorsky, právě ten nos, podobný zobanu, ho k tomu předurčoval. Ve zraku však měl jakýsi neklid a také často ševelil rty a místo aby z něho čišela panovačnost, byla na něm znát jakási nervozita, s jakou se potkáváme u lidí ambiciózních, kterým záleží na tom, aby splnili úkoly, jimiž byli pověřeni, a zalíbili se svému nadřízenému.
"Co tomu říkáte, pane Kriegele?"
Francouz zamyšleně hleděl na zetlelé tělo.
"Velmi těžký případ."
Hovořil česky, skoro perfektně. I to byl důkaz technologické převahy těch Zvenku… říkalo se, že jejich přístroje dokáží naučit člověka cizímu jazyku během týdne.
"Pomozte nám, pane… Velmi milujeme naši maminku."
"Víte, co po mně chcete?" zeptal se Francouz pan Kriegel. "Nebude to vaše maminka. Jenom náznak, jenom pochodující uzlíček kostí a zpráchnivělé kůže."
"To nevadí. Třeba se jednou…"
"Po konverzi se s věčným nedá nic dělat," řekl Namura přísně. "To přece víte." Krie-gel přikývl.
"Dnes ne. Ale co za pár desítek let? Nebo za století? Jsme přece věční. Umíme čekat. A pokrok? Dřív šlo vrátit do života jen čerstvé věčné a dneska…" Smrtovský zákazník rozpačitě kývl k rozložené mrtvole. "Dneska i ty míň čerstvé. My víme, že vy, pánové, bádáte dál…" Ohnul před Kriegelem hřbet.
Namura při zmínce o věčných pohnul poněkud štítivě rukou. Tyhle tlachy slyší dnes a denně, od rána do večera, to znamenalo toto gesto. A zkušenost ho naučila, že bezpečně vyvolává cinknutí dalšího kousku zlata, přihozeného k hromádce.
Nezmýlil se. Když jemu tak lahodný zvuk odezněl, řekl přísně:
"Za sto let? Milí zlatí, už za pár let nebude žádný immortin. Už dnes je situace na trhu moc špatná. Kdy naposled jste viděli zvíře? Na zázraky nevěřte. S pokrokem je konec."
Pak si všiml Tarda, který se stačil protlačit do popředí, a řekl k panu Kriegelovi:
"To je pan Tardo, rytíř konvertista. Chtěl jste vidět jednoho z těch legračních šarlatá-nů."
Kriegel se na rytíře pousmál.
"Konvertista… Slyšel jsem hodně o konvertistech…"
Rytíř pokročil vpřed, uklonil se panu Namurovi, jeho smrtovským zákazníkům a ještě hlouběji Francouzovi, obyvateli bájných krajin za železnou oponou, a medově promluvil.
"K vašim službám, jsem Lazarus Tardo, rytíř Řádu konvertistů Malvazinské tvrze, pán života a smrti, zasvěcenec sedmého stupně, Mistr umění konverze, přicházím, abych se ujal svého díla," brebentil chvatně.
"Líbí se mi ve vaší zemi, Namuro. Je to tu všechno tak krásně přirozené a nezkažené," obrátil se Kriegel k pánovi podzemí. Pak pokynul a jeho muži oteřeli jednu z beden a vy-táhli přístroj na oživování mrtvých. K hlavě mrtvoly položili stříbřitou skřínku, do které zapojili lesklé žluté kabely s kovovými kotouči. Ty rozmístili za Kriegelova dohledu po těle mrtvoly. Pracovali rychle, mlčky. Namura, Kriegel a Tardo pozorně přihlíželi. Smrto-vé, kteří sem mrtvou ženu přivlekli, uctivě poodstoupili. Jejich vůdce se obrátil ke Krie-gelovi.
"Mohl by pán… zkusit…"
Kriegel se lehce uklonil.
"Jde o pokus, bez záruky dobrého výsledku. Pan Namura vám říkal pravdovou věc. Vaše maminek je ve veliká špatném stavu."
"Ovšem i v případě neúspěchu záloha propadá," poznamenal Namura. Smrt na to ne-řekl nic a vyjeveně se díval na Kriegela.
Rytíř Tardo bezděčně položil dlaň na jílec meče, toho zázračného nástroje, který do-vedl dávat nový život mrtvým, ale také ho brát neživým živým. Cítil, jak se zbraň pod dotykem dlaně chvěje, jak v ní pulzují tajemné síly, jež mu naháněly hrůzu, třebaže s nimi byl v denním styku už přes stovku let. Byl to prastarý meč, zděděný po otci a dědovi a i děd ho získal jako starožitnost.
Namura má pravdu, táhlo Tardovi hlavou. Tenhle meč je starý, v mnohém ohledu mé-ně dokonalý než jakým jsou vyzbrojeni jeho druzi z řádu rytířů Malvazinského hřbitova. Na konverzi těl v tak špatném stavu opravdu nestačí. Je to zbraň, jak se říkávalo kdysi za Tardova mládí, zastaralá. Navíc v posledních dvou, třech letech cizinci zavlékají do Čech nové immortinové technologie, které dokáží přivést k životu už ne jenom zcela čerstvé mrtvoly, jako to umí meč, ale i nebožtíky napůl obrácené v prach. A prý se blíží den, kdy dokážou konvertovat i skutečný prach a popel! Říká se, že jednoho dne se podaří oživit i popel svatého Maria a nastane nový věk blaženosti. Proto ten úpadek Tardovy prestiže, proto úpadek prestiže rytířských řádů. Hlupáci! Pranic jim nezáleželo na tom, že techno-logicky oživení Smrtové byli pouhými mátohami bez rozumu a vůle, natož pak citu, jen trojrozměrné stíny, navíc vzezření děsivého…
Teď bude svědkem toho, jak jeden z těch novodobých přístrojů funguje.
"On est redi, bosse," řekl jeden z fámulů.
"Okei, parfait, brodair, vas'y," poručil mu pan Kriegel.
Fámulus aktivoval přístroj. Smrtové vykřikli. Mrtvola sebou zazmítala, napůl se posa-dila a z černých úst jí vyrazil obáček dýmu. Už to vypadalo, že obživne, pak splihla a spadla na záda.

"Merde," poznamenala obsluha. "C'est foutu, bosse. Vachement abimé, cet salaud de ded."
Pan Kriegel pokrčil rameny.
Je mi velmi k lítosti, vzácní přátelé. Vaše maminek je, obávati se, odsouzena k neob-živení."
"Já to říkal hned," pravil Namura nevlídně. "Mně se nevěří."
Smrt, který té sešlosti velel, obrátil zrak k rytíři Tardovi.
"Pán je rytíř konvertista…" poznamenal.
"Zasvěcenec sedmého stupně, s právem…" začal Tardo svoji litanii. Točila se mu hla-va immortinovým hladem. Díval se střídavě na Smrta a na mrtvolu. To je moje volba, táhlo mu hlavou. Když nedostanu immortin, stanu se jedním… nebo druhým.
"Neoběžujte mi zákazníky," okřikl ho Namura. "Je mi líto, přátelé…" Bál se, že by se mohli hádat o zálohu, a nechtěl si před Kriegelem špinit reputaci sporem se zákazníky.
"Nemohl by pan rytíř…" řekl zkroušený Smrt.
"Nemohl," houkl Namura.
"Kdyby se ráčil pokusit…" Smrt se nahrbil, ohnilé líce mu visely jako uši uštvaného honícího psa. Pak se skácel nazad, jeho druzi ho chytili a vlekli kamsi dozadu, do příšeří.
Tardo se za nimi díval a pak se obrátil k Namurovi.
"Potřebuju… víte co… Prosím… prosím vás snažně…"
Bylo mu jedno, že ostatní poslouchají a smějí se mu pod vousy. Snad Namura pochopí a smiluje se.
Smrtek vážně přikývl.
"Já vím." řekl. Úkosem znovu pohlédl na Kriegela. Zřejmě na něho chtěl dělat dojem. Tardo ztratil zábrany, hraná pompéznost z něho spadla a řekl zoufale:
"Když ho nebudu mít, umřu a bude ze mne Smrt."
"Ovšem," řekl podvodník. Ne, v jeho vyhaslých očích nemohl Tardo najít nic, a nej-méně ze všeho účast. "Teď už neobtěžujte, Tardo."
Musím ho zabít, napadlo Tarda.
Sotva mu ta myšlenka bleskla hlavou, ze stínu se vyloupla bytost pohlaví nepochybně ženského. Oblečená byla do plátěné kombinézy vojenského střihu, špinavé a promaštěné tak důkladně, že jistě byla nepromokavá. Také to, co bylo vidět nad okružím límce, tedy krk a obličej mladé ženy, se setkávalo s vodou jen nahodile, při dešti či brodění hlubokou řekou. Připojila se ke Kriegelovi. Byla to zřejmě Francouzova osobní strážkyně a podle ohavnosti střihu stejnokroje soudě pocházela z pražské oblasti: cizinci si ji zřejmě najali jako domácí průvodkyni.
Rytíř se napřímil. Nevšímal si té ženy a díval se jen na Namuru. Uvažoval již dříve, jak se zachová, až jednou ustanou srdečné vztahy s tímto gaunerem. Tardo si někdy ve fantazii maloval, že ho prostě vydá Smrtům a ti ho rozsápou jako zrádce a kolaboranta, anebo na něho poštve Řád - nestydatá existence tohoto Smrta přece parazitovala na nich všech, všechny poškozovala a všichni by měli tudíž mít zájem na jeho potrestání. Naproti tomu ovšem kdyby všichni měli opravdu zájem na Nomurově potrestání a na likvidaci je-ho podzemního království, které bylo přímým výsměchem řádům a pořádkům šťastného světa věčného trvání, šejdíře by už dávno vytáhli jako plže z ulity, upravili mu zevnějšek jak se patří, ne podle poslední módy, ale podle drsných zvyklostí skalních Smrtů, kteří zjemnělým nedosmrtům trhají nosy a uši a vyrážejí oči a utrhávají celé tělesné partie, aby obnažili kostru; to, že k něčemu takovému nedošlo, utvrzovalo Tarda v přesvědčení, že Namurových služeb užívají všichni, mrtví jako živí, řečeno sprostě a bez obalu. A on, sice rytíř konvertista, ale až na dno bídy ponořený, udělá dobře, když na svoji bezmocnou pravdu zapomene a přimkne se k lesklé lži.
Namura se od Tarda odvrátil a vladařil ze svého křesla, rozkládal rukama, kýval hla-vou, co chvilku se ukláněl ke svatému obrazu a vykládal něco Kriegelovi. Pološílený Tar-do nerozuměl ani jednomu jeho slovu.
"Prosím…" zašeptal Tardo. Namura se k němu otočil.
"Vy jste tu ještě, pane rytíři?"
Tardo sáhl k pasu a vytáhl konverzní meč. Chvilku se díval na světélkující čepel, ja-koby protkanou jemňounkými žilkami žhavé lávy. Zbraň, která život mohla odejmout i vrátit v podobě nesmrtelnosti, se mu chvěla v ruce.
Pak položil meč před Namuru, nebohé dvojnásob mrtvé mamince k hlavě. Smrtové, kteří uložili svého druha na zem, se vrátili a mlčky přihlíželi. Nejednoho z nich přivedl k věčnému životu takový meč. Možná že právě tenhle, napadlo Tarda.
Polkl a podíval se na Namuru.
"Kolik immortinu mi za něj dáte?"
Namura povytáhl levé obočí. Měl krásnou souměrnou tvář, takřka nepoznamenanou dozráním. Vypadal zcela čerstvě, strangulační čáru na krku měl zamaskovanou práškem, jemuž v těchto drsných dobách říkali pudr, a jen bystrý pozorovatel si povšiml oněch zvláštních prodlev v pohybech a grimasách, daných tím, že věční se přece jen pohybují vlivem vnějších sil. Byly doby, kdy by za konverzní meč zaplatil celé jmění. A ty doby nejsou dávné.
"Ani kapsli. Je to starý krám. A vůbec - rytířské řády? K smíchu. Tlupy zabedněných hlupáků. Nemáte tušení, co se ve světě děje. Tenhle kus železa… ten je dnes k ničemu. Nemáte tušení, co dokáže moderní konvertor. Musíte se smířit s tím, Lazare Tardo, že vy, konvertisté, máte po sezóně. Pro vás to má ovšem nepříjemný důsledek, že umřete. Není to nic hrozného, jak dobře víte. Můžete mi věřit. Ve smrti jsem odborník."
Kriegel ani jeho strážkyně k tomu neřekli nic. Tardo se na Namuru upřeně díval a úporně odmítal uvěřit slovům, jež mu donášel sluch. Bandita seděl v křesle tak bohatě polštářovaném, že se v něm takřka ztrácel. Zdálo se, že Namuru baví psychické deptání konvertisty čím dál méně. Ohlédl se a když spatřil, že nevolníci skončili s prací a stojí teď u stěny a tupě civějí s výrazem poloblbů, vstal.
"Je mi vás líto, rytíři," řekl mu a dal si záležet, aby ta slova zněla jak se patří lhostejně. "Jděte pryč a už se sem

nevracejte."
Tardo pozoroval Namuru očima zalitýma slzami, chtěl něco říci, avšak Namura, třeba-že se pohyboval pomalu až vláčně, unikal z dosahu jakýchkoli slov.
Jenom můj meč tě dostihne, napadlo Tarda. Meč konvertisty. Bezcenná zbraň, podle úsudku toho lumpa. Však uvidíme, jak je bezcenná. Dovede život vracet, pravda, ne vždy s výsledkem zcela uspokojivým, a dovede ho i brát, a pak takovému re-konvertovanému Smrtovi nepomůže nikdo a nic, ani tihle cizí hajzlíci se svými lesklými věcičkami. Vrazím ti ho mezi žebra, podvodníku, a už ti nepomůže ani svatý Mario.
Povykročil, sáhl po meči ležícím na kamenném stole a pak už se události vyvíjely sa-movolně, jako když se kámen utrhne ze špičky útesu a řítí se do údolí.
Namura si všiml hrozby, ale už bylo pozdě. Po několik okamžiků Namura věděl, že Tardův meč mu vnikne do hrudi, že síly ukryté ve zbrani zruší jemné předivo umělých va-zeb, jež řídí paravitální procesy jeho organismu a že se zřítí do nevědomí rychlostí roz-běsněného zubra, jichž bývalo v pralesích v okolí Prahy dost a dost, dokud je nevyhubili jako surovinu pro výrobu immortinu.
Asi toto se událo ve zlomku vteřiny v Namurově vědomí, zatímco hrot Tardova meče teprve plynul prostorem jako střela.
Oba protivníci, a že bylo věru obtížné rozsoudit, kdo z nich je útočníkem a kdo obětí, sledovali jeden druhého, utvořili zrůdný dvojjediný celek, zacílený na oboustrannou de-strukci - vždyť i Tardovi bylo jasné, že útok na hlavu nejmocnějšího immortinového gan-gu Prahy má naději na úspěch jako plamínek svíce vystrčený do vichřice.
A to už tu byla ta žena, přiskočila, spíš přiletěla, nesena na křídlech výkřiku, který se jí vydral z centra její vlastní bytosti, ramenem nad železo pevnějším narazila do trůnu, takže z něho Namuru doslova vykatapultovala a smrtek odletěl na pět kroků stranou a dopadl k nohám oněch tupých nevolníků šlapajících ventilační měchy. Byli tak zdrceni, že je ani nenapadlo, že by pánovi mohli pomoci zvednout se na nohy.
Meč však pokračoval dál ve své cestě prostorem. Dvojjediná bytost nepřestala existo-vat, jen došlo k bleskové proměně jedné její poloviny. Na místo smrtelného Smrta nastou-pil živoucí člověk, mladá žena, usmrtitelná, avšak konvertovatelná a tudíž vlastně věčná.
Hrot byl už na dvě píděod její hrudi.
A vtom se to stalo.
Dlaně mladé ženy, vystřelené silou, která snad nebyla ani lidská, ani nelidská, se vrhly čepeli vstříc, sevřely ji s třesknutím dvou dobře vyschlých bukových prken a zastavily ji.
Tardo vykřikl bolestí. Bylo to, jako kdyby mečem narazil na zeď a celá paže, vybuze-ná k nejvyššímu výkonu, se zastavila. Několik zápěstních vazů prasklo s jasně slyšitelným třeskem a tři z pěti předprstních kůstek nevydržely zátěž a zlomily se.
Žena stála, nohy vrostlé do podlahy jako kořeny dubu. Dívala se, jak Tardo taje, jak pouští z ruky zbraň, ukládá poraněné zápěstí do levé dlaně a tiskne si ho k hrudi, jako by to udělala matka s plačícím děckem, a jak se mu do tváře vkrádá nejdřív úžas, ale pak vý-raz fyzické bolesti a také žalu.
"Tohle už nikdy neuděláš, Tardo," řekl Namura. Mluvil hlasem poněkud stísněným, protože sám teď pocítil slabost a ani hrudník ho nechtěl dobře poslouchat. Zvedal se ze země a protože se přestal ovládat, udělal to tak, jak to Smrtové nikdy nedělají v přítom-nosti živoucích: poddal se silám, které ho řídily zvenčí, a vstal jako trám na jedné straně zapřený a z druhé strany zvedaný. Ani ho nenapadlo, že se tím vlastně přihlásil ke své pravé identitě živého neživého, zcela prostě Smrta. Přiskočil k mladé ženě, pokusil se jí konverzní meč vytrhnout, ale pokus vyzněl naprázdno, čepel vězela v napřažených pažích jako zabořená do zdiva. Teprve pak se žena vzpamatovala, uvolnila stisk a zbraň Namu-rovi předala.
"Myslíš si, že tě zabiju mečem konvertisty, takže z tebe bude hezoučký Smrt, od živé-ho nerozeznatelný," syčel Namura. Teď se docela zapomněl a dokonce drze rytíři tykal. Pokynul nevolníkům šlapajícím měchy. "Chlapci, pojďte si pohrát s tímto…"
"Počkejte, pane Namuro," přerušil ho Kriegel. "Dovolíte?"
Napřáhl ruku po meči a Namura mu ho předal.
V místnosti bylo takové ticho, že největší hluk dělaly saze z pochodní, jak se usazo-valy na stropě.
Kriegel si prohlížel meč a Namura syčel na Tarda, který před jeho trůnem stál a jektal zuby.
"Udělám z tebe Smrta, ale pamatuj si, budeš takový krasavec, že by se z tebe i starému Loskotovi zvedl žaludek. Loskot svléká lidi z kůže a vráží jim klacky do očí. Mučí je za-živa a pak teprve je zabíjí a předává konvertistům. Není to úplně špatná metoda. I já z tebe udělám dokonalou bytost. Ale upravím tě sám a podstatně důmyslněji než by to dokázal kdokoli jiný."
"Tento muž jménem Tardo je řádový rytíř, jak jste mi řekl?"
"Býval, pane Kriegele," řekl mu Namura. "Je to vyřízená kreatura. Zničil ho immortin. Už nepatří k Malvazinským. Nemá meč. Je mrtev. Kterýkoli mrtvý je na tom líp. Žije, ale bude mrtev - a strašně."
"Tak tedy Tardo… Vy jste ale na něm vydělával, viďte, Namuro? Prodával jste mu immortin, dokud měl čím platit. Jak jsem vyrozuměl, oživoval vám mrtvoly. Ani bych se nedivil, kdyby se ukázalo, že narkomana jste z něho udělal vy."
"Je to dospělý muž. Ví, co se má a co se nemá dělat. Dal se na immortin, aby byl… mužnější," dokončil smrtek s posměchem.
Pan Kriegel si Tarda pozorně prohlížel.
"U nás ve Francii už konvertujeme jenom technologicky. Takový meč…"
Tardo na něm visel očima.
Naděje v něm vykvetla jako plamenný květ.

Kriegel přejížděl zrakem po čepeli, plné nepěkných rezavých skvrn. Pak pokrčil rame-ny.
"Asi máte pravdu, Namuro. Je to starý krám."
Naděje v Tardovi pohasla a srdce zamrzlo do kostky ledu.
"Táhni k čertu, žabožroute," řekl.
"Narkoman," řekl pan Kriegel pomalu. "Plný immortinu. Má hlad. Je zoufalý. Silné emoce… Opravdu, jsou to silné emoce. Ani byste nevěděl, jak výkonný energetický zdroj dovedou být silné emoce."
"Ke mně byste mohl připojit dynamo, pane Kriegel," syčel Namura.
"Nenávist? Není to špatná emoce, ovšem strach, násobený narkotickým hladem… Ach ne, to se nedá srovnávat."
Podal meč Tardovi.
"Pokuste se vykonat akt svého úřadu, rytíři konvertisto. Doufám, že moje přítelkyně Ditera vám příliš nepohmoždila ruce."
Ditera, to bylo jméno jeho osobní strážkyně.
Tardo se bezradně ohlédl po Namurovi. Nepřeslechl se? Pak se podíval na beznadějně poškozenou mrtvolu.
"Víte, ono to asi nebude…" začal rozpačitě.
Namura se zasmál.
"Slyšíte ho, podvodníka? Nejdřív se chvástá a pak… Tfuj, takoví jsou všichni, tihle řádoví rytíři!"
Pan Lazarus Tardo, rytíř Řádu konvertistů Malvazinské tvrze, zasvěcenec sedmého stupně, Mistr umění konverze, oprávněný nosit meč, jenž vrací život mrtvým i odebírá ho těm, jimž byl navrácen, vztekle zařval, rozpřáhl se a vrazil hrot konverzního meče mrtvole do hrudi.
Žilky čepele se rozsvítily. Tardo ucítil, jak z jílce meče sálá oživující teplo. Ruce ho přestaly bolet a zdálo se mu dokonce, že i zpřelámané kůstky srostly! Už dříve slyšel o tom, že konverzní meč dokáže příznivě zasáhnout do životního systému svého nositele, ale osobně se s tímto jevem setkal poprvé.
Namura vstal.
Mrtvola také.
Tedy, nebylo to snadné. Nejdříve pozvedla hlavu. Pak vztáhla ruku k hrudi a nahma-tala čepel oživovacího meče.
"Co to má být?" ozval se z černých úst skřehotavý hlas. "Co je to za svinstvo? Jakube! Kde je ten darebák?"
Smrt, který se prve nejvíc zasazoval o maminčino oživení a byl odnesen kamsi stra-nou, zaslechl hlas oživlé matky, rychle vstal a razil si cestu zvědavým zástupem živých mrtvých i živých živých.
"Maminko, maminečko… vítám tě mezi námi, jsi tu zase, bože, jaké štěstí."
"Co jste mi udělali s rukou? Vykřikla oživlá mrtvola, když se rozhlédla kolem sebe. Uchopila utrženou paži a udeřila jí syna do hlavy. Paže se zlomila v lokti.
"Jsem tak šťastný, maminečko… Půl jmění padlo na to, abychom tě našli…"
"Celé jmění padlo," děl Namura přísně. "Jděte oslavovat někam jinam."
Rozradovaní Smrtové se sesypali kolem láteřící oživlé mrtvoly, švitořili jeden přes druhého a odváděli ji pryč. Nejstarší syn, jejich vůdce, se ohlédl po kamenném stole, kde zanechal své úlomky zlata. Už tam nebyly.
Po celou tu dobu udělal Tardo jediný pohyb. Jakmile žena obživla, vytrhl jí konverzní meč z hrudi a teď tu stál s mečem u hrudi a vytřeštěnýma očima hleděl na Namuru.
"Blahopřeji, příteli," zaševelil Francouz.
"Podařilo se… podařilo…"
Tardo pořád ještě nemohl uvěřit, že se mu konverzní akt povedl. Byl v řemesle zkuše-ný a věděl dobře, že Namura měl ve všem všudy pravdu, když zakázku odmítal, takovýhle materiál je k nepotřebě, konverze je technologie, všude jinde zakázaná, není to žádný zá-zrak!
Pak stočil zraky k Namurovi.
"Pane… velkomožný pane, nyní byste se mohl slitovat…"
Namura se zamračil.
"No dobrá. Tardo. Pro tentokrát, myslím, si zasloužíte…"
Sáhl po váčku u pasu, otevřel ho a vyjmul titanovou krabičku s immortinem. Otevřel její víčko.
Tardovi se štěstím div nezamotala hlava. Odložil meč na kamenný stůl a napřáhl ruku.
Ovšem Kriegel vztáhl ruku.
"Zadržte, Namuro."
Jakkoli nebyl Namura zvyklý přijímat příkazy, tentokrát rád poslechl.
"Akt se podařil, protože funkci konverzního meče zesílily emoce pana konvertisty."
"Dost možná," pravil Namura neurčitě.
"Co na tom?" otázal se Tardo.
"Vaše emoce, to je to nejcennější, co ve vás je, Tardo."
"Ve mně je immortinový hlad, pane!" zvolal Tardo. Pocit štěstí se od něho rychle vzdaloval, jako když příboj utrhne kocábku od mola a žene ji kamsi do bouřky, do záhu-by.
"Vím, pane rytíři," přikývl Kriegel. "Dáte mi toho muže, Namuro?"
Lotras pochopil, že tu začíná nějaká jiná hra, a obnažil zuby ve zlém úsměvu.
"Jistě, pane Kriegele. Je váš, dělejte si s ním co chcete."
"Nežádám ho pro sebe," odpověděl Kriegel také s úsměvem. "Jestli tu někdo zaslouží nějakou mzdu, tak je to moje přítelkyně Ditera."
Třetí úsměv.
Mladá žena, osobní ochránce francouzského pašeráka technologií, vycenila černé zu-by, pilovitě špičaté. Zdálo se

dokonce, že je má z kovu nebo karbonitu.
"Počkat," zvolal Tardo, "jako muž nejsem k ničemu! Nejse už dávno mužem, jestli mi rozumíte, immortin má za následek…"
Omluvně si položil dlaň na rozkrok, s prsty svěšenými k zemi.
"Totální impotenci, to já dobře vím. Ovšem Ditera vás nepotřebuje jako milence, to opravdu ne," řekl pan Kriegel.
"Tak na co mě potřebuje?"
"Potřebuje vaše emoce, vaši vnitřní sílu vyvolanou immortinovým hladem."
Namura zvážněl.
"Vy tím chcete říct, Kriegele, že…"
"Ano. Chci říct, že Ditera pana rytíře konvertistu sní. Zaživa. A čím víc utrpení zažije, tím lépe - tím větší emoce prožije v posledních hodinách, jež mu jsou souzeny. A tím sil-nější Ditera bude - pro další úkoly, jež ji čekají. C'est la laife, jak říkáme my Francouzi."
Tardo ucítil na paži stisk tak silný, že pustil meč. Vykřikl.
Ozval se podivný zvuk, jako kdyby zanařikaly tisíce bytostí, uzavřených v kamenné věži na vzdáleném ostrově a v jednu chvíli vražděných. Z meče vyšlehla sinalá záře, tak silná, že dokonce i plameny pochodní, plápolajících pod zčernalými sopouchy, vrhly na okamžik stín. Z hynoucí zbraně vytrysklo několik světelných hadů, kteří se divoce kroutili a mrskali, jako kdyby to byli skuteční hadi, přinucení plazit se po rozpálených kovových plátech. Jas jejich nehmotných těl slábl, až ustal a jen několik zelenkavých jiskérek hy-nulo mezi spárami prošlapaných dlaždic. Meč ležel ztmavlý Tardovi u nohou. Pak ti-chounce zapraskal, na jeho povrchu se objevily drobounké červené prasklinky a vzápětí se drahocenná zbraň rozpadla na podlouhlou hromádku šedého prachu.
Pan Lazarus Tardo, rytíř Řádu konvertistů Malvazinské tvrze, zasvěcenec sedmého stupně, Mistr umění konverze, oprávněný nosit meč, jenž vrací život mrtvým i odebírá ho těm, jimž byl navrácen, nyní meče navždy zbavený, se obrátil k ženě, která mu svírala pa-ži.
Z obličeje jí sálal pocit štěstí. Přenosného štěstí, které ještě před chvílí patřilo panu Tardovi.

DESET MINIATUR
na kresby Martina Zhoufa

Návštěva

Chlapeček se probudil, protřel si oči. Na stropě pokoje se tetelila žlutavá záře. Podíval se k oknu. Posadil se na postýlce, opatrně odložil medvídka, aby se mu dobře hajalo, pak vklouzl nožkama do trepek a přešel po koberci k matčině posteli.
"Probuď se. maminko!"
"Co se děje… Proč mé budíš?"
"Někdo k nám jde!"
"Cože? Co to povídáš, dítě nešťastné?"
"No ano, podívej se, tam k oknu!"
Matka se probrala a také se posadila.
Vykřikla.
Pak si protřela oči a přivinula synka k sobě.
"Tys mě polekal, malinký… Už jsem myslela, že je to tatínek!"

Znamení

Motýl si usmyslel, že vzlétne ke Slunci.
Radil se o tom s kamarády.
"Poletím stále vzhůru a políbím Slunce."
Smáli se mu.
Ušklíbl se.
"Jste hlupáci a slaboši. Vaše sebedůvěra je tak malá, jako vaše síla. Já vám to předve-du!"
Rozestřel křídla, vzlétl a stoupal.
Letěl a letěl. Hleděli za ním a povzolna se přestávali smát.
Doletěl až ke Slunci a políbil ho.
Pak Slunce zhaslo.
Motýl měl hodně sebevědomí a hodně sil, ale na křídlech špatné znamení.
S tím nepočítal ani on, ani jeho kamarádi, ani Slunce samo. Každý příběh nemůže skončit dobře.

Důvod

Na planetě Zargo nenajdete nic, než nebe a hlubinu. Jedno s druhým je propojeno vy-sokými skalami. Mezi kamennými sloupy se převalují mračna smrtících plynů.
Jen blázen by žil na takové planetě.
Co tady děláš, člověče? Proč jsi nezůstal doma. proč ses odvážil do katedrály pustoty?

"Všude jinde je obsazeno," řekl člověk.

Výcvik

Sokol se rozhlédl kolem sebe. V trsu uschlé kostřavy se kmitl hnědý kožíšek vyděše-ného rejska.
"Vpřed!" zavelel sokol.
Dívka vyběhla a vrhla se kupředu co jí síly stačily. Rejsek zakličkoval mezi kameny. Dívka skočila s rukama napřaženýma. Nad hlavou jí šuměla křídla.
Zachytila konečky prstů drobné zvířátko. Ohlédla se. Záře rudého slunce ji oslepila. Ztratila ptáka z dohledu. Přitiskla tělíčko umírajícího rejska k ústům a zakousla se do ně-ho. Vytryskla krev. Dívka pocítila rozkoš.
Pak bolest. Ostrý zoban se jí zaťal do ramene. Schoulila se a podala kořist ptákovi, který jí usedl na nabídnuté předloktí.
Pták od ní převzal rejska a pozřel ho.
Vyděšeně ho pozorovala a čekala, co bude dál. Nic se však nestalo.
Najedl se a už ji netrestal. Byl laskavý a věděl, že sokolnictví vyžaduje hodně trpěli-vosti.

Leknutí

Patřím k dobrákům, na kterých dobrota není patrná na první pohled. Věřili byste, že se mi někteří vyhýbají? Slyšel jsem, že jsou lidé, co by se do Thule nevypravili ani za všech-no zlato světa.
Nevím, čím to je.
Jednoho dne přišel stařec a přinesl mi zrcadlo.
"Podívej, jak vyhlížíš," řekl mi. "Nejímá tě děs ze svého vlastního vzezření?"
"A co ty, starče," odpověděl jsem mu. "Nejímá tě děs, když pohlédneš na mne?"
"Ne," řekl stařec. "Jsem tvůj bratr."
Teprve pak jsem rozeznal rysy jeho tváře. Byl mi podobný jako vejce vejci.
To bylo leknutí!

Úkol

Stavěli to město tisíce let. Generace po generaci vybírala kov z jádra planety, v tav-ných pecích proměňovala ve slitiny, ve válcovnách v plechy a traverzy, kov se pojil s ko-vem a město bytnělo a čím bylo větší, tím narůstala jejich touha, aby bylo ještě větší.
Pak jednou kůra planety na nejslabším místě pukla a město vyhřezlo na povrch.
Vystoupili na plošinu výsuvné věže. Jejich oči poprvé spatřily oblohu a když se se-tmělo, uviděli hvězdy.
Udělalo to na ně nesmírný dojem.
Nikdo nechtěl promluvit první a odvážil se ten nejstarší.
Zakláněl hlavu, v očích se mu třpytil hvězdný prach, když řekl:
"Netušil jsem, že nás čeká tolik práce!"

Neverending story

Indiáni kmene Kondaranů vyprávějí, že svět stvořil oranžový pavouk Kra. Žije hlubo-ko v amazonském pralese. Zabíjí pohledem a jeho ocelová chapadla dovedou rozervat na kusy krokodýla. Až přestane být se světem spokojen, rozerve i svět a pozře i s magmatic-kým jádrem.
Vyprávějí tu báji etnografiím, ti pak nasednou do land-roverů a odjedou do města a tam přestoupí do letadla a odletí domů a báji přepíší na počítači a po síti Internetu ji roze-šlou etnografům v jiných zemích, aby ji mohli zařadit do nekončících databází primitiv-ních vizí vzniku a zániku světa.
Pavoukovi Kra-ovi se to nelíbí.
Dobře o tom ví. Jak by nevěděl, když on stvořil svět a ani sebemenší pohnutí stébla trávy na okraji pouště Gobi mu neujde. Ví to a nelíbí se mu to.
Brzy svět rozerve a pozře a udělá si jiný a pak bude mít nějaký čas pokoj, dokud se neobjeví ti protivní etnografové.
Jako se to stalo už tolikrát, už tolikrát.

Reklama

Ježíš Kristus:
Zde je moje ruka.
Zde je hřeb, zbrocený krví.
Potud je vše v pořádku, jsou však pochyby.
Žádný otvor nevězí v mé dlani.
Kříž za mými zády voní čerstvě ohoblovaným dřevem. Kladivo je opřeno o jeho patu.
Co počít, když se mi nechce umírat a tolik se bojím bolesti?
Nepřijde se na to, že jsem hřeb smočil do bandasky s krví z jatek?
Musím spolehnout na dovednost mých odborníků na public relations. Snad se postarají o moji svatost a věčnou slávu.

Konec konců, je jich na tu fušku dvanáct.

Nezájem

Starší kmene mi říkali, že mám jít směrem půlnočním až ke strži a pak spatřím něco nevídaného.
Ležím tu už od rána a oči si můžu vykoukat a nic nevidím. Jen mlha se válí dole, nad hladinou bystřiny.
Cože? Že to divné, o čem starci hovořili, je naproti, na návrší?
Ach, to?
To nic není. Vždyť je jasné, že to není k jídlu.

Úhel pohledu

Červená, Zelená a Oranžová se vypravily na výlet.
"Jaký je to krásný zelený svět!" zvolala Zelená.
"Nechápu, co vidíš na tom červeném světě zeleného." pravila Červená.
"Nechápu, o čem hovoříte. Raději mlčte a s rozkoší vnímejte tu oranž tady kolem!" já-sala Oranžová.
"Nekažte výlet svými pošetilostmi," zabručela Zelená.
"Bylo by to tu fakt moc hezké, nebýt vašich řečí," zavrčela Oranžová.
"Kazíte výlet do zeleného světa," řekla Zelená.
To už se Červená a Oranžová naštvaly a vrhly se na Zelenou a jak se tak hnaly ku-předu, otřely se o sebe a prsklo to a kapka padla na Zelenou a všechny tři bubliny praskly.
No a tak tam zůstal krásný modrý svět.
(Z vyprávění Modré).

Havárie Drakkaru

Vstupní poznámka:

Příběh stelární fregaty Drakkar se odvíjí ve dvou rovinách: řídící středisko v indickém Madrasu, prezentované Vypravěčem, je v počátku jednostranném spojení s Drakkarem, kosmickou lodí, která se ocitá v centrální oblasti Galaxie, dosud neprozkoumané. Monito-ruje zdejší vysílání neznámého původu, ale také vše. co se děje na palubě ohroženého Drakkaru. Postupně zjistí, že vysílání je projev neznámé inteligence. Od té chvíle je schopno navázat oboustrannou komunikaci s Drakkarem. Pokud jde o vysílání, jsou to elektronické zvuky v zásadě hudební povahy: zde hodně záleží na hudebním provedení, neboť by pozitivní či negativní vztah stelární inteligence k lidem měl být ze zvuků patrný. V tomto scénáři označuji soubor elektronických zvuků jako Signál s charakteristikou emotivního obsahu.

Úvodní hudba, přechází do Signálu.
Vypravěč: Slyšíte přehrávku zvukového záznamu signálu, zachycených centrálou v Madrasu 20. dubna 2214 v pět hodin třicet dva místního času. Můj tým byl pověřen řízením kosmické cesty stelární fregaty Drakkar. Výprava kapitána Davida Magira směřovala do dosud neprozkoumaného sektoru alfa, éta, fi nedaleko centra naší Galaxie. Magir velel zkušenému týmu. Zastupovala ho Linda Farreová, o technologické systémy se staral Ron Ošira a výzkumníky byli Sidi Hagub a Marion Packardová. Loď byla na cestě tři týdny absolut-ního času. Na hranici sektoru loď s námi ztratila spojení. Zato my jsme sly-šeli všechno, co se na palubě dělo.
Zvuk: Poplašná siréna, výkřiky, rachot, zvuky provázející havárii kosmické lodi Drakkar.
Komputer: Červený poplach, červený poplach! Stelární fregata Drakkar rychlost nula po nárazu do hmoty neznámého původu. Masa objektu sto patnáct milionů tun. Motorová sekce nominální stav, klidový běh. Sekce podpory života kritický běh, sto patnáct procent zatížení. Navigační sekce kritický stav. Devadesát pět minut do celkového zhroucení systému..
Zvuk: Další vlna burácení, rachotu a elektronických zvuků zahltí hlášení kompute-ru. Po chvíli se hluk zmírní, nicméně pod celou následující pasáží se občas projeví jako stále přítomný znepokojivý element. Občas se ozve i Signál.
David: Hlásí se kapitán stelární fregaty Drakkar David Magir. Posádko, ozvěte se.
Linda: Co se to sakra děje?
David: Poručíku Farreová, zahlašte se!
Linda: Poručík Linda Farreová, první důstojník stelární fregaty Drakkar. Jsem v hangáru průzkumných robotů.
David: Jak to tam vypadá?
Linda: Nominální stav. Myslím tím roboty. Zhaslo světlo, ale nouzové osvětlení funguje.
David: Vzduch?
Linda: Dýchám. Jo, to jo. Dýchám. Co se to stalo?
David: Nevím. Vrať se na můstek, Lindo. Kdo ještě mě slyší?
Sidi: Sidi Hagub. Sidi Hagub. Jo, člen výzkumné posádky. Jsem ve své kabině. Vypadlo všechno, kromě vzduchu, nouzového osvětlení a komunikačního okruhu.
David: Fajn. Zkus se dostat na můstek, ale pozor, kdybys narazil na zával, vrať se k nejbližšímu uzlu a hlas se.

Sidi: Zával?!
David: Máme havárii. Nejspíš kolize s asteroidem na levém boku.
Ron: Jaká kolize? Prostor byl do poslední chvíle čistý!
David: Zahlaš se!
Ron: Technolog Drakkaru, tedy stelární fregaty Drakkar, Ron Oširа. Prostor byl čistý, Davide! Přísahám, ani na chvíli…
David: Kde jsi?
Ron: U sebe, tedy v technické centrále.
David: Jak to tam vypadá?
Ron: Obrazovky vypadly, taky světlo. Hermetika drží, necítím žádný únik vzdu-chu. Já jsem vážně byl na stanovišti…
David: Zůstaň na místě. Zbývá Marion. Slyšíš mě, Marion? Ozvi se! Marion! Ma-rion! Marion Packardová!
Marion: Jdu na můstek, Davide.
David: Nedostala jsi rozkaz! Kde jsi?
Marion: Chytlo mě to na hlavním koridoru. Jdu z biologické laboratoře.
David: Dobře, pojď tedy sem.
Zvuk: Kovové klapnutí vchodových dveří.
Linda: Poručík Linda Farreová na můstku, kapitáne!
David: Ohlásili se všichni. Komputer, jaký je stav?
Komputer: Všechny systémy v nominálu, jen sekce podpory života jede už na sto třicet šest procent. Osmdesát šest minut do celkového zhroucení systému.
David: Únik vzduchu? Proražený plášť lodi?
Komputer: Nezdá se.
Linda: Co je s Oširou?
David: Ron je v pořádku ve své sekci
Linda: (Výbušně) V pořádku! Jak můžeš říct, že je v pořádku? Drakkar narazil na asteroid. To je přece jeho zodpovědnost, aby se to nestalo! Byl na svém sta-novišti?
David: Říká, že ano.
Linda: Jistý si ale nejsi. Řekni mi upřímně, jsi si tím jistý? Už několikrát…
David: Nemá smysl něco vyšetřovat v tuhle chvíli, Lindo. Zatím jsme v tom ale až po uši. Rone?
Ron: Já vás slyším. Já vás slyšel! Přísahám, kapitáne, já fakt přísahám, že obra-zovky byly čisté, naprosto nic na nich nebylo, ani jsem se odsud nehnul, už jsem vám říkal…
Linda: Kde jsi byl? Rone, já ti nevěřím.
David: Nechte toho, poručíku. Rone?
Ron: To je strašná nespravedlivost!
David: Ticho! Systémy podpory života jedou v kritickém režimu. Máš nad nimi nějakou kontrolu?
Linda: Ten určitě, lajdák jeden…
Ron: Ovládací okruhy jsou mrtvé.
Linda: Co jsem říkala! Neměl jsi ho…
Zvuk: Kovové klapnutí vchodových dveří.
Marion: Výzkumník Marion Packardová na můstku, kapitáne.
Linda: Proč nejsi na svém místě, Marion?
David: Dal jsem jí rozkaz, Lindo.
Linda: Oširovi jsi taky dal rozkaz, aby si vyšlápl na procházku?
David: Ron je na svém místě v technologické sekci.
Linda: Ten je tam tedy hodně platný.
Marion: Tak dost! Tohle si přece nemusím nechat líbit.
David: Ticho vy obě! Máte nervy nadranc, chápu. Ale musíte se ovládat.
Zvuk: Kovové klapnutí vchodových dveří.
Sidi: Výzkumník Sidi Hagub na můstku, kapitáne. Žádný zával na chodbě, nic, všechno vypadá, že je v pořádku. Co se stalo?
David: Náraz planetky. Podle všeho jsme to dostali do levého boku lodi. Komputer vyhodnotil masu neznámého objektu na sto patnáct milionů tun.
Sidi: Takový náraz! Jak to, že jsme to přežili?
Linda: To protože Ron Oširа tak dobře ovládá technologie.
Marion: Nezačínej znovu!
Sidi: Co se to tu mezi vámi děje, proboha?
Linda: Oširа je odpovědný za technologie! Jako ty jsi odpovědný za výzkumné ro-boty. Každý na palubě Drakkaru je za něco odpovědný! Nikdo se nemůže odpovědnosti vyhnout!
Marion: Až bude po všem, můžeme se bavit o odpovědnosti!
David: Rone, mluví kapitán. Slyšíš mě?
Ron: Slyším… vás všechny. Tohle… je nespravedlivé a já to nesnesu. Nedovo-lím, aby se po mně někdo takhle vozil.
David: Já jsem kapitán a nedovolím, aby mezi posádkou vznikaly rozbroje. Od té-hle chvíle…

Zvuk: Nová siréna, kovové zvuky.
Sidi: Další náraz?
Linda: Ne. Podívej se na kontrolní světla. Něco se děje v technologické sekci.
Marion: Rone, co se u tebe stalo? Slyšíš mě?
Sidi: Neodpovídá…
David: Rone, Oširo, Rone Oširo… hovoří kapitán…
Komputer: Aktivována propusť… Je aktivována propusť…
Linda: Co tohle má zase znamenat?
Sidi: Jaká propusť? Znamená to… propusť pro výsadkový člun?
Komputer: Ano.
Linda: Kdo to udělal? Komputer?
Komputer: Ne. Lodní technolog Ron Ošira.
Linda: Ten sketa! Ta krysa! Chce zdrhnout. Nechat nás tady!
David: Rone? Slyšíš mě? Mluví k tobě kapitán.
Zvuk: Kovové zvuky, syčení vzduchu.
Ron: To jsem já, Ron. Poslouchejte mě! Já to… nesnesu. To věčné osočování, to věčné podezírání.
David: Co děláš, Rone?
Linda: Co by dělal? Ten parchant se chystá ukrást výsadkový člun a zachránit si kůži! Nás nechá v bryndě!
David: Je to tak? Rone? Co tě to napadlo? Kam letíš?
Ron: Pryč. Musím pryč. Já bych… mezi vámi umřel.
David: Poslouchej mě: jsi v mezihvězdném prostoru. Kam chceš letět ve vý-sadkovém člunu? Vzpamatuj se! Já jsem kapitán Drakkaru a opakuji ti, že nemám námitky proti výkonu tvé služby, dokud…
Ron: Dokud! Tak je to! Dokud! Dokud všem teče do bot, dokud mají všichni na-hnáno, Ron Ošira je ou kej. Dobře, já vám to povím. Nebyl jsem na stano-višti. Přepnul jsem na automatiku a byl jsem v kajutě. Zašitej, tak se to říká, že jo? Proč automatika nehlásila poplach? Zeptejte se počítače. Slyšíš mě, Lindo? Zašíval jsem se. A kašlu na to, kašlu na vás na všechny. Padám pryč. Venku třeba chcípnu, určitě tam chcípnu, ale nikdo, rozumíte, vy všichni chytráci, nikdo mě nebude…
Zvuk: Kovové zvuky, hukot zažíhaného motoru.
David: Odletěl. Je pryč. Opravdu odletěl!
Sidi: Tvou vinou, Lindo.
Linda: Co to povídáš, Sidi? Slyšel jsi ho. Co je to za chlapa… A co ty jsi za chlapa, že jseš na jeho straně?
Sidi: Jednou se bude vyšetřovat, co se stalo na palubě Drakkaru. A já budu svěd-čit, jak se zachoval v kritické situaci poručík Linda Farreová!
Marion: A já budu svědčit s tebou. Ron udělal chybu, ale ven jsi ho vyhnala ty, Lin-do!
David: Mlčte, hlupáci. Copak to nechápete? Nikdo nebude svědčit. Nikdo, rozu-míte? Bez člunu Drakkar nedokáže přistát, i kdyby se nám podařilo závadu opravit. Takže…
Komputer: Všechny systémy v kritickém stavu. Sekce podpory života jede už na sto padesát sedm procent. Šedesát sedm minut do celkového zhroucení syste-mu.

Zvukový předěl, ve kterém převažuje Signál. Je znepokojivý, výhružný, denervující…

Vypravěč: Pro všechny pracovníky řídícího střediska to byla nesnesitelná situace. Sly-šeli jsme každé slovo, každý zvuk z paluby Drakkaru, ale nemohli jsme dě-lat vůbec nic. Měli jsme pocit, že se nezhroutila jenom technika, ale i lidé. V tu chvíli nikdo z nás nepomyslel na Signály, které jsme přitom přijímali po celou dobu krize!
Zvukový předěl.
Linda: Kapitáne… (Po chvilce) Kapitáne!
David: Teď už hodnostní označení snad nemá ani smysl! Nic nemá smysl. Jsme všichni mrtví.
Linda: Tohle nebudu poslouchat. Slyšíte mě? Já jsem první důstojník na téhle lodi. Já přebírám velení.
Marion: Ty jsi se snad zbláznila.
Linda: Takhle se mnou nebudeš mluvit. Nechám tě postavit před soud!
Marion: Kde? Tam venku? A proč?
Linda: Pro odmítnutí poslušnosti.
Marion: Já poslouchám rozkazy svého kapitána.
Linda: Kapitán nedává žádné rozkazy. Je vyřízený.
Marion: Ty si to necháš líbit, Davide?
David: Já… Ne… Nevím.
Linda: Tohle je tedy kapitán, který řídí kosmickou loď v kritické situaci?
Sidi: O tomhle se nebudeme bavit. Už toho mám po krk! Po krk, slyšíte mě? (Hystericky křičí).
Marion: Chlapi… Jste padavky. Jeden málem brečí, druhý vyvádí… Je mi z vás špatně. Ale ty si nemysli, Lindo, že nám tady budeš poroučet. Kdyby byl kapitán David Magir mrtev, kdyby byl těžce raněný, kdyby byl v bezvědo-mí…
Linda: Je na tom ještě hůř, než říkáš. Vzdal to. Ztratil vůli vydávat rozkazy. Není schopen řídit tuhle loď.
Zvuk: Signál (hrozivý)
David: (Bázlivě) Co to bylo?
Komputer: Sekce podpory života se zhroutila. Od této chvíle přestává obnova vzduchu. Teplota bude klesat.

Energetické zdroje vysadily činnost. Šestnáct minut do celkového zhroucení systému.
David: To je konec!
Sidi: Poslouchejte… Co to bylo? Co byl ten zvuk?
Marion: Nic jsem neslyšela.
Linda: Já taky ne.
Zvuk: Signál (už ne tak hrozivý, spíš vyčkávavý nebo vyzývavý).
David: Je to tady znovu! Slyšeli jste? Jako by to byla nějaká výzva.
Sidi: Co tomu říká palubní počítač?
Komputer: Modulace neznámého původu. Vystupuje do anténního systému. Obchází všechny uzávěry a blokace.
Marion: Není to Oširovo vysílání z výsadkového člunu?
Komputer: Naprosto vyloučeno.
Linda: Teď máme jiné starosti, než se zabývat nějakými zvuky. Oširu musí někdo v technické sekci nahradit.
Marion: (Ironicky) Udělej to ty. Máš technické vzdělání.
Linda: Jsem poručík stelární plavby.
Marion: Špinavá práce není nic pro tebe…
Linda: Na tu jsi specialista ty!
Sidi: Nehádejte se! Okamžitě s tím přestaňte! Nařizuju vám…
Linda: Cože? Davide, on…
David: Copak to všechno opravdu už není jedno?
Zvuk: Signál (jakoby výsměšný).
Sidi: Zase se to ozvalo!
Zvuk: Kovové údery, syčení. (Ošira se vrací se svým výsadkovým člunem. Jsou to podobné zvukové efekty, jako při jeho odletu.)
Marion: Zase…
Sidi: Tohle bylo něco jiného. Vypadá to, jako kdyby…
Komputer: Výsadkový člun přistál u vnější propusti. Otevírá uzávěru. Vjíždí do pře-pouštěcí komory.
Linda: Ošira se vrací! Došlo mu, jak by to s ním venku dopadlo… Hnusná zbabělá veš… Ale já s ním zatočím!
Marion: Jsi blázen, Lindo. Co to děláš? Davide, ona má pistoli!
David: (Lhostejně) Pistoli?
Linda: Ano, jako důstojník na palubě této lodi mám právo na osobní zbraň. Dokážu si poslušnost třeba i vynutit!
Zvuk: Kroky, otevírají se kovové dveře.
Linda: Rone Oširo, zachoval jste se jako zbabělec!
Ron: Lidi… lidi!
Zvuk: Signál, (vyčkávavý, neutrální).
Linda: Nedokážeš ani pořádně zradit.
Ron: Poslouchejte mě… Já jsem obletěl výsadkovým člunem Drakkar. Venku… nic není! Žádný asteroid, na plášti lodi není žádné poškození, nic se lodi ne-stalo, rozumíte? Vůbec nic!
Linda: Druhý blázen na palubě!
Zvuk: Signál, agresivnější, triumfující.
Sidi: Máš nějaké mámení. Chápeš, co říkáš?
Ron: My všichni máme nějaké mámení.
Sidi: My můžeme mít, ale palubní počítač ne. Je to stroj! Počítači, hlášení o stavu lodi.
Komputer: Masa objektu sto patnáct milionů tun. Narazila do levého boku lodi. Trhlina o délce dvanácti metrů, průraz všemi plášti. Záchranné systémy selhaly. Systémy obnovy pláště selhaly. Tlakové pumpy… Dvanáct minut do celko-vého zhroucení systému.
Ron: Komputer selhal! Lidi, neposlouchejte ho. Já byl venku a říkám vám, že Drakkaru se nic nestalo. Je v pořádku. Žádný asteroid tam není. Plášť je hermetický. Nikde žádná trhlina. Poplach je falešný. Tohle všechno zavinil on.
Zvuk: Signál, opět výsměšný, agresivní.
Linda: Kdo?
Ron: Nejspíš počítač. Dává falešná hlášení. Říkám vám, že selhal.
Sidi: Ale co systémy podpory života? Je tu čím dál horší vzduch, copak to necí-tíš? Za deset minut se zhroutí všechno!
Marion: Třeba počítač vypnul systémy podpory života sám a vymyslel si falešnou předpověď zhroucení všech systémů. Rone, myslíš, že můžeme pokračovat v cestě a ovládat loď ručně?
Ron: S takovou možností nikdo nepočítal. Nevíme, co se všechno s počítačem stalo. Ale pokusit se o to můžem.
Komputer: Hovoří palubní počítač.
David: (Ironicky) To jsem zvědav, s čím zase přijde. Zhroucení všech systémů za minutu? Nebo dřív? Nebo později? Padáme na povrch neutronové hvězdy? Nebo nás chce sežrat kosmické strašidlo?
Komputer: Ozvala se Země. Řídící středisko v Madrasu.
Zvukový předěl.
Vypravěč: Na mě padla ta hrozná povinnost. Velitel střediska mě nevybral náhodou. Já totiž byl ten, kdo cvičil posádku Drakkaru pro její úkol. Znal jsem každého z nich dopodrobna, kapitána Davida Magira, jeho zástupkyni Lindu, techni-ka Rona i oba výzkumníky, Marion a Sidiho. Věděli jsme, proti čemu sto-jíme a čemu čelíme - mimozemské

inteligenci, která dokáže překonat veš-kerý náš um a naše zkušenosti. Šlo o to, aby posádka věřila tomu, kdo k nim bude hovořit a jenom já jsem znal všechny tak dobře abych si dokázal důvě-ru získat. A právě já jim měl sdělit, že jeden z nich musí zemřít. Ten mezi nimi, který je Jonáš.

Zvukový předěl.
Linda: Tohle je další podvod! Nevěřím! Davide, to nehovoří Země. Počítač dovede napodobit hlas kohokoli z nás. Je to hlasová simulace.
Vypravěč: Lindo, vzpomínáš, cos mi říkala večer před odletem? Vyprávěla jsi mi o svém otci. O tom, jak chová včely. Vozí je do jehličnatého lesa a ony sbírají med černý jako tekutý antracit. Tohle nikdo neví, Lindo, jenom já…
Marion: Je to pravda, Lindo?
Linda: Ano… snad.
Vypravěč: A mám ti připomenout. Marion. co stálo v tvé písemné zkoušce z navigace, cos napsala na třetí stránce!
Marion: Ne! Nepřipomínej mi to. Věřím ti.
Vypravěč: Takhle bych mohl pokračovat se všemi. Jsem to skutečně já, koho všichni tak dobře znáte. A nikdo si nedovede představit, jak těžko se mi to říká.
Ron: Já tomu ale nerozumím. Dobře, pochopil jsem, že náš počítač ovládla inteli-gence mimozemského původu. Falešná havárie Drakkaru, to byla jen zkouška, něco jako test. Ti neznámí chtějí poznat, co jsme zač. Vyvolali krizi a pozorovali nás. Co z toho ale vyplývá? Co to znamená - legenda o Jonášovi?
Vypravěč: Jsi Japonec a neznáš svaté písmo křesťanů. Vypráví se v něm o prorokovi Jonášovi, který neuposlechl Boha a chtěl mu uprchnout na palubě lodi. Na cestě do Tarsu postihl Bůh loď bouří a všichni by byli zahynuli, kdyby plavci včas nepoznali Jonášovo prokletí.
Ron: A co se stalo potom?
Vypravěč: Hodili ho přes palubu. Do rozbouřeného moře a tam ho spolkla mořská ob-luda.
Ron: Dobře, to je nějaká stará legenda. My jich máme v naší kultuře tucty. Co z toho ale plyne pro posádku Drakkaru?
Vypravěč: Vyhodnotili jsme ty signály… Myslíme si dokonce, že ti neznámí nám do-volili vyhodnotit jejich sdělení. Usuzují, že jeden z vás je špatný. Je pozna-menaný. Musí opustit loď. Musíte se ho zbavit, jako plavci na lodi do Tarsu se sbavili prokletého Jonáše.
David: Kdo to ale je? Naznačili to?
Vypravěč: Ne. Musíte na to přijít sami. Musíte sami mezi sebou objevit Jonáše a zbavit se ho.
Madon: Jinak…
Vypravěč: Pak zahynete všichni. To je poselství neznámých posádce Drakkaru.
Linda: Kašlu na to. Nevěřím. Tohle všechno jsou výmysly pomateného počítače. Rone, my teď půjdeme, počítač vypneme a převedeme loď na ruční řízení.
Komputer: Do zhroucení všech systémů zbývá deset vteřin.
Linda: Nesmysl! Falešná předpověď, falešné hlášení ze Země. Počítač, to je pro-kletí Drakkaru. To je Jonáš na palubě. Jen počkejte těch pár vteřin a uvidí-te…
Komputer: Pět vteřin, čtyři vteřiny…
Linda: …že je to všechno podvod!

Zvukový předěl. Poplašná siréna, výkřiky, rachot,zvuky podobné jako na začátku.
Komputer: Dvě vteřiny, jedna vteřina, čas nula! Červený poplach, červený poplach! Hroutí se systém… Hrou…tí… se… sys… tém… (Hlas se mění, rozpadá)
David: (Křičí) Není to nějaká nová simulace?
Zvuk: Sirény ale pokračují, atmosféra havárie pokračuje pod celou následující sekvencí.
David: Ne. Tentokrát to je doopravdy. Slyšíte? To nejsou jejich signály, to je nor-mální palubní poplach.
Linda: Hasne i nouzové osvětlení. (Kovové rány, svist vzduchu) Otevírají se vrata nákladního koridoru…
David: Nařizuji nástup do výsadkového člunu!
Marion: Ale… Co znamenalo to hlášení ze Země?
Zvuk: (Havárie pokračuje)
David: (Křičí) Na to není teď čas. Probereme to, až budeme z nejhoršího venku.
Zvuk: Sirény, kovové praskavé zvuky pokračují. Dusot kroků, posádka běží chod-bou.
David: Farreová, převezmete řízení člunu. Ošira, navigace. Hagub, Packardová, systémy ochrany života. Jsou všichni na svých místech, Farreová?
Linda: Ano, kapitáne.
David: Spusťte motory.
Zvuk: Motory výsadkového člunu jsou spuštěny.
David: Start!
Zvuk: Burácení motorů.
Ron: Opustili jsme Drakkar, kapitáne. Mám ho na obrazovce. Je celý zahalený fi-alovou září, vypadá, jako kdyby zevnitř světélkoval…
Marion: To udělali Neznámí. Není to žádná simulace. Zničili naši loď…
Ron: Zatím je celá. Nabrala ale rychlost, letí pryč od nás…

David: Lindo, jak to vypadá s řízením?
Linda: Zatím všechno v pořádku.
Sidi: Záchranné kukly pro přežití jsou připraveny, kapitáne.
Ron: Na obrazovce vnějšího pohledu vidím asteroid, je to spíš malý měsíc… Má obrovskou přitažlivost…
David: Připravte se na přistání. Jak jsme daleko?
Linda: Dvě stě… sto padesát…
David: Přistání během pěti vteřin. Čtyři… tři… dva… jedna… kontakt…
Zvuk: Přistávací člun přistál na povrchu asteroidu.
David: (Po chvilce ticha) Jste všichni v pořádku?
Marion: Vypadá to, že se nikomu nic nestalo. Jak je to s tebou, Sidi?
Sidi: Fajn, trochu jsem se praštil do hlavy, jinak nic.
David: Jak dlouho můžeme přežít?
Marion: Zásoby energie máme na tři týdny. Při troše štěstí by nás mohla Země za-měřit a… V nejhorším případě vyšleme nouzový signál a přežijeme v kuk-lách.
David: Pokud to Neznámí dovolí.
Sidi: Myslíš, že to zavinili oni?
David: Teď už o tom nepochybuju ani na chvíli.
Linda: Něco jako uměle vyvolaná havárie?
Marion: Vyloučit to nemůžeme.
David: Něco… nebo spíš někoho vyloučit ale musíme. Jestli je to tak… Hůř už na tom nemůžeme být. Takže je asi čas na to, abychom si popovídali o posled-ním vzkazu ze Země. O příběhu o Jonášovi.
Ron: Nevěřím, že by od nás někdo inteligentní chtěl něco tak krutého. Barbar-ského.
David: Co považujeme za barbarské na Zemi, může… jinde platit za docela nor-mální.
Marion: Zkoumali nás jako pokusné myši… Připadám si hnusně. Jako kdyby na mě někdo sahal ve slizkých gumových rukavicích… Fuj!
Ron: O tom nemá smysl uvažovat. Je to prostě tak. Pořád jsem čekal, že kapitán Magir začne… vybírat. Nebo ty, Lindo, jsi tak energická… Neudělali jste to. Děkuju vám. Myslím si, že… Jestli je někdo na téhle lodi Jonáš, jsem to já.
Sidi: Ty jsi spíš blázen než Jonáš. Co tě to popadlo?
Ron: Utekl jsem. Ukradl jsem výsadkový člun. Nechal jsem vás v bryndě.
Sidi: Vrátil jsi se. Dobrovolně.
Ron: Třeba proto, že jsem viděl… že se lodi nic nestalo. Že nenarazila na žádný asteroid. Že její levý bok je v pořádku.
Marion: To je od tebe moc fajn, Rone, že si to tak bereš. Bohužel nemáš pravdu. Ne, ty nejsi Jonáš.
Ron: Nevymluvíš mi to.
Marion: Nemusím ti nic vymlouvat. Skutečnost je jednoduchá. Ty jsi už byl mimo loď. Ty jsi… už byl přes palubu. Jedno je jisté, Rone. Někdo možná je na téhle lodi Jonáš, ale ty to určitě nejsi.
Linda: Já vím. koho máš na mysli, Marion. Díváš se na mne… a máš pravdu. Za-chovala jsem se mizerně. Vždycky jsem toužila po velitelské funkci a mys-lela jsem, že se naskytla příležitost, když…
David: …když jsem selhal jako velitel. Tak je to. Selhal jsem. Stalo se mi něco, co se veliteli stát nikdy nesmí. Propadl jsem panice, malomyslnosti, neviděl jsem žádné východisko. Ty jsi můj zástupce, Lindo. Jsi první důstojník Drakkaru. Měla jsi pravdu, když ses pokusila převzít velení.
Marion: Jasně že jsi měla pravdu. A já jsem vystoupila proti tobě ne proto, že bych si myslela, že kapitán Magir je v právu. Docela sprostě jsem na tebe žárlila. Ty jsi první důstojník, kdežto já jsem jenom obyčejný člen posádky a mu-sím vždycky držet hubu a krok. Strašně mě to štvalo.
Sidi: Všichni mě tu štvete. Sedíme tu a jeden přes druhého se obviňujete. Co mám říkat já? Že jsem byl ten hodný chlapeček, který se do ničeho raději nezapletl a čekal, jak se to vyvine? Copak tohle není vůbec ta nejhorší vlastnost?
David: Tak dost. Takhle se nikam nedostaneme. Každý z nás má nějak špatné svě-domí vůči ostatním.
Sidi: Má někdo přesnou představu, co se v Písmu o Jonášovi vlastně píše?
David: Jistě je to zaznamenáno v databance počítače výsadkového člunu.
Komputer: Proroctví Jonášovo je součástí Nového zákona. V kapitole prvé verši sed-mém stojí: I řekli jeden druhému: Pojďme a vržme losy a vězme, proč to zlé děje se nám. I metali losy: a los padl na Jonáše. Ve verši dva-náctém pak Jonáš plavcům odpovídá: Vezměte mne, a vržte do moře, a přestane moře od vás: nebo já vím, že pro mne tato bouře veliká přišla na vás. I vzali Jonáše, a vrhli do moře: i ustalo moře od vření své-ho, tak to stojí ve verši patnáctém.
David: Můj ty Bože… Metali losy. Máme i my…
Marion: (Tiše) Třeba nás Neznámí zkoušejí, jestli jsme schopni oběti.
Ron: To už vědí. Každý z nás se dobrovolně nabídl. Každý řekl vezměte mne, a vržte do moře, a přestane moře od vás… Jestli má David pravdu… jestli centrála správně pochopila, co Neznámí chtějí… mohlo by to stačit! Proč jim to nestačilo? Co si ještě přejí? Kam nás chtějí dotlačit?
Zvuk: Znovu se začínají ozývat Signály. Ale i jiné "kosmické" zvuky.
Sidi: Podívejte se na oblohu. Vypadá to, že jsme se ocitli v meteorickém roji. Je to husté mračno kosmického kamene!
Ron: Takže ne more… ale záplava kamení spláchne pět vesmírných Jonášů?
Marion: Pět? Jsme tedy všichni Jonášové?

Ron: Jinak to nemůže být. Podej mi ruku, Marion. A ty taky, Sidi. Prosím…
Linda: Tady je i moje ruka.
David: A moje taky.
Linda: Když už to musí být, necháme se pozřít všichni. Jak to stojí v Písmu, počí-tači?
Komputer: I připravil Hospodin rybu velikou aby pohltila Jonáše a byl Jonáš v břichu ryby tři dny a tři noci. Kapitola druhá, verš první.
Ron: Je tady.
Marion: Co?
Ron: Ryba veliká. Podívejte se. Je to ohromný zářící asteroid. Padá přímo na nás!
David: (Křičí) To není asteroid, ale Drakkar! To je naše loď!
Sidi: Zase ta záře. Už není fialová, ale zelená…
Linda: Od Drakkaru se odpojil světelný sloup… klesá k nám!
Zvuk: Signály znějí slavnostně, velebně, přívětivě… Přecházejí do technických zvuků, s nimiž si spojujeme manipulaci s výsadkovým člunem.
Vypravěč: Drakkare! Drakkare! Tady je řídící středisko v Madrasu! Zachytili jsme váš signál. Slyšíte nás?
David: Tady Drakkar, tady Drakkar, hovoří kapitán David Magir. Vrátili jsme se na palubu fregaty.
Vypravěč: Jaká je tam situace? Podle našich monitorů jsou všechny soustavy v pořád-ku. Máte… Máte nějaké ztráty?
Linda: Ptáte se, jestli jsme vybrali Jonáše a obětovali ho?
Vypravěč: Tak surově jsem to nechtěl říct. Ale ano, poručíku Farreová. Tak jsem to myslel.
Linda: Žádné oběti na životech nemáme.
Zvuk: Signál přívětivě zazvoní.
Vypravěč: Tady na Zemi mají všichni o vás starosti. Ústředí kosmického výzkumu na-řizuje návrat. Opakuji a je to rozkaz: kapitáne Davide Magire, připravte Drakkar na návrat.
Zvuk: Zvukový předěl. Hudba, která postupně přechází do technických zvuků, avšak klidných, normálních, naznačujících běžný provoz kosmické lodi.
Komputer: Všechny systémy v nominálu, i sekce podpory života běží v provozním re-žimu pětatřiceti procent. Stelární fregata Drakkar na návratovém kurzu, rychlost plus šestnáct, do přechodu na nadsvětelnou zbývá šestnáct minut…
Marion: Vracíme se.
Sidi: Je po všem.
Ron: Tak to chtěli. Oni. Neznámí.
David: Chceme to my?
Linda: Zbývá nám něco jiného?
Sidi: Lidi se sem jednou vrátí. Budou mít lepší loď, budou lépe připravení… Sakra!
David: Proč nadáváš?
Sidi: Protože my jsme tady! Proč se někdo jiný má vracet, když my jsme tady?
Zvuk: Signál, neutrální, vyčkávavý.
David: Slyšíte? Je to tady pořád. Kolem nás, uvnitř lodi. I uvnitř nás.
Linda: Neznámí nás hlídají. Chtějí vědět, jestli se opravdu vracíme na Zemi.
David: Nebo chtějí vědět…
Linda: Dopověz!
David: Co jsme zač.
Sidi: To se toho dozvěděli!
David: Ale ano. Jsme prostě lidi. Rveme se mezi sebou, jsme na sebe jako psi. Jsme zbabělá pakáž. Ale…
Linda: No?
David: Nevzdáváme se.
Linda: Chceš… to všechno znovu? Nevrátíme se na Zemi a budeme pokračovat v cestě?
David: Ano. A vím, že ty to chceš taky. Ty zrovna tak, Rone.
Ron: Jasně. Jak znám Marion, je s námi zajedno.
Marion: My jim ukážem. A co ty, Sidi, jako vždycky poslední…
Sidi: Jedu v tom s vámi! Já nejsem Jonáš, já ne!
David: Dobře. Počítači, převeď loď do původního kurzu. Obrátka po zelené křivce, rychlost plus pět, tah hlavních motorů pětadvacet procent.
Zvuk: Technologické zvuky pod dalším dialogem naznačují agresivní atmosféru odhodlání.
Linda: Poručík Linda Farreová, navigační systémy pod kontrolou.
Ron: Technolog Ron Ošira, jsem na svém stanovišti.
Marion: Výzkumná posádka Marion Packardová a Sidi Hagub připravena.
Komputer: Blížíme se kritickému místu. Zbývá pět vzeřin, čtyři, tři, dva, jedna, nula!
Zvuk: Signál - teď je silně hudební povahy, přívětivý, triumfální.
David: Posádko… Vidíte to taky?
Linda: Na všech obrazovkách! Světelné sloupy! Rotující krystaly! Kolem nás to víří, pulzuje! Oni nás vítají!
David: Proč myslíš?
Linda: Protože… vůbec necítím strach.

Zvuk: Zvukový předěl.
Vypravěč: Stelární fregata Drakkar se dosud z výpravy do sektoru alfa, éta, fí nevrátila. Dnes, 26. ledna 2215 vypršela nejzazší lhůta přežití. Žádný signál z Drakka-ru se dosud nepodařilo zachytit. I kdyby se posádce podařilo přejít do vý-sadkového člunu a uzavřít se do záchranných kukel, bez signálu bude na věky čekat na záchranu. Vedoucí orgány střediska zlomily nad posádkou hůl. Ale já… Já přece věřím, že jsou naživu. Nejspíš proto. že… o ně vůbec necítím strach.